

ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA 2012

Volum 1. Transicions juvenils i condicions materials d'existència

Pau Serracant i Melendres (coordinador)

JOVENTUT

ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA 2012

**Volum 1. Transicions juvenils i condicions
materials d'existència**

Col·lecció Estudis, núm. 34

ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA 2012

Volum 1. Transicions juvenils i condicions materials d'existència

Pau Serracant i Melendres (coordinador)

Saleta Fabra i Anton (suport tècnic)

Oriol Barranco i Font
Mireia Bolívar i Planas
Sílvia Casola i Salvatella
Alba Castejón i Company
Laia Castelló i Santamaria
María Cervini-Plá
Ferran Ferrer i Julià
Albert Julià i Cano
Cristina López i Villanueva
Pau Marí-Klose
Marga Marí-Klose
Joan Miquel Verd i Pericàs
Adrián Zancajo i Silla

Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**

Barcelona, desembre de 2013

Aquesta publicació es pot consultar a www.gencat.cat/joventut/observatori

© Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social i Família
Direcció General de Joventut

Avis legal:

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons.

Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor o autors i l'editor, i no es faci un ús comercial de l'obra original ni se'n creïn obres derivades.

La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

1a edició: desembre de 2013

Disseny: Unitat d'Autoedició i Disseny. Direcció General de Joventut

Maquetació: Eloi Andinach - www.andinach.com

D.L.: B. 28890-2013

ÍNDEX

PRESENTACIONS	9
PART I. INTRODUCCIÓ	15
1. JOVENTUT EN CRISI? CONTEXT I OBJECTIUS DE L'ESTUDI	17
1.1. L'impacte de la crisi en les transicions juvenils	17
1.2. Objectius de l'estudi	20
2. L'ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA 2012	23
2.1. Antecedents	23
2.2. Oficialitat de l'EJC i productes derivats	24
2.3. Característiques de l'EJC12	25
2.4. L'informe de l'EJC12	33
3. CARACTERÍSTIQUES DEMOGRÀFIQUES DE LA POBLACIÓ JOVE A CATALUNYA	37
3.1. Introducció	37
3.2. Evolució, estructura i composició de la població de joves a Catalunya	40
3.3. Dinàmica demogràfica de la població jove a Catalunya	48
3.4. Diversitat territorial de les persones joves a Catalunya	64
3.5. Conclusions	70
PART II. TRANSICIONS JUVENILS I CONDICIONS MATERIALS D'EXISTÈNCIA	75
4. EDUCACIÓ. JOVENTUT I EDUCACIÓ EN TEMPS DE CRISI	77
4.1. Introducció	77
4.2. Relació amb els estudis de la població jove	78
4.3. Nivell d'instrucció de la població jove	80
4.4. Trajectòries educatives	91
4.5. Les transicions educatives	94
4.6. Altres característiques de la trajectòria educativa	99
4.7. Aspiracions educatives	106
4.8. Formació complementària	108
4.9. Conclusions	114

5. TREBALL. CONDICIONS EN EL MERCAT DE TREBALL I TRAJECTÒRIES LABORALS DE LA JOVENTUT CATALANA.....	117
5.1. Introducció	117
5.2. La relació amb l'activitat	121
5.3. Les característiques de l'ocupació.....	125
5.4. Tipologia de situacions d'ocupació.....	156
5.5. Les situacions d'estudi, inactivitat i atur	160
5.6. Joventut, trajectòries i mercat de treball.....	175
5.7. Conclusions.....	216
6. EMANCIPACIÓ DOMICILIÀRIA I FAMÍLIA. JOVES I FAMÍLIA EN ELS PROCESSOS DE TRANSICIÓ A LA VIDA ADULTA: TEIXINT NOUS LLIGAMS.....	225
6.1. Introducció	225
6.2. Morfologia de les llars de les persones joves.....	231
6.3. Joves que viuen a la llar d'origen	244
6.4. Trajectòries d'emancipació	259
6.5. Joves que viuen en parella.....	297
6.6. Maternitat / paternitat de les persones joves.....	314
6.7. Conclusions.....	329
7. INGRESSOS I DESPESES. LA SITUACIÓ ECONÒMICA DE LES PERSONES JOVES	331
7.1. Introducció	331
7.2. Els ingressos i la pobresa	332
7.3. La despesa i altres destinacions dels ingressos dels joves i de les joves	358
7.4. Conclusions.....	369
SOBRE ELS AUTORS I AUTORES.....	375

ÍNDEX REDUÏT

VOLUM 2. LES DIFERENTS VIVÈNCIES DE LA JOVENTUT

PART I. ANÀLISI TEMÀTICA

1. Participació i política. Les persones joves davant l'esfera pública
2. Cultura i oci. Les activitats de lleure de les persones joves
3. Salut. Entre la satisfacció vital i els impactes de la precarietat sobre la salut de la joventut de Catalunya
4. Llengua. Trajectòries lingüístiques de la joventut catalana
5. Polítiques socials i utilització dels serveis públics

PART II. DIFERÈNCIES I DESIGUALTATS

6. Gènere. Una anàlisi de les transicions juvenils des de la perspectiva de gènere
7. Població d'origen estranger. Transicions accelerades en un context de vulnerabilitat
8. Orígens de classe, educació i mobilitat social. Ascens i descens social de les persones joves en el context de crisi
9. Desigualtats territorials i mobilitat quotidiana. Una aproximació socioterritorial a la realitat juvenil catalana

PART III. UNA MIRADA GLOBAL A LA JOVENTUT DE CATALUNYA

10. La joventut en temps de crisi. Una mirada global a l'evolució de les trajectòries juvenils

PRESENTACIÓ

Em plau presentar-vos una nova edició de l'informe general de l'Enquesta a la joventut de Catalunya (EJC), elaborat per la Direcció General de Joventut, adscrita al Departament de Benestar Social i Família. Hi trobareu una anàlisi en profunditat de la situació i les necessitats de les persones joves a Catalunya, amb un èmfasi especial sobre les trajectòries de la transició a la vida adulta i l'impacte de la crisi sobre aquestes trajectòries.

És una evidència que els embats de la crisi econòmica estan colpejant especialment el col·lectiu de joves. Les dades parlen per si soles: la taxa d'atur de 16 a 29 anys fregava el 40% durant el tercer trimestre de 2013, i tot just la meitat de nois i noies de 20 a 34 anys constaven com a emancipats. Les famílies d'origen d'aquests joves han hagut d'incrementar el suport econòmic i residencial que donen als seus fills i filles, però la crisi afecta tots els sectors de la població i la solidaritat intergeneracional es produeix en ambdues direccions.

En aquest sentit, és important desmuntar percepcions socials no gaire correctes sobre les persones joves del nostre país i l'EJC és un magnífic instrument per fer-ho. Segons els seus resultats, un 40% dels joves de 20 a 34 anys que viuen a la llar d'origen aporten més d'una quarta part dels ingressos totals del nucli familiar. Aquestes dades desmunten la imatge que moltes vegades es té de les persones joves que viuen a casa dels pares per comoditat. Segons l'EJC, això és radicalment fals i demostra com els nostres joves també són solidaris i s'impliquen amb les seves famílies, és a dir, amb la cohesió social del país.

Un altre estudi, l'Enquesta de participació i política 2011 promoguda per la Generalitat i presentada el 2013, trencava també un altre tòpic força estès sobre la presumpta manca d'implicació dels joves en els afers públics. Res més lluny de la realitat: els resultats demostren que la joventut catalana s'interessa per la política tant o més que la població adulta, tot i que per vies diferents. Per tant, davant les creences i els mites més o menys compartits, benvingut sigui el coneixement contrastat que fomenten estudis i sondejos com el que tenim al davant.

Per saber cap on hem d'anar, és important saber on som i d'on venim. Per aquest motiu ens calen eines i indicadors fiables i periòdics com l'EJC, que permet fer-nos una idea molt precisa de quines són les necessitats i les prioritats que cal assumir per acompanyar els nostres joves, per facilitar el seu creixement, la seva inserció sociolaboral, el seu ascens social i la transició a la maduresa en les millors condicions.

NEUS MUNTÉ I FERNÁNDEZ

Consellera de Benestar Social i Família

PRESENTACIÓ

Les persones joves, que durant els anys de bonança ja estaven en una situació de desavantatge respecte dels col·lectius de més edat, són avui en dia un dels col·lectius més afectats directament per la crisi econòmica actual i les seves implicacions en relació amb les polítiques públiques. A més, allò que ocorre en l'etapa juvenil pot tenir un impacte al llarg de la vida de les persones: és durant la joventut que es prenen les decisions principals amb relació als estudis; que s'entra al mercat de treball i s'hi tenen unes primeres experiències que poden condicionar la resta de la trajectòria laboral, o, en definitiva, que s'adquireix la posició social. En aquest sentit, les oportunitats que la societat ofereix a les persones joves per fer el trajecte de la infància a la vida adulta canvien molt segons si estem en un context de creixement o de crisi econòmica. Als joves d'avui els ha tocat transitar per la joventut en un context extremament difícil, sense que res del que hagin pogut fer hi tingui a veure.

L'Enquesta a la joventut de Catalunya (EJC) ens permet aproximar-nos a la manera com les persones joves estan vivint la crisi, identificar els col·lectius més vulnerables i analitzar les estratègies que permeten a algunes persones joves tenir èxit en les seves trajectòries. Es tracta d'una estadística oficial de la Generalitat de Catalunya que ofereix informació actualitzada, rellevant i fiable sobre la situació i les necessitats de les persones joves a Catalunya. L'EJC té diferents usos: ha permès una explotació dels resultats estadístics principals; ha servit per actualitzar el Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya, un mecanisme de monitoratge constant de la realitat juvenil; permetrà l'elaboració d'informes *ad hoc* sobre situacions i temàtiques molt específiques; el fitxer de microdades és a disposició de la comunitat investigadora perquè aquesta pugui fer les seves pròpies recerques, i, sobretot, ha permès l'elaboració d'un informe general d'anàlisi dels resultats.

Els resultats de l'ECJ han de contribuir a orientar el desplegament del Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2020, a través de la detecció de les necessitats d'intervenció en joventut feta per la mateixa Generalitat de Catalunya (Projecte Govern), pels municipis, els consells comarcals i les diputacions (Projecte Territori) i per les entitats juvenils (Projecte Jove).

TONI REIG I CASASSAS

Director general de Joventut

En Ferran Ferrer, coautor del capítol “Educació. Joventut i educació en temps de crisi”, va morir mentre s’estava elaborant aquest informe. Des de la Direcció General de Joventut volem expressar el nostre pesar.

Enquesta a la joventut de Catalunya 2012
Transicions juvenils i condicions materials d'existència

PART I: INTRODUCCIÓ

Joventut en crisi?

L'Enquesta a la joventut de Catalunya de 2012

Característiques demogràfiques de la població jove a Catalunya

1. JOVENTUT EN CRISI?

Context i objectius de l'estudi

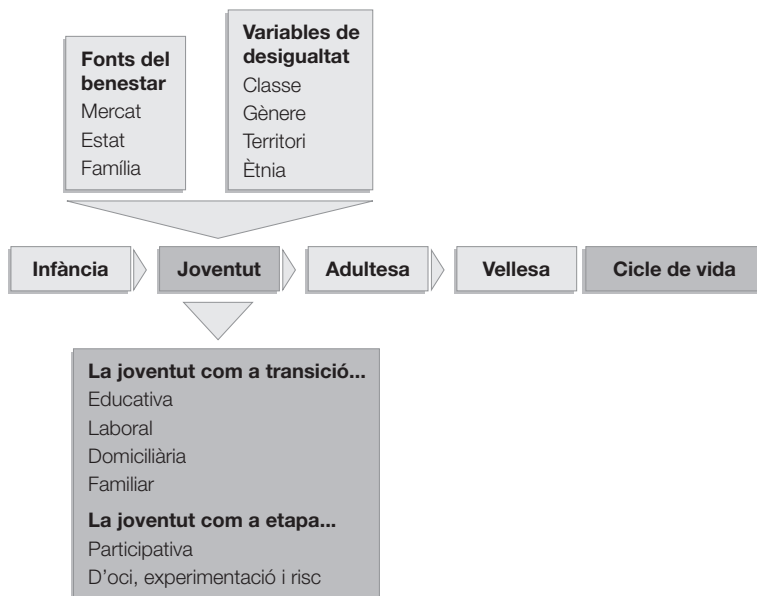
1.1. L'impacte de la crisi en les transicions juvenils

Les maneres com les persones transiten per l'etapa de la joventut depenen, entre d'altres, de les oportunitats i dels constrenyiments que cada societat els ofereix. A Catalunya, algunes investigacions recents (Alegre, 2010 i Miret *et al.*, 2008) han estudiat de quina manera el "règim de benestar familiar", característic de les societats europees de la Mediterrània, construeix unes determinades joventuts i fins a quin punt contribueix a la reproducció de les desigualtats d'una generació a l'altra.

Els resultats d'ambdues investigacions esbossen un règim de benestar caracteritzat pel fet que les febleses estructurals del mercat de treball i de les polítiques socials catalanes deixen en mans de les famílies dels joves i les joves bona part de la responsabilitat d'oferir-los recursos per al seu procés d'emancipació. Aquesta situació és, en primer lloc, contradictòria amb el propi sentit del procés d'emancipació, ja que l'emancipació de la persona jove respecte a la seva família es fa en gran part a través del suport que aquesta li ofereix. I, en segon lloc, en ser relativament escàs el paper compensatori que juguen els altres proveïdors de benestar (mercat i Estat), les oportunitats dels joves i de les joves depenen fortament d'allò que la família de cadascú pot oferir-li.

La crisi econòmica que afecta el conjunt de Catalunya ha tensat encara més el règim de benestar català i les desigualtats entre les diferents generacions i dins de cada generació. Com a conseqüència, l'etapa juvenil del cicle de vida (Figura 1.1) ha estat una de les principals afectades. Els primers senyals de la crisi ja feien pensar que la joventut patiria bona part de les conseqüències que se'n derivessin. La joventut havia estat el col·lectiu al qual les crisis anteriors havien afectat més d'hora, amb més intensitat i durant més temps. No obstant aquests precedents, el que no es va preveure és fins a quin punt la joventut absorbiria el principal impacte de la crisi.

FIGURA 1.1. Cicle de vida, règim de benestar i variables de desigualtat

Font: Elaboració pròpia

Amb relació al mercat de treball, per exemple, entre els anys 2007 i 2012 la joventut catalana ha perdut 381.500 llocs de treball, un 61,4% del total d'ocupacions destruïdes en aquest període; dit d'una altra manera, les persones joves han vist com es destruïa el 46,3% dels llocs de treball que ocupaven el 2007. D'altra banda, amb relació a les polítiques socials, també és clar que les persones joves estan sent perjudicades pels ajustos pressupostaris, que rebaixen partides relacionades amb aspectes clau de les transicions juvenils (beques, polítiques actives d'ocupació, ajuts per fills, etc.) i també n'incrementen les taxes (com la dels estudis universitaris). Així doncs, és d'esperar que la crisi hagi reforçat el paper de la família com a proveïdor de recursos per a les persones joves i, en aquest sentit, hagi incrementat les desigualtats socials. Una qüestió que no tractarà aquest estudi és fins a quin punt la majoria de la població podria mantenir el nivell de vida actual si l'impacte de la crisi es repartís, en termes *etaris*, de manera més equitativa. Dit d'una altra manera, és possible que el "pacte generacional" sacrifiqui les oportunitats presents i futures de moltes persones joves per tal de garantir un cert benestar al conjunt de la societat catalana.

Són molts els aspectes de la vida de les persones joves condicionats pel context actual, no només els vinculats als *camins* que conformen la joventut (entesa com a transició) sinó també les pràctiques que caracteritzen la joventut en tant que etapa. Així, és lògic pensar que la crisi pot modificar les creences, les actituds i els comportaments joves amb relació a la política, la participació i l'oci, per exemple.

La crisi també afecta les variables tradicionals de desigualtat: en alguns casos, accentuant les divisions tradicionals (com és d'esperar en el cas de les persones d'origen estranger i la

classe social); en d'altres (com el gènere), alguns indicis esbossen algunes conseqüències igualadores. En tot cas, en un context com l'actual, la vulnerabilitat de les persones creix i les desigualtats socials tendeixen a augmentar a partir dels patrons tradicionals.

Finalment, és important preguntar-se fins a quin punt la crisi està reforçant o revertint les tendències de canvi detectades en les transicions juvenils catalanes i europees. En el context europeu s'han detectat quatre grans tendències que estarien modificant les transicions de les persones joves a la vida adulta (Serracant, 2011). En primer lloc, la joventut s'està allargant, en el sentit que cada cop comença abans (fenomen de la preadolescència) i, sobretot, acaba més tard. En segon lloc, cada cop hi ha més joves que segueixen trajectòries reversibles: si en el passat la finalització d'una etapa tendia a ser, en termes generals, definitiva, avui en dia moltes persones retornen a situacions anteriors (com ara reemprendre els estudis o retornar a la inactivitat o a la llar d'origen). En tercer lloc, les transicions ja no segueixen tant com en el passat un patró lineal en què l'etapa formativa és seguida per un curt procés d'inserció laboral que, un cop finalitzat, condueix cap a una emancipació residencial i familiar conjunta a través de la vida en parella. L'allargament de la joventut, la reversibilitat de les trajectòries i el trencament de la linealitat de les transicions serien tres tendències paral·leles que estarien estimulant-ne una quarta: la diversificació de la joventut, és a dir, del tipus de trajectòria que segueixen les persones joves. Alguns autors (Stauber i Walther, 2006) parlen fins i tot de *desestandardització*, en el sentit de tendència a la dissolució de patrons comuns de transició marcats per les variables de desigualtat.

L'anàlisi del cas català (Miret *et al.*, 2008 i Serracant, 2011) mostra que cal relativitzar aquestes tendències durant el període precedent. De fet, en els anys de creixement econòmic de la primera dècada del segle XXI (fins el 2007) la joventut va tendir a reduir la seva durada (circumstància afavorida per un important abandonament escolar prematur, una més ràpida inserció laboral i una forta tendència a rebaixar l'edat d'emancipació). Igualment, les tendències al trencament de la linealitat i a la reversibilitat, tot i que visibles, no eren majoritàries. I la diversificació no s'aprecia com a patró dominant: l'anàlisi de l'Enquesta a la joventut de Catalunya de 2007 permeté elaborar una tipologia de trajectòries de transició formada per (únicament) set patrons de transició a la vida adulta. A més a més, la ubicació dels joves i de les joves en un o altre patró de transició no és aleatòria sinó que respon, en bona part, a les variables de desigualtat, amb la qual cosa també cal relativitzar força la hipòtesi de la desestandardització i la pèrdua de rellevància dels constreyniments estructurals.

La pervivència a Catalunya d'aquests patrons tradicionals d'emancipació s'explica, en bona part, per les característiques del règim de benestar tot just comentades: a pesar de la bonança econòmica, la feblesa de les polítiques socials i del mercat de treball en un context cultural que valora fortament els vincles familiars reforcen un patró en què el suport familiar serveix als joves i a les joves per *esperar* a la llar d'origen l'assoliment i la consolidació d'etapes i esdeveniments (Van de Velde, 2008). No obstant això, la situació econòmica i social ha canviat de tal manera que caldrà veure fins a quin punt la crisi ha reforçat els patrons tradicionals d'emancipació o, per contra, ha incentivat un increment de les tendències detectades a nivell europeu.

1.2. Objectius de l'estudi

Al llarg de les pàgines següents s'intentarà donar resposta a algunes de les qüestions tot just plantejades, així com posicionar-se en els debats existents al voltant de la situació i de les necessitats de les persones joves. Concretament, en el present estudi s'ha pretès generar coneixement sobre els següents aspectes:

- **Les transicions juvenils en el context de la crisi.** Des de l'edició de l'any 2002, l'*Enquesta a la joventut de Catalunya* (EJC) se centra a analitzar en detall les transicions juvenils a partir de les següents dimensions:
 - **Detall/conjunt.** L'EJC12 permet conèixer el detall de cadascuna de les subtransicions sobre les que recull informació (educativa, laboral, domiciliària i familiar) i també en facilita l'anàlisi conjunta per tal de comprendre les interrelacions entre les diferents etapes i els diferents processos en la vida jove.
 - **Dinàmic/estàtic.** El present estudi pretén aproximar-se a les transicions juvenils des d'una doble perspectiva: l'estàtica, a partir de les preguntes que configuren la majoria del qüestionari de l'EJC12; i la dinàmica, a partir d'algunes preguntes retrospectives, que permeten obtenir un estudi detallat de les trajectòries dels individus en el seu pas per la joventut.
 - **Catalunya/Europa.** També s'ha volgut vincular l'anàlisi de les dades amb el debat sobre les tendències de canvi en les transicions. En aquest sentit, es pretén observar l'impacte de la crisi sobre el possible allargament, reversibilitat, trencament de la linealitat i diversificació de les trajectòries de transició de la joventut catalana.
- **L'impacte de la crisi en les altres àrees de la vida de les persones joves.** El present estudi no se centra únicament en les transicions juvenils sinó que també analitza altres aspectes de la situació i de les necessitats de les persones joves, especialment amb relació a la seva vinculació i a les seves pràctiques polítiques, participatives i culturals, així com al seu estat de salut.
- **L'evolució de les variables de desigualtat en el context actual.** Una altra qüestió cabdal és observar fins a quin punt la crisi ha tensat o modificat les relacions entre les classes socials, els sexes, els territoris i les nacionalitats.
- **La vinculació entre les transformacions materials i culturals.** La present recerca també té per objectiu esbossar alguns lligams entre allò que està passant en l'àmbit material (atur, disminució dels ingressos, dificultats d'emancipació, etc.) i l'àmbit cultural (relacions socials, participació, etc.). Massa sovint les ciències socials tracten aquests dos mons de manera independent, com si la vida de les persones respongués a les especialitzacions temàtiques i metodològiques de les persones que investiguen. En aquest estudi s'ha volgut utilitzar l'instrument quantitatiu de l'EJC per atansar-nos a les possibles influències entre aquestes dues esferes.

- **L'impacte de les polítiques socials en la situació de les persones joves.** Finalment, una altra qüestió fonamental és la influència de les polítiques socials sobre les desigualtats socials: fins a quin punt contribueixen a reproduir-les, incrementar-les o fer-les disminuir? Les polítiques socials aconseguen millorar les trajectòries de transició de les persones joves?

L'estructura d'aquesta publicació respon en bona part a aquests objectius. La Part I del Volum 1 presenta els objectius de l'estudi i les característiques de l'EJC12 i ofereix una aproximació sociodemogràfica a la joventut catalana que analitza els canvis produïts en les darreres dècades. La Part II inclou els capítols que fan referència a les transicions juvenils (educació, treball i emancipació) i les condicions materials d'existència de les persones joves. Al Volum 2, la Part I es centra en altres aspectes de la vida de les persones joves (participació, cultura i oci, salut, llengua i polítiques socials), els que des de determinades perspectives es considera que caracteritzen la joventut en tant que etapa de la vida. Els capítols de la Part II fan una mirada transversal a les temàtiques tractades anteriorment, cadascun a partir d'una perspectiva diferent: el gènere, el lloc de naixement, el territori i la classe social. Finalment, la Part III proposa una mirada conjunta sobre la situació i necessitats del col·lectiu.

Bibliografia

MIRET, P.; SALVADO, A.; SERRACANT, P. i SOLER, R. (2008). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2007. Una anàlisi de les transicions educatives, laborals, domiciliars i familiars*. Barcelona: Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya.

SERRACANT, P. (2011). "Changing youth? Continuities and ruptures in transitions into adulthood among Catalan young people". A: *Journal of Youth Studies*, núm. 15 (2), p. 161-176.

STAUBER, B. i WALTHER, A. (2006). "De-standarised pathways to adulthood: European perspectives of informal learning on informal networks". A: *Papers: Revista de sociologia*, núm. 79.

VAN DE VELDE, C. (2008). *Fer-se adult. Sociologia comparada de la joventut a Europa*. Barcelona: Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya.

2. L'ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA DE 2012

2.1. Antecedents

L'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2012* (EJC12) és la sisena edició, després de les de 1985, 1990, 1998, 2002 i 2007. Les enquestes de joventut neixen als anys vuitanta, a Catalunya i a l'Estat espanyol, amb la voluntat de conèixer la situació i les necessitats d'un col·lectiu que, en les dècades anteriors, havia estat negligit tant per les ciències socials com per les polítiques públiques. Les primeres enquestes a la joventut a Catalunya, doncs, neixen amb l'objectiu de generar coneixement que serveixi per dissenyar i implementar polítiques adreçades a les persones joves i actuen de fonamentació d'unes incipients polítiques de joventut.

Les enquestes a la joventut fetes a Catalunya durant els anys vuitanta i noranta, tot i les importants diferències entre elles, tenen per objectiu oferir una fotografia de la situació i de les necessitats de la gent jove amb relació a la majoria d'aspectes que conformen la seva vida. Aquesta perspectiva totalment transversal es modifica a partir de l'EJC de 2002, elaborada pel Grup de Recerca Educació i Treball (GRET) sota la direcció de Joaquim Casal. D'una banda, es constatà la necessitat de disposar d'un instrument que analitzés en profunditat els aspectes clau de les transicions juvenils, que eren els que durant les dècades precedents havien concentrat la majoria de les dificultats de les persones joves: els estudis, el treball i l'emancipació. D'altra banda, la futura ampliació de la llavors *Enquesta Metropolitana de Barcelona* al conjunt de Catalunya feia que no fos imprescindible que les EJC seguissin oferint una imatge general de la situació de la joventut, ja que a partir de 2006 es pot obtenir de l'ara anomenada *Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població de Catalunya*.

Així doncs, a partir de 2002 les EJC se centren en les transicions juvenils, i ho fan incorporant un element dinàmic: la perspectiva longitudinal, a través d'introduir preguntes retrospectives al qüestionari, que permet complementar la *fotografia* de la joventut amb la seva *pel·lícula*. Va ser una novetat fonamental en la concepció de l'enquesta, ja que permeté obrir la dimensió del *canvi* a l'estudi d'una etapa (la joventut) caracteritzada, precisament, pel trànsit i l'evolució.

2.2. Oficialitat de l'EJC i productes derivats

L'EJC forma part de les estadístiques oficials de la Generalitat de Catalunya des de l'any 2002. D'acord amb això, l'EJC12 està recollida en la Llei 13/2010, del 21 de maig del Pla estadístic de Catalunya 2011-2014 i desenvolupada en el programa anual d'actuació estadística corresponent al 2012. En aquest marc, l'execució i la difusió de l'EJC12 és responsabilitat del Departament de Benestar Social i Família, mitjançant l'Observatori Català de la Joventut (OCJ) i compta amb la col·laboració de l'Idescat. Per tal de regular aquesta col·laboració, se signà un conveni entre ambdós organismes segons el qual l'OCJ es responsabilitza de la realització del treball de camp, així com del seu seguiment, control i enregistrament; per la seva banda, l'Idescat ha dut a terme el disseny de la mostra amb el nivell de fiabilitat acordat amb l'OCJ, la depuració, la codificació, l'homogeneització i la tabulació del fitxer de dades, segons un pla de tabulació també acordat amb l'OCJ; també ha proporcionat una assistència tècnica general en els aspectes metodològics de l'enquesta.

Una vegada finalitzats els treballs de generació de l'EJC12, l'OCJ, per tal de garantir la difusió dels resultats, du a terme i coordina les tasques següents:

- **Tabulació de les dades.** Es tracta d'una explotació de les principals dades de l'EJC12 creuades per diverses variables independents d'especial rellevància: el sexe, l'edat, la nacionalitat, l'àmbit del pla territorial i el tipus de municipi. L'OCJ és l'encarregat de definir, en col·laboració amb l'Idescat, el Pla de tabulació, i l'Idescat tabula les dades. El document es pot trobar a la pàgina web de l'OCJ (www.gencat.cat/joventut/observatori) i de l'Idescat (www.idescat.cat).
- **Actualització del SI-Jove.** Les dades de l'EJC12 també serveixen per actualitzar part del *Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya*, estadística oficial de la Generalitat de Catalunya que, a partir de 106 indicadors clau provinents de diverses fonts, permet fer el monitoratge de l'evolució de la situació de la realitat juvenil. El SI-Jove es pot consultar a la pàgina web de l'OCJ (www.gencat.cat/joventut/sijove).
- **Informe de l'EJC12.** La publicació que teniu a les mans presenta els resultats de l'anàlisi i la interpretació de les dades de l'EJC12. Es tracta d'un treball fet per especialistes en les temàtiques tractades en cada capítol. L'informe forma part de la col·lecció *Estudis* de la Direcció General de Joventut (DGJ). Igualment, també s'edita un resum dels principals resultats de l'informe dins la col·lecció *Aportacions* de la DGJ. Ambdues publicacions estan editades en paper i en format electrònic (consultable a la pàgina web de l'OCJ).
- **Elaboració d'informes específics.** La matriu de dades de l'EJC12 també servirà a la Direcció General de Joventut per fer explotacions complementàries sobre qüestions que no han pogut ser tractades en el present informe.
- **Cessió de la matriu.** Finalment, el fitxer de microdades de l'EJC12 es posa a disposició de la comunitat investigadora per a l'elaboració d'informes i anàlisis sobre la realitat de la joventut catalana. Des de la pàgina web de l'OCJ pot obtenir-se més informació sobre les condicions de la cessió.

2.3. Característiques de l'EJC12

2.3.1. Fitxa tècnica

A continuació es presenten les principals característiques tècniques de l'EJC. En les seccions posteriors se'n proporciona informació més detallada.

Àmbit geogràfic: Catalunya.

Univers: població de 15 a 34 anys resident a Catalunya.

Mostra: 3.002 individus.

Tipus de mostreig: mostreig bietàpic per conglomerats amb estratificació prèvia. Unitats de primera etapa: els municipis; unitats de segona etapa: les persones joves que s'entrevisten.

Tipus de mostra: nominal (mostreig aleatori simple).

Tipus d'entrevista: presencial, a la llar de l'individu.

Treball de camp: del 3 d'abril al 3 d'agost de 2012.

Error mostral: $\pm 2,71\%$. Tots els errors han estat calculats amb un nivell de confiança del 95,5% (2 sigmes) i una $p=q=0,5$.

2.3.2. Població objecte d'estudi

L'univers de l'enquesta és la **població de 15 a 34 anys** resident a Catalunya. Des de l'any 2007 es va ampliar la població objecte d'estudi fins als 34 anys. Anteriorment només s'adreçava a les persones joves fins a 29 anys, la qual cosa impedia que es poguessin estudiar en detall alguns dels processos que configuren l'etapa juvenil, ja que bona part de joves encara no els havien completat. Així, per exemple, l'any 2002 únicament el 35% de joves de 25 a 29 anys estaven emancipats. L'allargament de la joventut implica un endarreriment important en l'edat de completació de determinades transicions i l'EJC s'ha hagut d'adaptar a aquesta situació. Certament, hi ha un antic però encara intens debat sobre la difuminació dels límits de la joventut i les implicacions teòriques d'anar estirant indefinidament el propi concepte de joventut. No obstant això, l'anàlisi de les dades de l'EJC07 va ser satisfactori ja que es van poder estudiar bona part dels processos que l'EJC02 només analitzava en les fases inicials. Per aquest motiu, en l'edició de 2012 s'ha decidit consolidar el camí iniciat i fixar l'univers d'estudi en la població de 15 a 34 anys.

2.3.3. El tipus d'enquesta i el qüestionari

L'EJC12, igual com les EJC anteriors, és una **enquesta presencial** realitzada a la llar de la persona entrevistada. La presència és, a pesar del seu major cost, un requisit de l'EJC atesa la llargada i complexitat del qüestionari. La llargada obeeix a la necessitat de recollir, cada cinc anys, el màxim d'informació possible sobre diferents àmbits de la vida de les

persones joves; i la complexitat prové, principalment, de les preguntes retrospectives sobre el passat de la persona entrevistada.

El qüestionari de l'EJC12 consolida bona part de les decisions preses el 2002 i el 2007, en el sentit que es reforcen els blocs de preguntes sobre les trajectòries educatives, laborals, domiciliàries i familiars dels joves i de les joves de Catalunya. També s'ha consolidat l'apartat de preguntes sobre els serveis i els programes públics utilitzats per les persones entrevistades i s'hi ha introduït un bloc de preguntes sobre mobilitat.

Les modificacions al qüestionari han estat coordinades i supervisades des de l'OCJ a partir de les aportacions realitzades pels experts que posteriorment havien d'analitzar els temes que configuren els capítols d'aquesta publicació.

Tipus de preguntes

El qüestionari de l'EJC12 té el mateix tipus de preguntes que les dues EJC anteriors. Les preguntes poden classificar-se a partir de dues dimensions: la temporal (preguntes sobre la situació actual/passada) i si la resposta demanada és descriptiva o valorativa.

TAULA 2.1. Tipus de preguntes incloses al qüestionari de l'EJC12

Moment	Descriptives	Valoratives
Situació actual	Ex.: professió	Ex.: principals problemes de Catalunya
Situació passada	Ex.: any d'emancipació	Ex.: opinió sobre suport dels docents a l'hora de continuar els estudis

Font: Elaboració pròpia

Les variables valoratives, tant sobre el present com sobre el passat, són minoritàries en l'EJC12. Hi ha dos blocs principals de preguntes valoratives: un se centra en la valoració dels serveis i dels programes rebuts; l'altre en les opinions i actituds sobre temes polítics i socials. Tot i això, puntualment també es demana l'opinió de la persona entrevistada sobre aspectes relacionats amb l'educació rebuda, les característiques de la seva ocupació o els motius per prendre determinades decisions amb relació a l'habitatge o la paternitat/maternitat, entre d'altres.

D'altra banda, la majoria de preguntes de l'EJC12 se centra en qüestions descriptives i ubicades temporalment en el present. Ara bé, el tret distintiu de les EJC des de l'edició de 2002 és la introducció de tres bateries de preguntes descriptives sobre les trajectòries educatives, laborals i d'emancipació que les persones entrevistades han fet en el passat. Tal com s'explica en les anteriors edicions de l'EJC, les preguntes retrospectives són una manera senzilla i directa d'obtenir informació de tipus *panel*. El qüestionari de l'EJC, doncs, tot i centrar la gran majoria de preguntes sobre el present, inclou tres bateries de preguntes retrospectives sobre la trajectòria educativa, laboral i d'emancipació de les persones joves.

Les principals limitacions d'aquesta opció són tres: en primer lloc, únicament aquests tres blocs de preguntes permeten resseguir l'evolució de l'individu (a diferència d'una enquesta tipus *panel*, en què totes o bona part de les preguntes es repeteixen cada any). En segon lloc, la informació recollida de manera retrospectiva és menys fiable, ja que la persona entrevistada ha de remuntar-se al passat (sovint llunyà) per tal de respondre les preguntes. En tercer lloc, algunes persones entrevistades, de manera inconscient, poden "reconstruir el passat a partir del present": per exemple, si preguntem a algú que va començar la universitat (però la va abandonar a primer curs perquè no se'n sortia o no s'hi trobava còmode/a) sobre les seves expectatives educatives als 16 anys, és possible que acabi dient que mai no va donar gaire importància als estudis.

Per evitar, en la mesura del possible, els dos darrers inconvenients, cal que les preguntes siguin sobre aspectes senzills de recordar, d'una banda, i objectius, de l'altra. Això és el que les EJC intenten fer; de fet, les anàlisis de les dades retrospectives de les dues enquestes anteriors (2002 i 2007) evidencien la solidesa d'aquesta opció i han generat coneixement útil sobre els processos de transició, raó per la qual en l'EJC12 es consolida aquesta opció.

Respecte a la darrera enquesta, les preguntes retrospectives s'han afinat, en el sentit que en l'EJC12 es pregunta per la data (mes i any) d'inici i finalització de cada esdeveniment sobre el que es pregunta, de manera que –tot i que el procés de recollida és més lent i això fa més feixuga l'entrevista– la informació recollida és més precisa.

Estructura del qüestionari

A continuació es presenten els principals blocs temàtics del qüestionari:

- Dades sociodemogràfiques de la persona entrevistada i del pare i de la mare (26 preguntes)
- Educació (27 preguntes)
- Activitat laboral (80 preguntes)
- Mobilitat quotidiana (10 preguntes)
- Emancipació i família (38 preguntes)
- Habitatge (18 preguntes)
- Oci (5 preguntes)
- Problemàtiques i polítiques socials (45 preguntes)
- Llengua (3 preguntes)
- Participació i política (13 preguntes)
- Salut, risc i benestar (14 preguntes)
- Situació econòmica (9 preguntes)
- Ingressos (31 preguntes)

Pot consultar-se la totalitat del qüestionari a la pàgina web de l'EJC (www.gencat.cat/joventut/observatori/EJC).

2.3.4. Univers de l'estudi i grandària mostral

L'univers està format per la població de 15 a 34 anys d'edat resident a Catalunya, que representa un total de 2.000.375 persones segons les dades del Padró continu d'habitants amb data 1 de gener de 2010. La unitat de mostreig és la persona d'edat compresa entre 15 i 34 anys resident a Catalunya.

Es va considerar que una grandària mostral de 3.000 joves seria suficient per cobrir satisfactòriament l'univers de l'enquesta.

2.3.5. Disseny mostral

Variables d'estratificació

Una enquesta representativa de la població de Catalunya ha de tenir en compte, entre d'altres factors, l'heterogeneïtat de la distribució dels seus habitants, i més quan aquesta distribució pot ser rellevant per a l'anàlisi del fenomen a estudiar. En aquest sentit, com en les edicions anteriors de l'EJC, el disseny mostral defineix una selecció d'individus utilitzant dues variables d'estratificació: l'àmbit territorial (segons el Pla territorial de Catalunya) i la grandària de població del municipi.

El disseny mostral consisteix en un mostreig *bietàpic* per conglomerats amb estratificació prèvia, on les unitats de primera etapa són els municipis i les unitats de segona etapa els joves. Seguidament es descriuen les dues variables d'estratificació utilitzades:

- **Àmbit territorial.** Segons el Pla territorial de Catalunya, aquesta es divideix en els següents àmbits territorials: Alt Pirineu i Aran, Àmbit de Ponent, Àmbit Metropolità, Penedès, Camp de Tarragona, Comarques Centrals, Comarques Gironines i Terres de l'Ebre. Per qüestions tècniques i pressupostàries, l'Alt Pirineu i Aran i l'Àmbit de Ponent han estat agrupats en el disseny mostral.
- **Grandària del municipi.** Els estrats de la variable grandària de municipi utilitzats en l'àmbit de l'estadística oficial són els següents: fins a 2.000 habitants; de 2.001 a 10.000 habitants; de 10.001 a 50.000 habitants; i més de 50.000 habitants.

Segons aquestes dues variables, la població de joves residents a Catalunya segons el Padró continu d'habitants es distribueix de la manera següent a 1 de gener de 2010:

TAULA 2.2. Població de Catalunya de 15 a 34 anys segons àmbit territorial, per grandària del municipi

Àmbit territorial	Grandària del municipi				Total
	Fins a 2.000 hab.	De 2.001 a 10.000 hab.	De 10.001 a 50.000 hab.	Més de 50.000 hab.	
Alt Pirineu i Aran i Ponent	25.232	36.226	17.458	38.839	117.755
Metropolità	3.018	68.764	269.867	925.809	1.267.458
Camp de Tarragona	11.999	23.054	39.358	68.896	143.307
Comarques Centrals	9.343	43.693	27.450	19.676	100.162
Comarques Gironines	20.459	44.330	106.495	28.497	199.781
Terres de l'Ebre	6.115	18.532	25.739	0	50.386
Penedès	7.591	28.416	68.510	17.009	121.526
Total	83.757	263.015	554.877	1.098.726	2.00.0375

Font: Padró continu d'habitants a 1 de gener de 2010. Idescat

Selecció dels municipis

Un cop presa la decisió sobre la distribució de la mostra s'ha fet la selecció de les unitats mostrals. Dins de cada estrat (format pel creuament de les variables *àmbit territorial* i *grandària del municipi*) s'han seleccionat, mitjançant un mostreig aleatori sistemàtic, els municipis que integren la mostra (un total de 112). El nombre de municipis s'ha calculat tenint en compte, d'una banda, el total de la població objecte d'estudi dins de cada estrat; de l'altra, el nombre d'enquestes per municipi a realitzar, el qual varia de manera incremental a mesura que augmenta la grandària poblacional.

TAULA 2.3. Nombre de persones de 15 a 34 anys a entrevistar segons àmbit, per grandària del municipi

Àmbit territorial	Grandària del municipi				Total
	Fins a 2.000 hab.	De 2.001 a 10.000 hab.	De 10.001 a 50.000 hab.	Més de 50.000 hab.	
Alt Pirineu i Aran i Ponent	210	80	50	60	400
Metropolità	3	36	135	427	601
Camp de Tarragona	30	69	138	162	399
Comarques Centrals	36	168	138	60	402
Comarques Gironines	42	88	212	57	399
Terres de l'Ebre	48	147	204	0	399
Penedès	30	105	207	60	402
Total	399	693	1084	826	3.002

Font: Idescat

TAULA 2.4. Nombre de municipis seleccionats segons àmbit territorial, per grandària del municipi

Àmbit territorial	Grandària del municipi				Total
	Fins a 2.000 hab.	De 2.001 a 10.000 hab.	De 10.001 a 50.000 hab.	Més de 50.000 hab.	
Alt Pirineu i Aran i Ponent	15	4	1	1	21
Metropolità	1	2	5	7	15
Camp de Tarragona	5	3	2	1	11
Comarques Centrals	6	8	2	1	17
Comarques Gironines	7	4	4	1	16
Terres de l'Ebre	8	7	3	0	18
Penedès	5	5	3	1	14
Total	47	33	20	12	112

Font: Idescat

Marge d'error

El marge d'error per a Catalunya amb un interval de confiança del 95% i variància màxima és de $\pm 2,71\%$. Es poden donar estimacions per als àmbits territorials. Tots els errors han estat calculats amb un nivell de confiança del 95,5% (2 sigmes) i una $p=q=0,5$.

TAULA 2.5. Marge d'error segons àmbit territorial

Àmbit territorial	Marge d'error (%)
Alt Pirineu i Aran i Ponent	$\pm 4,9$
Metropolità	$\pm 4,1$
Camp de Tarragona	$\pm 5,0$
Comarques Centrals	$\pm 4,9$
Comarques Gironines	$\pm 5,0$
Terres de l'Ebre	$\pm 5,0$
Penedès	$\pm 4,9$
Total	$\pm 2,71$

Font: Idescat

Selecció de les persones a entrevistar

Per a la selecció de les unitats de segona etapa o finals (les 3.002 persones a entrevistar), l'Idescat ha realitzat un mostreig aleatori simple. Igualment, s'han seleccionat tres substituïts per a cada un dels 3.002 individus titulars. Cada persona substituïda té les mateixes característiques (sexe, grup d'edat i nacionalitat) que la persona titular.

La mostra segons edat i lloc de naixement es distribueix d'acord amb el quadre següent:

TAULA 2.6. Distribució de la mostra segons grup d'edat i lloc de naixement, per sexe

Variable	Categoria	Sexe		Total
		Dones	Homes	
Grup d'edat	De 15 a 19 anys	312	301	613
	De 20 a 24 anys	345	329	674
	De 25 a 29 anys	368	390	758
	De 30 a 34 anys	472	485	957
Lloc de naixement	A l'Estat espanyol	1.166	1.212	2.378
	A l'estranger	331	293	624
Total		1.497	1.505	3.002

Font: Idescat

La mostra s'ha extret del Registre de població de Catalunya a 1 de gener de 2012. No obstant això, la data de referència per calcular l'edat ha estat l'1 d'abril de 2012 perquè s'ajusti millor al període de l'operació de camp.

2.3.6. El treball de camp

El treball de camp es va realitzar entre el 3 d'abril i el 3 d'agost de 2012 i va anar a càrrec d'una Unió Temporal d'Empreses entre Aplica Investigació Social SL i Institut DEP SL. La concertació de les entrevistes es va centralitzar en un equip de cinc persones i van fer les entrevistes un equip de 24 persones amb experiència prèvia en les tasques requerides per a la correcta execució del projecte.

La concertació de l'entrevista s'havia de fer telefònicament, per la qual cosa era fonamental obtenir el número de telèfon de la persona entrevistada. Per aconseguir-lo, es va fer una cerca en les bases de dades de números telefònics, es va demanar la col·laboració dels municipis (cessió de dades del padró) i es va fer un creuament amb la base de dades del Carnet Jove. Tot i això, l'obtenció dels números va resultar difícil i això fou el motiu principal de substitucions i d'endarreriment del treball de camp. Aquestes dificultats es deuen, en primer lloc, al fet de tractar-se d'una mostra de persones joves, ja que és un col·lectiu amb una alta mobilitat (per raó d'estudis, primera emancipació, etc.); i, a més a més, un nombre important de persones joves no tenen telèfon fix (sigui perquè està a nom dels seus progenitors, de la seva parella o perquè, un cop emancipats i emancipades, opten per no contractar aquest servei, si més no mentre no viuen a la seva residència definitiva) i la majoria de bases de dades proporcionen el número de telèfon fix, no el mòbil. En segon lloc, a les dificultats intrínseques de treballar amb una mostra de joves, es van sumar les dificultats derivades del fet d'haver d'entrevistar un alt nombre de persones d'origen estranger. El col·lectiu de nacionalitat estrangera afegeix, a la mobilitat pròpia de la condició juvenil, la mobilitat de la condició d'immigrant. La combinació d'ambdues circumstàncies va com-

plicar la localització de les persones a entrevistar i va provocar que se sol·licités a l'Idescat un llistat de vuit substituïts extra per a cada titular de nacionalitat espanyola i d'onze per a cada titular de nacionalitat estrangera. A més a més, en el cas dels municipis on hi havia més dificultats per contactar amb les persones de nacionalitat estrangera, es va optar per fer una visita a la llar sense contacte telefònic previ. De manera excepcional també es va visitar, sense contacte previ, el domicili de persones de nacionalitat espanyola. Finalment, també es va fer una cerca de dades a través de les xarxes socials.

Amb aquestes estratègies es va aconseguir contactar i entrevistar 2.462 persones titulars o bé algun dels seus substituïts. No obstant això, per completar el nombre d'entrevistes que calia fer (fins un total de 3.002) es va haver d'optar per diferents estratègies. La principal (9,2% de les entrevistes realitzades) va ser la d'entrevistar una persona d'un grup de substituïts d'un titular de les mateixes característiques (sexe, grup d'edat i nacionalitat) que la persona que no es pot entrevistar; la persona finalment entrevistada se cercava en un grup que ja havia estat tancat (és a dir, en què ja s'havia fet l'entrevista). Les variacions respecte a la mostra original van ser notificades a l'Idescat, que les va tenir en compte en les tasques de depuració i calibratge de la matriu.

Pel que fa a les persones entrevistades, el 31% corresponia a la persona titular seleccionada en la mostra, el 23,1% al primer substituït i el 13,9% al segon substituït, mentre que en el 32% restant van fer falta més de dues substitucions.

El nombre d'entrevistes concertades telefònicament va ser de 3.812, tot i que 809 entrevistes no van realitzar-se, principalment per la incompareixença de l'entrevistat el dia i l'hora establerts (84,8% dels casos). La durada mitjana de les entrevistes va ser de 34,7 minuts.

Durant el treball de camp es va realitzar un control de qualitat de les entrevistes fetes per tal de verificar que les enquestes s'havien realitzat correctament, mitjançant la reformulació d'unes preguntes clau.

2.3.7. La depuració dels resultats i el calibratge i elevació de les dades

Un cop l'empresa adjudicatària va fer la primera depuració del fitxer de microdades, el fitxer va ser entregat a l'Idescat, que va fer la depuració final, el calibratge i l'elevació de les dades.

Les tasques de depuració final han estat les habituals en qualsevol enquesta: comprovació de la coherència de les dades, verificació de tots els filtres per tal de garantir que les respostes coincideixin amb les característiques previstes en el disseny del qüestionari, revisió dels formats, recodificacions de les categories d'algunes variables, així com la creació de noves variables a partir d'altres informacions de l'enquesta.

Així mateix, les dades s'han vist sotmeses a un procés de calibratge perquè el factor d'elevació s'ajusti a les dades poblacionals oficials provinents d'una font externa. D'acord

amb això, les dades poblacionals que s'han pres com a referència són les contingudes en el Registre de població de Catalunya, actualitzat a 1 de gener de 2012, i que indiquem a continuació:

TAULA 2.7. Dades poblacionals preses com a referència per al calibratge

Variable	Categoria	n	%
Sexe	Dones	921.253	48,80
	Homes	966.435	51,20
Grup d'edat	De 15 a 19 anys	344.233	18,24
	De 20 a 24 anys	386.076	20,45
	De 25 a 29 anys	500.004	26,49
	De 30 a 34 anys	657.375	34,82
Nacionalitat	Espanyola	1.378.663	73,03
	Estrangera	509.025	26,97
Total		1.887.688	100,00

Font: Idescat

A partir d'aquí, l'Idescat va executar el *Pla d'explotació* consensuat amb l'Observatori Català de la Joventut per tal de generar la tabulació de l'EJC12. El document on es troben recollits aquests resultats pot consultar-se a la pàgina web de l'Observatori Català de la Joventut (<http://www.gencat.cat/joventut/observatori>). Paral·lelament, l'Idescat va entregar a l'Observatori Català de la Joventut la matriu final per tal que es pogués iniciar l'estudi sociològic que ha donat lloc a aquesta publicació.

2.4. L'informe de l'EJC12

Estructura de l'informe

La matriu de dades definitiva de l'EJC12 va ser entregada per l'OCJ a les persones encarregades de la redacció de cadascun dels capítols que conformen aquest informe. Aquestes persones van ser seleccionades per la seva condició d'expertes en la temàtica que havien de tractar. El llistat i una breu presentació dels investigadors i de les investigadores que han realitzat aquest informe es pot consultar al final de la publicació.

Aquestes persones van proposar i consensuar amb l'OCJ un pla d'explotació de les dades i, un cop rebuda la matriu, van elaborar els capítols que conformen l'informe, que es divideix en dos volums. El Volum 1 està dedicat, principalment, a l'anàlisi de les transicions juvenils. En la Part I s'explica breument la situació de la joventut en el marc de la crisi i es plantegen els objectius de l'estudi (capítol 1), s'exposen les característiques de l'EJC12 (2) i es fa una aproximació general a l'evolució demogràfica de la joventut en les darreres dècades (3). La Part II està dedicada a les transicions juvenils i les condicions materials

d'existència de les persones joves: s'analitzen les transicions educatives (capítol 4), laborals (5) i domiciliàries i familiars (6); i els ingressos i despeses dels i les joves (7). En el Volum 2, la Part I se centra en els aspectes vinculats a la vivència de la joventut com a etapa: la participació (capítol 1), la cultura i l'oci (2), la salut (3), la llengua (4) i els programes i serveis públics utilitzats (5). La Part II estudia la joventut catalana des de la perspectiva d'alguns dels principals eixos de desigualtat que l'estructuren: el gènere (6), el lloc de naixement (7), la classe social (8) i el territori (9). Finalment, la Part III proporciona una mirada transversal al conjunt de la joventut catalana i a les seves transicions (10).

El tractament de les dades

La majoria de capítols fan diversos tractaments de les dades de l'EJC12. A continuació s'expliciten els més usats:

- **Anàlisi descriptiva.** En l'anàlisi descriptiva es proporciona una visió estàtica i directa de la situació de la joventut a partir dels principals indicadors de l'EJC12. Aquestes dades ens parlen del nombre o la proporció de persones joves en una determinada situació, i normalment es desagreguen per a determinats col·lectius (homes / dones, etc.) en taules de contingència o comparació de mitjanes.
- **Anàlisi de comparació temporal.** Els principals indicadors descriptius de l'EJC12 es comparen, quan és possible, amb les dades de l'EJC07. Cal tenir en compte que l'any 2007 va ser el punt més elevat del període expansiu de l'economia i que, per contra, durant l'any 2012 ens trobàvem immersos en plena crisi, per la qual cosa la comparació entre ambdós moments hauria d'evidenciar contrastos importants.

L'anàlisi amb les dades de 2007 només s'ha pogut fer amb les dades de 2012 referents a la població jove catalana nascuda a Catalunya o la resta de l'Estat, perquè a la mostra de 2007 la població estrangera no està adequadament representada. Verónica de Miguel, autora del capítol sobre la població d'origen estranger, va fer una anàlisi prèvia de les dades de 2012 comparant els resultats dels principals indicadors entre la població estrangera i no estrangera i va observar diferències destacades en la majoria dels àmbits. És probable, doncs, que la comparació 2007-2012 entre la totalitat de les mostres fos esbiaixada. Per resoldre aquest problema, en les anàlisis de comparació 2007-2012 sempre s'exclou la població nascuda a l'estranger.

- **Anàlisi longitudinal retrospectiva.** La informació retrospectiva de l'EJC12 referent a la trajectòria educativa, laboral, domiciliària i familiar permet complementar l'anàlisi descriptiva i comparativa amb la longitudinal. Tal com s'ha dit anteriorment, l'anàlisi descriptiva ofereix una *fotografia* d'un moment donat; amb la comparativa amb el passat, aconseguim comparar dues fotografies; amb l'anàlisi longitudinal ens aproximem a la *pel·lícula* d'allò que investiguem i podem obtenir informació sobre els processos que condueixen a determinades situacions. Aquest tipus d'anàlisi és possible gràcies al fet que el qüestionari de l'EJC12 introdueix preguntes retrospectives sobre els itineraris educatius, laborals, domiciliaris i familiars de les persones entrevistades. Amb aquesta informació es poden reconstruir les trajectòries de les persones enquestades a partir dels 15 anys i captar amb un alt grau de detall diferents fenòmens vinculats a les transicions juvenils.

- **Anàlisi descriptiva multivariable.** El qüestionari de l'EJC12 és extens i per tant genera molta informació. Tot i dividir l'explotació en capítols temàtics, sovint costa fer-se una idea global d'allò que ocorre en aquella àrea. Per aquest motiu, en bona part dels capítols s'ha optat per fer servir tècniques estadístiques de síntesi de la informació. L'aplicació de tècniques com l'anàlisi de clúster o conglomerats, el de correspondències múltiples o l'anàlisi factorial permet sintetitzar la informació disponible i generar agrupacions que permeten detectar processos de fons que altrament passarien desapercebuts.
- **Anàlisi de regressió.** Les anàlisis prèvies permeten saber, amb més o menys complexitat, *què* està passant entre la població juvenil. Les ciències socials, però, també han d'intentar esbrinar *per què* es produeixen determinades situacions entre determinats joves i no entre d'altres o, si més no, identificar els *factors associats* a trobar-se en una situació o en una altra. Per fer-ho, s'han seleccionat una sèrie de variables independents o explicatives que s'han creuat de manera sistemàtica amb els indicadors clau sobre la situació de les persones joves. L'objectiu és veure la influència d'aquests factors estructurals (com el sexe o l'edat) amb els indicadors que es pretenen estudiar (com el nivell d'estudis). La tècnica utilitzada per fer-ho és l'anàlisi de regressió, que consisteix en una *ficció teòrica* que construeix un model estadístic amb els valors que s'haurien observat a cada variable independent si s'haguessin mantingut immutables les altres variables incloses en el model. És en aquest sentit que es diu que aquesta anàlisi multivariable "neutralitza" l'efecte d'aquestes últimes i permet observar "l'efecte net" de la primera. Així, per exemple, l'anàlisi bivariàble suggereix i el multivariable confirma que el nivell d'estudis d'un/a jove està relacionat amb el nivell d'estudis de la seva llar d'origen, independentment de si el nivell d'estudis dels pares implica una millor o pitjor posició econòmica.

La taula 2.8 mostra les variables independents comuns per a tots els autors i les autores d'aquest informe. Lògicament, cada autor i autora ha utilitzat variables independents addicionals per completar la seva anàlisi.

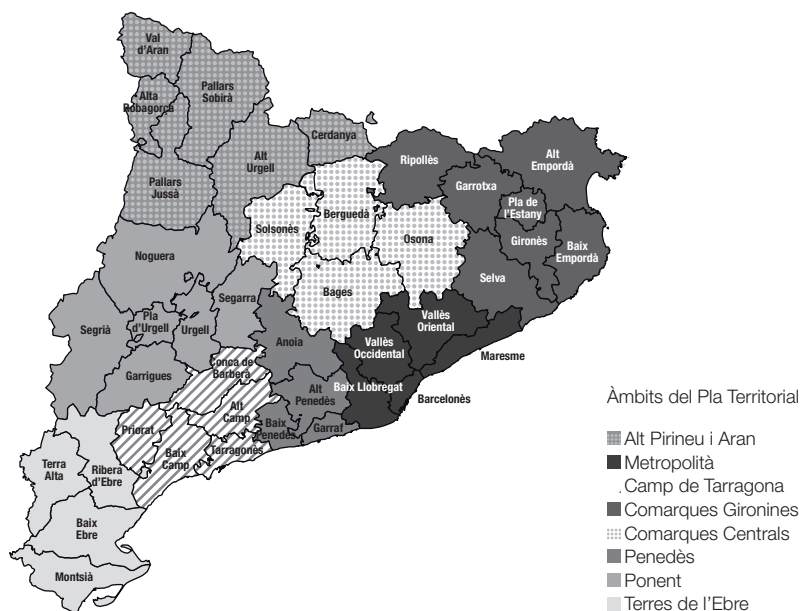
TAULA 2.8. Variables independents utilitzades per a l'anàlisi dels indicadors clau

Tipus de variable	Variable	Categories de la variable
Variables demogràfiques	Grup d'edat	De 15 a 19 anys / De 20 a 24 anys / De 25 a 29 anys / De 30 a 34 anys
	Sexe	Homes / Dones
	Lloc de naixement	A l'Estat espanyol / A l'estranger
Variables d'origen social	Lloc de naixement del pare i de la mare	Ambdós a Catalunya / Un a Catalunya i l'altre a la resta d'Espanya / Un a l'estranger i l'altre a Catalunya / Ambdós a la resta d'Espanya / Ambdós a l'estranger / Altres
	Nivell d'estudis més alt dels progenitors	Estudis inferiors a obligatoris / Estudis obligatoris / Estudis secundaris postobligatoris / Estudis universitaris
	Categoria socio-econòmica més alta dels progenitors	Empresaris/àries amb assalariats / Autònoms/mes sense assalariats / Directius/ives / Tècnics/tècniques / Empleats/ades i administratius/ives / Treballad. qualificats / Treballad. sense qualificar
Variables territorials	Llengua inicial	Català / Tant català com castellà / Castellà / Altres llengües
	Grandària del municipi	Fins a 2.000 hab. / De 2.001 a 10.000 hab. / De 10.001 a 50.000 hab. / Més de 50.000 hab.
	Àmbit territorial*	Ponent i Alt Pirineu i Aran ¹ / Metropolità / Penedès / Camp de Tarragona / Comarques Centrals / Comarques Gironines / Terres de l'Ebre

* Veure el mapa 1

Font: Elaboració pròpia

MAPA 1. Àmbits territorials i comarques catalanes

Font: Elaboració pròpia

1 A causa de les limitacions tècniques i pressupostàries no ha estat possible oferir per separat els resultats de dos àmbits del Pla territorial (l'àmbit de Ponent i l'àmbit de l'Alt Pirineu i Aran). Per aquest motiu, tot i que el treball de camp es va realitzar en municipis d'ambdues demarcacions territorials, els resultats d'aquests àmbits i les anàlisis associades es realitzen de manera conjunta.

3. CARACTERÍSTIQUES DEMOGRÀFIQUES DE LA POBLACIÓ JOVE A CATALUNYA

Cristina López i Villanueva i Sílvia Casola i Salvatella

3.1. Introducció

3.1.1. El context demogràfic de Catalunya

En nombroses ocasions s'ha fet referència al fet que les persones joves són el reflex de llurs societats, també en termes demogràfics; efectivament, l'evolució, l'estructura i la dinàmica de la població jove a Catalunya és un reflex fidel de l'evolució de la població catalana. D'aquesta manera, és necessari presentar el context demogràfic català des de 1975 (moment a partir del qual comença a produir-se el naixement dels joves actuals) fins a l'any 2012.

Des de finals dels anys cinquanta, el context demogràfic a Catalunya experimentà un canvi radical. Superats els efectes immediats de la guerra civil, la població catalana (instal·lada històricament en un model de fecunditat baixa) va viure una forta embranzida. D'una banda, Catalunya va sumar-se, igual que altres països de l'Europa Occidental, al *baby boom*, que es perllongà fins a l'any 1974¹ i que va anar precedit d'una elevadíssima conjuntura nupcial². De l'altra, va disminuir la mortalitat i, per tant, el creixement natural de la població catalana va augmentar espectacularment³. S'inicià una etapa de creixement accelerat, de dels més elevats de la història⁴, acompanyada d'un dels fenòmens de més rellevància en la demografia a Catalunya: la immigració (procedent, en aquell cas, d'altres regions de l'Estat espanyol).

Quins efectes tingué aquesta dinàmica sobre la població catalana? Augmentaren els efectius de la població i, sobretot, s'incrementà el nombre de joves; rejoiní espectacularment la població, s'incrementà la nupcialitat, la natalitat i la fecunditat i es conformaren les generacions més nombroses de l'evolució demogràfica de Catalunya.

1 Catalunya passà de registrar 49.339 naixements l'any 1951 a 112.101 l'any 1974.

2 Dels 26.250 matrimonis de l'any 1951 passaren als 42.121 de 1974.

3 D'un creixement natural absolut de 8.924 efectius l'any 1941 a un creixement de 66.407 l'any 1974.

4 En aquest període la població catalana va créixer en 2.589.881 efectius.

Durant els anys vuitanta i noranta Catalunya va viure un període d'estancament demogràfic. A partir de 1975 la natalitat i la fecunditat començaren a davallar, de les natalitats més explosives d'Europa es passà a una de les fecunditats més baixes del món. Els països del sud d'Europa començaren a participar dels canvis en els comportaments sociodemogràfics que s'havien iniciat a l'Europa del nord durant la segona meitat dels anys seixanta. Transformacions que afectaren a la davallada i al retard de la fecunditat i de la nupcialitat, a l'augment de la solteria, de les unions consensuals, de les ruptures matrimonials i dels fills de mare no casada. De la rigidesa d'un itinerari únic en la constitució de la família i de la llar es passà a un model flexible, divers i reversible. Aquestes transformacions repercutiren en l'estructura i composició de les llars que es diversificaren: augmentaren les llars unipersonals, les monoparentals i les sense nucli i disminuïren les llars de parelles amb fills.

Aquests canvis es descrigueren sota un marc explicatiu anomenat "Segona Transició Demogràfica" (Van de Kaa, 1987 i Lesthaeghe, 1995), l'evolució de la qual a Catalunya es desenvolupà amb algunes particularitats: un elevat cost en la criança dels fills, davant l'absència de polítiques de suport a les famílies, que contribuïren a frenar la natalitat; i un elevat atur juvenil i una gran precarietat laboral que, juntament amb les dificultats d'accés a l'habitatge, confinaren els i les joves a les llars dels progenitors i en reduïren la descendència.

L'impacte d'aquestes transformacions varen ser notables durant la dècada dels vuitanta i noranta: es varen registrar les taxes de natalitat més exigües de la història (valors entre el 8‰ - 9‰)⁵ i la fecunditat amb prou feines superava l'1,01 fills per dona). L'acusada davallada de la natalitat va anar acompanyada d'una disminució de les taxes de mortalitat a totes les edats i, per tant, d'un augment de l'esperança de vida; d'aquesta manera es produí un envelliment de la població catalana sense precedents. Un envelliment doble: per la base i per la cúspide de la seva piràmide. Per la base perquè la disminució de la fecunditat estreny la base de la piràmide, mentre que un augment de l'esperança de vida allarga i eixampla la cúspide. Desnatalitat i envelliment que també s'acusaren entre la joventut.

A finals dels anys noranta, i fins a l'esclat de la crisi econòmica, irromp amb força la segona onada immigratòria d'aquest període: es tracta de la més important pel que fa al nombre de nous nadius i la que major aportació ha fet al creixement de la població catalana, i la més internacional. La necessitat de mà d'obra en un sector creixent i la bona conjuntura econòmica van afavorir l'entrada d'1.390.612 estrangers des de l'any 2000.

L'impacte demogràfic de l'onada migratòria estrangera ha estat contundent: ha contribuït al creixement de la població; ha alentit l'envelliment (la població nouvinguda s'ha sumat a les generacions filles del *baby boom*); ha contribuït de manera determinant al repunt momentani de la natalitat; i ha incidit sobre la nupcialitat i la formació de parelles diversificar-ne l'origen.

El 2012 encara no tenim prou dades per valorar l'impacte demogràfic de la crisi, però la conjuntura econòmica afecta l'evolució dels fenòmens demogràfics. En temps de crisi, la població tendeix a ser menys fecunda, menys mòbil i, per tant, més vella.

5 Segons els indicadors demogràfics de fecunditat de l'Idescat. La taxa bruta de natalitat fa referència al total de naixements d'una població en un moment concret amb relació a la població mitjana en aquell moment.

En un període de quaranta anys s'ha passat d'un espectacular increment de la natalitat i la fecunditat a una davallada sense precedents. Catalunya va passar d'estar entre els països més fecunds als més infecunds. Aquesta evolució s'ha produït amb una extrema-rapidesa i intensitat. Però no només els naixements i, per tant el creixement natural, han condicionat l'evolució de la població juvenil; la immigració ha estat, seguint la tesi de Cabré, "part integrant i principal del modern sistema català de reproducció" (Cabré, 1999: 29). D'aquesta manera, Catalunya ha precisat de la immigració per compensar la baixa natalitat. Dues grans onades migratòries han aportat nous efectius a la població catalana: la immigració dels anys seixanta i setanta lligada als canvis econòmics a partir del *Plan Económico de Estabilización* de 1959; i la immigració de nacionalitat estrangera que irromp amb força a partir de l'any 2000, que ha aportat 1.390.612 residents nous a Catalunya i que ha fet repuntar la natalitat fins a l'esclat de la crisi actual.

3.1.2. Objectius, metodologia i estructura

L'objectiu del capítol és caracteritzar demogràficament la població jove a Catalunya a partir de dades secundàries provinents de fonts exhaustives de tota la població. La finalitat és contextualitzar i complementar el conjunt de l'informe general de l'EJC12.

La tasca de *perfil·lar* la població jove s'ha fet des d'una descripció demogràfica *clàssica* que estudia l'*estructura* i la *dinàmica* de la població en comparació amb el conjunt de la població catalana, espanyola i de la UE-27. S'entén per *estructura* la composició segons sexe i edat en un moment determinat, que permet conèixer el repartiment de la població, les repercussions demogràfiques directes i les implicacions futures. La *dinàmica* fa referència als fenòmens demogràfics que fan variar l'estructura: natalitat, mortalitat i migracions. Pel que fa a l'estructura, s'ha descrit l'evolució de la població de joves (de 15 a 34 anys) a Catalunya des de 1975 fins a l'actualitat desagregant-la en grups quinquennals i relacionant-la amb la resta de població catalana, espanyola i europea. S'ha estudiat el pes de les persones joves respecte a la població total, el creixement anual, l'evolució de les edats, l'índex de reemplaçament, la nacionalitat i el lloc de naixement⁶. Pel que fa a la dinàmica, s'han analitzat els principals fenòmens demogràfics: el moviment natural i la dinàmica migratòria⁷.

Cal esmentar què s'ha definit com a *edat jove* (entenenent que la definició de jove no es conforma únicament a partir d'un criteri *etari*): s'ha pres com a referència el grup d'edat format per les persones entre 15 i 34 anys. És evident que aquest criteri no es pot extrapolar a d'altres realitats geogràfiques mundials com tampoc a d'altres moments de la història

6 Aquesta informació ha estat extreta del Padró Municipal de 1975, 1981, 1991, 1996 i del Padró Continu consultats a través de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) en el cas de Catalunya i de l'*Instituto Nacional de Estadística* (INE) per a la comparació amb l'Estat espanyol. La comparació amb l'Europa dels 27 s'ha realitzat a partir de les estadístiques *Population and Social Conditions of Statistics Database* d'Eurostat .

7 La font per estudiar la dinàmica natural ha estat el Moviment Natural de la Població (MNP) conformat a través dels registres civils. Per a l'estudi de la dinàmica migratòria de la població jove s'ha utilitzat l'Estadística de Variacions Residencials (EVR) que s'elabora a partir de l'explotació de la informació relativa a les altes i les baixes dels padrons municipals motivades per canvi de residència. En tots els casos, per a l'elaboració de les taxes s'han utilitzat com a denominadors les estimacions intercensals i postcensals de la població elaborades per l'Idescat i l'Ine.

recent, però aquest és l'interval de referència de l'EJC12. L'anàlisi que es presenta en aquest capítol es remunta a la segona meitat dels anys setanta, gairebé quaranta anys de joves a Catalunya, amb la finalitat de recollir les transformacions ràpides i intenses que han tingut lloc a la població catalana des de la dècada dels quaranta (moment en el qual van néixer els joves *més grans* fins a l'actualitat. El capítol s'organitza de la següent manera: en primer lloc (3.2), es descriu l'evolució de la població de joves a Catalunya i se n'analitza l'estructura; en segon lloc (3.3), s'estudia la dinàmica de la població jove: natalitat, mortalitat i migracions; i, finalment (3.4), s'analitzen les diferències territorials.

3.2. Evolució, estructura i composició de la població de joves a Catalunya

3.2.1. Evolució de la població jove a Catalunya. Cada cop menys joves

La població jove a Catalunya ha passat de representar una tercera part (33,7%) de la població catalana a mitjans dels anys setanta a significar-ne poc menys d'una quarta part (24,7%) l'any 2012. Mentre que els efectius joves han anat perdent pes relatiu, el nombre absolut de joves s'ha mantingut entorn 1.900.000 - 2.000.000 individus.

TAULA 3.1. Població jove, proporció de la població jove sobre la població total i taxa anual de creixement r%⁸. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, Espanya i UE-27, 1975-2012

Any	Població de 15 a 34 anys	% Població jove / Població total		
	Catalunya	Catalunya	Espanya	UE 27
1975	1.908.901	33,7	28,9	-
1981	1.767.989	29,7	29,7	-
1986	1.806.743	30,2	30,8	-
1991	1.915.220	31,6	30,5	30,1
1996	1.928.701	31,7	30,8	29,2
1997	1.931.531	31,6	30,0	29,0
1998	1.934.360	31,5	32,1	28,8
1999	1.917.891	30,9	31,6	28,5
2000	1.919.444	30,7	31,3	28,2
2001	1.932.293	30,5	31,1	27,9
2002	1.966.483	30,2	30,8	27,6
2003	2.020.141	30,1	30,5	27,4
2004	2.030.173	29,8	30,1	27,1
2005	2.068.447	29,6	29,7	26,9
2006	2.081.831	29,2	29,2	26,8
2007	2.060.588	28,6	28,6	26,5
2008	2.076.131	28,2	28,3	26,3
2009	2.062.984	27,6	27,6	26,1
2010	2.000.375	26,6	26,8	25,7
2011	1.932.996	25,6	25,9	25,4
2012	1.871.125	24,7	25,0	-

⁸ La taxa de creixement de la població r% mesura el creixement anual expressat en %.

Taxa de creixement r%						
Període	Catalunya		Espanya		UE 27	
	De 15 a 34 anys	Total	De 15 a 34 anys	Total	De 15 a 34 anys	Total
1975-1981	-1,5	1,0	1,6	1,1	-	-
1981-1986	0,4	0,1	3,0	1,7	-	-
1986-1991	1,2	0,3	2,3	0,6	-	-
1991-1996	0,1	0,1	0,5	0,4	-0,4	0,2
1996-1997	0,1	0,5	-0,3	0,2	-0,6	0,2
1997-1998	0,1	0,5	-0,3	0,2	-0,3	0,5
1998-1999	-0,9	1,0	-0,6	0,9	-0,9	0,1
1999-2000	0,1	0,9	-0,2	0,7	-0,8	0,2
2000-2001	0,7	1,3	0,6	1,5	-0,8	0,2
2001-2002	1,8	2,6	1,0	1,8	-0,9	0,2
2002-2003	2,7	3,0	1,0	2,1	-0,5	0,4
2003-2004	0,5	1,6	-0,3	1,1	-0,3	0,4
2004-2005	1,9	2,7	0,9	2,1	-0,3	0,5
2005-2006	0,6	2,0	-0,4	1,4	-0,3	0,4
2006-2007	-1,0	1,1	-0,8	1,1	-0,5	0,4
2007-2008	0,8	2,1	0,8	2,1	-0,3	0,5
2008-2009	-0,6	1,5	-1,0	1,3	-0,6	0,4
2009-2010	-3,0	0,5	-2,6	0,6	-0,9	0,3
2010-2011	-3,4	0,4	-3,0	0,4	1,1	0,3
2011-2012	-3,2	0,3	-3,3	0,2	-	-

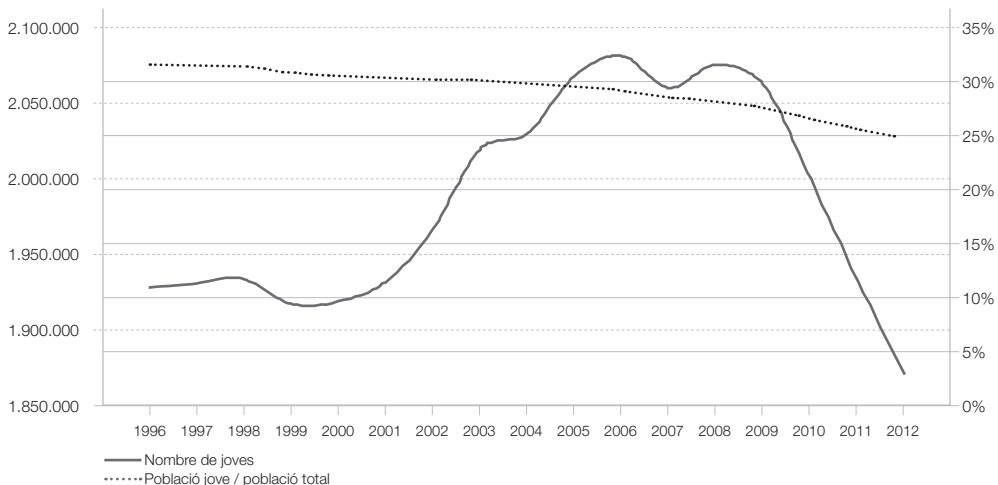
Font: Elaboració pròpia a partir del Padró Municipal d'Habitants i del Padró Continu. Idescat per a Catalunya i INE per a Espanya. Per a Europa: *Population and social conditions Statistics Database*. Eurostat i Eurostat. Les dades corresponents a 1975 i 1986 per a Espanya provenen d'Eurostat

Entre 1975 i 2012 Catalunya ha guanyat 1.905.390 habitants i ha perdut 37.776 joves: durant aquest període la distribució de la població catalana per edats ha canviat radicalment. La població catalana i la població de joves han experimentat intensitats de creixement diferents (gràfics 3.1 i 3.2).

Durant els anys setanta la població de joves experimentà un creixement excepcional, gairebé triplicant el de la població catalana entre 1970-1975. Les persones joves augmentaren en 449.568 efectius, mentre que la població catalana ho feu en 552.710 individus, per tant, més del 80% del creixement de la població va ser per efectius en edat jove. Aquest increment sense precedents (i que mai més no s'ha tornat a repetir) fou conseqüència del creixement de la natalitat iniciat el 1952 juntament amb la gran aportació immigratòria de joves de l'interior de l'Estat espanyol (entre 1970 i 1975 es va incorporar un saldo migratori net de 244.391 individus⁹).

9 Veure Vidal i Recaño (1996).

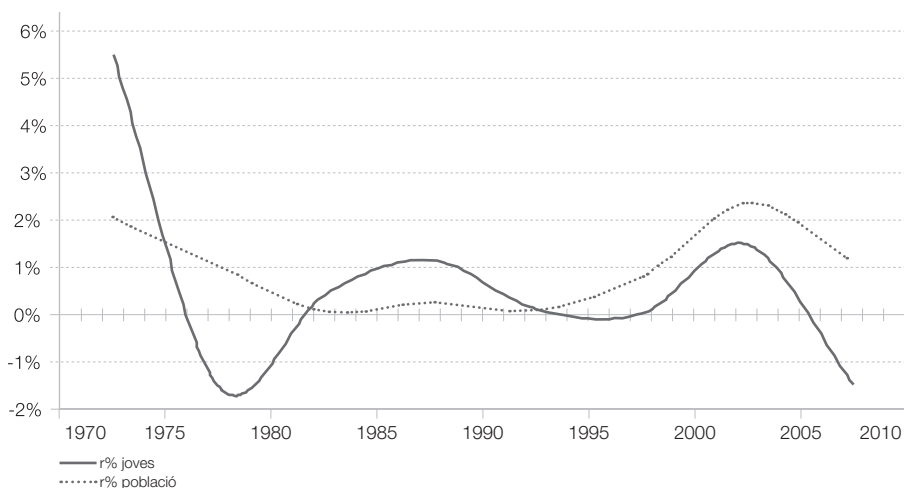
GRÀFIC 3.1. Població jove i proporció de la població jove sobre la població total. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 1996-2012

Font: Elaboració pròpia a partir del Padró Continu. Idescat

Durant el decenni 1985-1995 la població jove presentà un lleu creixement, més intens que el del conjunt de la població catalana. A partir de 1986 s'inicià una certa reactivació econòmica i una recuperació de les migracions que més que afectar les grans àrees industrials impactaren sobre les zones turístiques. En la població jove aquest increment es veié atiat per l'herència del *baby boom* de la dècada dels seixanta i primera meitat dels setanta que va conformar unes generacions plenes.

GRÀFIC 3.2. Taxa anual de creixement r% segons edat. Joves de 15 a 34 anys i població total. Catalunya, 1975-2011.

Font: Elaboració pròpia a partir del Padró Continu. Idescat

A partir de 1975 (moment en què es començà a fer notar la crisi del petroli a l'Estat espanyol) el ritme de creixement davallà, més en la població de joves (que perdé efectius) que en la població catalana en general. Els moviments migratoris de llarg recorregut s'aturaren, tot i que augmentà la mobilitat residencial que redistribuí la població a l'interior de Catalunya i més concretament a la Regió Metropolitana de Barcelona.

A partir de l'any 2000 i fins al 2006 la població jove experimentà un creixement, en aquest cas inferior al de la població catalana. L'increment s'explica per l'arribada de població de nacionalitat estrangera que va fer repuntar el feble creixement de la població autòctona.

Res feia presagiar aquesta onada migratòria sense precedents: un creixement econòmic elevat en sectors amb necessitat de mà d'obra va obrir les portes a les migracions internacionals que van contribuir al creixement més gran de població catalana i també de joves. Catalunya va guanyar, entre 2000 i 2008, 1.102.079 efectius, dels quals 156.687 foren joves. Increment que es pot atribuir, de manera gairebé exclusiva, a la immigració ja que el creixement natural és nul i en algunes àrees negatiu.

A partir de l'any 2008, el creixement de la població catalana davalla i la taxa de creixement de joves és negativa; des de 2006 (moment en el qual es registren més joves a Catalunya, 2.081.831) fins a 2012, es perden 210.706 joves. La frenada de la immigració estrangera i, sobretot, l'herència del *baby bust*¹⁰ dels anys noranta resten joves tant en xifres absolutes com relatives a Catalunya.

En un futur immediat podria ser possible que es recuperés lleument el nombre de joves quan arribin a l'edat jove els efectius que varen néixer durant la "dècada prodigiosa" en el curt cicle de bonança econòmica.

En definitiva, tot i mantenir-se la xifra pel que fa al nombre de joves, el pes sobre el conjunt de la població catalana cada cop és menor.

Per concloure, no existeixen gaires diferències pel que fa a la proporció de joves a Catalunya en comparació a l'Estat espanyol (taula 3.1), tret que fins l'any 1997 el percentatge és lleugerament superior a Catalunya; a partir d'aquest moment, la relació s'inverteix respecte a Espanya. Si es compara amb l'Europa dels 27¹¹, Catalunya compta amb una representació de joves lleument superior tot i que les proporcions tendeixen a convergir. Així com Catalunya i Espanya han viscut un període de forta immigració estrangera en la seva història recent i això ha revertit en un creixement del nombre de població jove en alguns moments, el conjunt de l'Europa dels 27 perd joves des de 1991.

¹⁰ Una davallada del nombre de naixements i de la fecunditat.

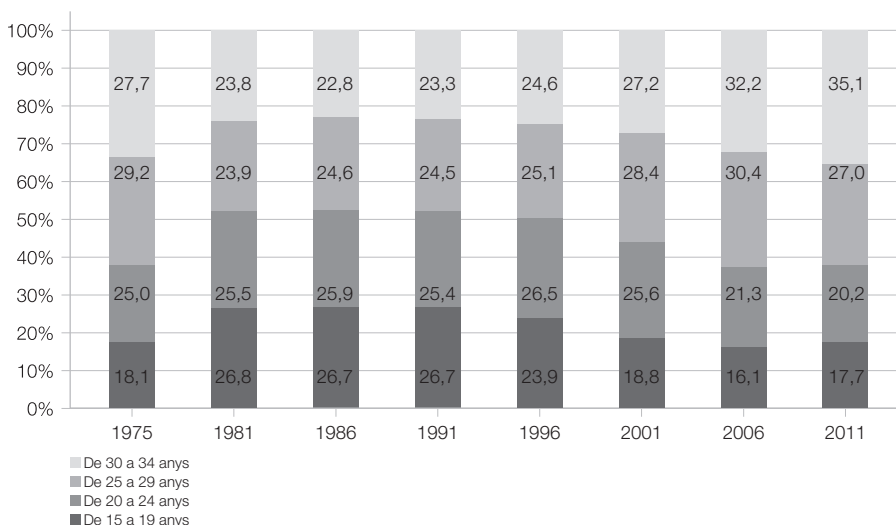
¹¹ La comparació amb l'Europa dels 27 és aproximativa per situar Catalunya en la mitjana del context europeu ja que, sota aquest conjunt de països, existeixen realitats, dinàmiques i estructures demogràfiques molt diverses.

3.2.2. Distribució interna de la població jove per edats. Uns joves més vells

La distribució per edats de la població ve determinada per una davallada de la fecunditat, per una aportació immigratòria excepcional i per un augment de l'esperança de vida. El *baby bust*, unit a una longevitat creixent de la població catalana és l'origen de l'envelliment poblacional. En aquests poc menys de quaranta anys de joves a Catalunya l'esperança de vida en néixer ha augmentat deu anys (dels 72,8 anys, de 1975, als 82,5 de 2011) (taula A3.8) i això constitueix un fet absolutament extraordinari.

L'envelliment també afecta la població jove. La distribució interna per edats no és la mateixa al llarg de tot el període estudiat. Els i les joves més "joves" (de 15 a 19 anys) han perdut representativitat respecte al total de la població juvenil, mentre que els més grans (de 30 a 34 anys) en van guanyant (gràfic 3.3 i taules A3.1 i A3.2 de l'Annex on-line¹²). Durant els anys vuitanta i la primera meitat dels noranta els i les joves menors de 20 anys van representar l'edat modal (26%) de la població juvenil; durant la segona dècada dels noranta la màxima freqüència de la població de joves es va desplaçar cap els 20-24 anys, l'any 2001 cap als 25-29 i, durant la segona meitat de la primera dècada del segle XXI, era el grup de 30 a 34 anys el més nombrós (el 35% de la població juvenil, rebaixant els efectius de 15 a 19 anys a proporcions per sota del 18%) reflectint la llarga sequera natalícia dels anys noranta. L'augment de la presència de joves "madurs" es veu en l'increment de l'edat mitjana (l'any 1981, que va ser el que major percentatge de joves joves presentà, tenien una edat mitjana de 24,7 anys, mentre que l'any 2011 en tenen 26,5) (taula A3.2).

GRÀFIC 3.3. Població jove segons grups d'edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 1975-2011. Percentatge

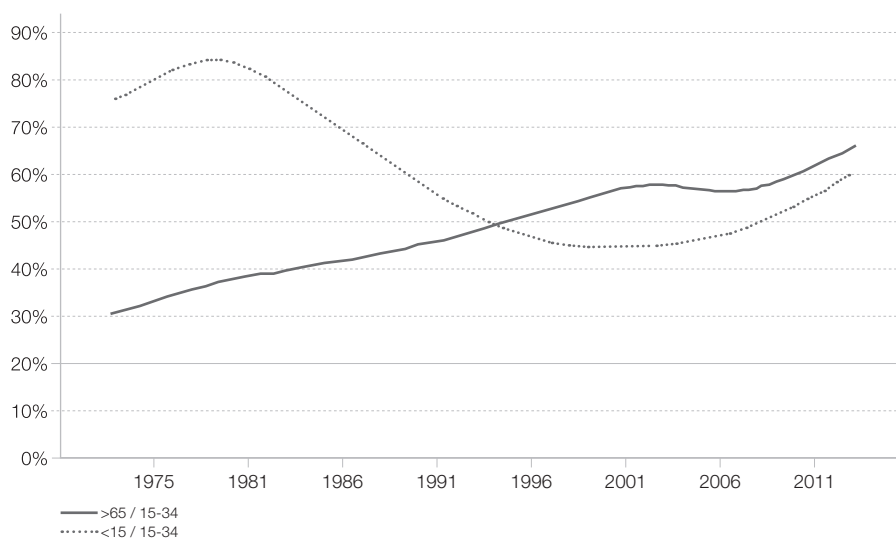

Font: Elaboració pròpia a partir del Padró Continu. Idescat

12 L'Annex es pot consultar a la pàgina web de l'Observatori Català de la Joventut: www.gencat.cat/joventut/observatori

Fins als anys noranta la relació entre la població infantil (0-14) i la població jove era favorable als infants que representaven el 80%. Aquesta proporció va començar a davallar en disminuir la natalitat i la fecunditat, alhora que augmentava la proporció de persones grans de més de 65 anys. Avui, per cada 100 joves hi ha 65,47 persones grans (gràfic 3.4).

GRÀFIC 3.4. Relació entre grups d'edat poblacionals. Catalunya, 1975-2011. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir del Padró Continu. Idescat

Des d'una perspectiva històrica, la població jove de la dècada dels vuitanta va néixer entre 1947 i 1977 (gràfic 3.5). Un cop passada la guerra civil espanyola va tenir lloc un espectacular increment de les taxes de natalitat i fecunditat (des de finals dels anys cinquanta fins a l'any 1974). Aquesta circumstància, juntament amb la immigració interna procedent d'altres regions de l'Estat espanyol¹³, explica que la proporció de joves respecte a la població total fos la més nombrosa de la història (33,7% a l'any 1975). Aquests dos fenòmens dibuixen unes generacions de joves plenes, amb una distribució interna per edats força homogènia (gràfic 3.3). Durant la dècada dels vuitanta, l'índex de reemplaçament¹⁴ se situa per sobre del valor 100, per tant, els efectius que entraren a formar part del col·lectiu jove eren un nombre superior als que en sortiran (gràfic i taula A3.2).

13 Entre 1960 i 1975 arribaren a Catalunya prop d'un milió de persones.

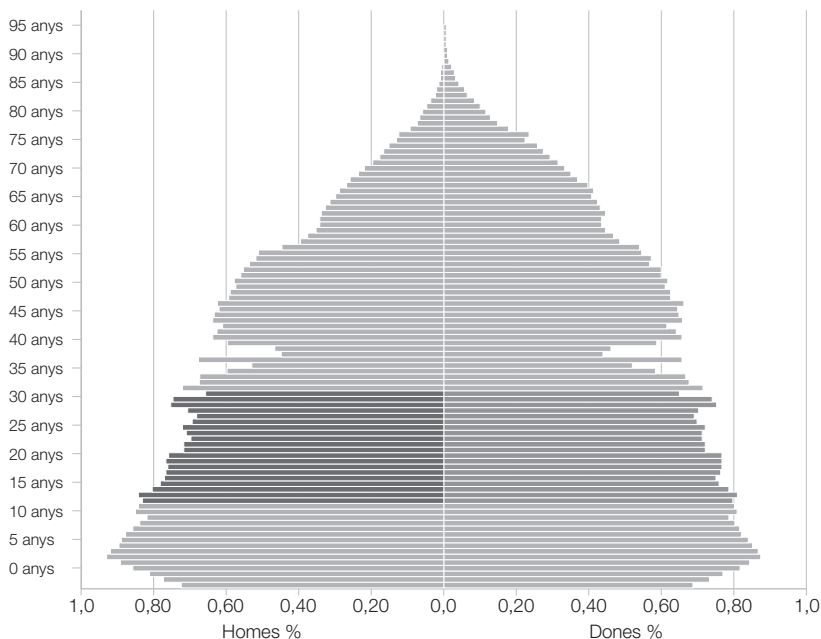
14 Població de 10-14 anys que entra a formar part del col·lectiu en edat jove amb relació a la població que en surt de 30 a 34).

Els i les joves de la dècada dels noranta (gràfic 3.6) van néixer entre 1957 i 1987. Són els fills i filles del *baby boom*¹⁵ i dibuixen una estructura piramidal, amb una gran presència de joves de 15 a 19 anys (26,7%) i una menor representació de joves de 30 a 34 anys (23,3%). Els noranta ja mostren una taxa anual de creixement negatiu en els joves més (gràfic i taula A3.2) i un índex de reemplaçament juvenil que en reflecteix l'envelliment gradual.

La població jove durant la primera dècada del segle XXI (gràfic 3.7) va néixer entre 1967 i 1997. A principis del 2000 van arribar a l'edat jove les primeres generacions afectades per la desnatalitat, sobretot a partir dels efectius de població per sota dels 25 anys.

La població en edat jove a partir de la primera dècada del segle XXI (gràfic 3.8) reflecteix una doble dinàmica: d'una banda, les generacions de joves continuen essent reflex de la desnatalitat d'anys anteriors i, per tant, es tracta de generacions buides; d'altra banda, l'arribada de població de nacionalitat estrangera passa a engruixir el segment de joves més madur. Els efectius de joves de menor edat representen la proporció més exigua durant el període estudiat (17,7%), mentre que els joves "grans" signifiquen més del 35,1% del total de la població juvenil catalana. Durant la primera dècada del segle XXI tots els grups d'edat jove (excepte el grup de 30 a 34) perden efectius respecte a l'any 2001; els i les joves "grans" experimenten el creixement més elevat i l'índex de reemplaçament està per sota del 60% fent-se ressò de l'envelliment juvenil (taula i gràfic A3.2).

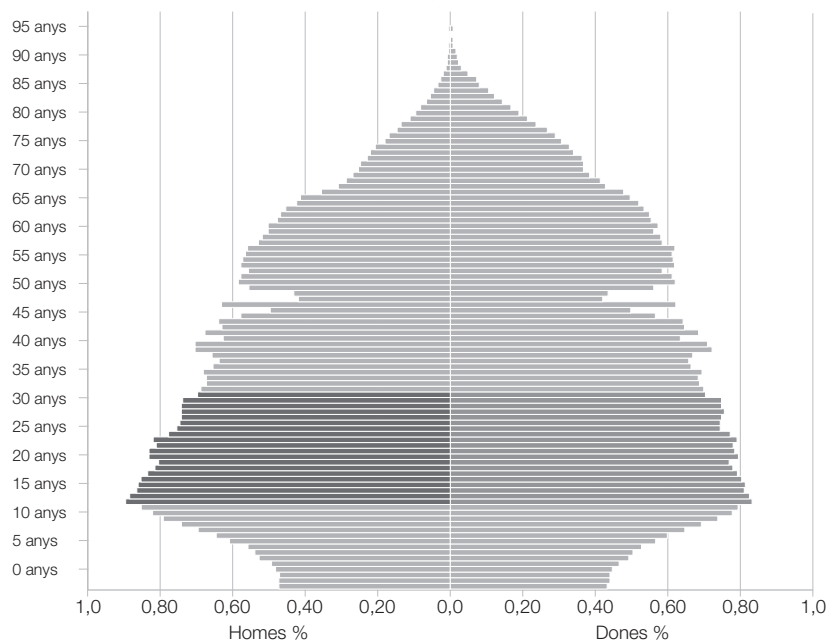
GRÀFIC 3.5. Estructura poblacional segons sexe i edat. Catalunya, 1981

Font: Elaboració pròpia a partir del Padró Continu. Idescat

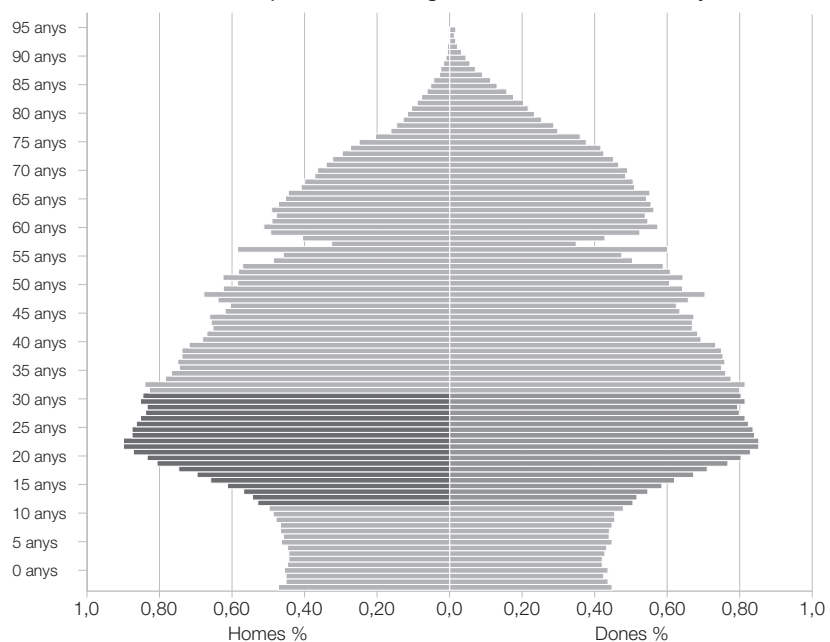
15 En aquest període es van registrar 1.579.646 naixements.

GRÀFIC 3.6. Estructura poblacional segons sexe i edat. Catalunya, 1991

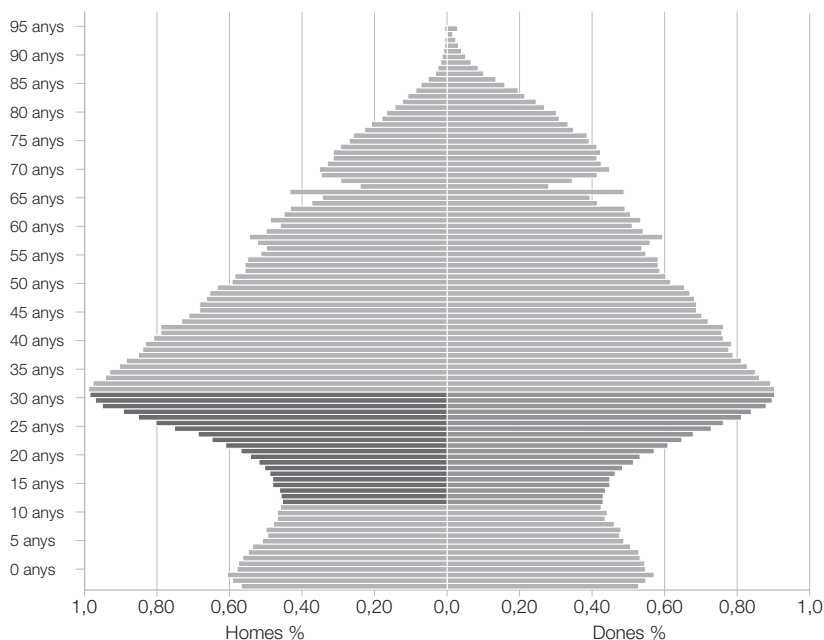
Font: Elaboració pròpia a partir del Padró Continu. Idescat

GRÀFIC 3.7. Estructura poblacional segons sexe i edat. Catalunya, 2001

Font: Elaboració pròpia a partir del Padró Continu. Idescat

GRÀFIC 3.8. Estructura poblacional segons sexe i edat. Catalunya, 2011

Font: Elaboració pròpia a partir del Padró Continu. Idescat

La davallada de la fecunditat explica l'envelliment de la població jove, que no s'ha acabat de veure del tot compensada per l'aportació de població estrangera. L'envelliment de la població jove és molt més intens a Catalunya que a l'Estat espanyol i a la resta de l'Europa dels 27 (taules A3.1 i A3.2).

3.3. Dinàmica demogràfica de la població jove a Catalunya

3.3.1. Nupcialitat i fecunditat de la població jove a Catalunya

A partir de la segona meitat de la dècada dels seixanta als països de l'Europa del Nord començaren a veure's importants transformacions en els comportaments sociodemogràfics. Aquests canvis s'han agrupat sota el nom de "Segona Transició Demogràfica" (Van de Kaa, 1987 i Lesthaeghe, 1995) i tingueren a veure amb: una davallada de la fecunditat i la nupcialitat; un retard en el calendari de la maternitat i del matrimoni; un augment dels naixements de mares no casades; un increment de les unions consensuades; i un augment de divorcis. Aquests comportaments nous incidiren en la diversificació dels itineraris de formació i dissolució de les famílies i les llars i en la seva estructura i composició. Fins aquell moment havia existit un model lineal i únic en què el cicle de vida familiar s'iniciava amb el matrimoni, seguia amb el naixement i la criança dels infants, prosseguia fins l'emanipació del darrer membre de la prole; i, en general, el succeïa una etapa de parella de *niu*

*buit*¹⁶, fins que moria un dels membres de la parella. Amb el desenvolupament d'aquests nous comportaments, l'itinerari es flexibilitza, es diversifica i es feu reversible: la formació d'una nova llar no passa necessàriament pel matrimoni, ni per la vida en parella; la manera de concebre les criatures es diversifica i la ruptura de les unions facilita la formació de llars noves.

La "Segona Transició Demogràfica" ha proveït d'un marc explicatiu a totes aquestes transformacions: l'esquema clàssic (Van de Kaa, 1987) descriu com els canvis en l'estructura, la cultura i la tecnologia afecten els individus, les famílies i les societats. Els canvis estructurals es relacionen amb una millora de les condicions de vida i, per tant, una major dedicació al conreu de l'interès personal i suposen la plena participació de les dones en l'activitat econòmica, social i política. Els canvis culturals es relacionen amb valors vinculats a la democràcia i a l'expansió de la llibertat personal. I els canvis tecnològics són la base per a què els canvis anteriors es puguin produir: entre d'altres, destaquen les noves tècniques de difusió de la informació.

Al sud d'Europa els nous comportaments van anar impregnant la societat, amb retard respecte a l'Europa septentrional i, en el cas de l'Estat espanyol no es van fer visibles estadísticament fins la dècada dels vuitanta. L'any 1981, i després de la signatura de la Constitució espanyola, es fa efectiva una reforma en el Codi Civil que alliberà, reconegué i sobretot desestigmatitzà tota una sèrie de comportaments i actituds. El nou Codi Civil pivotava, segons indicava la Constitució, en l'estructura igualitària entre l'home i la dona i en aquest sentit culminava tot un procés que ja s'havia iniciat abans: consolidava l'autonomia econòmica de la dona; despenalitzava l'adulteri; igualava les responsabilitats i les obligacions en matèria de maternitat i paternitat; i establia la igualtat de drets entre fills de mare casada i no casada. Finalment, s'aprovà, el mateix any, la Llei del divorci com a importantíssima mesura que potenciava la llibertat individual i desfeia la indissolubilitat del matrimoni.

Aquests fets foren la guspira que desencadenà, de manera ràpida i molt intensa, el canvi demogràfic a l'Estat espanyol i a Catalunya; però, així com als països de l'Europa septentrional o continental la fecunditat es recuperà, a Catalunya va tocar fons. La manca de polítiques de suport a les famílies i l'elevat cost (s'inclou aquí el cost d'oportunitat) de la cria dels infants; l'elevada taxa d'atur juvenil i la precarietat dels contractes, i la impossibilitat d'accedir a l'habitatge van ser importants esculls que incidiren negativament en la formació de les parelles i la fecunditat.

Durant la primera dècada del segle XXI s'ha viscut un repunt en la natalitat catalana, en part per l'arribada de població de nacionalitat estrangera (en edat fèrtil) i d'altra banda per l'arribada al final de l'edat reproductiva de les generacions plenes, que havien nascut a finals de la dècada dels seixanta i principis del setanta.

16 Parelles tots els fills/filles de les quals s'han emancipat.

La nupcialitat de les persones joves a Catalunya. Feble, tardana i homògama

Tot i que la nupcialitat ha perdut protagonisme en la formació de la parella, ha estat determinant en l'evolució d'altres fenòmens demogràfics. El matrimoni, tradicionalment, ha estat la principal forma d'emancipació i de formació d'una nova llar i alhora ha tingut una relació directa amb la fecunditat. La nupcialitat és un fenomen extraordinàriament sensible a la conjuntura econòmica; en èpoques de bonança incrementa la intensitat i rejuveneix l'edat d'entrada al matrimoni, en moments de dificultats davalla i es retarda.

Fins a finals dels setanta el matrimoni era gairebé universal i precoç. La industrialització, el desenvolupament econòmic i la immigració van abonar una conjuntura nupcial molt favorable, amb un indicador sintètic de nupcialitat¹⁷ proper a 1, i una edat mitjana de matrimoni molt jove. El 96% de la població femenina i un 94% de la masculina havia contret núpcies abans dels 34 anys. L'any 1975 es produí la màxima xifra de matrimonis celebrats a la història recent de Catalunya: 45.863 unions (taula 3.2).

Aquest model canvià amb celeritat. Els indicadors sintètics de nupcialitat cada cop són menors fins arribar a només representar el 0,29% en el cas de les dones i el 0,24% en el cas dels homes l'any 2011 i en què menys d'un 30% de la població jove està casada en aquest moment. La xifra de matrimonis és de les més baixes de la història (24.883 unions l'any 2011), la meitat de la dels anys setanta.

TAULA 3.2. Indicador sintètic de nupcialitat (ISN); edat mitjana a la nupcialitat (EMN) i població total; i proporció de la nupcialitat dels joves respecte a la població total. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, i Espanya, 1975-2011.

Territori	Any	ISN 15 a 34 anys		ISN total		EMN 15 a 34 anys		EMN total		% Nup. 15 a 34 anys / total	
		Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes
Catalunya	1975	1,04	1,02	1,09	1,09	22,80	24,98	23,92	26,25	95,83	94,20
	1981	0,64	0,64	0,66	0,68	22,70	24,73	23,72	26,04	96,00	94,48
	1991	0,63	0,59	0,69	0,69	25,19	27,02	26,92	29,54	91,82	87,22
	2001	0,52	0,45	0,61	0,57	27,00	28,42	29,38	31,95	86,28	79,68
	2006	0,40	0,32	0,54	0,49	27,75	28,80	31,77	34,26	74,95	67,47
	2011	0,29	0,24	0,45	0,42	28,61	29,24	33,93	35,78	61,56	54,96
Espanya	1975	1,02	1,01	1,07	1,09	23,32	25,73	24,30	26,93	95,52	93,48
	1981	0,67	0,68	0,71	0,74	23,07	25,31	23,66	26,27	96,13	94,23
	1991	0,66	0,62	0,71	0,71	25,16	27,03	26,56	29,28	94,18	89,96
	2001	0,56	0,49	0,63	0,62	27,31	28,76	29,22	31,92	88,66	81,94
	2006	0,48	0,38	0,59	0,57	27,99	29,30	30,95	34,15	81,29	72,59
	2011	0,34	0,26	0,48	0,45	28,85	29,95	33,02	36,10	69,03	58,33

Font: Elaboració pròpia a partir del Moviment Natural de la Població i de les Estimacions Intercensals i Postcensals. Idescat i INE

17 L'indicador sintètic de nupcialitat és una mesura transversal que indica el nombre de matrimonis per persona. Es calcula a partir de les taxes específiques de nupcialitat.

La nupcialitat davalla perquè el matrimoni perd interès i també perd el monopoli en la formació de la parella i de la llar, però ha davallat especialment entre els i les joves perquè la situació d'atur, de precarietat contractual i d'accés a l'habitatge els/les ha confinat a les llars d'origen. Si bé és cert que durant la "dècada prodigiosa" la taxa d'emancipació domicil·lària¹⁸ va anar augmentant fent-se ressò de la bonança econòmica, la crisi l'ha afectat reduint-la.

Durant tot el període estudiat, l'edat mitjana en contreure núpcies no ha deixat d'augmentar; des de 1975, 10 anys en les dones i 9,5 en el homes (cal tenir en compte, però, que a mesura que augmenten els divorcis també puja l'edat de contreure matrimoni per l'existència de segones o terceres núpcies). Durant aquests quaranta anys de joves a Catalunya, la mitjana d'edat dels joves en contreure matrimoni ha augmentat 5,8 anys en el cas de les dones i 4,7 en el cas dels homes. El 2011 els homes tenen, en el moment de contraure matrimoni, 29,24 anys de mitjana; les dones, 28,6 anys.

En general, i aquesta és una pauta que perdura en el temps, les dones es casen amb homes dos anys i mig més grans que elles; en el cas de la població juvenil, aquesta diferència tendeix a reduir-se, fins a ser tan sols de 0,6 anys. Entre els i les joves la tendència ha estat la disminució de les diferències en l'edat mitjana de contreure matrimoni.

Aquesta evolució és diferent a la que caldria esperar atès l'increment de les segones núpcies, el retard del calendari, els matrimonis mixtos o l'arribada de les generacions buides al mercat matrimonial. Les raons de l'increment de l'homogàmia caldria buscar-les en les noves relacions de gènere; els homes i les dones joves tendeixen a equiparar les seves expectatives per a formar parella (Cortina, 2006: 304).

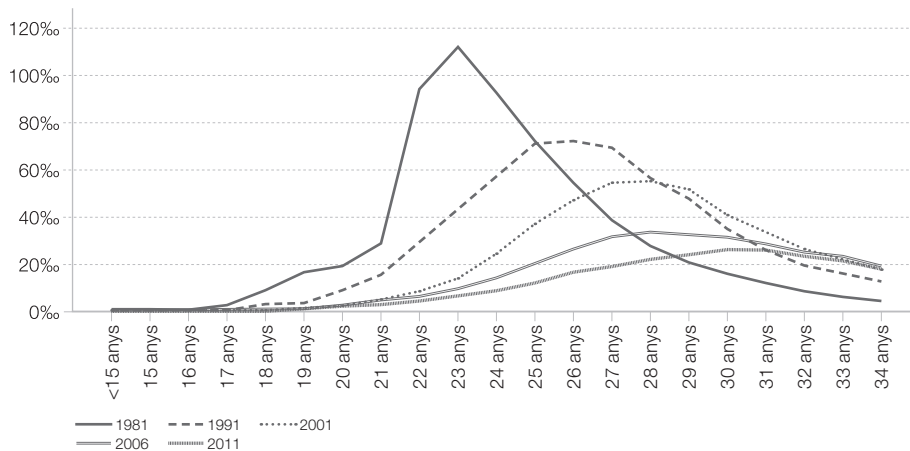
Pel que fa a les taxes específiques de nupcialitat per edats¹⁹, es constata un afebliment i un retard (gràfics 3.9 i 3.10 i taula A3.3) que desplaça els màxims valors de les taxes des dels 23 anys de 1981 fins als 30 anys l'any 2011 en el cas dels homes i des dels 21 anys als 30 anys en el cas de les dones.

Els i les joves de Catalunya presenten alguna diferència pel que fa a la intensitat de la nupcialitat respecte als joves espanyols. Les persones joves catalanes són menys proclius al matrimoni que la resta de joves espanyols.

18 Proporció de la població juvenil que ja no viu a la seva llar d'origen respecte al total de la població juvenil. Si durant l'any 2007 va representar el 33%; l'any 2011, el 37% segons dades de l'Enquesta de Població activa extretes del Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Direcció General de Joventut).

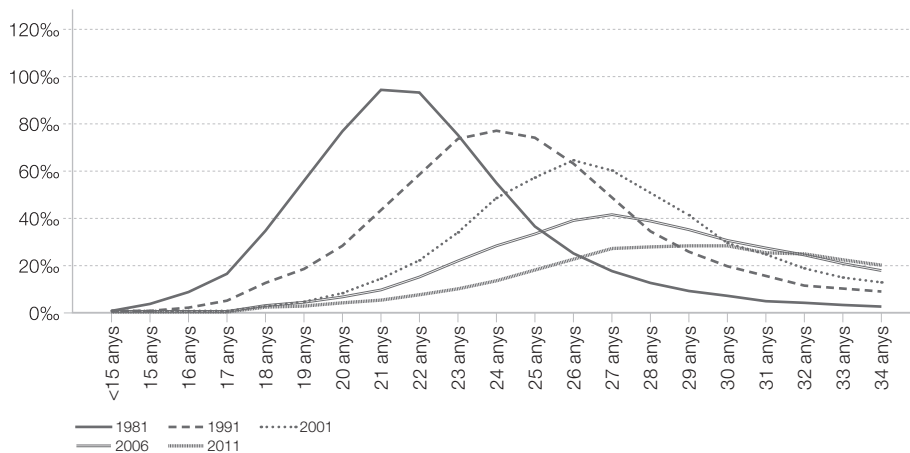
19 Relació entre els matrimonis d'una edat determinada i els efectius de població d'aquell grup d'edat.

GRÀFIC 3.9. Taxes específiques de nupcialitat masculina juvenil segons edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 1981-2011. %

Font: Elaboració pròpia a partir del Moviment Natural de la Població i de les estimacions intercensals i postcensals. Idescat

GRÀFIC 3.10. Taxes específiques de nupcialitat femenina juvenil segons edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 1981-2011. %

Font: Elaboració pròpia a partir del Moviment Natural de la Població i de les estimacions intercensals i postcensals. Idescat

Finalment, la ruptura (nul·litats, separacions i divorcis) ha experimentat un gran creixement des de 1981 (sobretot les separacions i els divorcis). A més, el nou marc jurídic a partir de 2005 ha fet augmentar el nombre de divorcis per sobre del de separacions²⁰.

20 La Llei 15/2005 del divorci estableix que per a divorciar-se no cal la separació prèvia.

No obstant això, la crisi econòmica actual frena aquesta tendència, sobretot entre els joves (taula 3.3). Si l'any 2006, el 5,67% dels nois i el 8,72% de les noies es divorciaven, l'any 2011 només el 3,29% i el 5,11% ho van fer, respectivament. Els joves catalans presenten una major tendència a la ruptura que els joves de la resta d'Espanya.

TAULA 3.3. Taxes específiques de ruptura i taxes de ruptura segons grups d'edat, per sexe. Joves de 15 a 34 anys i població total. Catalunya i Espanya, 2001, 2006 i 2011. %

Grup d'edat	Catalunya						Espanya					
	2001		2006		2011		2001		2006		2011	
	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D
Fins a 18 anys	0,00	0,01	0,01	0,03	0,01	0,07	0,00	0,02	0,01	0,04	0,00	0,02
De 19 a 24 anys	0,45	1,91	0,71	2,01	0,47	1,37	0,59	1,88	0,58	1,79	0,33	1,00
De 25 a 29 anys	5,50	11,10	4,96	9,51	2,98	5,50	4,78	8,55	4,59	8,60	2,62	4,97
De 30 a 34 anys	15,79	18,80	12,61	17,44	7,11	9,94	11,87	14,40	11,30	15,26	6,86	9,48
TR<34	5,86	8,64	5,67	8,72	3,29	5,11	4,51	6,58	4,79	7,35	2,96	4,56
TR total	6,72	6,44	7,92	7,75	5,37	5,24	5,29	5,08	6,72	6,53	4,86	4,71
% ruptures joves	28,37	39,78	22,24	31,73	16,58	24,46	28,27	39,59	22,19	32,09	16,55	24,51

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estadística de nul·litats, separacions i divorcis. Estimacions postcensals. Idescat i INE

En conclusió, es constata que es produeixen menys matrimonis i més tardans; disminueix la diferència d'edat de matrimoni entre homes i dones; i augmenta l'edat d'emancipació. D'altra banda, les ruptures també han tendit a augmentar, fins que l'arribada de la crisi ha frenat aquesta tendència.

Fecunditat de les persones joves a Catalunya. Joves menys fecunds

Quaranta anys de joves a Catalunya recullen una àmplia trajectòria pel que fa a la natalitat. Des de 1975 fins a l'actualitat es recorre un ampli camí de la història de la fecunditat catalana.

La natalitat dels anys quaranta (moment en el qual van néixer els i les joves "més vells" de 1975) va ser extremadament baixa. La recuperació no arribà a Catalunya fins la segona meitat dels anys cinquanta. La taxa de natalitat²¹ augmentà progressivament des de 1956 fins a l'any 1974 quan assolí valors propers al 20% i en aquesta recuperació incidiren de

²¹ La taxa bruta de natalitat relaciona els naixements produïts en un moment concret respecte a la població total d'aquell moment.

manera molt directa els canvis en el comportament nupcial relacionats amb l'increment de la nupcialitat i la reducció de l'edat mitjana de matrimoni. L'any 1975 es produïren el doble de matrimonis (45.863) i de naixements (112.000) que l'any 1950 (25.855 i 49.430, respectivament). Per tant, davant una elevada conjuntura nupcial i una precocitat en l'edat de contreure núpcies, la natalitat va augmentar espectacularment; com mai no s'havia produït a la història de Catalunya.

L'augment en el nombre de naixements no va incidir en un augment de la descendència final²² (Miret, 2006: 26). L'avançament del calendari de la maternitat com a conseqüència d'una nupcialitat gairebé universal i jove i la reducció dels intervals intergenètics feren augmentar la natalitat i la fecunditat.

Al fulgurant *baby boom* el succeeix l'adust *baby bust*. A partir de 1975, els naixements es redueixen a la meitat durant la sequera més profunda dels anys noranta (passant dels 112.000 als 53.809 naixements anuals). La natalitat baixa, l'edat mitjana de la maternitat puja i la fecunditat es redueix. Dels 2,76 fills de mitjana per dona de l'any 1975 es passa, al cap de quinze anys, a l'exigu 1,2 (per tant, "es perden" 1,56 fills per dona de mitjana).

La reducció de la natalitat i de la fecunditat a Catalunya no s'explica, només, per una difusió dels comportaments descrits en el marc de la Segona Transició Demogràfica (major presència de les dones al mercat laboral, expansió de la llibertat individual, conreu de l'interès personal, negociació dels rols, etc.). Mentre en altres països de l'Europa Occidental la natalitat va recuperar-se, en el cas de Catalunya continuà a nivells molt baixos fins a la segona meitat dels anys noranta: l'elevada taxa d'atur juvenil, la precarietat laboral de les persones joves i la dificultat per a la consecució d'un habitatge retarden el projecte familiar.

La natalitat es recupera a partir de l'any 1996 i arriba a assolir els valors dels anys vuitanta; l'edat mitjana de maternitat, però, continua augmentant. Dos fets intervenen en la represa natalícia: d'una banda, l'arribada de població de nacionalitat estrangera, jove i en edat de procrear i; d'altra banda, l'arribada al final de l'edat fèrtil de les generacions plenes, que havien nascut entre la dècada dels seixanta i setanta, i que havien ajornat al màxim el moment de tenir fills. Aquestes generacions, en escurçar-se el seu període de vida fèrtil, tenen una descendència final menor i un paper important en la infecunditat²³ catalana.

A partir de l'any 2009 la natalitat torna a davallar. Igual com passava amb la nupcialitat, la natalitat també s'adapta a la conjuntura econòmica. La població jove redueix la seva fecunditat i, en retardar la maternitat, l'aportació juvenil a la natalitat general es fa més feble. L'any 1975, els naixements entre les joves representaven el 88,78% dels naixements totals. L'any 2011, tan sols el 68,24%. El desplaçament de les taxes específiques de fecunditat²⁴ dels joves i de les joves cap a edats més madures fa augmentar l'edat mitjana de maternitat dels 26,54 als 28,7 anys (taula 3.4).

22 Nombre de fills d'una dona des del principi al final de l'edat fèrtil.

23 Dones que no tindran cap fill al llarg del seu cicle fèrtil.

24 Les taxes específiques de fecunditat femenines són la relació entre els naixements segons edat de la mare sobre la població femenina d'aquella edat.

TAULA 3.4. Indicador sintètic de fecunditat (ISF); proporció dels naixements de la població jove respecte a la població total; i edat mitjana de maternitat (EMM). Joves de 15 a 34 anys i població total. Catalunya i Espanya, 1975-2011

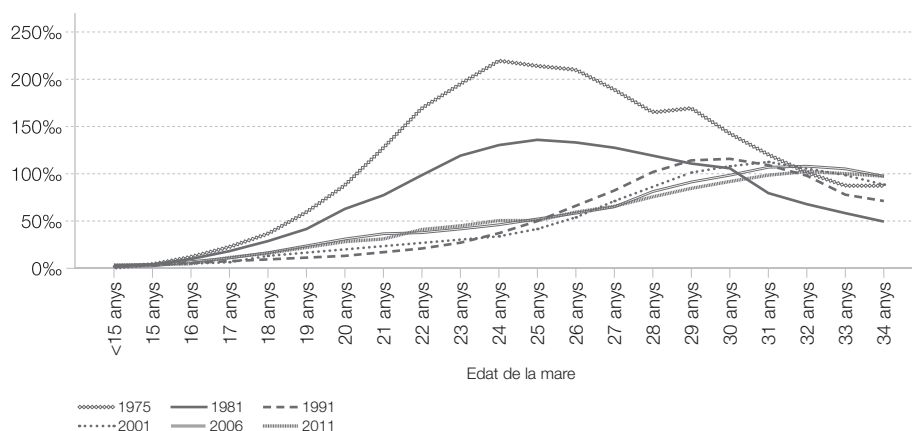
Any	Catalunya					Espanya				
	ISF		% Naix.	EMM Població		ISF		% Naix.	EMM Població	
	15 a 34	Total		15-34	Total	15-34	Total		15-34	Total
1975	2,39	2,76	88,78	26,54	28,12	2,35	2,80	85,45	26,92	28,95
1981	1,55	1,76	89,58	26,53	27,93	1,76	2,04	88,23	26,59	27,85
1991	1,01	1,20	85,25	29,19	30,52	1,16	1,33	89,32	27,76	28,12
2001	1,01	1,29	79,34	29,15	30,94	0,98	1,24	79,23	28,92	29,97
2006	1,10	1,45	75,83	28,65	30,86	1,05	1,38	75,48	28,71	30,66
2011	1,03	1,43	68,24	28,70	31,31	0,98	1,36	68,11	28,84	31,88

Font: Elaboració pròpia a partir del Moviment Natural de la Població i de les estimacions intercensals i postcensals. Idescat i INE

El gràfic 3.11 i la taula A3.4 evidencien com la fecunditat de les persones joves es desintensifica i es desconcentra a una velocitat espectacular: l'any 1975, la maternitat presentava el valor més elevat de la taxa als 24 anys (218‰) i el 2011, als 32 anys (100,37‰). El valor modal de la maternitat se situa avui vuit anys més tard que durant la segona meitat dels setanta i amb la meitat de la intensitat.

El percentatge de fills de mare no casada és un indicador de l'expansió d'aquests nous comportaments; entre les persones joves passa del 7,4% de l'any 1981 al 37,72 l'any 2011 (taula A3.5). No hi ha diferències entre les criatures nascudes de mare no casada jove i les nascudes de mare no casada en general.

GRÀFIC 3.11. Taxes específiques de fecunditat femenina segons grups d'edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 1975-2011. ‰

Font: Elaboració pròpia a partir del Moviment Natural de la Població i de les estimacions intercensals i postcensals. Idescat

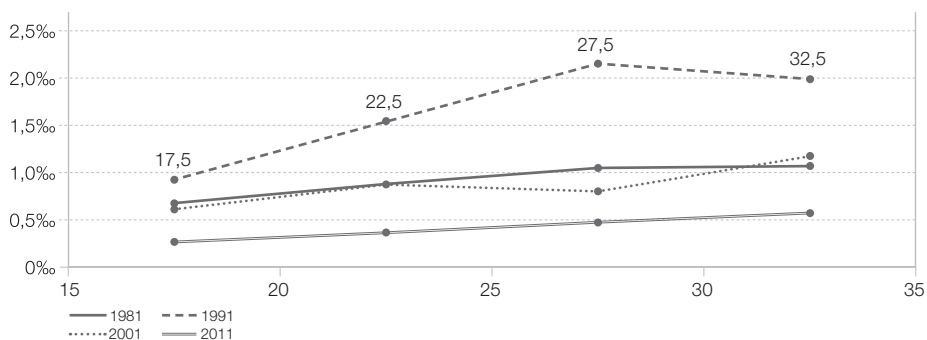
En conclusió, les persones joves són menys fecundes i retarden el seu projecte de maternitat i paternitat cap a edats més madures. Això no només es produeix, com ja s'ha comentat, pel desenvolupament dels nous patrons culturals sinó per unes situacions econòmiques i polítiques que han fet retardar, en general, els projectes vitals de les persones joves.

3.3.2. Mortalitat i esperança de vida. Unes persones joves més longeves

Al llarg del segle XX es va aconseguir el control de la mortalitat en els països desenvolupats. La mortalitat va davallar excepcionalment gràcies a l'augment de la qualitat de vida en general (millora de les condicions higièniques, difusió d'avenços mèdics, desenvolupament de la tasca preventiva i de la promoció de la salut). Des de 1975 la disminució de la mortalitat es produeix de manera ininterrompuda, tot i que presenta un lleuger augment a partir dels anys noranta; passant de valors propers al 7‰ a valors entre el 8‰ i el 9‰.

El patró general de mortalitat a Catalunya, igual que a la resta de països occidentals, està conformat pels següents elements: baixa mortalitat general; elevada esperança de vida (superior als 75 anys); i desigualtat entre els homes i les dones pel que fa a la taxa de mortalitat, l'esperança de vida i les causes de mort.

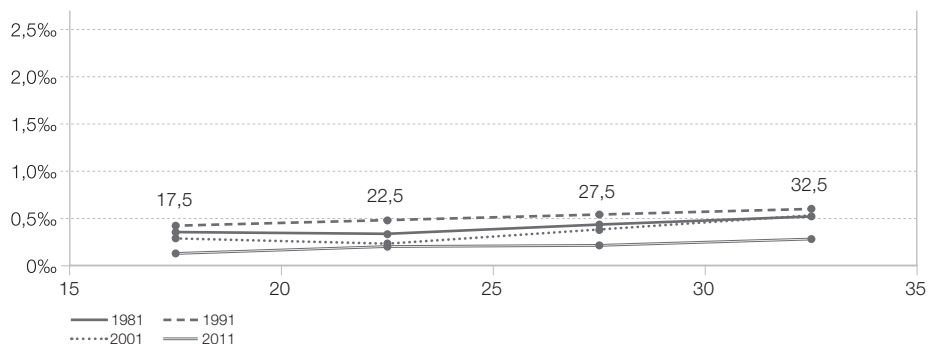
GRÀFIC 3.12. Taxa específica de mortalitat juvenil masculina segons grups d'edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 1981-2011. ‰

Font: Elaboració pròpia a partir de l'"Estadística de Defunciones según la causa de muerte". INE

L'augment de la taxa bruta de mortalitat és deguda a l'envelliment de la població. Quan ja s'ha produït el control sobre la mortalitat catastròfica la població es mor de vella i de les afeccions de la salut relacionades amb la vellesa, i per tant, com més vella és la població, més probabilitat té de morir-se. Els homes moren més que les dones (aquest fenomen es coneix amb el nom de sobremortalitat masculina). La sobremortalitat masculina està representada a totes les edats i varia segons els nivells de mortalitat de cada societat.

GRÀFIC 3.13. Taxa específica de mortalitat juvenil femenina segons grups d'edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 1981-2011. %

Font: Elaboració pròpia a partir de l'"Estadística de Defunciones según la causa de muerte". INE

A les edats joves s'observa una baixa freqüència relativa i una tendència a la disminució de la mortalitat (gràfics 3.12 i 3.13 i taula 3.5). L'any 1975, les defuncions de joves a Catalunya representaven el 2,6% del total de decessos de la població; l'any 2011, tan sols l'1,1%. Les taxes específiques de mortalitat són més elevades entre els joves "més vells" que no pas entre els i les joves "joves".

TAULA 3.5. Taxes específiques de mortalitat juvenil segons grups d'edat, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya i Espanya, 1975-2011. %

Territori	Grup d'edat	Any									
		1975		1981		1991		2001		2011	
		H	D	H	D	H	D	H	D	H	D
Catalunya	De 15 a 19 anys	0,80	0,33	0,69	0,35	0,94	0,42	0,63	0,28	0,28	0,13
	De 19 a 24 anys	1,06	0,44	0,89	0,34	1,56	0,51	0,87	0,24	0,37	0,20
	De 25 a 29 anys	0,98	0,45	1,05	0,43	2,16	0,61	0,82	0,36	0,47	0,21
	De 30 a 34 anys	1,11	0,58	1,08	0,53	2,00	0,60	1,17	0,52	0,57	0,28
	De 15 a 34 anys	0,98	0,45	0,92	0,41	1,64	0,53	0,89	0,36	0,45	0,22
	% defuncions joves / total	3,50	1,66	3,40	1,61	5,89	2,03	2,99	1,25	1,42	0,68
Espanya	De 15 a 19 anys	0,84	0,34	0,78	0,32	0,90	0,33	0,59	0,23	0,49	0,18
	De 19 a 24 anys	1,16	0,43	1,10	0,39	1,61	0,45	0,85	0,26	0,67	0,21
	De 25 a 29 anys	1,18	0,53	1,10	0,44	2,02	0,56	0,91	0,34	0,69	0,24
	De 30 a 34 anys	1,38	0,74	1,25	0,59	2,12	0,64	1,28	0,49	0,85	0,35
	De 15 a 34 anys	1,12	0,50	1,04	0,42	1,64	0,49	0,93	0,34	0,70	0,26
	% defuncions joves / total	3,70	1,76	3,83	1,69	5,82	1,92	3,13	1,21	1,41	0,66

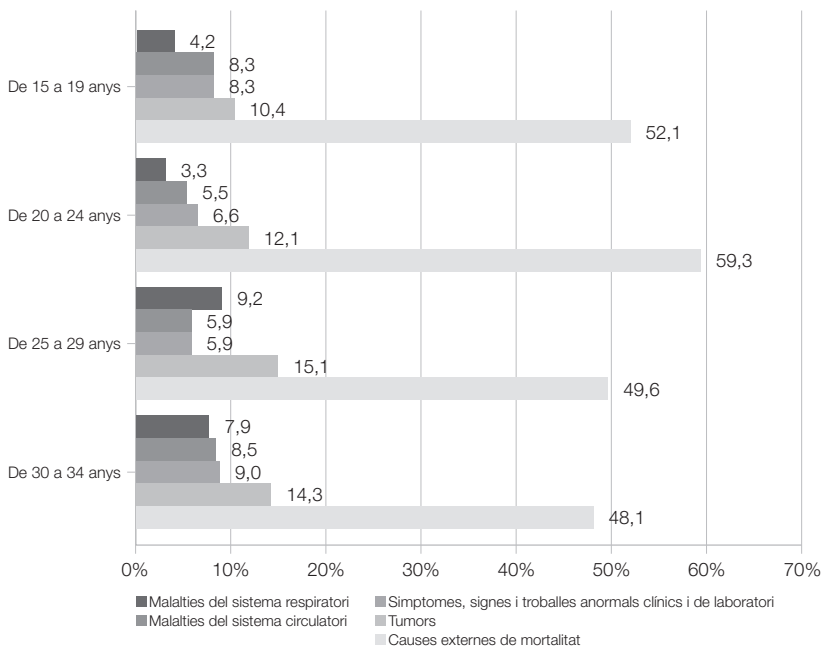
Font: Elaboració pròpia a partir de l'"Estadística de Defunciones según la causa de muerte". INE

Els homes i les dones no moren amb la mateix intensitat ni per les mateixes causes; les persones joves, tampoc. Les principals causes de mort entre la població masculina catalana (taula A3.6) són, el 2010, tumors (34,3%) seguides de malalties del sistema circulatori (25,5%) i respiratori (11,1%). Entre els càncers destaquen els de còlon i pulmó i entre les morts derivades dels sistema circulatori, les malalties cerebrovasculares. Les causes de mort en el cas de les dones són diferents (gràfic 3.15); les malalties circulatories (31,9%) i els tumors (23,1%), amb diferència, el càncer de mama.

I de què moren els i les joves? Més de la meitat d'homes joves (51,2%) entre 15 i 34 anys moren per causes accidentals externes (gràfic 3.14): accidents de cotxe i moto i suïcidis. La segona causa de mort entre els nois és el càncer (13,6%).

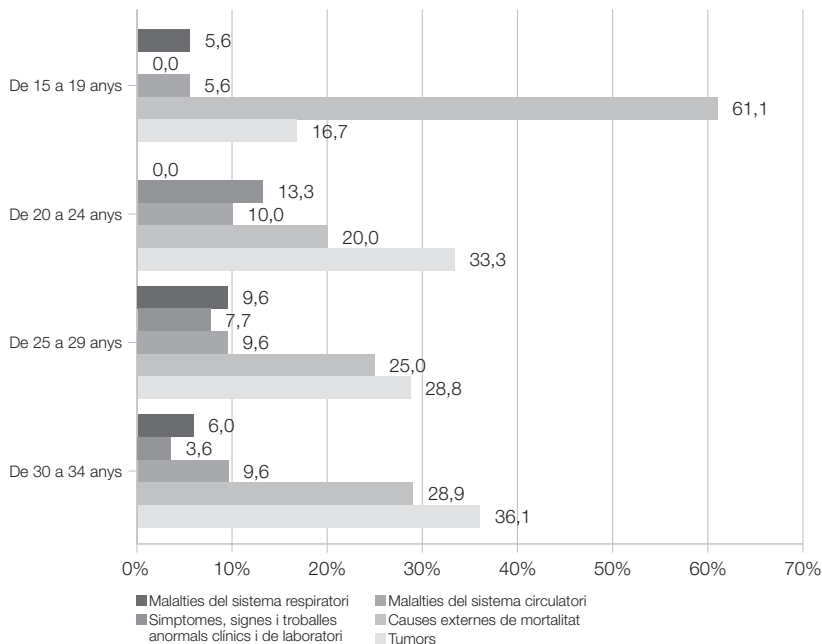
En canvi, entre les dones joves (gràfic 3.15) la primera causa és el càncer (32,7%), fonamentalment de mama, seguit de les causes externes de mort (29,5%) com ara els accidents de trànsit. Els suïcidis tenen, en les dones joves, una incidència molt menor.

GRÀFIC 3.14. Distribució de les causes de mort segons grups d'edat. De 15 a 34 anys. Catalunya, 2010. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de "Estadística de Defunciones según la causa de muerte". INE

GRÀFIC 3.15. Distribució de les causes de mort segons grups d'edat. Dones de 15 a 34 anys. Catalunya, 2010. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de "Estadística de Defunciones según la causa de muerte". INE

Què fa més resistents les dones joves a la mort? Diversos discursos s'han posat en solfa, des dels que argumenten raons biològiques fins als que esgrimeixen raons socials (els homes estan sotmesos a més riscos). En qualsevol cas, sí que cal tenir en compte, però, la diferència en la incidència de la mortalitat per causes externes, molt nombroses en els nois i molt menys en les noies.

La davallada de la mortalitat a totes les edats provoca un augment de l'esperança de vida. En efecte, una de les fites més importants aconseguides durant la segona meitat del segle XX ha estat el guany d'anys a la vida. En el cas de Catalunya, l'any 1975 l'esperança de vida era de 72,79 anys i l'any 2011 va ser de 82,45; per tant, en poc més de trenta-cinc anys s'han guanyat deu anys de mitjana. Aquest fet és excepcional i impacta de manera directa en la distribució interna de les edats i, per tant, en l'envelliment. Que les persones visquin més i en millors condicions depèn de la millora de les condicions de vida generals de la població catalana i espanyola. A l'any 1975, a un noi jove de 15 anys li quedaven 57,17 anys de vida per endavant; a l'any 2011, 64,85 anys; en el cas de les dones, als 15 anys, a l'any 1975, els quedaven 61,63 anys i, al 2011, 70,64 anys. Una expectativa de vida més llarga també genera cursos de vida més llargs i transicions més perllongades (taula A3.8).

En resum, les persones joves moren poc, més els nois que les noies: per causes externes ells i de càncer elles. Les defuncions dels i les joves augmenten a mesura que augmenta l'edat. La fita més important pel que fa a la mortalitat és el guany d'anys a la vida i per tant una major longevitat també entre joves.

3.3.3. Migracions i diversitat. Joves més mòbils i amb orígens diversos

Tal i com s'ha explicat, Catalunya ha experimentat, en menys de quaranta anys, dues grans onades migratòries que han determinat la història del país. El territori català no s'ha estrenat pas com a receptor; la immigració forma part de la història demogràfica del país, afirma que la constitució de cada nova generació de catalans és fruit tant de la reproducció biològica com de l'aportació de persones nouvingudes i, a aquesta dinàmica, l'anomena el *sistema català de reproducció* (Cabré, 2007:14). (Eliminar el punt d'abans).

Immigració

El desenvolupament econòmic que acompanyà la liberalització de la dècada dels seixanta i el creixement econòmic i industrial no va afectar igual a tot el territori espanyol. Catalunya, sobretot les grans ciutats, fou un gran motor econòmic i es convertí en una gran receptora d'immigració. Entre 1960 i 1975 Catalunya va tenir un saldo migratori de 987.146 persones, que va comportar un creixement espectacular i va afectar profundament l'estructura de la població catalana. Les migracions van tenir una gran incidència sobre la població jove entre 20 i 30 anys produint un excedent de població juvenil i una intensa nupcialitat i natalitat que van generar les generacions més nombroses de Catalunya.

La segona onada, la que es produeix a partir de la segona meitat de la dècada dels noranta és la més important pel que fa a la xifra de migrants, la que fa una major aportació al creixement de la població i la que té un caràcter internacional. Des de l'any 2000 la immigració estrangera ha aportat 1.390.612 residents nous a Catalunya; aquest intensíssim flux s'ha frenat de manera brusca amb l'esclat de la crisi actual. L'any 2007 el flux anual procedent de l'estranger assolí el màxim valor (201.733 persones); l'any 2011 es reduïa a gairebé la meitat (118.146). Cal destacar, però, que el saldo anual actual encara és positiu. Expressat en taxes (taula 3.6): 66,3‰ l'any 2007 i 34,8‰ l'any 2011.

La immigració externa de joves de 15 a 29 anys²⁵ representa, en tots els casos, més d'un 40% de la migració exterior total.

Tot i el predomini absolut de la immigració exterior²⁶ cal tenir en compte la immigració interna²⁷ que es manté feble però estable, entorn el 15‰ anual.

25 Les dades procedents de l'Estadística de Variacions Residencial consultades a Idescat presenten una agregació que permet estudiar la població jove dels 15 als 29 anys i no fins als 34, com en la resta del capítol.

26 La immigració que arriba a Catalunya des de fora de l'Estat espanyol.

27 La immigració que arriba a Catalunya des de l'Estat espanyol.

TAULA 3.6. Taxes d'immigració²⁸, d'emigració i de migració neta segons grups d'edat. Joves de 15 a 29 anys i població total. Catalunya, 2005-2011. %

Grup d'edat	Any	Taxa						Taxa de migració neta
		Taxa d'immigració			Taxa d'emigració			
		Interna	Externa	Immigració	Interna	Externa	Emigració	
De 15 a 29 anys	2005	14,2	52,1	66,3	8,2	7,3	15,4	50,9
	2006	14,6	59,7	74,4	14,5	14,0	28,5	45,9
	2007	16,3	66,3	82,6	16,3	17,3	33,7	48,9
	2008	16,4	57,5	73,9	15,1	19,8	34,9	39,0
	2009	15,4	39,4	54,8	14,3	26,8	41,1	13,7
	2010	15,3	37,0	52,3	13,6	25,7	39,3	13,0
	2011	15,0	34,8	49,7	13,7	21,9	35,6	14,2
Total	2005	7,5	23,7	31,2	8,9	3,9	12,8	18,4
	2006	7,7	27,1	34,8	8,7	7,5	16,2	18,6
	2007	8,5	29,3	37,8	9,9	9,8	19,7	18,1
	2008	8,4	25,7	34,1	8,9	11,8	20,8	13,3
	2009	7,9	18,2	26,1	8,3	16,2	24,5	1,6
	2010	7,9	18,1	26,0	8,0	16,5	24,5	1,5
	2011	7,9	17,2	25,1	7,9	14,6	22,5	2,5

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Estadística de Variacions Residencials i Estimacions Postcensals. Idescat

Emigració

Malgrat que segueixen arribant més joves dels que marxen (amb la dràstica reducció post-crisi, de 50,9% l'any 2005 al 14,2% l'any 2011) existeix una creixent mobilitat de joves cap a l'estranger (l'any 2009 va ser del 26,8%). Entre 2005 i 2011, 376.553 joves catalans han marxat de Catalunya. Aquests, però, tenen un comportament migratori diferenciat segons la nacionalitat. Els i les joves de nacionalitat espanyola emigren, majoritàriament, a altres zones de l'Estat espanyol, mentre que els i les joves estrangers van fora de l'Estat. Tot sembla apuntar que es tractaria d'un fenomen de retorn al país d'origen (taula 3.7).

Durant el període 2005-2011, 114.997 joves catalans/es de nacionalitat espanyola han emigrat cap a altres regions d'Espanya, com també ho han fet 80.029 joves de nacionalitat estrangera, reforçant la creixent presència estrangera en la immigració interna (Bayona i Gil-Alonso, 2008). Segons les dades de l'Estadística de Variacions Residencials, 9.886 joves catalans/es de nacionalitat espanyola han marxat a l'estranger (atenent únicament les baixes padronals); la xifra de joves estrangers es multiplica per deu (171.641).

²⁸ Les taxes d'immigració, emigració o migració es calculen posant en relació els immigrants, emigrants o migrants d'un període determinat sobre la població mitjana d'aquell període.

TAULA 3.7. Taxes de migració internes i externes segons grups d'edat, per nacionalitat. Joves de 15 a 29 anys i població total. Catalunya, 2006-2011²⁹. %

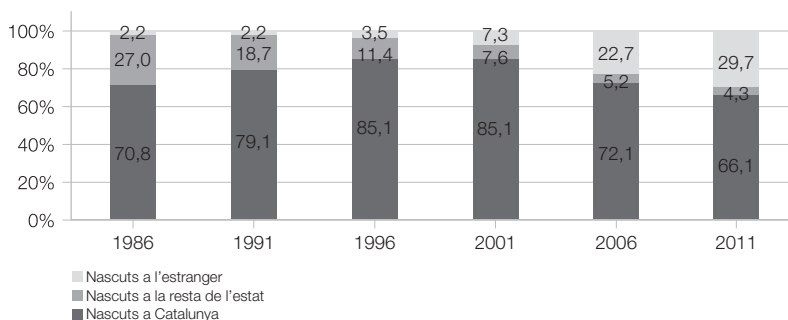
Grup d'edat	Nacionalitat	Taxa							
		Emigracions externes		Emigracions internes		Immigracions externes		Immigracions internes	
		2006	2011	2006	2011	2006	2011	2006	2011
De 15 a 29 anys	Espanyola	1,0	1,4	13,5	10,8	10,5	11,3	1,1	1,1
	Estrangera	13,0	20,4	7,8	7,1	8,4	6,9	58,6	33,6
	Total	14,0	21,9	21,3	17,9	18,8	18,2	59,7	34,8
Total	Espanyola	0,6	1,3	6,4	5,4	4,5	5,5	0,9	0,9
	Estrangera	6,9	13,3	3,2	3,2	3,4	3,0	26,2	16,2
	Total	7,5	14,6	9,6	8,5	7,8	8,5	27,1	17,2

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Estadística de Variacions Residencials i Estimacions Postcensals. Idescat

Naturalesa i nacionalitat

Els fluxos migratoris modifiquen l'estructura per edats i sexe d'una població i en diversifiquen la naturalesa (lloc de naixement) i nacionalitat. L'any 1986, (gràfic 3.16 i taula A3.9) el 27% de la població juvenil catalana és nascuda a la resta de l'Estat espanyol, recollint els efectes de la primera onada migratòria a la qual s'ha fet referència. Aquesta proporció ha anat perdent pes a mesura que ha augmentat la població jove nascuda a Catalunya (85,1% l'any 2001). A partir d'aquest moment, la població jove (de 15 a 29 anys) nascuda a l'estranger ha augmentat de manera espectacular (7,3%; 22,7% i 29,7% durant els anys 2001, 2006 i 2011) reflectint els efectes de la segona onada migratòria. L'any 2006, més del 47% del total de població nascuda a l'estranger era jove.

GRÀFIC 3.16 . Lloc de naixement. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 1986-2011. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir del padró i del padró continu. Idescat

29 Les dades de l'Estadística de Variacions Residencials i Estimacions Postcensals de què disposàvem, sols permetien accedir al grup d'edat de 15 a 29 anys.

L'any 1986, més del 51,6% de les persones joves nascudes fora de Catalunya provenien d'Andalusia, seguits de lluny per les nascudes a Extremadura i a Castella-Lleó. L'any 2011, els joves nascuts a la resta de l'Estat espanyol són el 4,3% i, d'aquestes, encara una de cada quatre ha nascut a Andalusia; però l'11,3% han nascut a la Comunitat Valenciana i el 10,2% a Madrid (taula 3.8).

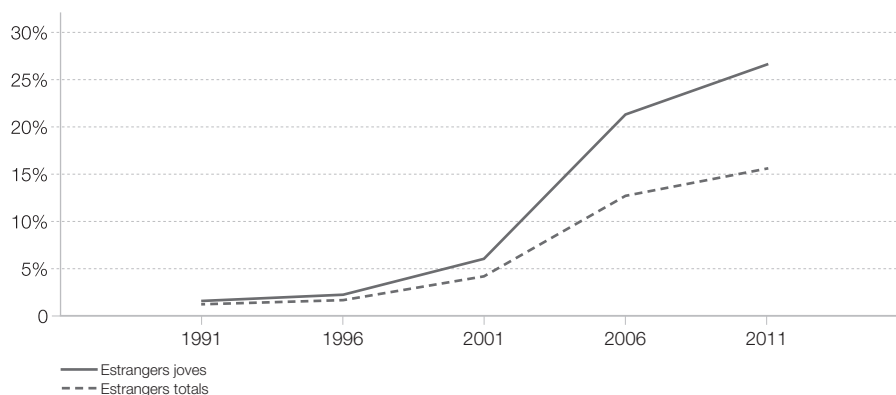
TAULA 3.8. Comunitat Autònoma de naixement (cinc primeres CA). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 1986 i 2011. Percentatge

Any			
1986		2011	
CA de naixement	%	CA de naixement	%
Aragó	5,7	Galícia	8,0
Castella-la Manxa	6,9	Aragó	8,2
Castella-Lleó	8,2	Madrid	10,2
Extremadura	11,2	Comunitat Valenciana	11,3
Andalusia	51,6	Andalusia	24,6

Font: Elaboració pròpia a partir del padró i del padró continu. Idescat

Pel que fa a la nacionalitat, la proporció d'estrangers respecte a la població jove ha crescut espectacularment: mentre que l'any 1996 només el 2,1% dels i de les joves eren estrangers, l'any 2011 ho són el 26,6% (gràfic 3.17 i taula A3.10). Sovint una nacionalitat estrangera va lligada a un procés migratori. D'aquesta manera s'explica que el percentatge d'estrangers entre les persones joves sigui superior al del total de la població catalana que és del 15,7%.

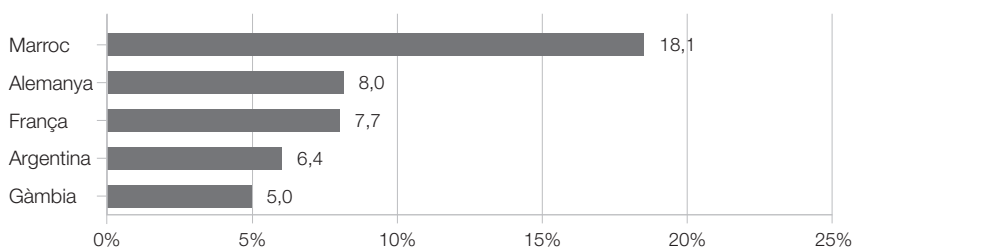
GRÀFIC 3.17. Proporció de la població de nacionalitat estrangera respecte a la població total segons grups d'edat. Joves de 15 a 29 anys i població total. Catalunya, 1991-2011. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir del padró i del padró continu. Idescat

Les principals nacionalitats de les persones joves reflecteixen els diferents fluxos de població estrangera que s'han anat succeint des de finals dels anys noranta. Cal notar que els fluxos han estat tan intensos que han canviat la jerarquia de les nacionalitats (taula A3.11).

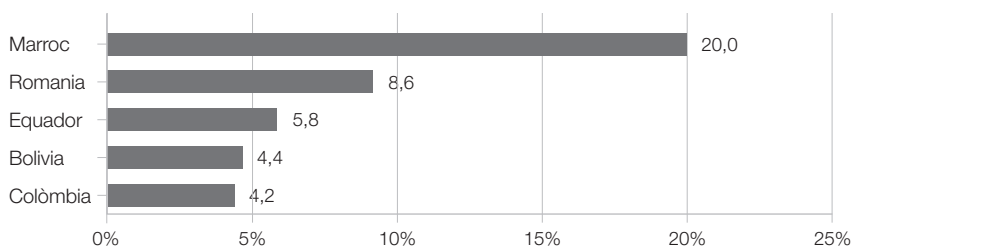
GRÀFIC 3.18. Nacionalitat de la població estrangera. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 1991. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir del cens. INE

La primera nacionalitat de joves estrangers/es a Catalunya és la marroquina, des de 1981 fins a 2011 (gràfics 3.18 i 3.19). El pes de joves marroquins va assolir el seu màxim l'any 1996 amb un 35% del total d'estrangers però poc a poc ha anat davallant a mesura que altres nacionalitats s'han anat incorporant als fluxos de migració internacional. En percentatges substancialment inferiors, trobem Gàmbia l'any 1991, Amèrica Llatina (Perú, Colòmbia, Equador) l'any 2001; i Romania l'any 2011 com a principals nacionalitats de la població estrangera entre els i les joves. A l'Estat espanyol la primera nacionalitat de joves és la romanesa.

GRÀFIC 3.19. Nacionalitat de la població estrangera. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir del padró continu. INE

3.4. Diversitat territorial de les persones joves a Catalunya

La proporció de joves a Catalunya no es reparteix de manera homogènia per tot el territori. A continuació es descriu el detall territorial a nivell d'àmbits del Pla territorial de Catalunya, comarques i municipis (taula 3.9). Tant l'any 1981 com l'any 2011, les àrees amb més proporció de població juvenil han coincidit amb les que han rebut més immigració.

TAULA 3.9. Proporció de la població jove sobre la població total i taxa de creixement anual r% segons àmbit territorial. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 1981-2011. Percentatge

Àmbit territorial	% joves de 15 a 34 anys / Població total						
	1981	1986	1991	1996	2001	2006	2011
Metropolità	29,9	30,5	32,1	32,2	30,8	29,4	25,7
Comarques Gironines	29,1	29,8	31,1	30,9	29,5	29,0	26,1
Camp de Tarragona	30,2	30,6	31,9	32,1	30,8	30,0	27,0
Terres de l'Ebre	26,6	27,0	27,8	28,4	28,2	28,1	25,4
Ponent	28,4	29,1	29,9	30,1	28,5	28,5	26,0
Comarques Centrals	29,6	29,6	30,0	29,7	28,4	27,6	24,1
Alt Pirineu i Aran	27,9	28,8	28,9	28,6	27,5	27,5	25,2
Penedès	29,7	30,2	31,3	31,8	30,6	32,1	24,9

Àmbit territorial	r % joves			r % població		
	1981-1991	1991-2001	2001-2011	1981-1991	1991-2001	2001-2011
Metropolità	0,7	-0,2	-1,1	0,0	0,2	0,7
Comarques Gironines	1,6	0,8	1,4	0,9	1,3	2,7
Camp de Tarragona	1,1	0,8	-0,7	0,6	1,2	0,6
Terres de l'Ebre	0,5	0,4	0,8	0,0	0,2	1,9
Ponent	0,6	-0,2	1,1	0,1	0,3	2,0
Comarques Centrals	0,2	-0,1	-3,5	0,0	0,5	-1,9
Alt Pirineu i Aran	0,0	0,3	1,0	-0,3	0,8	1,9
Penedès	1,3	1,3	0,8	1,0	2,4	3,3

Font: Elaboració pròpia a partir del cens i del padró continu. Idescat

A l'any 1981, els territoris de major expansió econòmica relacionada amb l'activitat industrial són els que atragueren població i població jove (destaquen l'Àmbit Metropolità i el Camp de Tarragona). D'aquesta manera, les comarques de la regió metropolitana de Barcelona (Vallès Oriental, Vallès Occidental, Baix Llobregat, Maresme o Garraf) i Tarragonès, Baix Camp, Baix Penedès presentaven una proporció de joves superior al 30% (mapa 3.1). Municipis de la primera corona metropolitana de Barcelona (Barberà del Vallès, Cerdanyola, Rubí, Mollet, Sant Andreu de la Barca, Granollers, el Prat i Badalona) i municipis de caire més residencial (Sant Feliu, Sant Cugat, Esplugues i Sant Joan Despí) atragueren població jove i presentaren, com en el cas anterior, una proporció de més del 30% de població juvenil (mapa 3.5). Àmbits com les Terres de l'Ebre, o l'Alt Pirineu i Aran que eren, en aquell moment, territoris amb alt predomini de població rural i estaven afectats per un important envelliment, baixos percentatges de població juvenil.

A l'any 2011 han perdut efectius de joves justament les àrees més puixants durant el desenvolupament industrial (l'Àmbit Metropolità i el Camp de Tarragona) als quals s'afegeixen les Comarques Centrals. En canvi les Comarques Gironines, Ponent o Terres de l'Ebre han vist créixer la seva població jove. Aquest increment va lligat a l'augment de població

estrangera que arriba a representar el 32,1% , el 31,8% i el 31,1% de la població jove total respectivament; en comarques tradicionalment poc immigratòries que van trobar un nínxol ocupacional en àmbits relacionats amb el sector primari i la indústria relacionada (taula 3.10 i A3.12).

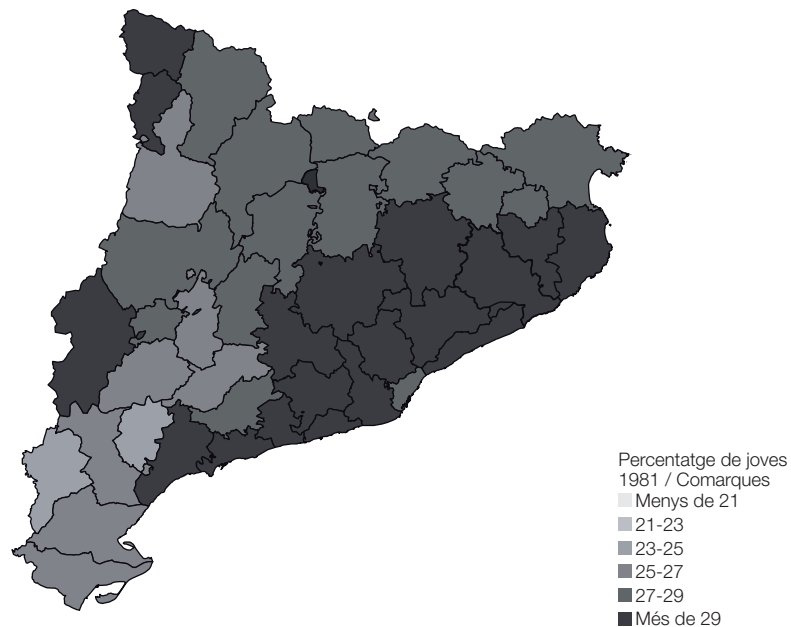
TAULA 3.10 . Població de nacionalitat estrangera sobre el total de la població segons àmbit territorial. Joves de 15 a 29 anys i població total. Catalunya, 2011. Percentatge

Àmbit territorial	% joves estrangers	% estrangers
	2011	2011
Metropolità	26,2	14,6
Comarques Gironines	32,1	21,4
Camp de Tarragona	28,3	18,8
Terres de l'Ebre	31,1	20,0
Ponent	31,8	19,1
Comarques Centrals	23,7	14,1
Alt Pirineu i Aran	27,6	16,2
Penedès	20,7	13,6

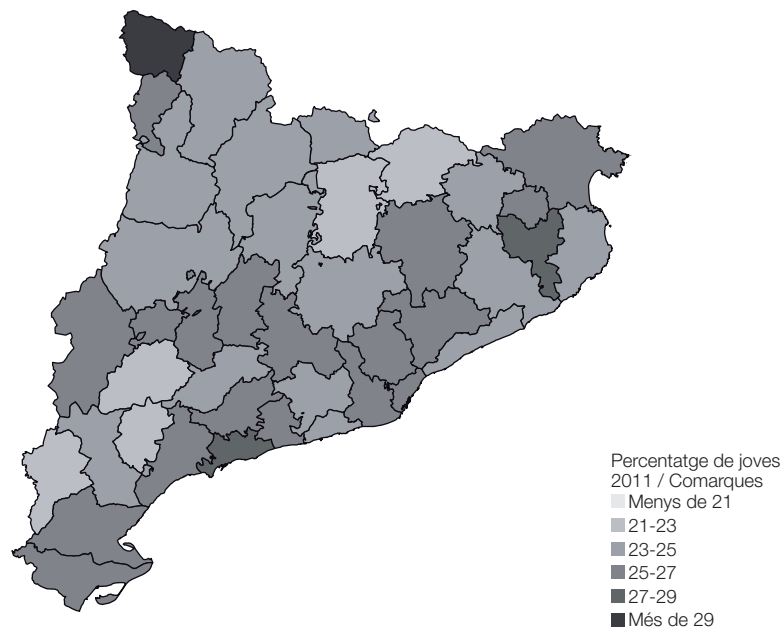
Font: Elaboració pròpia a partir del cens i del padró continu. Idescat

Les nacionalitats de les persones joves són diverses segons el territori. A les Comarques Gironines destaca la població africana (Marroc, Senegal, Gàmbia); a Ponent i Terres de l'Ebre, juntament amb la població africana, la població de la resta d'Europa, fonamentalment romanesos. Comarques com Gironès, Tarragonès, Segrià, Montsià o la Selva tenen més d'un 26% de joves de nacionalitat estrangera. Municipis com Salt, Girona, Cassà de la Selva, Lloret de Mar, Figueres, Celrà i Quart, en l'àmbit de les terres de Girona; Alcarràs, Guissona o Mollerussa, a Ponent, o Amposta, l'Aldea, Alcanar o Ulldecona, a les Terres de l'Ebre tenen una elevada població juvenil (mapa 3.2 i 6 i taula A3.12).

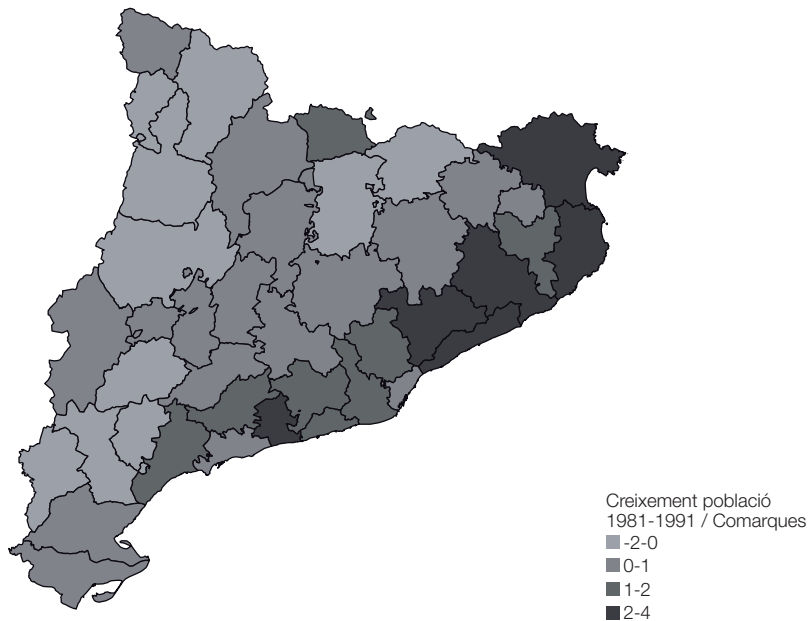
MAPA 3.1. Proporció de la població jove respecte a la població total segons comarques. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 1981

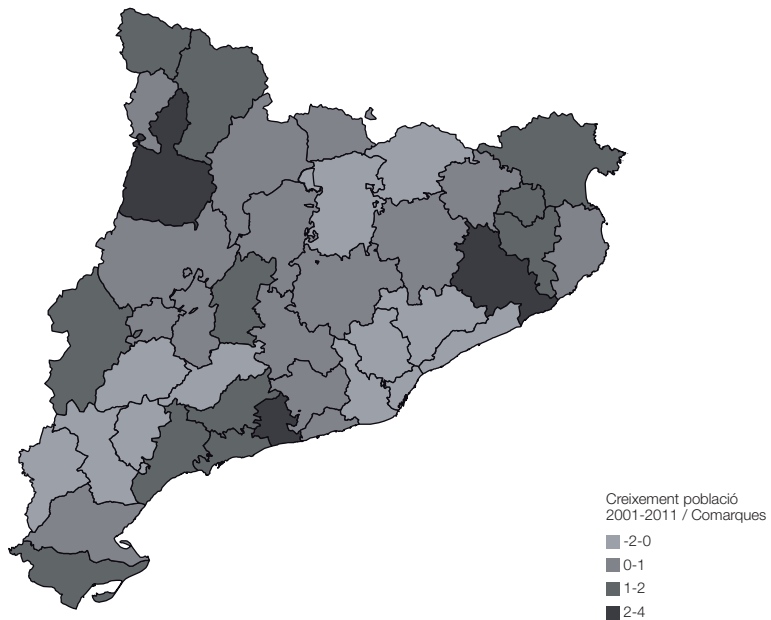
MAPA 3.2. Proporció de la població jove respecte a la població total segons comarques. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2011

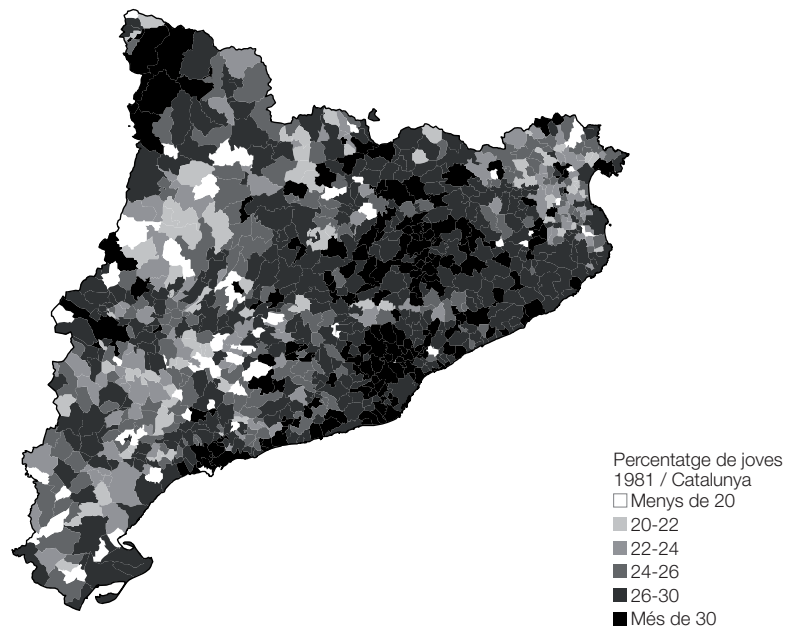
MAPA 3.3. Taxa de creixement anual r% segons comarques. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 1981-1991

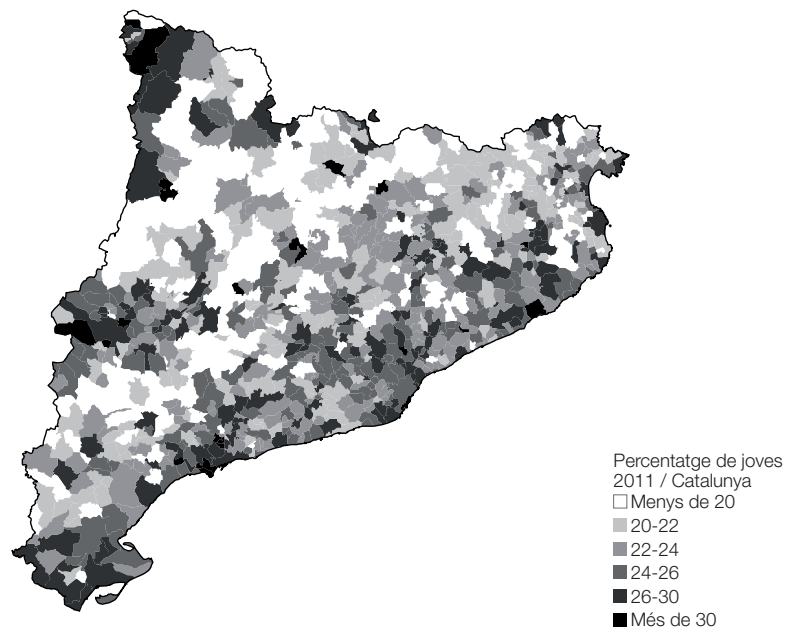
MAPA 3.4. Taxa de creixement anual r% segons comarques. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2001-2011

MAPA 3.5. Proporció de la població jove respecte a la població total segons municipis. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 1981

MAPA 3.6. Proporció de la població jove respecte a la població total segons municipis. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2011

Font: Elaboració pròpia a partir del cens i del padró continu. Idescat

3.5. Conclusions

L'objectiu d'aquest capítol ha estat caracteritzar demogràficament la població jove (15-34 anys) a Catalunya amb la finalitat de contextualitzar i complementar el conjunt de l'informe sobre els joves i les joves a Catalunya a partir de les dades de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012.

En el capítol s'han estudiat la dimensió i les característiques de la població jove catalana així com la seva dinàmica. S'ha analitzat la composició segons sexe i edat; la nupcialitat, la fecunditat, la mortalitat i les migracions de les persones joves i en el context de Catalunya. L'estudi arrenca des de la segona meitat dels anys setanta fins a l'any 2012 amb la finalitat de reflectir les transformacions ràpides i intenses que han tingut lloc a la població catalana i que han incidit en la població jove.

Les persones joves cada cop tenen menys pes sobre la població total. Tot i que mantenen més o menys estable el nombre d'efectius, els i les joves passen de representar el 33,7% de la població catalana l'any 1975 a significar-ne el 24,7% el 2012. El menor pes relatiu de la població jove a Catalunya s'explica per un canvi en la distribució general de les edats de la població, que envelleix ràpidament en reduir-se la natalitat i en augmentar l'esperança de vida, envelliment que també afecta la població jove.

Menys joves, però més vells. La distribució interna per edats de les persones joves ha canviat al llarg de període estudiant. Els i les joves "joves" (de 15 a 19 anys) han perdut representativitat respecte al total de la població, mentre que les persones joves "velles" (de 30 a 34 anys) en van guanyant. L'any 1981, els joves "més joves" representaven el 26,8% i els joves "més grans" el 23,8%; l'any 2011, el 17,7% i el 35,1%, respectivament.

Pel que fa a la dinàmica demogràfica, les persones joves han protagonitzat **la davallada i el retardament de la nupcialitat** que s'intensifica des dels anys vuitanta. Aquesta davallada es pot explicar, en part, per la desinstitucionalització del matrimoni tradicional i per la secularització (d'una nupcialitat gairebé universal en què el 95,83% de les dones s'havia casat abans dels 35 anys l'any 1975; es passa a una nupcialitat on només estan casades el 29,9% de les dones abans dels 35 anys l'any 2011). En el cas català, però, cal fer referència a les situacions de crisi relacionades amb l'atur juvenil, la precarietat laboral i la dificultat d'accés a l'habitatge, que confina els joves i les joves a les llars d'origen, retardant l'edat de l'emancipació. L'edat mitjana al matrimoni de les persones joves augmenta (dels 22,8 anys de les dones i els 24,98 anys dels homes de l'any 1975, als 28,61 anys i 21,4 anys de l'any 2011). El més destacable, però, és que la diferència d'edat entre homes i dones a l'hora de contreure matrimoni tendeix a reduir-se; l'any 2011 només els separen 0,39 anys.

L'homogàmia etària reflectiria unes noves relacions de gènere. Els homes i les dones tendeixen a equiparar les seves expectatives en formar la parella. Les ruptures (separacions i divorcis) van augmentar entre els i les joves fins a l'any 2007 (superant el 6‰) fins que la crisi econòmica va frenar la tendència (l'any 2001 el 39,59% de les dones separades i divorciades tenien menys de 35 anys; l'any 2011 només el 24,51%).

Les persones joves cada cop són menys fecundes. La formació de les llars entre els i les joves es retarda i la fecunditat també. L'edat mitjana a la maternitat de les dones joves augmenta (dels 26,54 anys de 1975 als 28,27 anys de l'any 2011). La fecunditat disminueix (a l'inici del període, els naixements de les dones joves representaven el 88,78% dels naixements totals; l'any 2011 només el 68,24%) L'ajornament escurça el període de vida fèrtil de les dones i redueix la descendència final. Caldrà tenir en consideració el paper de les joves actuals en la infecunditat futura de la població catalana.

Uns joves més longeus. Les persones joves d'avui són més velles que els de fa gairebé quaranta anys, una raó d'aquest envelliment són els anys guanyats a la vida que també se sumen a les edats joves. L'any 1975, un/a jove de 15 anys tenia una expectativa de vida de 59,48 anys; l'any 2011, 67,81 anys. L'augment de l'esperança de vida dels i de les joves es correspon amb la reducció de la mortalitat per edats; mortalitat que no és igual entre els homes i les dones ni entre la població total. Mentre els nois moren per causes externes, com ara els accidents de trànsit (el 51,23% de les morts entre homes joves), entre les dones la principal causa de mort són els tumors (31,69% de les morts entre dones joves l'any 2010).

Les persones joves cada cop són més mòbils i la migració ha explicat la història demogràfica de Catalunya. Des de l'any 2000 s'han incorporat a Catalunya 1.390.612 persones, de les quals més del 40% són joves. La immigració és un fenomen molt sensible a la conjuntura econòmica i des de l'esclat de la crisi les taxes s'han alentit, tot i això existeix un saldo positiu però no cal menystenir que des de l'any 2006, 376.553 joves han marxat de Catalunya, seguint un comportament diferent segons la nacionalitat: mentre que els i les joves espanyols emigren a altres zones de l'Estat espanyol, els i les joves estrangers marxen fora de l'Estat. La intensa immigració ha transformat la composició segons naturalesa i nacionalitat de la població jove a Catalunya (l'any 1986 el 27% de joves havia nascut a la resta de l'Estat espanyol, i només el 2,2% a l'estranger). L'any 2011 només el 4% havia nascut a l'Estat, en canvi, el 29,7% de joves catalans era originari de l'estranger. Els fluxos de migració internacional han estat tan intensos que en trenta anys ha canviat la distribució de la població estrangera a Catalunya. Malgrat que la marroquina sigui la primera nacionalitat, els romanesos i els procedents d'Amèrica llatina han desplaçat la resta d'africans.

Les persones joves a Catalunya no es reparteixen de manera igual pel territori.

Les àrees amb més representació de població juvenil coincideixen amb les que han sofert major immigració, interna primer i externa, després. Si per a l'any 1981 els territoris amb més proporció de joves coincidien amb els territoris de major expansió econòmica relacionades amb l'activitat industrial (l'Àmbit Metropolità i el Camp de Tarragona), l'any 2011 aquestes zones són les que perden més efectius en favor d'altres zones (Comarques Gironines, Ponent o Terres de l'Ebre) que han vist créixer la seva població gràcies a la immigració estrangera que ocupa llocs de treball relacionats amb el sector primari i que presenten proporcions de població juvenil superiors al 30%.

Les persones joves de Catalunya avui són menys nombroses, més velles, poc proclius a la nupcialitat, menys fecundes, més longeves, més mòbils i més diverses pel que fa a la seva naturalesa i nacionalitat.

Bibliografia

BAYONA, J. i GIL-ALONSO, F. (2008). "El papel de la inmigración extranjera en la expansión de las áreas urbanas. El caso de Barcelona (1998-2007)". A: *Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*. Barcelona: Universidad de Barcelona, 1 de agosto de 2008, vol. XII, núm. 270, p. 132.

CABRÉ, A. (1999). *El sistema català de reproducció*. Barcelona: Proa.

CABRÉ, A. (2007). "Les onades migratòries en el sistema català de reproducció". A: VVAA. *Immigració. Les onades immigratòries en la Catalunya Contemporània*. Barcelona: Fundació Lluís Carulla, p. 11-18

Centre d'Estudis Demogràfics (2001). *Migracions internacionals i població jove de nacionalitat estrangera a Catalunya*. Barcelona: Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

CORTINA TRILLA, C. (2007). *¿Quién se empareja con quien? Mercados matrimoniales y afinidades electivas en la formación de la pareja en España*. Barcelona: Tesis doctoral del Doctorado en Demografía. Departamento de Geografía, Universidad Autónoma de Barcelona.

DOMINGO, A. (2007). "El segle XXI i la internacionalització". A: VVAA. *Immigració. Les onades immigratòries en la Catalunya Contemporània*. Nadala 2007. Barcelona: Fundació Lluís Carulla, p. 49-62

DOMÍNGUEZ, M. et al. (2010). *Món rural i joves. Realitat juvenil i polítiques de joventut als municipis rurals de Catalunya*. Barcelona: Secretaria General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

GARCIA COLL, A. (1996). "Les migracions internes recents". A: C. CARRERAS (dir.). *Geografia General dels Països Catalans. La població*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, vol. 3, p. 177-186.

Institut d'Estadística de Catalunya (2012). *La natalitat a Catalunya l'any 2011* [en línia]. Informe de premsa. Disponible a: <http://www.idescat.cat/cat/Idescat/serveis/premsa/NPMNPnaix2011.pdf>

Institut d'Estadística de Catalunya (2012). *La nupcialitat a Catalunya l'any 2011* [en línia]. Informe de premsa. Disponible a: <http://www.idescat.cat/cat/Idescat/serveis/premsa/NPMNPmatrim2011.pdf>

LESTHAEGHE, R. (1995). "The second demographic transition in Western countries: An interpretation". A: K.O. MASON i A.-M. JENSEN (eds.). *Gender and family change in industrialized countries*. Oxford: Clarendon Press, p. 17-62.

MIRET, P. (2006). "Formació familiar a Catalunya: La nupcialitat i la fecunditat durant els darrers vint-i-cinc anys del segle XX i els primers del XXI". A: *Papers de Demografia*. Centre d'Estudis Demogràfics. Universitat Autònoma de Barcelona, núm.279.

Observatori Català de la Joventut (2006). *La realitat juvenil a Catalunya*. Barcelona: Secretaria General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

PUGA, D. (1996). "Nupcialitat, cohabitació, divorcialitat". A: C. CARRERAS. (dir.). *Geografia General dels Països Catalans. La població*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, vol. 3, p. 154-164.

PUJADAS, I. (1996). "La natalitat i la fecunditat (1960-1991)". A: C. CARRERAS (dir.). *Geografia General dels Països Catalans. La població*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, vol. 3, p. 118-138

PUJADAS, I. (2007). "Les migracions dels anys seixanta a Catalunya". A: VVAA. *Immigració. Les onades immigratòries en la Catalunya Contemporània*. Nadala 2007. Barcelona: Fundació Lluís Carulla, p. 35-48

SERRACANT, P. i SOLER, R. (2010). *La joventut catalana del segle XXI. Una anàlisi del sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya*. Barcelona: Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya.

Servei d'Informació i Estudis (2012). *Anàlisi de la mortalitat a Catalunya, 2010* [en línia]. Barcelona: Departament de Salut, Generalitat de Catalunya. Disponible a: http://www20.gencat.cat/docs/canalsalut/Minisite/ObservatoriSalut/Mortalitat/Fitxers_estatics/analisi_mortalitat_catalunya_2010_avanc_resultats.pdf

VAN DE KAA, D. J. (1987). "Europe's Second Demographic Transition". A: *Population Bulletin* núm. 42 [1 (Washington D.C.: Population Reference Bureau)].

VIDAL, T. i RECAÑO, J. (1996). "Les migracions interiors (1960-1975)". A: C. CARRERAS (dir.). *Geografia General dels Països Catalans. La població*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, vol. 3, p. 164-177.

Enquesta a la joventut de Catalunya 2012
Transicions juvenils i condicions materials d'existència

**PART II: TRANSICIONS JUVENILS I CONDICIONS MATERIALS
D'EXISTÈNCIA**

Educació

Treball

Emancipació domiciliària i família

Família

Ingressos i despeses

4. EDUCACIÓ

Joventut i educació en temps de crisi

Ferran Ferrer i Julià, Alba Castejón i Company i Adrián Zancajo i Silla

4.1. Introducció

Catalunya es troba, actualment, com la majoria de països desenvolupats, en una situació de profunda crisi econòmica, que ha generat canvis en les dinàmiques que fins ara hi havia, entre d'altres, en l'àmbit educatiu. Les oportunitats que ofería el mercat laboral, en sectors com la construcció, l'hostaleria o el turisme, potenciaven la inserció laboral de persones amb baixes qualificacions. A causa de la crisi econòmica, les ofertes laborals en aquests sectors econòmics s'han reduït notablement i, consegüentment, la inserció laboral de les persones joves, especialment d'aquelles que tenen un nivell de formació baix, ha disminuït.

Més enllà de l'actual escenari de crisi econòmica, Catalunya arrossegava importants dèficits en l'àmbit educatiu, especialment en el cas de la població jove. L'alt nivell de fracàs escolar o d'abandonament educatiu prematur situaven Catalunya a la cua dels països europeus en aquests indicadors, lluny de l'assoliment dels objectius establerts per la Unió Europea.

Al mateix temps, hi ha indicis que certs fenòmens que fins ara eren poc habituals podrien produir-se amb major freqüència. Per exemple, el retorn als estudis de persones que ja s'havien incorporat al mercat laboral o una disminució de les taxes d'abandonament prematur.

Malgrat aquests primers indicis, sembla que encara és massa d'hora per notar els efectes que la crisi econòmica està comportant al sistema educatiu, més enllà de la disminució de recursos materials, econòmics i humans. En aquest sentit, les conseqüències esperades d'una situació com la que s'està vivint encara no són prou visibles per identificar-les clarament. Tot i així, les dades de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (EJC12) permeten aproximar les condicions educatives i formatives del col·lectiu jove mostrant una visió àmplia i completa de l'estat de la qüestió, que pot servir com a punt de partida per analitzar els més que possibles canvis de tendències dels propers anys.

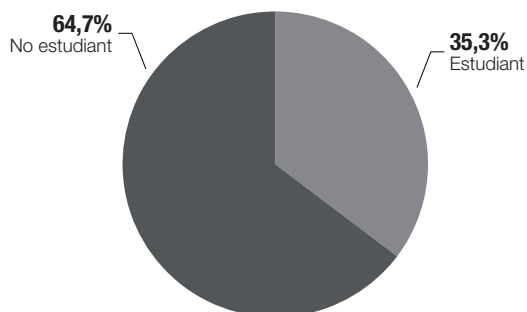
Els resultats que es presenten en aquest capítol s'estructuren al voltant de vuit apartats. En els dos primers punts (4.2. i 4.3) s'analitzen les dades que fan referència a la relació amb els estudis dels joves i de les joves de Catalunya i el nivell màxim d'instrucció, en funció de les seves característiques. A continuació, s'identifiquen les trajectòries educatives més freqüents entre el col·lectiu juvenil i, posteriorment, les transicions que han realitzat els i les joves de Catalunya entre els diferents nivells formatius, així com possibles factors condicionants d'aquestes transicions. El sisè apartat es dedica a l'estudi d'alguns elements de les trajectòries dels joves i de les joves, com per exemple la repetició de curs, l'obtenció de beques o la valoració de l'escolaritat. Seguidament, al setè punt s'analitzen les aspiracions educatives i, en el vuitè, es presenten les principals dades referents a la formació complementària. Finalment, s'apunten les conclusions més rellevants del capítol.

4.2. Relació amb els estudis de la població jove

Per iniciar l'anàlisi del col·lectiu juvenil de Catalunya en matèria d'educació es considera adient que una de les primeres qüestions a tractar sigui la situació de la població jove respecte a la seva participació al sistema educatiu. Aquesta participació s'entén com el fet que una persona estigui vinculada o no a uns estudis inclosos en el sistema d'educació formal com, per exemple, l'educació secundària obligatòria, un cicle formatiu de grau superior, o un grau universitari. La informació que proporciona aquesta anàlisi permet determinar, doncs, el grau de participació dels joves i de les joves en educació, mentre que en posteriors apartats del capítol s'analitzaran les característiques i els tipus concrets d'aquesta participació.

El gràfic 4.1 presenta la situació respecte als estudis de la població entre 15 i 34 anys resident a Catalunya. Com s'observa al gràfic, només el 35,3% de joves està estudiant actualment, de manera que la majoria de la població jove no està incorporada al sistema d'educació formal. Aquestes dades reflecteixen que, majoritàriament, la població de 15 a 34 anys té fora del sistema educatiu la seva activitat principal.

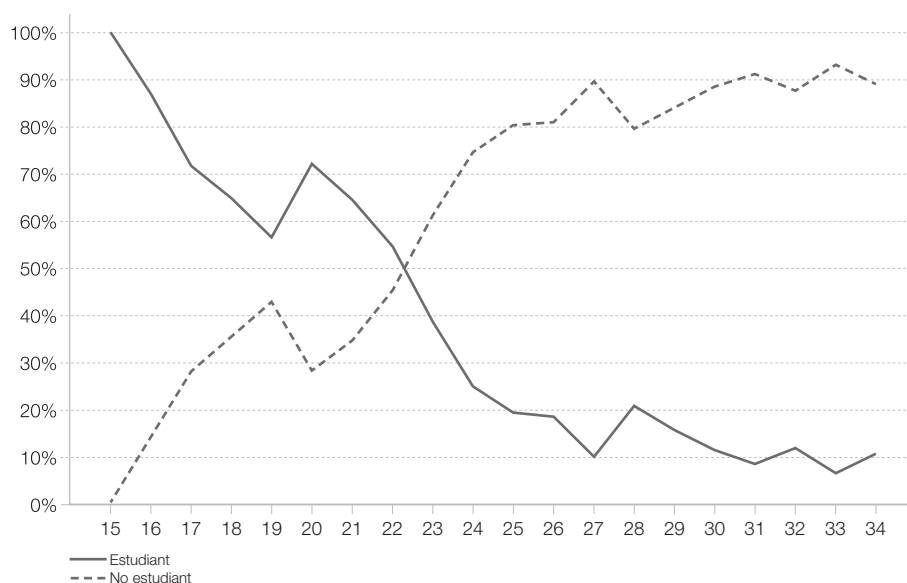
GRÀFIC 4.1. Relació amb els estudis (activitat principal). Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

D'altra banda, es considera oportú analitzar aquesta relació amb els estudis segons l'edat (gràfic 4.2) ja que, com és d'esperar, en funció d'aquesta variable es poden observar diferències notables. En primer lloc, s'observa com entre els 15 i els 22 anys la proporció de població jove que està estudiant és superior a la que no estudia de manera que, en edats primerenques, presenta una participació elevada en el sistema educatiu. És a partir dels 23 anys que aquesta relació s'inverteix i és majoritària la població que no estudia. També és rellevant que a partir dels 26 anys la proporció de joves estudiants es manté estable entre el 20% i el 10%.

GRÀFIC 4.2. Relació amb els estudis segons edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Tot i així, és destacable el fet que, a partir dels 18 anys, la població que no estudia se situa en proporcions entre el 30% i el 40%. Aquesta dada és, certament, preocupant, ja que es pot vincular amb el fenomen de l'abandonament educatiu prematur¹, una problemàtica important en el territori català. Aquest indicador, a Catalunya, se situava al 26% l'any 2011, mentre que la mitjana de la Unió Europea era del 13,5%². Els objectius de l'Estratègia Europa 2020 incorporen l'abandonament educatiu prematur com un fenomen que cal reduir notablement en tot el territori europeu, marcant com a objectiu, per a l'any 2020, la taxa del 10%.

1 L'abandonament educatiu prematur (AEP) indica el percentatge de la població entre 18 i 24 anys que ha assolit com a màxim la primera etapa de l'educació secundària, no continua estudiant en el sistema educatiu formal i no ha rebut cap tipus de formació en les darreres quatre setmanes respecte al total de població del mateix grup d'edat (Eurostat).

2 Font: Idescat.

Tot i que l'EJC12 no permet aproximar la taxa d'abandonament educatiu prematur a Catalunya³, el fet que, a partir dels 18 anys, com a mínim un 30% de les persones joves no es trobi estudiant és un indicador que sembla coincidir amb les dades oficials mostrades anteriorment.

Malgrat el fenomen de l'abandonament educatiu prematur, l'anàlisi de la participació al sistema educatiu de la població jove de Catalunya segons l'edat, tal i com mostrava el gràfic 4.2, és coincident amb algunes de les tendències identificades a nivell europeu que indiquen un allargament de les trajectòries educatives. En aquest sentit, sembla ser que es trenca amb la correspondència entre edat escolar i edat d'aprenentatge, i que les persones joves prolonguen més la seva vinculació amb el sistema d'educació formal.

4.3. Nivell d'instrucció de la població jove

La joventut és l'etapa del cicle vital vinculada tradicionalment a la finalització del període formatiu de les persones. De manera que, la majoria d'individus, obté la titulació màxima en aquesta etapa. És per això que el nivell d'instrucció assolit de la població jove s'ha d'analitzar amb cautela, ja que en molts casos les persones joves no han finalitzat encara la trajectòria educativa i, per aquest fet, l'anàlisi del nivell màxim d'instrucció pot presentar certs biaixos.

Tot i aquesta limitació, l'anàlisi del nivell d'estudis màxim assolit pels joves i per les joves de Catalunya es pot considerar un bon indicador de quin serà el nivell d'estudis assolit al final de la seva trajectòria educativa. També es podran observar possibles dèficits formatius en aquest col·lectiu. Per minimitzar els biaixos en l'anàlisi, s'analitza també, de manera independent, el col·lectiu juvenil segons si està estudiant o no. A continuació, doncs, es presenten els nivells d'instrucció de la població jove de Catalunya, en primer lloc de manera general i posteriorment en funció de diverses variables individuals, socials i territorials.

4.3.1. Dades generals

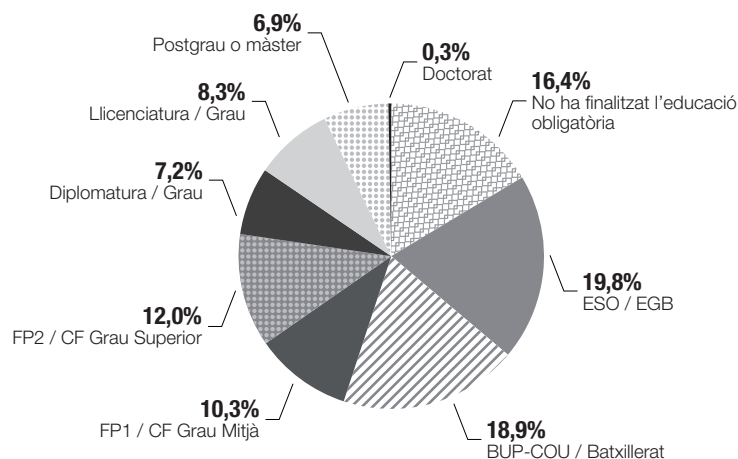
El gràfic 4.3 presenta el nivell d'instrucció⁴ del conjunt de la població entre 15 i 34 anys de Catalunya. En primer lloc, s'observa que o bé aproximadament un 36% no ha finalitzat encara els estudis obligatoris o bé que aquest és el seu màxim nivell d'instrucció. D'altra banda, un 29% de joves ha obtingut una titulació corresponent a secundària postobligatòria, és a dir, formació professional de primer cicle o batxillerat.

3 L'EJC12 no recull el fet d'haver rebut cursos de formació en les darreres quatre setmanes. Per tant, no es pot calcular la taxa d'AEP seguint la definició d'Eurostat.

4 Per facilitar l'anàlisi dels diferents nivells formatius s'han equiparat les titulacions equivalents però amb diferents denominacions derivades de canvis legislatius. ESO i EGB, com a educació obligatòria; les vies postobligatòries de tipus acadèmic, batxillerat i BUP i COU; les formacions professionals de primer cicle (FP I i CFGM) i de segon cicle (FP II i CFGS); per últim, les titulacions universitàries, anteriorment dividides en primer i segon cicle (diplomatura i llicenciatura), actualment s'equiparen als graus universitaris.

Entre les persones joves que han obtingut titulacions d'educació superior, gairebé 2 de cada 3 han assolit estudis de caràcter universitari; mentre només 1 de cada 3 ha obtingut una titulació superior de tipus professional.

GRÀFIC 4.3. Nivell d'instrucció. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

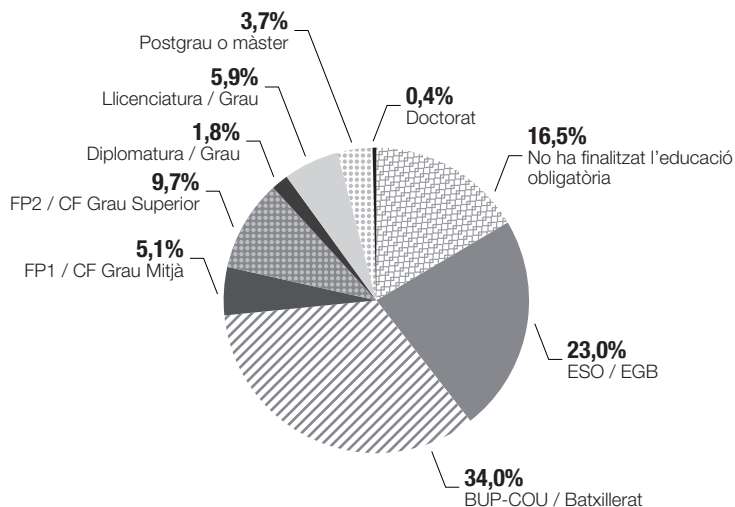

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Com ja s'assenyalava anteriorment, cal tenir en compte que aquestes dades fan referència al total de persones joves catalanes, un 35% de les quals –com s'ha vist amb anterioritat– encara estan estudiant. Per això, a continuació (gràfic 4.4) es presenten les dades en funció de la relació de les persones joves amb els estudis, és a dir, segons si són estudiants o ja no.

Com era d'esperar, els joves i les joves que estan estudiant han assolit, majoritàriament, titulacions per sota els estudis universitaris. No és una dada sorprenent, tenint en compte que són joves que encara estan estudiant i que encara no han finalitzat la trajectòria educativa; la majoria ha obtingut com a màxim titulacions no superiors, ja que l'assoliment d'aquests nivells d'estudis acostuma a representar la finalització de les trajectòries educatives.

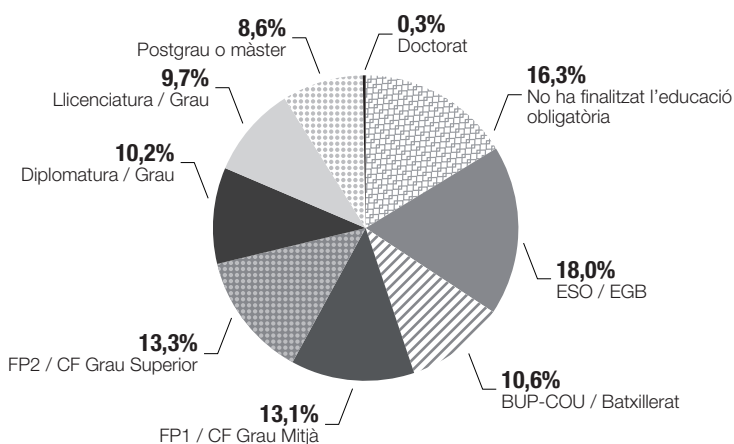
GRÀFIC 4.4. Nivell d'instrucció. Joves de 15 a 34 anys que estudien. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El gràfic 4.5 mostra el nivell d'instrucció dels joves i de les joves que actualment no estan estudiant. Entre aquest col·lectiu, cal destacar que un 16% no ha assolit l'educació obligatòria. Són joves que, malgrat afirmar que han finalitzat –si més no, temporalment– la trajectòria educativa, no tenen cap titulació del sistema educatiu formal. Un 18% de la població jove que ja no estudia ha assolit l'educació obligatòria i no ha seguit la seva formació. Per tant, a Catalunya, un terç dels joves i de les joves que ja no estudien té un nivell d'instrucció baix.

GRÀFIC 4.5. Nivell d'instrucció. Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

D'altra banda, gairebé 1 de cada 4 joves catalans ha assolit nivells de secundària postobligatòria (batxillerat o cicles formatius de grau mitjà). Entre les persones joves que finalitzen en aquest nivell la seva trajectòria educativa, el percentatge de titulades en estudis de caire professional és lleugerament superior al d'itineraris acadèmics. Els joves i les joves que han assolit estudis superiors representen un 40% del total. Entre aquest col·lectiu amb estudis superiors, la majoria ha obtingut titulacions universitàries.

Les persones titulades de formació professional –tenint en compte tant el primer nivell com el segon nivell– representen un 26% del total de la població jove i s'acosten a la proporció de joves amb estudis universitaris. La formació professional és, doncs, una via formativa que escull una part important de joves.

Les dades presentades pel que fa als joves que han finalitzat els estudis mostren una important polarització amb relació al nivell màxim d'estudis assolits. En aquest sentit, es pot afirmar que, entre les persones joves que no estan estudiant, una part important o bé s'ha mantingut en nivells formatius baixos (l'educació obligatòria o inferior) o bé han obtingut titulacions superiors. Els i les joves amb titulacions intermèdies són el col·lectiu menys nombrós del total de la població jove de Catalunya.

4.3.2. Nivell d'instrucció segons les característiques dels joves i de les joves

Un cop presentades les dades generals referents al nivell d'instrucció dels joves i de les joves de Catalunya, a continuació s'analitza el nivell d'instrucció d'aquestes persones en funció d'un conjunt de característiques demogràfiques, socials i territorials. Actualment, la formació representa un dels mecanismes més importants per facilitar la mobilitat social. Per tant, l'exploració del nivell màxim d'estudis assolit en funció de diverses característiques dels joves i de les joves pot permetre identificar els principals eixos de desigualtat en aquest àmbit a Catalunya.

Cal advertir que les dades presentades en aquest apartat fan referència al conjunt de joves que declaren haver finalitzat la trajectòria formativa. S'ha optat per analitzar únicament aquest conjunt de joves per evitar els possibles biaixos derivats d'incloure a l'anàlisi joves que encara no han finalitzat els estudis i que, per tant, el seu nivell màxim d'estudis no és definitiu.

Característiques demogràfiques

En primer lloc, es presenta el nivell d'instrucció de la població en funció de l'edat, el sexe i el lloc de naixement de les persones joves de Catalunya (taula 4.1). En el cas de l'edat, s'observa que els i les joves d'edats compreses entre els 15 i els 19 anys han obtingut, de manera general, titulacions més baixes que els i les joves d'edats majors. Aquesta dada no sorprèn ja que, com és d'esperar, aquells joves que han finalitzat la seva trajectòria formativa en edats primerenques no han tingut la possibilitat d'obtenir nivells formatius superiors.

TAULA 4.1. Nivell d'instrucció segons grup d'edat, sexe i lloc de naixement. Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2012. Percentatge

Nivell d'instrucció	Grup d'edat				Sexe		Lloc de naixement	
	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys	Dones	Homes	A Catalunya o resta de l'Estat	A l'es-tranger
No ha finalitzat l'educació obligatòria	12,7	18,9	16,4	16,0	12,4	20,1	12,5	29,0
ESO / EGB	23,6	24,0	17,1	15,3	13,9	21,9	16,1	24,1
BUP-COU / Batxillerat	34,0	8,5	8,5	8,8	10,8	10,4	8,2	18,8
FP1 / CF GM	25,3	15,8	12,4	10,3	12,3	13,8	14,5	8,4
FP2 / CF GS	4,4	13,1	13,4	15,0	14,1	12,5	15,7	5,1
Diplomatura / Grau	0,0	6,6	10,7	12,2	13,8	6,7	11,8	4,6
Llicenciatura / Grau	0,0	9,2	10,0	11,6	11,1	8,3	10,7	6,3
Postgrau o Màster	0,0	3,9	11,6	10,1	11,5	5,9	10,2	3,5
Doctorat	0,0	0,0	0,0	0,7	0,1	0,5	0,3	0,1
Total	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

D'altra banda, pel que fa al sexe, s'observa que, de manera general, les dones assoleixen nivells formatius superiors als homes. Per exemple, mentre que el 20,1% dels homes no ha finalitzat l'educació obligatòria, en el cas de les dones aquest percentatge és només del 12,4%. En canvi, en el cas dels estudis universitaris, el percentatge de dones amb una titulació d'aquest nivell és significativament superior al dels homes. La diferència percentual és d'uns 15 punts. Destaca el cas especial dels estudis de doctorat, en què es trenca la tendència descrita anteriorment i el percentatge d'homes amb aquest nivell d'estudis és superior al de dones.

Per últim, el lloc de naixement dels joves i les joves catalans sembla ser un determinant important del nivell d'instrucció de la població jove. L'origen immigrant és un dels principals eixos de desigualtat en l'àmbit educatiu, per la qual cosa diversos estudis han analitzat com incideix aquesta qüestió, entre d'altres, en el rendiment acadèmic o en la segregació escolar. En el cas del nivell d'estudis assolit, les dades presentades a la taula 4.1 mostren diferències rellevants en funció del lloc de naixement.

En aquest sentit, s'observa que més de la meitat de les persones joves nascudes fora de l'Estat espanyol ha assolit, com a màxim, el nivell d'educació obligatòria, mentre que, entre la població jove que ha nascut a Catalunya o a la resta de l'Estat, la proporció és menor, 1 de cada 3 persones. Aquesta tendència s'inverteix en els nivells educatius postobligatoris (excepte en el cas del batxillerat), en què la població nascuda a l'Estat espanyol hi està representada en major proporció que els nascuts fora. Aquest fet pot estar associat als nivells socioeconòmics de les famílies i no tant a la qüestió migratòria.

Característiques familiars

A continuació es presenta el nivell d'estudis assolit de la població jove en funció de les característiques de les seves famílies. Les característiques familiars s'analitzen a partir del lloc de naixement dels progenitors i del nivell d'estudis més alt del pare o de la mare, la categoria socioeconòmica més alta del pare o de la mare i la llengua familiar d'origen.

Com s'ha observat anteriorment, la qüestió migratòria sembla ser una variable relacionada amb el nivell d'estudis assolit, tot i que no es pot determinar una relació causal entre ambdós factors. Tot i així, tal i com passava en funció del lloc de naixement de les persones joves, aquesta tendència es manifesta també en el cas del lloc de naixement dels progenitors (taula 4.2). Els i les joves que tenen com a mínim un dels progenitors nascut a l'estranger tenen majoritàriament un nivell d'estudis d'educació secundària o no l'han finalitzada, mentre que la resta de joves ha obtingut titulacions superiors.

A tall d'exemple, només un 6,6% de fills i filles de pare o mare nascuts a Catalunya no ha finalitzat l'educació obligatòria, mentre que en el cas dels joves els pares dels quals han nascut ambdós a l'estranger el percentatge és més de quatre vegades superior. En el nivell educatiu en què s'observen diferències menors segons el lloc de naixement dels pares és en les llicenciatures.

TAULA 4.2. Nivell d'instrucció segons lloc de naixement dels progenitors. Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2012. Percentatge

Nivell d'instrucció	Lloc de naixement dels progenitors				
	Ambdós a Catalunya	Un a Catalunya i l'altre a la resta de l'Estat	Un a l'estranger i l'altre a Catalunya o a la resta de l'Estat	Ambdós a la resta de l'Estat	Ambdós a l'estranger
No ha finalitzat l'educació obligatòria	6,6	14,9	21,3	17,9	28,8
ESO / EGB	17,4	14,8	25,4	15,1	23,4
BUP-COU / Batxillerat	10,4	8,7	1,0	5,0	18,9
FP1 / CF GM	14,9	13,1	25,0	13,8	8,9
FP2 / CF GS	11,7	19,5	2,7	19,6	5,0
Diplomatura / Grau	12,9	12,7	3,0	10,7	4,5
Llicenciatura / Grau	11,9	10,2	12,2	8,4	7,1
Postgrau o Màster	13,6	6,1	9,5	9,2	3,4
Doctorat	0,7	0,0	0,0	0,1	0,1
Total	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

A continuació, la taula 4.3 presenta el nivell d'instrucció de les persones joves catalanes en funció del nivell d'estudis més alt del pare o la mare. El principal resultat és que s'observa

una estreta relació entre aquests dos factors; és a dir, moltes persones joves de Catalunya obtenen nivells d'instrucció similars als dels seus progenitors. Per exemple, de les persones joves amb pare o mare que no han finalitzat l'educació obligatòria, el 52% tampoc no ha assolit aquest nivell formatiu, mentre que el 49,6% de joves que tenen progenitors amb estudis universitaris ha assolit el mateix nivell educatiu.

Tot i això, hi ha joves que assoleixen titulacions inferiors o superiors que les dels seus progenitors, com és el cas del 54,6% de joves que provenen de famílies amb estudis obligatoris que ha assolit titulacions postobligatòries, o el cas de joves que provenen de famílies amb estudis universitaris i que ells o elles han obtingut titulacions inferiors (un 36% aproximadament).

TAULA 4.3. Nivell d'instrucció segons el nivell d'instrucció més alt dels progenitors. Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2012. Percentatge

Nivell d'instrucció	Nivell d'instrucció dels progenitors			
	Estudis inferiors a obligatoris	Estudis obligatoris	Estudis secundaris postobligatoris	Estudis universitaris
No ha finalitzat l'educació obligatòria	52,0	23,5	11,2	6,5
ESO / EGB	25,5	21,9	18,5	9,3
BUP-COU / Batxillerat	14,5	8,3	13,0	11,4
FP1 / CF GM	7,7	13,5	15,9	9,4
FP2 / CF GS	0,3	15,2	11,5	13,7
Diplomatura / Grau	0,0	8,6	12,8	11,2
Llicenciatura / Grau	0,0	5,1	7,1	21,5
Postgrau o Màster	0,0	3,9	9,7	16,2
Doctorat	0,0	0,1	0,2	0,7
Total	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

D'altra banda, a la taula 4.4 es recullen les dades que fan referència al nivell d'instrucció de la població jove de Catalunya segons la categoria socioeconòmica més alta del pare o la mare, basada en les ocupacions dels progenitors. S'observa que els fills i les filles de famílies amb categories laborals superiors obtenen nivells de formació més elevats que la resta de categories socioeconòmiques.

TAULA 4.4. Nivell d'instrucció segons la categoria socioeconòmica més alta dels progenitors. Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2012. Percentatge

Nivell d'instrucció	Categoria socioeconòmica dels progenitors			
	Ocupacions directives i gerencials	Ocupacions tècniques i professionals	Ocupacions que requereixen una qualificació mitjana	Ocupacions elementals
No ha finalitzat l'educació obligatòria	2,0	9,6	17,5	30,5
ESO / EGB	18,1	10,8	20,3	21,9
BUP-COU / Batxillerat	5,7	15,2	8,8	12,3
FP1 / CF GM	10,3	12,3	14,0	14,0
FP2 / CF GS	12,7	11,8	15,0	9,7
Diplomatura / Grau	13,8	12,6	10,3	3,4
Llicenciatura / Grau	16,6	16,3	7,1	3,6
Postgrau o Màster	19,1	11,0	6,9	4,6
Doctorat	1,9	0,4	0,1	0,0
Total	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La llengua d'origen és un altre dels factors que sovint s'associa amb l'èxit educatiu.

TAULA 4.5. Nivell d'instrucció segons la llengua familiar d'origen. Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2012. Percentatge

Nivell d'instrucció	Llengua familiar d'origen			
	Català	Tant català com castellà	Castellà	Altres llengües o combinacions
No ha finalitzat l'educació obligatòria	5,2	12,3	17,9	35,2
ESO / EGB	15,5	12,3	18,4	23,6
BUP-COU / Batxillerat	9,3	13,3	10,1	14,1
FP1 / CF GM	16,9	8,4	12,9	7,5
FP2 / CF GS	13,7	13,1	15,4	5,6
Diplomatura / Grau	11,4	14,2	11,3	2,6
Llicenciatura / Grau	13,8	10,5	7,4	8,0
Postgrau o Màster	13,4	15,9	6,4	3,2
Doctorat	0,8	0,0	0,0	0,2
Total	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Les principals diferències s'observen entre els i les joves que procedeixen de llars on es parla el català o tant el català com el castellà i de llars on a casa seva només es parlen el castellà o altres llengües. S'observa, doncs, que el col·lectiu de joves que no parla català a casa seva tendeix a assolir nivells educatius menys elevats. Aquest fet és especialment rellevant entre les persones joves que tenen com a llengua d'origen "altres llengües o combinacions", la majoria de les quals no ha assolit estudis postobligatoris. Aquestes diferències poden estar associades al nivell socioeconòmic de les famílies i no estrictament a la llengua parlada a casa.

Característiques territorials

Per últim, analitzem el nivell d'instrucció dels joves i de les joves de Catalunya en funció de característiques territorials, representades per la grandària del municipi on resideixen.

En aquest cas (taula 4.6) s'observa una distribució similar en el nivell d'instrucció de les persones joves entre els diferents tipus de municipis. Cal destacar que als municipis de més de 50.000 habitants el nivell d'instrucció més freqüent és no haver finalitzat l'educació obligatòria, mentre que a la resta de tipologies de municipi és l'educació obligatòria.

TAULA 4.6. Nivell d'instrucció segons grandària del municipi. Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2012. Percentatge

Nivell d'instrucció	Grandària del municipi			
	Menys de 2.000 hab.	De 2.001 a 10.000 hab.	De 10.001 a 50.000 hab.	Més de 50.000 hab.
No ha finalitzat l'educació obligatòria	11,2	10,7	16,9	17,8
ESO / EGB	18,2	26,4	18,9	15,3
BUP-COU / Batxillerat	6,2	9,0	8,5	12,5
FP1 / CF GM	13,9	13,2	17,5	10,6
FP2 / CF GS	15,8	14,6	13,8	12,4
Diplomatura / Grau	13,4	9,2	7,6	11,5
Llicenciatura / Grau	14,0	9,2	10,5	9,0
Postgrau o Màster	7,4	7,6	6,0	10,4
Doctorat	0,0	0,0	0,2	0,4
Total	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

4.3.3. Factors explicatius del nivell d'estudis màxim assolit

A l'apartat anterior s'ha analitzat el nivell màxim d'estudis assolit en funció d'un conjunt de variables independents. A continuació es presenten dos models de regressió logística per

conèixer quin és l'efecte conjunt de certes característiques dels joves i de les joves sobre el seu nivell màxim d'estudis. Els models de regressió logística permeten conèixer l'efecte d'un conjunt de variables explicatives sobre una variable dependent dicotòmica. Els coeficients obtinguts en aquestes regressions permeten calcular les *odds ratio* per a cadascuna de les variables independents. Les *odds ratio* expressen la relació de probabilitats d'una situació respecte a una situació de referència quan una de les variables independents varia, considerant que la resta es mantenen constants. Per tant, les *odds ratio* superiors a 1 indiquen un augment de la probabilitat relacionat amb la variable independent, mentre que *odds ratio* menors d'1 indiquen una disminució de la probabilitat.

El primer dels models plantejats situa com a variable dependent el fet d'assolir estudis postobligatoris respecte a assolir estudis obligatoris o inferiors (taula 4.7). Com a variables independents s'han seleccionat el sexe, el grup d'edat, el lloc de naixement, el nivell d'estudis, la categoria laboral dels progenitors i la grandària del municipi de residència.

TAULA 4.7. Model de regressió logística del nivell d'estudis assolit: educació obligatòria o inferior i educació postobligatòria. Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2012

Variable		Coefficient	(Desviació estàndard)	Odds Ratio
	Constant	-0,372	(0,358)	0,689
Sexe	Dones	0,776 **	(0,11)	2,174
Grup d'edat	De 20 a 24 anys	-0,088	(0,228)	0,916
	De 25 a 29 anys	0,374	(0,214)	1,454
	De 30 a 34 anys	0,479 *	(0,209)	1,615
Lloc de naixement	Immigrant	-1,015 **	(0,131)	0,363
Nivell d'estudis més alt del pare o de la mare	Secundaris postobligatoris	0,750 **	(0,128)	2,117
	Universitaris	1,431 **	(0,166)	4,182
Categoria laboral més alta del pare o de la mare	Ocupacions mitjanes	0,133	(0,171)	1,142
	Ocupacions tècniques i professionals	0,541 *	(0,214)	1,718
	Ocupacions directives i gerencials	0,531 *	(0,261)	1,701
Grandària del municipi	Entre 2.001 i 10.000 hab.	-0,279	(0,297)	0,757
	Entre 10.001 i 50.000 hab.	-0,283	(0,281)	0,753
	Més de 50.000 hab.	-0,030	(0,273)	0,970

sig. **<0,01 i *<0,05

Nota: Les categories de referència, per a cadascuna de les variables són les següents: Grup d'edat: De 15 a 19 anys; Estudis del pare o la mare: obligatoris o inferiors; Categoria laboral del pare o la mare: ocupacions elementals; i Grandària del municipi: menys de 2.000 habitants.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

En aquest primer model de regressió s'observa que el fet de ser dona incrementa la probabilitat d'haver assolit estudis postobligatoris. Així mateix, el nivell d'estudis dels progenitors també està associat amb la probabilitat d'obtenir estudis postobligatoris, amb especial incidència dels progenitors amb estudis universitaris. En canvi, la categoria laboral del pare

o la mare, que a l'anàlisi descriptiva mostrava importants diferències, no es mostra com una variable determinant a l'hora d'explicar haver assolit estudis postobligatoris. Per últim, la condició d'immigrant redueix la probabilitat d'obtenir estudis postobligatoris.

El segon model (taula 4.8), amb una estructura similar a l'anterior, analitza com a variable dependent el fet de tenir estudis d'educació terciària respecte als estudis de secundària postobligatòria

TAULA 4.8. Model de regressió logística del nivell d'estudis assolit: educació secundària postobligatòria i educació terciària. Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2012

Variable		Coefficient	(Desviació estàndard)	Odds Ratio
	Constant	-2,848 **	(0,491)	0,058
Sexe	Dones	0,639 **	(0,137)	1,895
Grup d'edat	De 20 a 24 anys	2,388 **	(0,333)	10,896
	De 25 a 29 anys	2,911 **	(0,315)	18,37
	De 30 a 34 anys	3,191 **	(0,313)	24,31
Lloc de naixement	Immigrant	-1,544 **	(0,184)	0,214
Nivell d'estudis més alt del pare o de la mare	Secundaris postobligatoris	0,12	(0,165)	1,128
	Universitaris	1,088 **	(0,201)	2,967
Categoria laboral més alta del pare o de la mare	Ocupacions mitjanes	0,495	(0,253)	1,64
	Ocupacions tècniques i professionals	0,343	(0,287)	1,409
	Ocupacions directives i gerencials	0,896 **	(0,337)	2,449
Grandària del municipi	Entre 2.001 i 10.000 hab.	-0,302	(0,367)	0,74
	Entre 10.001 i 50.000 hab.	-0,472	(0,342)	0,624
	Més de 50.000 hab.	0,045	(0,333)	1,047

sig. **<0,01 i *<0,05

Nota: Les categories de referència, per a cadascuna de les variables són les següents: Grup d'edat: De 15 a 19 anys; Estudis del pare o la mare: obligatoris o inferiors; Categoria laboral del pare o la mare: ocupacions elementals; i Grandària del municipi: menys de 2.000 habitants.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

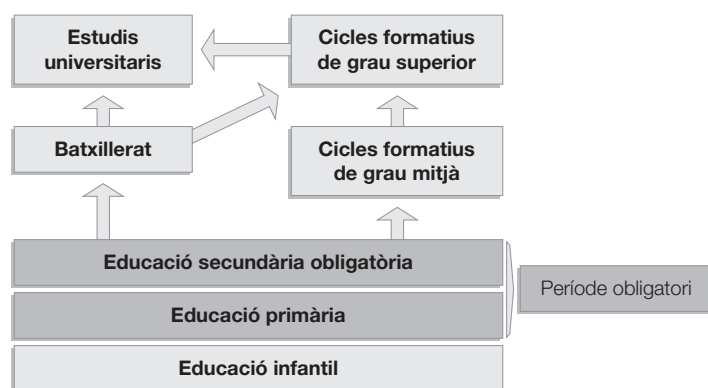
En el cas d'obtenir titulacions d'educació terciària respecte a estudis d'educació secundària postobligatòria, les variables que tenen una major incidència coincideixen, de manera general, amb les del primer model presentat. Tot i així, destaca que dins de la variable d'estudis dels progenitors només és estadísticament significativa la categoria d'estudis universitaris.

4.4. Trajectòries educatives

4.4.1. Objectius i metodologia

Quan parlem de trajectòria educativa ens referim a aquells passos que ha seguit una persona fins arribar al seu nivell màxim d'estudis, és a dir, les etapes educatives que ha cursat, de manera consecutiva o no, fins que ha acabat la formació. Les trajectòries educatives acostumen a ser trajectòries ordinals i ascendents, i es caracteritzen perquè inclouen les etapes educatives contemplades en el sistema d'educació formal⁵ (figura 4.1).

FIGURA 4.1. Sistema educatiu espanyol segons la LOGSE

Font: Elaboració pròpia

Les trajectòries educatives de les persones joves de Catalunya responen a una àmplia diversitat de recorreguts. En aquest sentit, es pot afirmar que no només hi ha un camí possible per aconseguir un determinat nivell d'estudis, sinó que els joves catalans i les joves catalanes disposen de diverses opcions per assolir un mateix objectiu.

L'EJC12 recull informació sobre els nivells formatius cursats a partir dels 15 anys dels joves joves estats. A partir d'aquestes dades, s'han identificat aquelles trajectòries més freqüents a Catalunya: el 73,1% dels casos. Per tal de facilitar l'anàlisi, s'han descartat aquelles trajectòries que es donen amb molt poca freqüència, que representen el 26,9%.

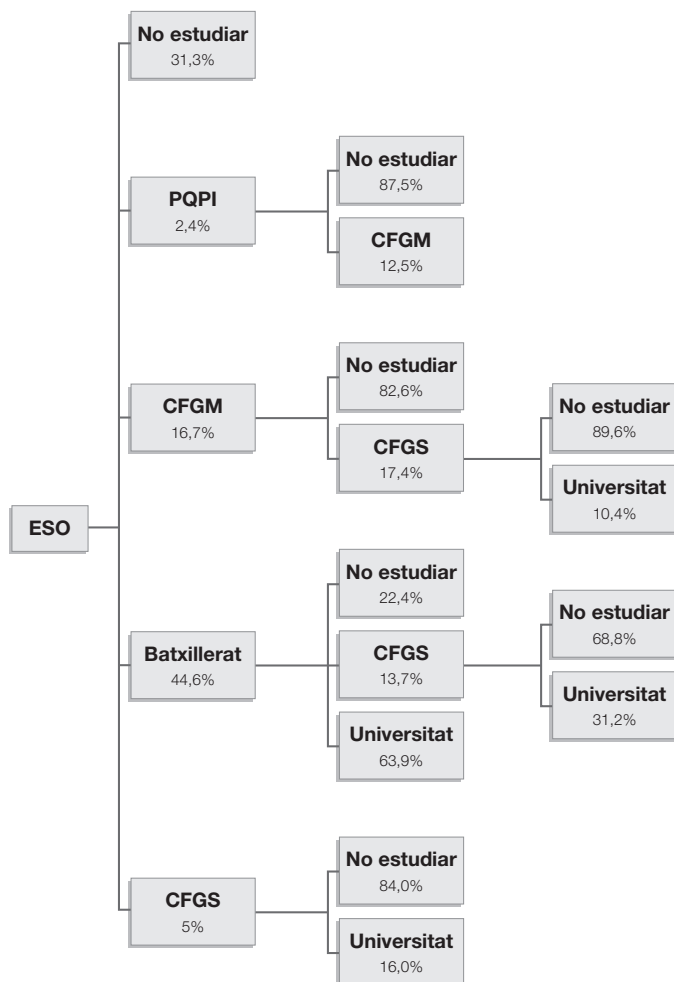
D'altra banda, cal advertir que en aquesta anàlisi s'incorporen aquells i aquelles joves que declaren haver finalitzat els estudis i que han cursat tota la trajectòria educativa a Catalunya, per evitar analitzar els estudis que encara es troben en curs o que s'han realitzat en sistemes educatius amb estructures formatives diferents a la catalana.

5 Etapes educatives del sistema educatiu espanyol: educació obligatòria (EGB / ESO); educació postobligatòria inferior (acadèmica: BUP i COU / batxillerat; vocacional: FP I / CFGM); educació superior (acadèmica: universitat; vocacional: FP II / CFGS).

4.4.2. Tipus de trajectòries educatives

A continuació, a la figura 4.2 es representen les trajectòries educatives identificades, així com el percentatge de joves que ha seguit cadascuna d'aquestes trajectòries (exclosos els casos no identificats).

FIGURA 4.2. Trajectòries educatives. Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La figura es llegeix d'esquerra a dreta. El 100% del casos amb trajectòries identificades inicien el recorregut a l'educació bàsica o secundària obligatòria. A partir d'aquesta etapa, els i les joves tenen diverses opcions: o bé deixar d'estudiar (és a dir, donar per finalitzada

la formació), opció representada per un 31% dels casos; accedir a programes de segona oportunitat (com són els programes de qualificació professional inicial –PQPI–, destinats principalment a persones que no han acreditat l'educació obligatòria), opció escollida pel 2,4%; cursar estudis de formació professional de primer cicle (cicles formatius de grau mitjà o FP I), opció que escullen un 16,7% de les persones joves quan finalitzen l'educació obligatòria; accedir a una formació acadèmica (com són els estudis de batxillerat de la LOGSE o el BUP i COU de la LGE). Aquesta és l'opció majoritària, escollida per gairebé la meitat dels casos inclosos en l'anàlisi; i, per últim, l'accés a formació professional superior (cicles formatius de grau superior o FP II), normalment a partir d'una prova d'accés, que representa el 5%.

Dels joves i de les joves que accedeixen a programes de segona oportunitat (PQPI) la immensa majoria abandonen els estudis després, mentre que una minoria (el 12,5% dels que inicien un PQPI) prossegueixen els estudis cursant formació professional de primer cicle (CFGM o FP I).

D'altra banda, com s'ha dit abans, un 16,7% del total de joves inicia estudis de formació professional de grau mitjà; d'aquests, un 82,6% (un 13,8% del total) finalitzen aquí la trajectòria educativa, mentre que només un 17,4% (un 2,9% del total) continuen la formació accedint a formació professional superior. D'aquest col·lectiu que ha continuat els estudis, el 89% finalitza aquí el recorregut, mentre que un 10% (un 0,3% de la mostra total) accedeix a estudis universitaris.

Pel que fa als i a les joves que després de l'educació obligatòria accedeixen a una via acadèmica (un 44,6% dels casos analitzats) la majoria segueixen estudiant a la universitat, un 63,9%, mentre que només un 13,7% accedeix a formació professional superior. Són gairebé un 10% del total de casos analitzats els que de la postobligatòria de tipus acadèmic passen a no estudiar. Representen un 22,4% dels que inicien aquesta etapa. Per últim, les persones que han accedit directament, des de l'educació obligatòria, a la formació professional de segon cicle, normalment finalitzen aquí la trajectòria (un 84%), mentre que un 16% segueix estudiant a la universitat.

En conclusió, podem destacar que les trajectòries educatives més habituals entre els i les joves de Catalunya són les següents: realitzar l'educació obligatòria i finalitzar el recorregut formatiu (un 31,1% dels casos analitzats); la via purament acadèmica, és a dir, educació obligatòria, seguida del batxillerat i la universitat (un 28,5%); i un itinerari professional inferior, és a dir, educació obligatòria i formació professional de primer cicle (un 13,8% dels casos contemplats en l'anàlisi). Aquestes dades consoliden les tendències identificades en el context català: un percentatge força elevat de persones amb qualificació bàsica; alt percentatge de persones que assoleixen estudis superiors per la via acadèmica; i poques persones amb qualificacions mitjanes.

Així mateix, les principals trajectòries identificades permeten fer algunes consideracions finals. Pel que fa a les persones que un cop han cursat l'educació obligatòria –l'hagin acreditada o no– retornen als estudis per vies de segona oportunitat, com per exemple els PQPI, la gran majoria no segueixen estudiant. Es pot afirmar, doncs, que aquest tipus

de formació és bàsicament qualificador, però no potencia un retorn als estudis posteriors. D'altra banda, tot i que hi hagi individus que segueixen estudiant després de cursar una formació professional de grau mitjà, s'observa que la majoria de persones que hi accedeixen finalitzen en aquest nivell els estudis. Es constata, doncs, que els cicles formatius de grau mitjà acostumen a ser una via finalista.

En canvi, contràriament al que passa amb els cicles formatius de grau mitjà, les persones que escullen una via acadèmica en finalitzar l'educació obligatòria continuen, majoritàriament, estudiant. El batxillerat, doncs, és un pas intermedi per seguir la formació a estudis superiors, de manera predominant a nivells universitaris. D'altra banda, una part important de les persones que inicien cicles formatius de grau superior accedeixen posteriorment a la universitat, fet que assenyala la formació professional de grau superior com un pas d'accés a la formació universitària. Així mateix, la majoria de persones que accedeixen a la universitat via cicles formatius de grau superior provenen del batxillerat.

Per últim cal destacar que, tot i l'existència de trajectòries educatives professionals i trajectòries educatives acadèmiques, hi ha certa mobilitat entre ambdós itineraris, especialment de l'itinerari professional cap a l'acadèmic (i no a la inversa).

4.5. Les transicions educatives

4.5.1. Objectius de l'anàlisi

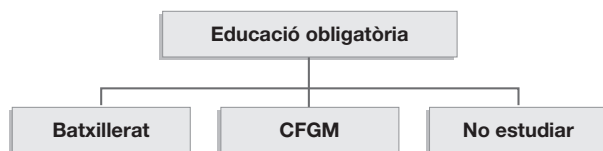
Les transicions educatives són aquells moments en què els estudiants finalitzen una etapa educativa i han de prendre decisions sobre el seu futur: seguir estudiant o no, i què estudiar en el cas que hi hagi diverses opcions. La gestió i l'orientació en les transicions educatives esdevenen aspectes importants per les implicacions que pot tenir una elecció o una altra per al futur de les persones.

En aquest apartat, s'analitzen les transicions educatives dels joves i de les joves en dos moments del sistema d'educació formal, concretament el pas entre l'educació obligatòria i la secundària postobligatòria; i el pas entre l'educació secundària postobligatòria i l'educació superior. En aquesta part de l'anàlisi s'inclouen aquelles persones que en algun moment de la seva trajectòria han passat per alguna d'aquestes transicions, independentment que hagin finalitzat la trajectòria educativa.

4.5.2. La primera transició educativa

En el cas de la primera transició, es presenten les eleccions fetes entre els i les joves que han acreditat l'educació obligatòria i que poden escollir entre deixar d'estudiar, seguir un itinerari vocacional –CFGM– o seguir un itinerari acadèmic –batxillerat– (figura 4.3). Com es pot observar, només 1 de cada 10 dels joves i de les joves que acrediten l'educació obligatòria abandona els estudis, és a dir, una gran part segueixen estudiant. És destacable que l'opció majoritària entre els que continuen la seva formació és l'itinerari acadèmic.

FIGURA 4.3. Primera transició educativa

Font: Elaboració pròpia

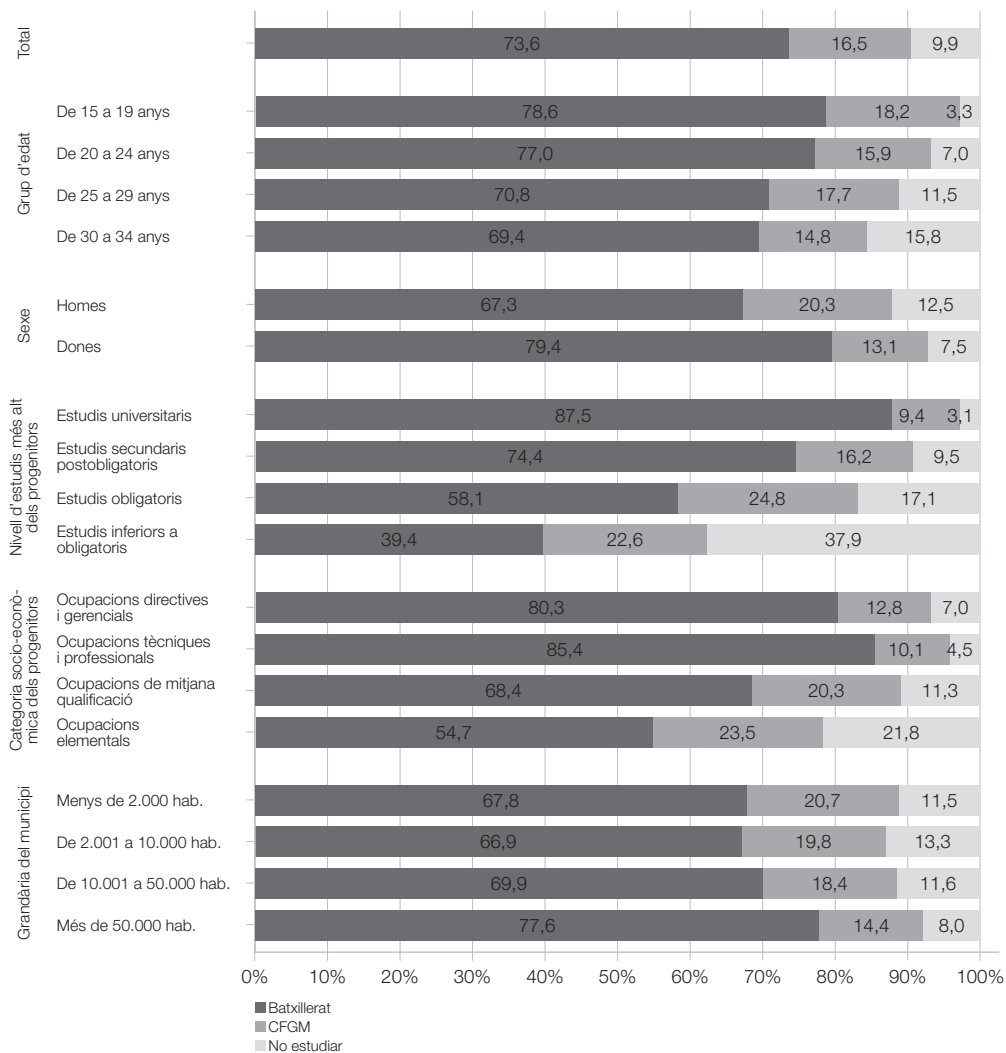
A continuació, es pretén analitzar si les tendències generals presentades a la figura anterior es mantenen tenint en compte diverses característiques dels joves i de les joves, o bé si hi ha certs col·lectius que mostren una tendència diferent. El gràfic 4.6 presenta –segons les característiques demogràfiques, familiars i territorials– les dades referents a la primera transició, mostrant els percentatges de joves que, en finalitzar l'educació secundària obligatòria, escullen o bé seguir estudiant un itinerari acadèmic (batxillerat) o bé un itinerari vocacional (CFGM) o bé abandonar els estudis.

En aquesta transició, com s'ha vist en les dades generals, l'opció majoritària dels estudiants que acrediten l'educació obligatòria és seguir la seva formació a nivell formal. Concretament, l'opció majoritària és la via acadèmica per sobre de la via vocacional, tendència que es repeteix en la majoria dels col·lectius analitzats. Tot i així, el gràfic 4.6 mostra que no tots els col·lectius de joves opten per les mateixes estratègies.

En primer lloc, i pel que fa a l'edat, s'observa que en els últims anys hi ha hagut una tendència a l'alça a continuar els estudis: els i les joves de les generacions més grans (de 30 a 34 anys) tendien més a abandonar els estudis un cop finalitzada l'educació obligatòria que els i les joves de les generacions següents. En aquest sentit, mentre que en el col·lectiu de 15 a 19 anys segueixen estudiant un 96,7% dels casos que acrediten l'educació obligatòria, en el col·lectiu de 30 a 34 anys ho va fer el 84,2%. Pel que fa als tipus d'itinerari, la tendència a escollir molt majoritàriament la via acadèmica més que la professional es manté, i l'augment de persones que segueix estudiant en les generacions més joves no sembla que hagi de canviar aquesta tendència. En funció del sexe, s'observa que les noies tenen una tendència major que els nois a escollir la via acadèmica i a abandonar en menor proporció els estudis. Per tant, la formació professional és escollida en major mesura per nois que per noies, alhora que aquestes tendeixen a continuar els estudis amb més freqüència.

D'altra banda, s'observa una relació important entre el nivell d'estudis del pare i de la mare i les eleccions dels i les joves: a major nivell educatiu dels progenitors, els i les joves tenen més tendència a seguir estudiant i escullen en major mesura els itineraris acadèmics que els vocacionals.

GRÀFIC 4.6. Eleccions educatives en la primera transició (educació obligatòria – educació postobligatòria). Joves de 15 a 34 anys que han passat per aquesta transició. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Amb relació a l'abandonament dels estudis en aquesta transició, es pot destacar que gairebé 4 de cada 10 joves fills de pare o mare amb estudis inferiors que ha acreditat l'educació obligatòria abandona els estudis en finalitzar aquesta etapa mentre que, entre els fills i les filles de progenitors amb estudis superiors, aquest percentatge se situa al voltant del 3%.

Tanmateix, és destacable que, de les persones joves que segueixen estudiant, gairebé 9 de cada 10 amb progenitors amb estudis universitaris es decanten per la via acadèmica (batxillerat), mentre que aquesta proporció es redueix fins a la meitat quan el col·lectiu d'anàlisi són els fills i les filles de pares o mares amb estudis inferiors als obligatoris, que acostumen a escollir en major mesura itineraris vocacionals.

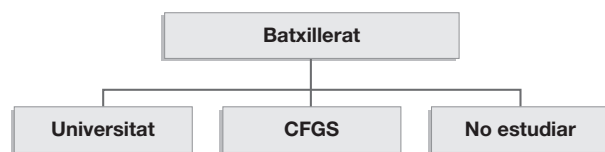
Pel que fa a la categoria socioeconòmica dels progenitors, s'observa una tendència similar que amb la variable anterior, tot i que no tan accentuada. Amb relació a l'abandonament dels estudis, a més categoria socioeconòmica més continuïtat educativa. Així mateix, aquells joves el pare o la mare dels quals tenen ocupacions poc qualificades tenen més tendència a escollir la via vocacional, mentre que els fills i les filles de progenitors amb ocupacions tècniques o professionals, i gerencials o directives opten en major mesura per la via acadèmica.

Per últim, amb relació a la grandària del municipi de residència, s'observa que l'abandonament és menys pronunciat en municipis grans (de més de 50.000 habitants), on els i les joves continuen estudiant més i escullen en major mesura, també, vies acadèmiques.

4.5.3. La segona transició educativa

A continuació es presenten les dades amb relació a la segona transició educativa explorada (figura 4.4), que fa referència a les eleccions que prenen les persones joves quan acrediten l'educació secundària postobligatòria de tipus acadèmic (batxillerat o BUP i COU) i han d'escollir si abandonen la seva formació o si accedeixen a un itinerari vocacional superior (CFGS) o seguir per la via acadèmica (universitat).

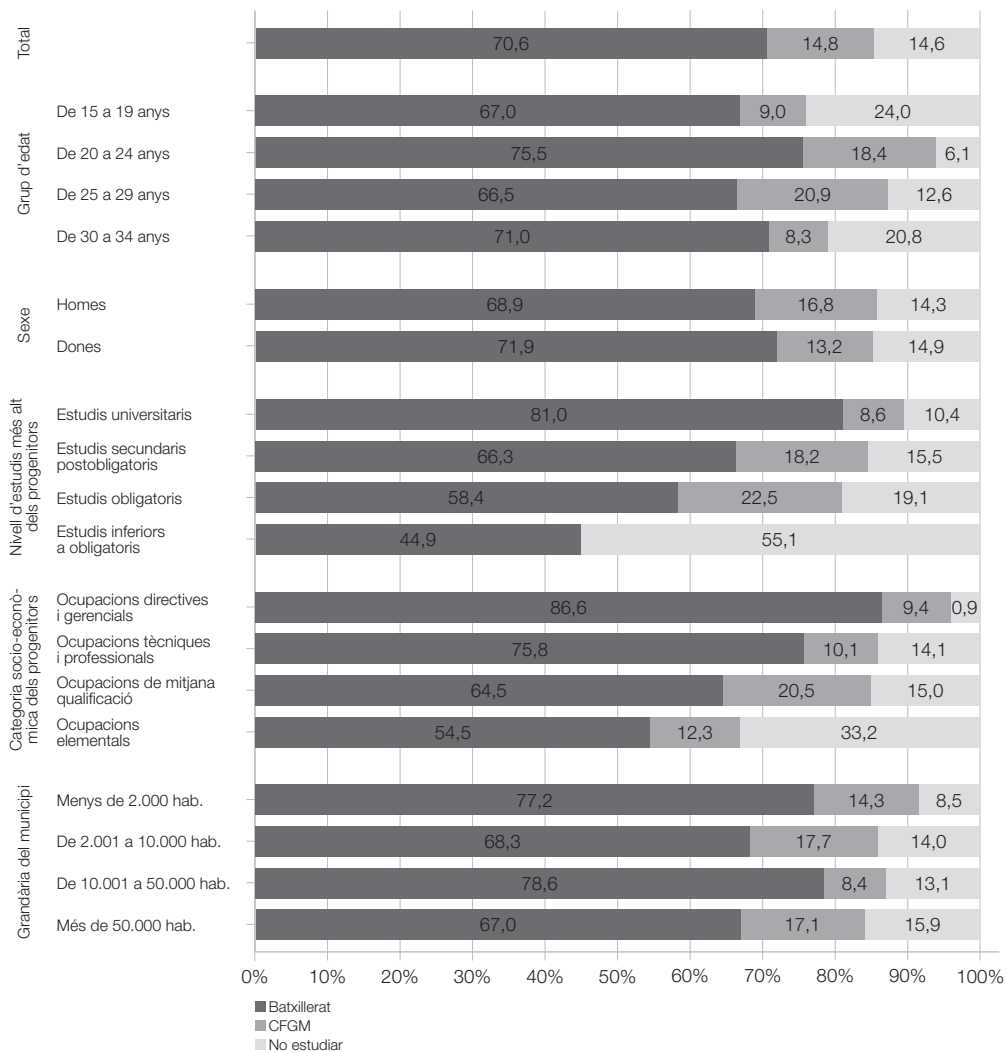
FIGURA 4.4. Segona transició educativa

Font: Elaboració pròpia

Igual que passava en la primera transició, l'opció majoritària de les persones joves segueix sent l'acadèmica (en aquest cas la universitat), per davant de la via professional i de l'abandonament dels estudis. Tot i així, si s'analitzen les dades segons les característiques dels i les joves (gràfic 4.7) es poden destacar alguns elements.

GRÀFIC 4.7. Eleccions educatives dels joves i de les joves en la segona transició (batxillerat – educació superior). Joves de 15 a 34 anys que han passat per aquesta transició. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Amb relació a l'edat i l'abandonament dels estudis, s'observa un repunt de la finalització de la trajectòria educativa en aquesta transició entre les persones més joves; mentre que semblava que hi havia una tendència a la baixa d'aquest abandonament en finalitzar el batxillerat -només un 6,1% de joves de 20 a 24 anys- aquest percentatge augmenta fins al 24% entre joves de la generació següent entre 15 a 19 anys. Tot i això, aquest augment pot estar condicionat per qüestions mostrals, ja que en la franja d'edat de 15 a 19 anys molts pocs joves han tingut l'edat suficient per realitzar aquesta transició. En funció del sexe, a diferència del que passava en la primera transició, s'observa que tant els nois com les

noies abandonen de manera similar els estudis, fet que indica que la continuació cap als estudis superiors no es veu gaire influenciada per la variable sexe. Així mateix, les diferències observades entre nois i noies en l'elecció dels itineraris –vocacional o acadèmic– no són especialment significatives.

D'altra banda, amb relació als estudis dels progenitors, s'observen diferències que cal comentar. En primer lloc, que a mesura que disminueix el nivell educatiu del pare o de la mare els i les joves tenen més tendència a finalitzar els estudis en acabar el batxillerat i, alhora, escullen més itineraris vocacionals que itineraris acadèmics. És especialment rellevant el cas de les persones joves amb pare o mare amb estudis inferiors: més de la meitat dels que acrediten el batxillerat abandonen els estudis en finalitzar aquesta etapa, mentre que els que segueixen estudiant ho fan, tots, a la universitat. Aquest fet ens indica que les persones joves procedents de famílies amb estudis inferiors als obligatoris que inicien una trajectòria acadèmica (cursen el batxillerat) i que segueixen estudiant, continuen la seva trajectòria fent estudis universitaris.

Les tendències observades en funció de la categoria socioeconòmica dels progenitors segueixen la mateixa línia que les observades fins al moment. Els fills i les filles de pares o mares que tenen ocupacions poc qualificades abandonen en major mesura els estudis i es decanten més per vies vocacionals en comparació als altres col·lectius.

Per últim, s'observa que, amb relació a la mida del municipi, les dades semblen indicar que les persones joves que viuen en municipis petits (menys de 2.000 habitants) tendeixen a continuar més els estudis superiors que les persones que viuen en municipis més grans.

En definitiva, deixar d'estudiar en acabar l'educació obligatòria o el batxillerat representa una opció escollida per una part del col·lectiu jove, tot i que la majoria abandonen en acreditar el batxillerat. El més destacable és que els itineraris acadèmics (batxillerat en la primera transició; universitat, en la segona) són les opcions escollides per 7 de cada 10 joves catalans. Aquest fet indica que les alternatives de tipus vocacional són minoritàries entre el col·lectiu juvenil de Catalunya, possiblement pel seu desprestigi històric.

4.6. Altres característiques de la trajectòria educativa

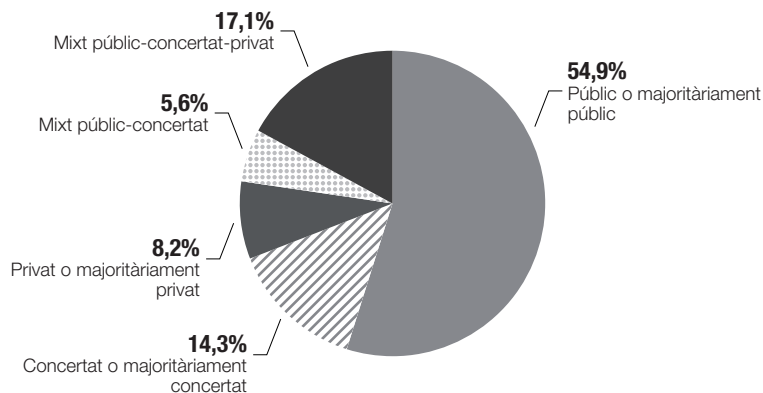
A banda de les característiques individuals, hi ha elements dels recorreguts educatius de les persones joves que també és interessant analitzar per la seva possible incidència en les seves trajectòries. Factors com la titularitat dels centres educatius on han estudiat, la repetició de cursos o el fet de disposar de beques, així com la valoració que els i les joves fan de la seva escolaritat, són els elements que es treballen en aquest apartat.

4.6.1. Característiques del context educatiu: titularitat, beques i repetició

A partir de les respostes de les persones enquestades s'ha elaborat una categorització de la titularitat dels centres educatius on han realitzat la seva trajectòria educativa no uni-

versitària. Com es pot observar al gràfic 4.8, més de la meitat dels joves i de les joves de Catalunya han cursat els estudis en centres de titularitat pública.

GRÀFIC 4.8. Modalitat de centre educatiu durant la trajectòria educativa no universitària. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si s'analitza el nivell màxim d'estudis assolit en funció de la modalitat de centre durant la trajectòria educativa, s'observen diferències entre la modalitat de centre i la titulació obtinguda (taula 4.9).

TAULA 4.9. Modalitat de centre educatiu durant la trajectòria educativa segons el nivell màxim d'instrucció assolit. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

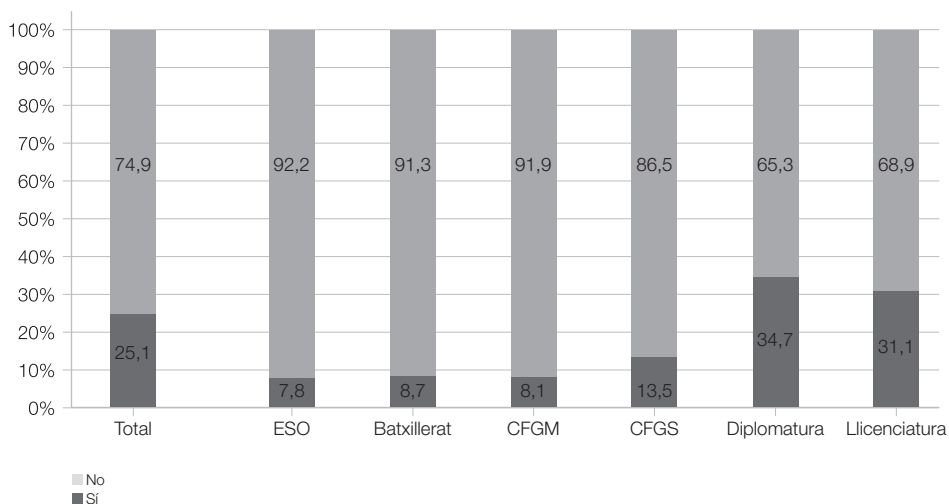
Nivell d'instrucció	Modalitat de centre educatiu				
	Públic o majoritàriament públic	Concertat o majoritàriament concertat	Privat o majoritàriament privat	Mixt públic - concertat	Mixt públic-concertat-privat
No ha finalitzat l'educació obligatòria	18,3	13,4	13,3	0,4	16,2
ESO / EGB	23,2	16,6	16,2	17,1	14,9
BUP-COU / Batxillerat	19,5	22,7	17,8	7,5	18,3
FP1 / CF Grau Mitjà	8,9	9,4	14,4	19,1	11,2
FP2 / CF Grau Superior	12,6	7,4	7,5	30,7	10,3
Diplomatura / Grau	5,7	10,6	7,5	10,8	8,7
Llicenciatura / Grau	6,0	12,5	13,8	10,3	9,1
Postgrau o Màster	5,8	7,5	9,3	4,1	9,9
Doctorat	0,1	0,0	0,3	0,0	1,4
Total	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Els joves i les joves que han realitzat la seva trajectòria en centres de modalitat pública o majoritàriament pública presenten un menor percentatge de titulacions de nivell postobligatori. Més enllà de la modalitat del centre, cal tenir present que existeix una relació entre aquesta variable i el nivell socioeconòmic. És a dir, hi ha una major proporció de joves de nivell socioeconòmic baix que assisteixen a centres de titularitat pública.

D'altra banda, les beques o ajuts per a l'estudi són una eina orientada a millorar l'equitat del sistema educatiu, afavorint l'accés dels grups socials més desavantatjats a les diferents etapes educatives. El gràfic 4.9 presenta les dades percentuals dels i les joves que han obtingut alguna beca durant la seva trajectòria educativa. Com es pot observar, 1 de cada 4 joves afirma que ha rebut algun tipus d'ajut al llarg de la seva formació. Si s'analitza l'obtenció de beques segons l'etapa educativa on es va disposar d'aquesta ajuda, s'observa que els estudis universitaris concentren una major proporció de joves becats. Més del 30% de joves han tingut alguna beca durant el curs d'aquesta etapa educativa. En canvi, en la resta de nivells educatius, aquest percentatge se situa al voltant del 10%.

GRÀFIC 4.9. Obtenció de beca segons etapa educativa. Joves de 15 a 34 anys que han cursat cada etapa. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El principal criteri en què es basa l'adjudicació de beques és el nivell d'ingressos del nucli familiar. En aquest sentit, la variable que permet una millor aproximació al nivell d'ingressos familiars és el nivell ocupacional dels progenitors. La taula 4.10 presenta el percentatge de joves que han obtingut algun tipus de beca segons aquesta variable. Com es pot observar a les dades presentades a la taula, els i les joves que els seus progenitors tenen categories laborals inferiors han estat becats en una major proporció que la resta. Tot i així, les diferències observades en funció del nivell ocupacional no són gaire elevades.

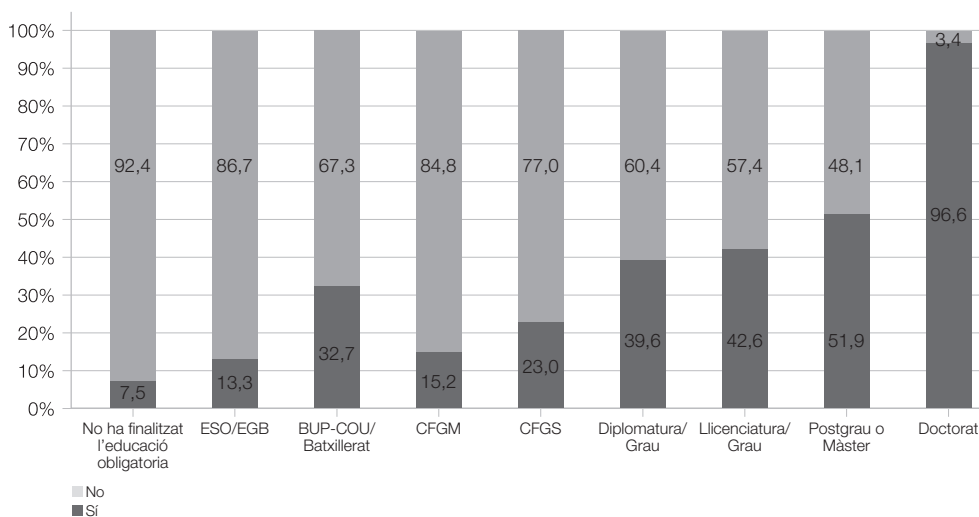
TAULA 4.10. Obtenció de beca segons nivell ocupacional dels progenitors. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Categoria socioeconòmica dels progenitors	Obtenció de beca		
	Sí	No	Total
Ocupacions directives i gerencials	22,7	77,3	100
Ocupacions tècniques i professionals	23,3	76,7	100
Ocupacions que requereixen una qualificació mitjana	25,9	74,1	100
Ocupacions elementals	25,9	74,1	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Finalment, es presenta el percentatge de joves que han gaudit d'una beca durant la seva trajectòria educativa en funció del nivell d'estudis màxim assolit. De manera general, s'observa que com més alt és el nivell d'estudis assolit hi ha una major probabilitat d'haver obtingut una beca. Per exemple, mentre només el 13,7% de joves que tenen l'ESO com a nivell màxim d'estudis ha gaudit d'una beca, aquest percentatge augmenta fins al 40% en el cas dels joves i les joves amb estudis universitaris de primer i segon cicle.

GRÀFIC 4.10. Obtenció de beca segons nivell educatiu assolit. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

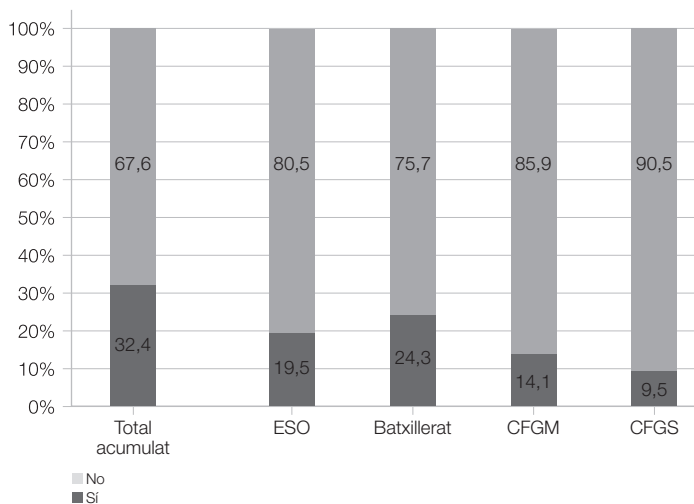

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

L'última característica del context educatiu analitzada és la repetició de curs, és a dir, quan un o una estudiant no ha assolit els aprenentatges esperats en finalitzar un curs o un cicle educatiu. A continuació es presenten les taxes de repetició per al conjunt de la població jove i segons l'etapa educativa (gràfic 4.11). De les dades es desprèn que, en conjunt, 3 de cada 10 joves afirmen que han repetit algun curs al llarg de la seva trajectòria formativa.

Les etapes que presenten una major taxa de repetició són el batxillerat i l'educació secundària obligatòria, mentre que en la formació professional hi ha pocs casos de repetició.

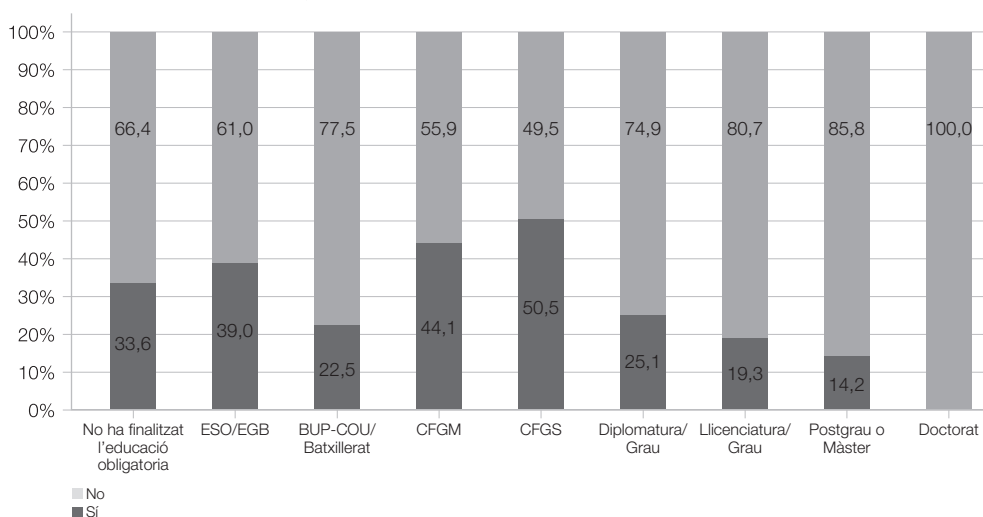
GRÀFIC 4.11. Repetició de curs segons etapa educativa. Joves de 15 a 34 anys que ha fet cada etapa. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El gràfic 4.12 mostra el percentatge de repetició segons el nivell màxim d'estudis assolit.

GRÀFIC 4.12. Repetidors segons nivell màxim d'instrucció assolit. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si s'analitzen les etapes postobligatòries s'observa que aquelles persones que han finalitzat estudis professionals han repetit curs en major proporció que aquelles que han assolit estudis de tipus acadèmic, ja sigui batxillerat o estudis universitaris.

4.6.2. Experiència educativa i suport familiar

A continuació es presenten els resultats d'aquelles preguntes referents a la valoració dels estudis i al suport rebut en la trajectòria educativa, que aporten informació des d'una perspectiva més subjectiva de l'experiència viscuda pels joves i les joves. Factors com, p.e., la valoració dels estudis o el suport educatiu rebut per part de les famílies i del personal docent, poden ésser determinants en la continuïtat o abandonament dels estudis.

Valoració dels estudis

La taula 4.11 presenta la valoració dels estudis del conjunt de la població de joves en funció del nivell d'estudis màxim assolit. Per al conjunt de la població jove, els resultats mostren com una àmplia majoria dels joves i de les joves valoren de manera positiva la seva trajectòria educativa. Només un 12,6% fan una valoració més negativa que positiva.

Si s'analitza la valoració en funció del nivell màxim d'estudis assolits, es pot observar una certa relació entre aquestes dues variables. És a dir, com més alt és el nivell màxim d'estudis assolit més creix el percentatge de joves que fan una valoració positiva de la seva trajectòria educativa.

TAULA 4.11. Valoració dels estudis de la població de 15 a 34 anys segons nivell màxim d'instrucció assolit. Catalunya, 2012. Percentatge

Nivell d'instrucció	Valoració dels estudis				Total
	Molt positiva	Més positiva que negativa	Més negativa que positiva	Molt negativa	
No ha finalitzat l'educació obligatòria	10,9	61,0	28,1	0,0	100
ESO / EGB	18,6	61,7	19,7	0,0	100
BUP-COU / Batxillerat	27,0	67,0	5,9	0,0	100
FP1 / CF Grau Mitjà	12,8	71,9	15,3	0,0	100
FP2 / CF Grau Superior	29,6	60,0	10,5	0,0	100
Diplomatura / Grau	34,1	63,6	2,3	0,0	100
Llicenciatura / Grau	39,2	58,2	2,5	0,0	100
Postgrau o Màster	39,7	58,3	2,0	0,0	100
Doctorat	54,0	46,0	0,0	0,0	100
Total	24,5	62,9	12,6	0,0	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Suport educatiu

La taula 4.12 recull la percepció dels joves i de les joves de Catalunya amb relació a si el seu pare o mare van estar pendents dels seus estudis al llarg de la trajectòria educativa. Per al conjunt de la població, el 81,3% de joves afirma que el seu pare o mare van estar molt o bastant pendents dels seus estudis. En canvi, només gairebé 2 de cada 10 assenyalen que van rebre poca o gens d'atenció.

En funció del nivell d'estudis assolit, tot i que s'observen certes diferències, no hi ha una tendència clara entre ambdues variables. Així doncs, l'atenció rebuda dels progenitors no sembla ser determinant en la màxima formació obtinguda.

TAULA 4.12. Atenció rebuda dels progenitors amb relació als estudis segons nivell màxim d'instrucció assolit. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Nivell d'instrucció	Atenció rebuda dels progenitors				Total
	Molta	Bastant	Poca	Gens	
No ha finalitzat l'educació obligatòria	22,2	47,0	21,7	9,1	100
ESO / EGB	36,4	45,9	14,5	3,3	100
BUP-COU / Batxillerat	37,0	44,7	16,7	1,6	100
FP1 / CF Grau Mitjà	26,9	54,2	13,0	6,0	100
FP2 / CF Grau Superior	34,7	51,3	11,6	2,4	100
Diplomatura / Grau	32,6	54,6	10,0	2,8	100
Llicenciatura / Grau	34,9	45,4	17,9	1,7	100
Postgrau o Màster	39,1	53,6	6,9	0,4	100
Doctorat	19,3	48,4	32,3	0,0	100
Total	32,9	48,4	15,0	3,7	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

D'altra banda, a les taules 4.13 i 4.14 es mostra la percepció del suport familiar i del personal docent per continuar estudiant. En el cas dels progenitors, un 88% de joves afirma que ha rebut molt o bastant suport de les seves famílies; en canvi, aquest percentatge es redueix més de 10 punts percentuals en el cas del suport rebut del personal docents.

TAULA 4.13. Suport familiar per continuar estudiant segons nivell màxim d'estudis assolit. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Nivell d'instrucció	Suport familiar per continuar estudiant				
	Molt	Bastant	Poc	Gens	Total
No ha finalitzat l'educació obligatòria	30,3	47,2	15,4	7,2	100
ESO / EGB	49,1	35,6	11,2	4,1	100
BUP-COU / Batxillerat	55,6	36,1	8,0	0,4	100
FP1 / CF Grau Mitjà	38,2	49,1	8,6	4,2	100
FP2 / CF Grau Superior	45,1	42,5	10,1	2,3	100
Diplomatura / Grau	53,5	40,0	4,3	2,2	100
Llicenciatura / Grau	59,8	36,6	3,6	0,0	100
Postgrau o Màster	64,6	32,2	2,4	0,8	100
Doctorat	54,0	46,0	0,0	0,0	100
Total	48,1	39,9	9,0	3,0	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

TAULA 4.14. Suport del personal docent per continuar estudiant segons nivell màxim d'instrucció assolit. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Nivell d'instrucció	Suport del personal docent per continuar estudiant				
	Molt	Bastant	Poc	Gens	Total
No ha finalitzat l'educació obligatòria	22,8	43,1	22,8	11,3	100
ESO / EGB	29,9	46,1	16,2	7,9	100
BUP-COU / Batxillerat	36,6	45,6	14,8	3,1	100
FP1 / CF Grau Mitjà	20,2	42,2	25,0	12,6	100
FP2 / CF Grau Superior	23,7	45,9	23,9	6,6	100
Diplomatura / Grau	32,7	53,4	12,8	1,1	100
Llicenciatura / Grau	32,1	52,3	11,3	4,3	100
Postgrau o Màster	35,4	39,1	18,1	7,3	100
Doctorat	3,2	96,8	0,0	0,0	100
Total	28,9	45,9	18,2	7,0	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

4.7. Aspiracions educatives

Les aspiracions educatives –enteses com el nivell d'estudis que agradaria obtenir als joves i a les joves, independentment de les decisions que hagin pres fins al moment– s'han mostrat, en altres ocasions, com un factor important a l'hora d'assolir un nivell formatiu

determinat. La taula 4.15 presenta les aspiracions educatives de la població jove resident a Catalunya. La darrera columna correspon al conjunt de la població i les dues primeres columnes presenten les expectatives educatives en funció de la relació dels joves amb els estudis.

TAULA 4.15. Aspiracions educatives segons relació amb els estudis. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Nivell d'estudis desitjat	Relació amb els estudis		Total
	Estudiant	No estudiant	
No finalitzar l'educació obligatòria	5,8	31,3	22,0
ESO / EGB	0,4	3,1	2,1
BUP-COU / Batxillerat	1,4	2,4	2,0
FP1 / CF Grau Mitjà	0,0	0,0	0,0
FP2 / CF Grau Superior	14,4	14,5	14,5
Diplomatura / Grau	6,8	5,4	5,9
Llicenciatura / Grau	27,1	24,1	25,2
Postgrau o Màster	34,1	13,8	21,2
Doctorat	10,1	5,4	7,1
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Per al conjunt de la població destaca el fet que la majoria de joves voldrien obtenir titulacions de nivell universitari, ja sigui diplomatures, llicenciatures o estudis de postgrau. En canvi, només el 14,5% de joves desitgen obtenir titulacions de formació professional. L'anàlisi de les aspiracions educatives dels i les joves catalans en funció de la seva relació amb els estudis mostra com aquelles persones joves que es troben encara realitzant la seva trajectòria formativa aspiren a obtenir, majoritàriament, titulacions d'educació superior d'àmbit universitari. En canvi, entre els i les joves que han finalitzat la seva trajectòria educativa, s'observa que una part important ha assolit el nivell educatiu al qual aspiraven.

La taula 4.16 presenta una anàlisi més detallada de les aspiracions educatives dels joves catalans que no es troben estudiant segons el nivell màxim d'estudis assolit. En primer lloc, destaca el fet que, entre els i les joves que han assolit només l'educació obligatòria o que no l'han finalitzada, la categoria majoritària està representada per joves que no aspiren a obtenir una titulació superior.

D'altra banda, les persones que han assolit batxillerat o formació professional aspiren majoritàriament a obtenir algun tipus de titulació universitària. Per últim, els titulats universitaris aspiren a cursar, de manera majoritària, un postgrau.

TAULA 4.16. Aspiracions educatives segons nivell màxim d'instrucció assolit. Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2012. Percentatge

Nivell d'estudis desitjat	Nivell d'instrucció assolit								
	No finalitzar l'educació obligatòria	ESO / EGB	BUP-COU / Batxillerat	FP1 / CFGM	FP2 / CFGS	Diplomatura / Grau	Llicenciatura / Grau	Postgrau o Màster	Doctorat
El que tinc actualment	32,4	35,4	17,7	25,3	31,9	30,7	32,3	44,2	83,2
Graduat escolar	21,7	1,0	-	-	-	-	-	-	-
Batxillerat	6,1	8,3	0,5	0,8	-	-	-	-	-
FP1 / CFGM	-	-	-	-	-	-	-	-	-
FP2 / CFGS	21,2	22,0	13,3	35,3	9,8	2,1	0,4	-	-
Diplomat	5,1	5,4	7,1	2,6	11,0	10,1	-	-	-
Llicenciat	12,5	25,0	43,9	32,9	37,7	21,9	6,3	5,0	-
Postgrau o Màster	0,7	1,1	14,9	2,3	8,6	30,7	40,8	30,9	-
Doctorat	0,4	1,8	2,5	0,8	1,1	4,5	20,2	20,0	16,8
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

4.8. Formació complementària

La formació permanent, fora del sistema formal d'educació, és actualment una estratègia que permet als individus preparar-se per als nous reptes que dia a dia sorgeixen en l'anomenada societat de la informació i del coneixement. Els canvis socials i culturals, així com els avenços científics i tecnològics, requereixen una constant actualització de les competències professionals i socials de les persones que pretenen desenvolupar-se tant socialment com professional. A més, davant de les noves situacions derivades de l'actual crisi econòmica i financera, i les conseqüències en l'àmbit laboral que comporten, l'educació complementària pot ésser considerada com un mecanisme per augmentar les possibilitats d'inserció o de millora de les condicions laborals.

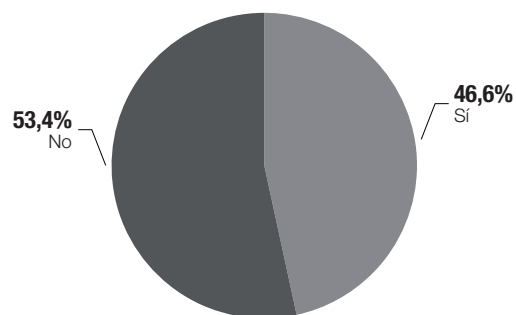
4.8.1. Realització de formació complementària

A continuació es presenten les dades sobre la formació complementària que els i les joves de Catalunya han cursat durant l'últim any.

El gràfic 4.13 recull el percentatge de població jove entre 15 i 34 anys, segons si ha realitzat formació complementària. A l'EJC12 s'entén com a formació complementària tant aquella vinculada directament amb l'àmbit laboral com aquelles accions relacionades amb

altres interessos o motivacions personals, com poden ser activitats artístiques o l'estudi de llengües. Tal i com es desprèn del gràfic, gairebé la meitat dels joves i de les joves cursen accions de formació complementària en el moment de l'enquesta o n'han cursat durant el darrer any. Aquestes dades informen que el col·lectiu juvenil de Catalunya es mostra actiu i que la formació complementària és una activitat força usual.

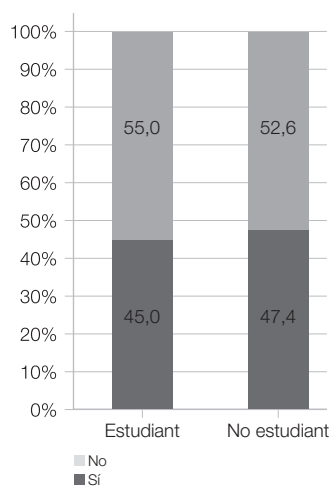
GRÀFIC 4.13. Ha realitzat alguna activitat de formació complementària actualment o durant el darrer any. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El gràfic 4.14 analitza la taxa de realització d'activitats de formació complementària segons la situació educativa dels joves i de les joves, en funció de si estan estudiant o no.

GRÀFIC 4.14. Ha realitzat alguna activitat de formació complementària en l'actualitat o durant el darrer any segons situació educativa. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

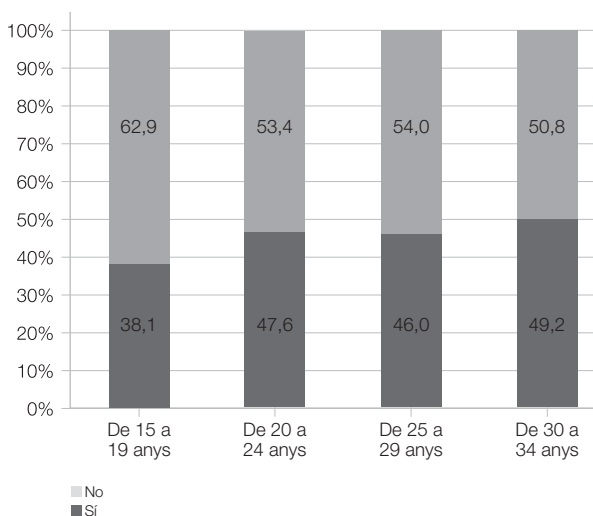

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

S'observa que no existeixen grans diferències entre els dos col·lectius. Sembla ser, doncs, que el fet d'estar cursant estudis reglats no és un factor que incideixi en la realització d'accions formatives complementàries.

Així mateix, si s'analitzen les dades en funció del grup d'edat de les persones joves (gràfic 4.15), s'observa que entre el col·lectiu de més edat hi ha un percentatge més elevat de joves que realitzen formació complementària. Es pot afirmar, doncs, que a mesura que augmenta l'edat els i les joves de Catalunya cursen de manera més habitual accions de formació complementària. Aquest fet pot tenir diverses explicacions: en primer lloc, que les persones més joves, entre 15 i 19 anys, estan cursant en major mesura formació reglada i que, per tant, realitzen menys activitats fora del sistema formal; o que les persones joves de més edat necessiten complementar en major mesura la seva formació per accedir amb més garanties al món laboral.

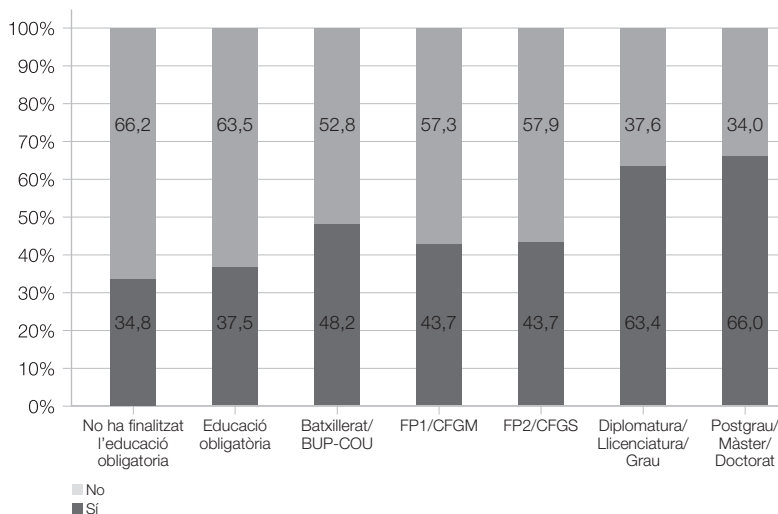
GRÀFIC 4.15. Ha realitzat alguna activitat de formació complementària en l'actualitat o durant el darrer any segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

D'altra banda, es considera adient analitzar la presència dels joves i de les joves de Catalunya en les accions de formació complementària en funció del nivell d'estudis. Al gràfic 4.16 es mostra que, a mesura que augmenta el nivell de formació, augmenta també la realització d'accions formatives complementàries. Entre el col·lectiu que ha finalitzat l'educació obligatòria o que no ha assolit aquest nivell només 4 de cada 10 joves realitza formació complementària, mentre que, entre les persones joves amb estudis superiors, aquest percentatge augmenta fins al 60%.

GRÀFIC 4.16. Realització d'activitats de formació complementària realitzades actualment o durant el darrer any segons nivell d'instrucció. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

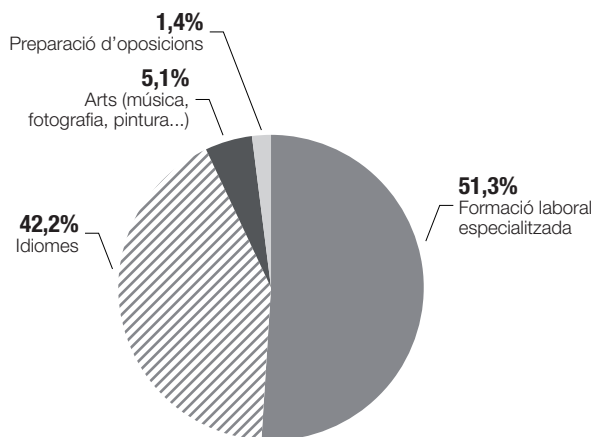
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

4.8.2. Característiques de la formació complementària

Les activitats formatives complementàries poden ser de diversos tipus en funció del contingut treballat. Concretament, a l'EJC12 es proposaven quatre tipus de formació amb relació al contingut: formació laboral especialitzada, és a dir, accions formatives relacionades de manera directa amb l'exercici professional; formació lingüística, encaminada a adquisició, millora o aprofundiment en llengües; formació de tipus artístic, com ara música, fotografia o pintura; i, finalment, la preparació especialitzada per presentar-se a un concurs públic o a unes oposicions.

El gràfic 4.17 mostra els percentatges de població jove que ha realitzat formació complementària durant l'últim any en funció dels continguts de l'acció formativa.

GRÀFIC 4.17. Continguts de les activitats de formació complementària realitzades actualment o durant el darrer any. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

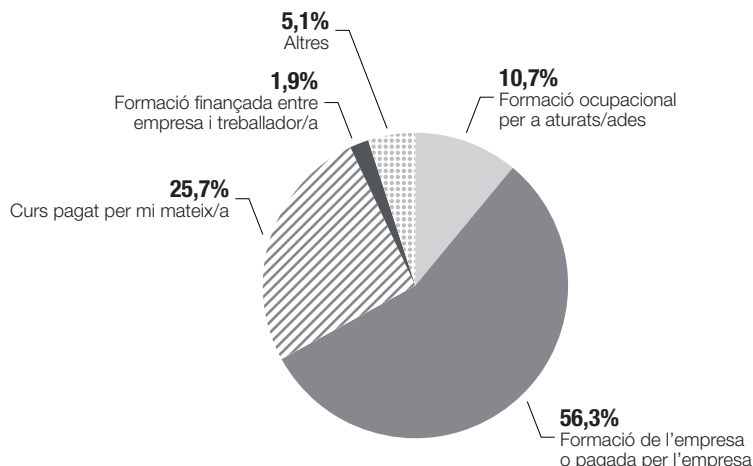
Com es pot observar, aproximadament la meitat de les persones joves que han realitzat formació complementària ha cursat accions formatives relacionades directament amb l'exercici professional, un 51,3%. Així mateix, el segon grup més important és representat per aquells i aquelles joves que han cursat ensenyaments complementaris de llengües (42,2%).

Per últim, una minoria ha cursat estudis artístics i de preparació d'oposicions, un 5,1% i un 1,4% respectivament. Tant l'aprenentatge de llengües com els cursos de formació laboral especialitzada poden fomentar una millor inserció en el món laboral, de manera que sembla que els continguts de la majoria d'activitats complementàries donen resposta a la millora del perfil professional de les persones joves de Catalunya.

Els tipus de formació complementària es poden analitzar, també, des del punt de vista del finançament i dels objectius als quals respon (gràfics 4.18 i 4.19).

En aquest sentit, la majoria de joves que van realitzar accions formatives complementàries, ho van fer en el marc de la seva organització empresarial, ja que en un 56,3% dels casos la formació va ser pagada per l'empresa on treballaven o cursada a la mateixa empresa. És destacable que 1 de cada 4 joves va assumir íntegrament el cost d'aquesta formació, mentre que gairebé un 11% ho van fer en el marc de cursos per a persones aturades del Servei d'Ocupació de Catalunya.

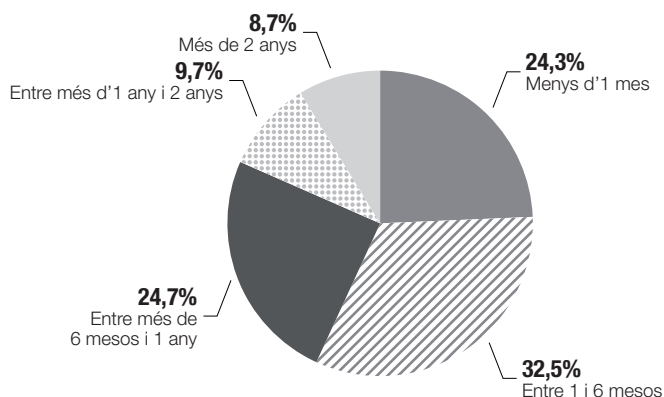
GRÀFIC 4.18. Font de finançament de les activitats de formació complementària realitzades actualment o durant el darrer any. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La durada dels cursos de formació complementària és diversa i no s'observa una tendència concreta amb relació a aquesta variable d'anàlisi, tal i com es mostra al gràfic 4.19. La gran majoria de cursos, però, tenen una durada inferior a dotze mesos; només un 20% ha realitzat o estan realitzant cursos de durada superior a un any. Pel que fa als cursos de curta durada, és destacable que un 24,3% comprèn un període lectiu inferior a un mes, un 32,5% entre un mes i sis mesos, i un 24,7% té una durada entre sis mesos i un any.

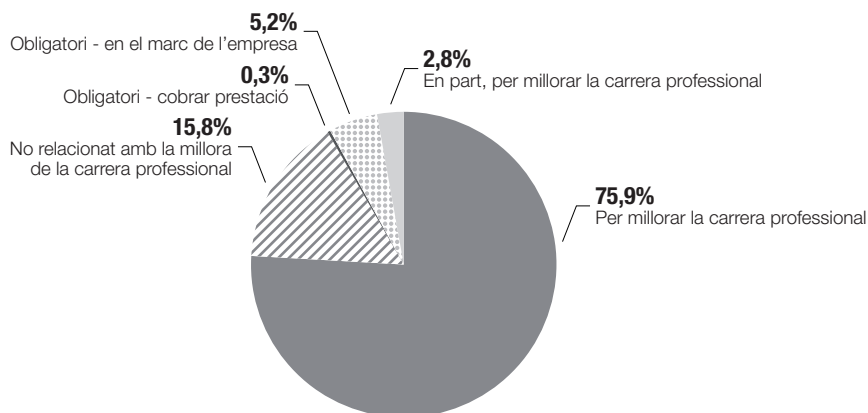
GRÀFIC 4.19. Durada de les activitats de formació complementària realitzades actualment o durant el darrer any. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Per últim, s'analitzen els motius pels quals els i les joves van cursar formació complementària (gràfic 4.20). La gran majoria de persones, un 75,9%, assenyalen que la principal raó va ser millorar la seva carrera professional; així mateix, el caràcter obligatori de la formació, tant en el marc de l'empresa com per cobrar una prestació, no sembla ser la raó que motiva els i les joves a realitzar accions de formació complementària, ja que només un 0,3% i un 5,2% respectivament, ho fa responnent a una obligatorietat.

GRÀFIC 4.20. Motius per realitzar activitats de formació complementària realitzades actualment o durant el darrer any. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

4.9. Conclusions

La joventut és l'etapa vital en què es desenvolupa majoritàriament el període formatiu dels individus. A més, el nivell educatiu assolit pot ser un factor clau a l'hora d'explicar les trajectòries laborals, d'emancipació o de mobilitat social. En l'actual context de crisi econòmica, el nivell formatiu de la població es presenta com un dels elements més importants per facilitar la creació d'un nou model productiu. Per tant, les dades que ofereix l'EJC són una oportunitat per conèixer la situació dels joves i de les joves de Catalunya respecte a un ampli ventall d'aspectes relacionats amb l'educació que poden il·lustrar quines són les fortaleses i les mancances del sistema d'educació i de formació al país. A continuació, es presenten les principals conclusions derivades de l'anàlisi de les dades.

En primer lloc, s'ha observat que la població jove de Catalunya presenta una certa polarització en el nivell d'estudis assolit, és a dir, la majoria de joves es distribueix entre els nivells de formació inferiors o superiors, mentre que s'observa un important dèficit pel que fa a les qualificacions mitjanes. Aquest patró existeix també en les generacions anteriors i, per tant, l'alt nivell de polarització respon a una qüestió estructural i no només s'observa entre l'actual població jove. En aquest sentit, resulta preocupant l'elevat nombre de joves amb qualificacions baixes (educació obligatòria o inferior), especialment tenint en compte l'objectiu europeu de reduir el percentatge d'abandonament educatiu prematur al 10%.

L'estructura de qualificacions de la població jove es pot explicar per diversos motius. Per una banda, un cop finalitzada l'etapa obligatòria s'observa un pronunciat descens de la participació dels joves i de les joves en l'educació formal; així, mentre als 15 anys gairebé el 100% de joves es troba estudiant, aquesta taxa disminueix fins gairebé la meitat als 19 anys. Això mostra una baixa capacitat del sistema educatiu a Catalunya per fomentar la continuïtat dels joves i de les joves en les etapes d'educació postobligatòries. Tot sembla indicar que el poc atractiu de la formació professional de grau mitjà seria una de les causes que podria explicar la baixa participació en el sistema d'educació formal un cop finalitzada l'educació secundària obligatòria. Un altre element que explica el fenomen de la polarització educativa, però aquest cop des del punt de vista de les qualificacions altes, és que aquells joves que opten per seguir estudiant un cop finalitzada l'educació obligatòria tendeixen a finalitzar estudis superiors.

L'anàlisi del nivell d'estudis màxim assolit mostra importants desigualtats vinculades a factors demogràfics, socials o territorials. Des del punt de vista de les característiques demogràfiques dels joves i de les joves s'observa que les dones tendeixen a obtenir més alts nivells formatius que els homes. Això explica el fet que, entre la població amb menor nivell d'estudis, la presència d'homes sigui superior i que, en canvi, el percentatge de dones entre les titulacions universitàries s'hagi incrementat en els darrers anys. També s'ha observat que la població que ha nascut fora de l'Estat espanyol presenta menors nivells formatius (més d'un 50% d'aquesta població té baixes qualificacions).

Un altre dels factors que expliquen el nivell educatiu del col·lectiu jove és l'origen socioeconòmic de les seves famílies. Tot i que tant el nivell ocupacional com l'educatiu dels progenitors expliquen part de les diferències observades, les dades analitzades semblen indicar que el nivell instructiu de la família és un factor que condiciona en major mesura el nivell educatiu assolit per les persones joves. Aquest fet és coincident amb altres estudis que han mostrat que, més enllà del nivell econòmic, el capital cultural de les famílies és determinant a l'hora d'explicar els resultats educatius.

D'altra banda, de l'anàlisi de les trajectòries educatives, es desprèn un seguit de conclusions sobre l'estructura del sistema educatiu i com aquesta condiciona els resultats finals dels joves i de les joves de Catalunya. En primer lloc, sembla que les vies de segona oportunitat, com els programes de qualificació professional, no són eficaces a l'hora de potenciar el retorn als estudis, ja que la majoria de joves que cursen aquest tipus de formació no reprèn la seva trajectòria educativa. En segon lloc, en l'etapa postobligatòria, les vies acadèmiques afavoreixen la continuïtat dels estudis en major mesura que les vies professionals. Així, mentre que el 77,6% de joves que cursen batxillerat continuen estudiant, aquest percentatge és del 17,4% en el cas de joves que opten pels cicles formatius de grau mitjà.

Des del punt de vista de les possibilitats d'actuació per part del sistema educatiu, l'anàlisi de les transicions entre etapes educatives aporta informació rellevant sobre els factors que poden condicionar les decisions dels joves i de les joves a l'hora d'escollir itineraris formatius. En el cas de la primera transició analitzada (quan el jove finalitza l'educació obligatòria i pot escollir entre deixar d'estudiar o estudiar batxillerat o un CFGM), s'obser-

va que l'abandonament educatiu és més present entre els homes, amb progenitors amb baixes qualificacions formatives i ocupacions elementals. En canvi, en el cas de la segona transició analitzada (entre el batxillerat i els estudis terciaris), el sexe deixa de ser una variable en què s'observen diferències mentre que els aspectes socioeconòmics de la família segueixen incidint en aquesta elecció.

Altres elements analitzats en el capítol són la modalitat dels centres educatius, l'obtenció de beques i la repetició de curs. En primer lloc, s'observa una relació entre la modalitat de centre on s'ha cursat la trajectòria educativa i el nivell d'estudis màxim assolit. És a dir, els i les joves que han cursat la majoria de la trajectòria educativa en centres públics presenten menors nivells de titulació en estudis postobligatoris. Cal tenir en compte que aquesta relació pot estar afectada pel perfil socioeconòmic dels joves i de les joves que estudien en cadascuna de les modalitats de centre educatiu. Pel que fa al sistema de beques, un 25% afirma haver gaudit d'algun tipus d'ajut durant la seva trajectòria educativa. Tot i això, les dades mostren que l'obtenció de beques es concentra en els nivells universitaris mentre que, en els nivells educatius anteriors, només al voltant del 10% de joves ha gaudit d'una beca. Per últim, cal destacar que la repetició continua sent una estratègia utilitzada freqüentment pel sistema educatiu: 1 de cada 3 joves ha repetit alguna vegada durant la seva trajectòria educativa.

Un altre dels elements que afecta la trajectòria educativa dels joves i de les joves són les aspiracions respecte al nivell d'estudis que volen assolir. En aquest sentit, l'anàlisi de les aspiracions manifestades pel col·lectiu juvenil mostra que els i les joves que encara estudien majoritàriament pretenen obtenir titulacions universitàries; mentre que entre els i les joves que donen per finalitzada la trajectòria educativa s'observa una certa relació entre el nivell d'estudis assolit i les aspiracions educatives.

Més enllà del sistema d'educació formal, s'ha analitzat la participació dels joves i de les joves de Catalunya en activitats de formació complementària. Les dades assenyalen que gairebé la meitat de la població jove de Catalunya participa activament en aquest tipus de formació i que ho fan principalment motivats per la millora de la carrera professional. Tot i que es podria esperar que la formació complementària fos un mecanisme per a l'adquisició de competències per a les persones amb baixes qualificacions, s'ha constatat que la taxa de participació en formació complementària augmenta a mesura que ho fa el nivell educatiu.

5. TREBALL

Condicions en el mercat de treball i trajectòries laborals de la joventut catalana

Laia Castelló i Santamaria, Mireia Bolívar i Planas, Oriol Barranco i Font i Joan Miquel Verd i Pericàs

5.1. Introducció

5.1.1. Joves i mercat de treball

Durant les tres dècades prèvies al començament de la crisi econòmica al 2008, els mercats de treball espanyol i català s'havien caracteritzat per tenir altes taxes d'atur¹ i un elevat nombre d'ocupacions de relativa mala qualitat o "precaris". D'acord amb Recio (2007) i Cano (2004 i 2007), aquests tipus d'ocupacions es caracteritzen per comportar a la persona treballadora inseguretat i vulnerabilitat, baixos salaris, disminució de drets laborals, escassa formació i poques possibilitats de promoció, etc. Com assenyala Cano, en general es tracta d'ocupacions amb unes condicions que no permeten planificar el futur i/o integrar-se en la vida social de forma adequada. L'excessiu volum d'aquests tipus d'ocupacions havia estat destacat fins i tot per la Comissió Europea (2003), que assenyala que Espanya era l'estat de la UE-15 que tenia un major índex d'"ocupacions sense perspectives" que no oferien ni seguretat en l'ocupació, ni formació, ni perspectives de promoció o carrera professional. Santos Ortega (2008), just abans del començament de la crisi, estimava que al voltant d'un terç de la població activa espanyola tenia aquest tipus d'ocupació. Pel que fa a la temporalitat, una de les característiques o dimensions de la precarietat, en el període 1992-2006 se situava per sobre del 30% del total de l'ocupació existent.

L'atur i les ocupacions precàries (amb males condicions laborals) es concentraven més intensament en joves, dones, immigrants i treballadors/ores poc qualificats. La població jove espanyola i catalana, doncs, ha estat un dels col·lectius més afectats per l'atur i la precarietat durant el període de creixement. Les dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) del segon trimestre del 2006² mostren el pes que tenien l'atur i la temporalitat en la

1 Al llarg de les dècades dels anys vuitanta i noranta la taxa d'atur sempre fou superior al 15% i, en els períodes 1984-1987 i 1993-1997, superà el 20% (amb un rècord històric en aquell moment del 24% al 1994). Des de 1998 aquesta taxa va anar disminuint fins assolir un mínim, al 2006, del 8,5%.

2 Dades recollides a Cano (2007).

població jove del conjunt de l'Estat: la taxa d'atur per a joves de 16 a 19 anys era d'un 31,1%, d'un 14,6% per a joves entre 20 i 24 anys i un 10,2% per a joves de 25 a 29 anys, mentre que la taxa mitjana per al conjunt de la població se situava en un 8,5%. Pel que fa a l'ocupació temporal, dos terços de les persones assalariades menors de 25 anys i més de la meitat de les persones menors de 30 tenien contractes temporals, mentre que la taxa mitjana per al conjunt de la població estava en un 34,4%.

Aquest escenari juvenil marcat per la precarietat laboral i l'atur estructurals s'ha vist profundament aguditzat amb l'arribada de la crisi econòmica. L'impacte de la crisi al mercat de treball espanyol i català queda reflectit clarament en les xifres d'ocupació registrades des del 2008 fins a l'actualitat, anys en què s'han destruït prop de tres milions de llocs de treball. Les conseqüències d'aquesta crisi s'aguditzen si analitzem les dades d'atur referents a la població jove, les quals són molt més sensibles al cicle econòmic que no pas les dades referents al conjunt de la població activa. Segons les dades de l'EPA del 2012, al conjunt de l'Estat la taxa d'atur mitjana de joves de 16 a 29 anys se situava en el 38,6% front al 24,6% de la població total.

Això no obstant, l'efecte de l'atur sobre la població jove no és uniforme i mostra una fisonomia desigual en funció de les característiques socioeconòmiques dels joves i de les joves. Així, l'estatus socioeconòmic de les famílies d'origen o el país on han nascut són factors estructurals als quals s'associïn afectacions desiguals de la població jove amb relació a l'atur i, en general, amb relació a les diferents situacions d'activitat dins del mercat de treball. Així mateix, com veurem al llarg d'aquest capítol, l'anàlisi detallada de la taxa d'atur de les persones joves per nivell d'estudis revela que a mesura que creix el nivell d'estudis, menor és l'atur jove, de manera que les persones joves universitàries presenten taxes d'atur menors que les que no disposen d'aquesta titulació.

Un altre aspecte interessant a tenir en compte a l'hora d'analitzar el mercat de treball juvenil, més enllà del pes que té l'atur, és veure a quin tipus o a quines característiques d'ocupació accedeixen les persones d'aquest col·lectiu. Així, segons dades de l'EPA del segon trimestre del 2012, un 31,9% de les persones joves de 16 a 29 anys ocupades a Catalunya tenien un contracte temporal i, si ens fixem en la font estadística de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (EJC12), que és la que s'analitzarà al llarg d'aquestes pàgines, prop d'una quarta part de les persones joves catalanes treballen a temps parcial i l'empresa privada és on amb més proporció s'ocupen, principalment en els sectors de la indústria, el comerç i l'hostaleria. A més a més, en aquestes ocupacions, 1 de cada 2 joves està en una situació de sobrequalificació o infraocupació i el salari mitjà és de 1.312 €, amb una polarització salarial força elevada.

De forma general, la crisi ha empitjorat la situació del mercat de treball juvenil, sobretot pel que fa a l'existència d'un desequilibri entre una oferta elevada de joves que cerquen feina i una demanda empresarial de mà d'obra incapaç d'absorbir l'anterior oferta. Davant d'aquesta situació, les persones joves desenvolupen una sèrie de respostes adaptatives, com el "retorn" als estudis o la revisió i l'adaptació de preferències i expectatives laborals, així com l'articulació d'estratègies orientades a la recerca de feina. L'allargament del procés de consolidació laboral, l'increment de la inseguretat i de la sensació de vulnerabilitat,

o la combinació del treball formal amb l'atur o l'economia submergida poden proporcionar noves experiències de socialització laboral.

5.1.2. Estructura del capítol

En aquest capítol es fa una anàlisi de la situació de la població jove catalana amb relació al mercat de treball, és a dir, amb relació a aquelles activitats anomenades activitats mercantils o productives. Partir d'aquesta referència conceptual i epistemològica és una qüestió ineludible si integrem com a pròpies les teories feministes que han incorporat, des dels anys setanta, el treball domèstic i de cura en l'angle de visió de la sociologia del treball i que, en aquest sentit, l'han diferenciat del treball formal remunerat de l'esfera pública³.

En el capítol, però, sempre es fa referència al treball entès com a activitat econòmica que passa pel filtre del mercat i de l'intercanvi econòmic, en contraposició al treball reproductiu o treball domèstic i de cura que quedaria inserit en l'àmbit de la informalitat privada, excepte en aquells casos que es mercantilitza (treball domèstic assalariat). La relació de les persones joves amb el treball domèstic i de cura es tracta en profunditat al capítol d'Emanipació i família (d'aquest volum) i al de Gènere (volum 2 d'aquesta publicació).

El capítol consta de dos grans parts que es diferencien per la mirada d'anàlisi que hi ha de fons. La primera part (que comença a l'apartat 5.2 i acaba al 5.5) analitza el treball des d'un angle estàtic i descriptiu i intenta obtenir una fotografia actual de la situació dels joves i de les joves amb relació a la seva activitat: si són estudiants, inactius/ives, aturats/ades o ocupats/ades. Dins d'aquest bloc, en primer lloc, es fa una anàlisi de la situació de les persones joves amb relació a la seva situació d'activitat. Seguidament, es fa una descripció més acurada de la seva realitat en tant que ocupats/ades, tenint en compte la seva relació amb els mitjans de producció, amb el sector d'activitat, amb la mida de l'empresa, amb la situació contractual i salarial, etc. En tercer lloc, es presenta una tipologia de situacions d'ocupació i, en darrer lloc, aquest primer bloc es tanca amb l'anàlisi de la situació dels joves i de les joves en situació d'atur o d'inactivitat, és a dir, d'aquells i d'aquelles que es troben fora del mercat de treball formal, ja sigui en forma d'inactivitat (com, per exemple, les persones estudiants amb dedicació exclusiva) o a l'atur, en recerca de feina⁴.

De forma diferent, en la segona part, s'estudien les situacions del col·lectiu de joves des d'una òptica dinàmica (apartat 5.6.), des de l'itinerari que traça la seva trajectòria laboral, i de les seves formes de transitar del sistema educatiu cap al món del treball productiu i formal. Per tant, aquest segon bloc es diferencia del primer pel seu enfocament longitudinal en tant que s'estudien les trajectòries que els joves i les joves han dibuixat des que tenien 15 anys fins a l'actualitat. Aquí interessa detectar, d'una banda, la mobilitat ascendent o

3 El treball domèstic i de cura ha estat i és un dels objectes d'estudi de les ciències socials marcat per l'oblit i la invisibilitat (Chabaud *et al.*, 1985; Borderías *et al.*, 1994; Torns, 2008a) o, com apunta Maruani (2000), el treball femení sempre s'ha situat en l'angle mort de la sociologia del treball. Gràcies a la contribució d'algunes teories socials, aquest treball ha anat guanyant terreny en l'àmbit acadèmic des dels anys setanta, malgrat que no ho ha fet des d'una perspectiva consensuada d'anàlisi.

4 Cal tenir en compte que sempre la població de referència són els individus entre 15 i 34 anys. Val la pena destacar la inexistència en les dades de l'enquesta de situacions d'il·legalitat (almenys declarades) de joves menors de 16 anys que afirmen estar ocupats/ades.

descendent en l'estructura ocupacional i professional, entre d'altres formes de mobilitat social, que mantenen els i les joves; d'altra banda, també interessa veure la millora, el manteniment o l'empitjorament de les condicions laborals d'aquest col·lectiu al llarg de les seves trajectòries.

Al llarg de tot el capítol es té en compte la conjuntura econòmica de crisi que ha caracteritzat els últims cinc anys i se n'estudien els efectes i els impactes, per una banda, en les situacions i en les condicions laborals que els joves i les joves tenien en el moment de l'enquesta i, per l'altra, en les trajectòries de les persones joves en el mercat de treball. La forma de presentar els resultats segueix una seqüència que es basa en l'ordre següent: primer, es fa referència a la situació en el moment de l'enquesta de la població jove amb relació a cada ítem laboral analitzat, seguint les dades més recents a l'abast que ens proporciona l'EJC12; en segon lloc, i en la mesura que les dades ho permeten, es fa una anàlisi comparativa d'aquestes dades del 2012 amb les dades de l'enquesta de 2007 (EJC07) per tal de fer visibles, sobretot, els possibles canvis transcorreguts durant aquest període recent de crisi econòmica en les situacions del conjunt de la població jove. En tercer i últim lloc, les situacions, les condicions i els fets estudiats es creuen amb diferents factors socioestructurals i contextuals (sexe, edat, nivell d'estudis, origen social, etc.) per analitzar les possibles diferències de comportament que aquests factors poden originar, així com el poder explicatiu que en alguns casos poden tenir. Concretament, es posa èmfasi en diferents factors de l'estructura i dels contextos socials de les persones joves que estableixen diferències i/o desigualtats en les situacions, les posicions, les condicions i les experiències laborals de les persones joves a Catalunya⁵.

L'anàlisi dels factors socioestructurals i contextuals que permeten descriure la distribució diferencial dels joves i de les joves al mercat de treball es fa mitjançant l'anàlisi bivariàble de taules de contingència. S'han considerat bàsicament nou variables, de caràcter sociodemogràfic, estructural i contextual, que fan referència a tres grans eixos (taula 5.1).

D'altra banda, un dels objectius d'aquest capítol és sintetitzar l'important volum d'informació generada per l'EJC12. Per fer-ho, s'han generat quatre tipologies que permeten fer llum sobre la distribució dels joves i de les joves, d'una banda, entre la seva situació d'activitat general i la seva situació específica en tant que ocupats/ades i, de l'altra, les transicions del sistema educatiu a l'ocupació i les seves trajectòries laborals. Les dues primeres tipologies integren aspectes més descriptius i estàtics, i les dues darreres ofereixen una visió de la variació temporal i de la dinàmica dels passos fets per les persones joves dins del mercat de treball. Aquestes tipologies s'han elaborat combinant criteris estadístics i teòrics, i també són interpretades, de nou, des dels factors socioestructurals més importants amb els que es correlacionen.

5 Cal dir que, a l'hora d'analitzar les correlacions bivariades, només es destaquen aquelles correlacions estadísticament significatives i que tenen sentit teòric, amb l'objectiu de fer convergir en la mesura del possible el potencial estadístic i teòric que presenten les dades.

TAULA 5.1. Principals variables considerades en l'anàlisi

Eixos	Variables considerades
Variables estructurals personals	Sexe
	Edat
	Nivell d'estudis (estudis més alts finalitzats)
	Llengua inicial
Variables estructurals d'origen familiar	Lloc de naixement
	Categoria socioeconòmica més alta del pare o de la mare
Variables contextuais	Nivell d'estudis més alt del pare o de la mare
	Àmbit territorial
	Grandària del municipi

Font: Elaboració pròpia

Com apunt final, és important assenyalar que l'objectiu de l'EJC no és replicar les dades de referència sobre el mercat de treball que ofereixen altres fonts estadístiques (principalment, l'Enquesta de població activa - EPA); l'EJC pretén descriure i explicar la varietat de situacions i de processos que els i les joves estan vivint, així com les diferències en funció de les característiques o dels seus perfils socials (per gènere, nivell d'instrucció, origen socioeconòmic, etc.). Quan es detecten diferències entre les dades de l'EJC12 i de l'EPA, aquesta circumstància s'adverteix al text, ja que les dades de referència per conèixer el volum de joves en una determinada situació són les de l'EPA. Per contra, bona part de l'interès de les dades de l'EJC consisteix en l'anàlisi dels processos que condueixen a les persones joves a trobar-se en una o altra situació.

5.2. La relació amb l'activitat

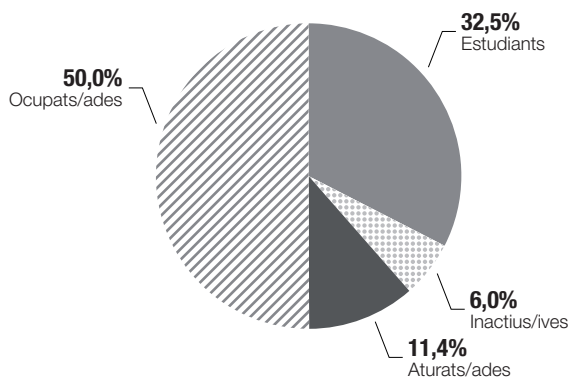
Per començar, s'examina la situació de les persones joves amb relació a la seva activitat principal. En aquest sentit, s'ha elaborat una classificació basada en quatre categories. Les tres primeres categories són les tres clàssiques en l'anàlisi de les situacions de les persones en el mercat de treball: ocupació, atur i inactivitat. La quarta categoria és la d'estudiants⁶, que inclou estudiants que només estudien, estudiants que fan feinetes i estudiants que tenen una ocupació com a activitat secundària.

Així, al gràfic 5.1 es pot veure com es distribueixen les persones joves segons la seva activitat principal. Cal tenir en compte que les dades sobre la situació d'activitat de l'EJC no són directament comparables amb les d'altres estadístiques oficials, degut a què la informació que es recull i la manera com es tracta són específiques de l'EJC. Les persones

6 A la taula A5.1 de l'Annex on-line (consultable a www.gencat.cat/joventut/observatori) es mostra com ha estat configurada aquesta tipologia i quines dimensions concretes componen cada tipus general. Aquesta classificació és resultat de la combinació de l'activitat principal i de l'activitat secundària de les persones joves.

joves d'entre 15 i 34 anys que estan en una situació d'ocupació representen la meitat del col·lectiu (50%), seguides de les que tenen com a activitat principal l'estudi (32,5%), les persones aturades (11,4%)⁷ i aquelles que estan en altres situacions d'inactivitat (6%), és a dir, joves que no tenen una ocupació remunerada, no estudien ni busquen feina.

GRÀFIC 5.1. Situació d'activitat principal. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

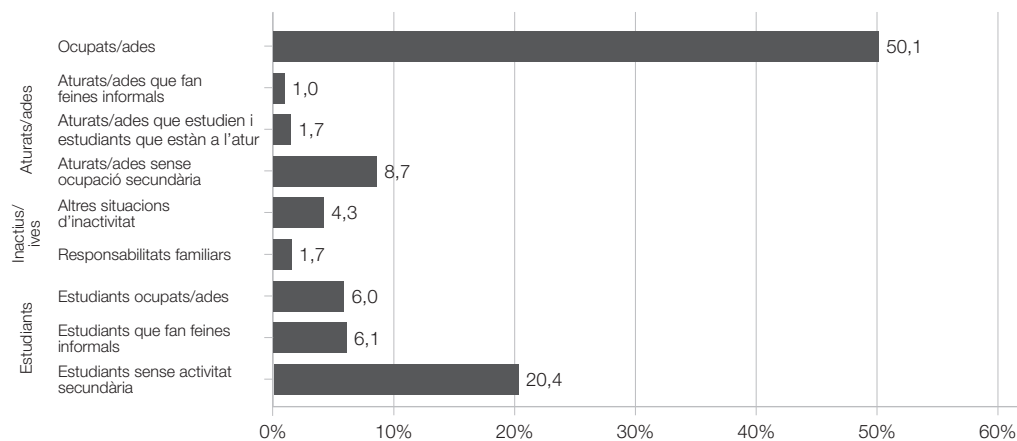
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Seguidament es presenten les mateixes dades de forma més detallada per tal de veure la composició interna de cada grup (aturats/ades, inactius/ives, ocupats/ades i estudiants). Aquesta tipologia mostra les diferents categories possibles que conformen cada un dels grans grups d'activitat esmentats i mostra la informació en forma de percentatges respecte al conjunt de la mostra analitzada⁸. Tot i que la categoria d'estudiants sovint s'inclou en la categoria d'inactius/ives, aquí s'ha considerat pertinent mantenir-la separada de la resta de categories per tal de, d'una banda, poder tenir en compte la diversitat de situacions en les que es troben les persones que estudien i, de l'altra, no subestimar la importància d'aquest col·lectiu dins de les persones joves.

⁷ La taxa d'atur entre les persones joves de 15 a 34 anys (que es calcula sobre el total d'actius i no sobre el total de joves) se situaria, doncs, en el 13,9%. Aquesta xifra és força inferior a la taxa d'atur oferta per l'Enquesta de població activa en el segon trimestre de 2012 (el que més s'ajusta als mesos durant els quals es va dur a terme l'enquesta), que se situava en el 30%. Aquesta diferència suggereix una certa infrarepresentació de l'atur en la mostra de l'EJC12. Cal tenir en compte, però, que les dades de l'EPA i l'EJC12 no són directament comparables: en primer lloc, en les dades de l'EJC12 s'hi inclouen els joves de 15 anys (l'EPA dona dades d'activitat laboral a partir dels 16 anys), que en la seva totalitat estan estudiant. En segon lloc, la manera d'arribar a definir la situació d'activitat en una i altra enquesta és diferent, ja que l'EJC12 es basa, principalment, en l'autodefinició de la persona enquestada, mentre que l'EPA fa una classificació a partir dels seus criteris basada en la descripció detallada de les activitats realitzades per la persona enquestada. Finalment, les dades d'aquest apartat fan referència únicament a l'activitat principal.

⁸ La tipologia de situacions d'activitat s'ha realitzat a partir de l'autoposicionament dels individus enquestats. La classificació es basa en l'activitat principal declarada, amb subclassificacions que recullen addicionalment les activitats complementàries que es duen a terme.

GRÀFIC 5.2. Situació d'activitat principal i secundària. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

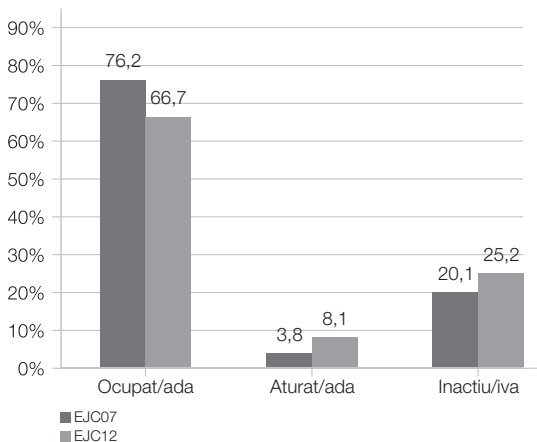
Pel que fa a l'atur, només hi consten aquelles persones que, independentment de si s'han venut autoposicionat com a aturats/ades o inactius/ives, declaren que busquen activament feina (com a mínim, un cop al mes). Finalment, la subclassificació ocupats/ades recull els resultats d'una tipologia empírica de situacions d'ocupació que serà analitzada en profunditat en l'apartat 5.4.

Tenint en compte la diversitat de situacions del col·lectiu de joves respecte a la seva relació amb el mercat de treball, al gràfic 5.2 es pot observar com després dels ocupats/ades se situen els i les joves estudiants sense activitat secundària. Les dades mostren que, del conjunt de joves que considera que la seva activitat són els estudis, una cinquena part (20,4%) viu aquesta situació d'estudiant com un fet únic, ja que l'activitat educativa no es combina amb cap altre tipus d'activitat complementària o secundària. És a dir, un gruix prou important de la població jove es dedica exclusivament a l'estudi i no té cap activitat laboral, ja sigui formal o informal. La resta de joves que s'engloben en la condició d'estudiants (com a activitat principal) tenen com a activitat secundària o bé la realització de feines informals (6,1%) o bé estan ocupats/ades (6%). Aquest grup és diferent dels ocupats/ades que estudien, ja que aquests tenen el treball formal com a activitat principal i l'estudi com a activitat secundària i estan inclosos dins de la categoria d'ocupats/ades.

Altrament, seguint el gràfic, la gran majoria de joves aturats i aturades estan en aquesta situació de forma exclusiva, sense declarar cap altra activitat secundària (treball informal o estudi, principalment) que pugui atenuar els efectes negatius que comporta la situació d'atur. Són joves, per tant, que es troben en una situació de certa vulnerabilitat social. En darrer lloc, el grup menys nombrós (6%) són els i les joves en situació d'inactivitat (i sense estar estudiant), dels quals la majoria (4,3%) es troben en una amalgama de situacions diferents.

Si observem les dades d'activitat corresponents a l'EJC07 i les comparem amb les dades actuals de l'EJC12, és evident que la crisi s'ha fet notar entre el col·lectiu de joves. L'ocupació ha disminuït en aquests cinc anys 9,5 punts, alhora que l'atur i la inactivitat han crescut 4,3 i 5,1 punts respectivament.

GRÀFIC 5.3. Situació d'activitat. Joves de 15 a 34 anys nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat⁹. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

A continuació s'analitzen les diferències existents en les situacions d'ocupació, d'atur i d'inactivitat de joves segons les seves característiques sociodemogràfiques. Dins de les persones ocupades, que representen un 63,7%, la composició per sexe és gairebé idèntica (veure la taula A5.3 de l'Annex *on line*¹⁰) però, en canvi, es detecta una tendència més gran dels homes joves a estar aturats que no pas les dones. Respecte a la distribució per edat en aquests tres grups, trobem que una major edat juga a favor de tenir una ocupació. Així, per exemple, un 79,2% de joves entre 30 i 34 anys estan ocupats/ades, mentre que els i les joves entre 20 i 24 anys ho estan en un 64,1%.

Les franges d'edat més elevades, atès que agrupen més quantitat d'actius en el mercat de treball, també són les que presenten més atur comparativament. D'altra banda, pel que fa al nivell d'estudis de les persones joves, s'observa que tenir estudis equivalents o per sota del nivell obligatori és un factor que penalitza a l'hora de trobar ocupació. A tall d'exemple, un 13,6% de joves amb estudis primaris estan a l'atur front el 8,4% de joves que tenen estudis superiors.

⁹ Al llarg del capítol, la comparativa entre les dades de 2007 i 2012 es centra en la població nascuda a Catalunya o la resta de l'Estat per l'escassa mostra de joves nascuts a l'estranger en l'EJC07.

¹⁰ L'Annex es pot consultar a la pàgina web de l'Observatori Català de la Joventut: www.gencat.cat/jovenut/observatori

Des del punt de vista de l'origen socioeconòmic, les persones joves amb progenitors amb ocupacions elementals són les que reben amb més claredat i intensitat l'impacte de l'atur. De fet, les dades d'atur d'aquest col·lectiu poden arribar quasi a duplicar o triplicar les dades d'atur de persones joves d'altres procedències socials. Les desigualtats per llar d'origen tenen una traducció clara en l'estructura del mercat de treball: penalitzen els estrats socioeconòmics més baixos. Pel que fa a la influència del nivell d'instrucció del pare i de la mare, s'observa que els fills i les filles de pare o mare amb un nivell d'estudis baix estan proporcionalment més afectats per l'atur que la resta.

Altrament, el fet de ser immigrant té conseqüències en la inserció laboral dels i de les joves, ja que un 20,2% es troben a l'atur, una dada molt superior a la de joves nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat (8,1%). Des del punt de vista territorial, a les ciutats més grans (més de 50.000 habitants) és on hi ha un percentatge de persones joves ocupades més baix i, consegüentment, un percentatge d'atur i d'inactivitat més elevats.

5.3. Les característiques de l'ocupació

És ben sabut i conegut que en el mercat de treball existeixen ocupacions amb condicions desiguals i diverses respecte el salari, tipus de contracte, jornada i horari, possibilitats de qualificació i promoció, etc. Igualment, és àmpliament reconegut que -en l'organització de l'empresa i el treball, en el model de contractació i de gestió dels recursos humans, en el temps de treball, etc.- les transformacions productives i organitzatives de les empreses, que s'han anat produint des de finals de la dècada dels setanta a Catalunya i en el conjunt de l'Estat, han comportat, entre d'altres importants canvis, un increment de la diversificació o de la fragmentació de les condicions laborals de les ocupacions del mercat de treball¹¹. La perspectiva teòrica de *la segmentació* del mercat de treball¹² planteja, entre d'altres idees, que el mercat de treball diferencia la població en nivells o segments amb condicions desiguals entre els individus i amb un alt grau d'homogeneïtat dins de cada segment. Els segments es diferencien en funció del nivell salarial, l'estabilitat, les possibilitats de qualificació i promoció, etc. L'objectiu de l'apartat no és analitzar el mercat de treball juvenil en termes de segments, sinó analitzar les característiques de les ocupacions de la població jove. Ara bé, en fer-ho, es tindrà en compte la idea que en el mercat de treball existeixen ocupacions amb condicions molt diverses i desiguals, que són susceptibles de ser agrupades en segments jerarquitzats i que les persones no s'hi ubiquen de forma atzarosa sinó que, segons el gènere, l'ètnia, l'edat, la qualificació i formació, la procedència socioeconòmica, etc., tindran més o menys opcions d'inserir-se en segments millors o pitjors.

11 Veure, entre d'altres, Recio (1999 i 2004), Miguélez (2004) o Barranco (2006 i 2008).

12 Veure Piore (1983), Doeringer i Piore (1983 i 1985) i Gordon *et al.* (1986). La perspectiva teòrica de la segmentació ha estat provada, i es continua emprant, des de fa anys en interpretacions i investigacions empíriques dels mercats de treball català i espanyol. Alguns exemples rellevants els tenim en Recio (1988, 1991 i 1999), Miguélez (1989), Villa (1990), Miguélez i Torns (1992), López (1994 i 1996), López *et al.* (1998) o Alòs-Moner (2007 i 2008).

Abans d'analitzar les característiques de l'ocupació dels i les joves que en l'EJC12 declaren estar ocupats/ades, és important assenyalar que l'EJC12 únicament demana informació sobre les característiques de l'ocupació a les persones que declaren que l'ocupació és la seva activitat principal. Aquesta informació, per tant, no es demana a les persones que com a activitat principal estudien i, paral·lelament, tenen una ocupació o realitzen "feines informals". Aquest fet probablement té dues repercussions que cal prendre en consideració al llarg de la lectura d'algunes dades: la primera repercussió és que l'obtenció de dades sobre ocupació pot ser una mica esbiaixada, amb una sobrerepresentació de persones que treballen a temps complet i amb contractes indefinits. La segona repercussió és que l'exclusió de les dades d'una part de la realitat de la força de treball jove dificulta l'aprofundiment en les situacions d'informalitat en el mercat de treball.

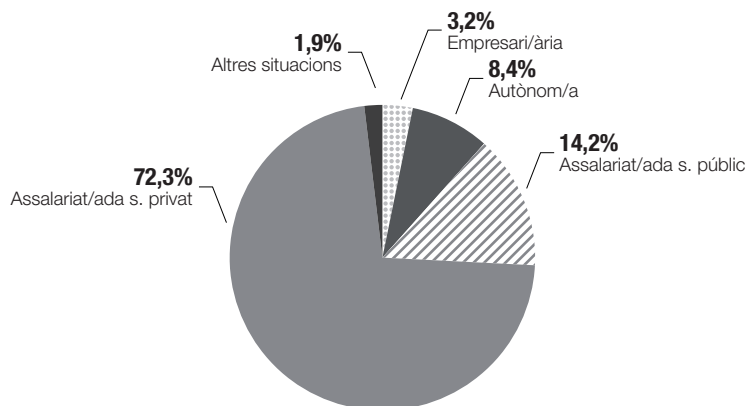
Prenent en consideració aquestes qüestions, en aquest apartat es tracten les característiques següents de l'ocupació formal dels i de les joves: la seva relació amb els mitjans de producció; la categoria ocupacional; el sector d'activitat on s'ubiquen; la mida de l'empresa; les condicions contractuals; la jornada de treball; les condicions salarials; la qualificació; la valoració de l'ocupació, i els convenis col·lectius i la representació sindical.

5.3.1. Relació amb els mitjans de producció

Situació actual i evolució

Al gràfic 5.4 es pot observar la distribució de les persones joves en el mercat de treball en funció de la relació amb els mitjans de producció (propietari o assalariat) i l'ocupació en el sector públic o privat.

GRÀFIC 5.4. Relació amb els mitjans de producció. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El gruix de la població jove, igual que succeeix per al conjunt de la població¹³, treballa com a assalariada (86,5%), un 72,3% en el sector privat i un 14,2% en el públic. En la situació d'autònom/a hi ha un 8,4% de joves i un 3,2% són empresaris/àries¹⁴. Així doncs, l'ocupació que predomina entre la població jove és la d'assalariada i, dins d'aquesta, la que s'integra en les organitzacions privades de forma assalariada.

D'altra banda, la distribució de joves observada no ha variat massa al llarg d'aquests cinc anys de crisi (2007-2012), tal i com es pot observar a la taula A5.4.

Factors socioestructurals i contextuals

La situació professional dels i de les joves té una distribució per sexe força marcada. En el cas dels empresaris/àries o autònoms/mes, les dones tendeixen a estar en menor mesura en aquests dos grups, mentre que, per contra, els homes sembla que tenen més facilitats a l'hora de poder desenvolupar una activitat com a empresaris o autònoms. Si ens fixem en la taula A5.5 s'observa com dins del conjunt d'homes joves un total d'un 16,2% és empresari o autònom, mentre que en el cas de les dones aquest percentatge descendeix a un 6,6%. De forma ben diferent succeeix en aquelles activitats assalariades de l'Administració pública on les dones s'insereixen en un 20,9% front al 7,9% dels homes. Aquesta segregació per sexe del mercat de treball es podrà analitzar en el següent apartat. En canvi, pel que fa a la distribució dels homes i de les dones joves en el sector privat en forma de mà d'obra assalariada, no hi ha diferències destacables.

A banda del sexe, com ja hem esmentat, l'edat també és un factor clau a l'hora de definir el perfil professional de les persones joves. De fet, la gran majoria de joves empresaris o autònoms se situa en la franja d'edat de 30 a 34 anys, és a dir, a l'edat més tardana de la joventut, quan se suposa que l'experiència i la xarxa professional és major. De forma més freqüent, aquests joves empresaris són fills/filles de directors/ores i de gerents de famílies catalanoparlants o bilingües.

També trobem que els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors tendeixen a estar ocupats/ades com autònoms més que la resta, mentre que els i les joves amb estudis superiors tendeixen a ser treballadors assalariats del sector públic en major mesura (20,8%). De la mateixa manera, els i les joves amb estudis intermedis se situen amb més freqüència que la resta de joves en la categoria de treballadors assalariats del sector privat. En aquest sentit, també existeixen diferències en funció del lloc de naixement, atès que els i les joves immigrants tendeixen a estar en menor mesura en el sector públic en comparació amb els i les joves nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat (taula A5.5).

13 Recio (2004) mostrà, per al conjunt de l'Estat, que la taxa de salarització s'havia anat incrementant de forma continua en les tres darreres dècades, passant d'un 69% el 1976 a un 81% el 2004.

14 El treballador autònom o per compte propi és aquell que fa de manera habitual, personal i directa una activitat econòmica a títol lucratiu, sense subjecció a contracte de treball, i encara que utilitzi el servei remunerat d'altres persones, sigui o no titular d'empresa individual o familiar.

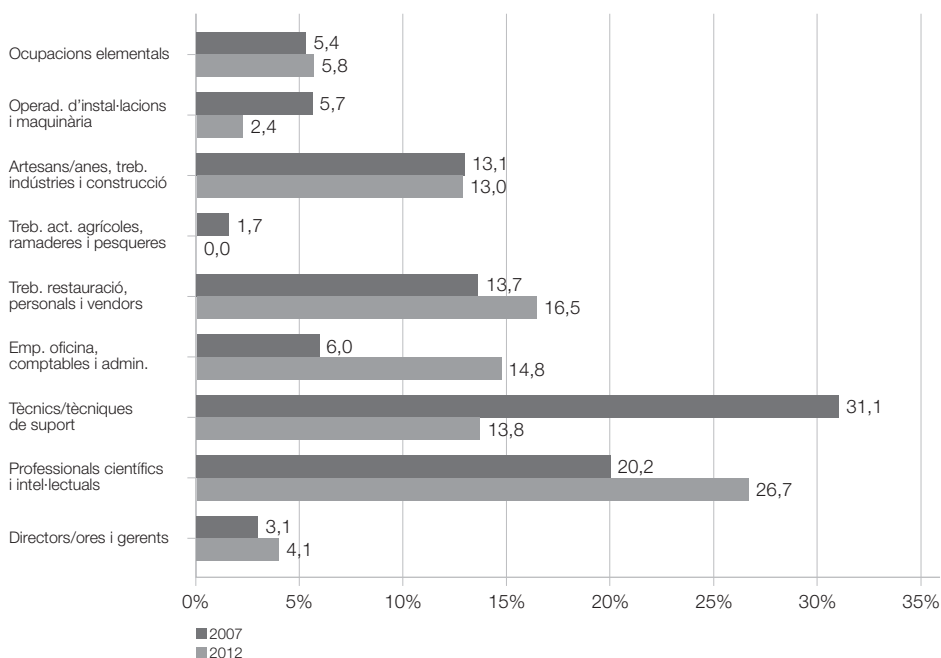
Si ens centrem en aquelles persones joves empresàries o autònomes que han iniciat un negoci propi, cal destacar que la motivació més esmentada (22,1%) és el fet que l'empresa per a la qual treballen prefereix que es facin autònoms. El segon motiu explicitat és el d'incorporar-se a un negoci familiar (20,1%) i, en tercer i quart lloc, respectivament, se situen els i les joves que volien ser el seu propi cap (20,5%) o tenir una empresa pròpia (18,6%). Només un 11,4% de joves diu “muntar un negoci propi pel fet de no trobar feina com a assalariat” (taula A5.6).

5.3.2. Categoria ocupacional

Situació actual i evolució

A continuació (gràfic 5.5), es pot observar quines són les categories ocupacionals predominants entre les persones joves.

GRÀFIC 5.5. Categoria ocupacional. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

Com veiem, tenen una distribució marcadament diferent segons el perfil social dels i de les joves i del seu origen familiar. En tot cas, el comportament de la població jove l'any 2012,

sense considerar els diferents eixos d'estratificació social, és el següent: un 26,7% tenen una ocupació científica i intel·lectual; un 16,5% tenen ocupacions relacionades amb la restauració, els serveis personals i les vendes; un 14,8% són ocupacions d'oficina, comptables i administratives; un 13,1% són ocupacions tècniques i de suport; i, finalment, un 13% treballen en la indústria i la construcció. La resta de categories ocupacionals tenen percentatges més baixos.

La distribució de joves per categoria ocupacional ha patit alguns canvis entre el 2007 i el 2012. Cal destacar que en aquests últims cinc anys els i les professionals científics i intel·lectuals han augmentat percentualment, passant d'un 20,2% l'any 2007 a un 26,7%, així com també ho han fet els treballadors i les treballadores de la restauració, serveis personals i vendes i els empleats d'oficina, comptables i administratius. Ara bé, la quarta categoria en importància de l'any 2012, personal tècnic i professional de suport, pateixen una davallada molt significativa, passant d'un 31,1% l'any 2007 a un 13,8% l'any 2012.

Factors socioestructurals i contextuals

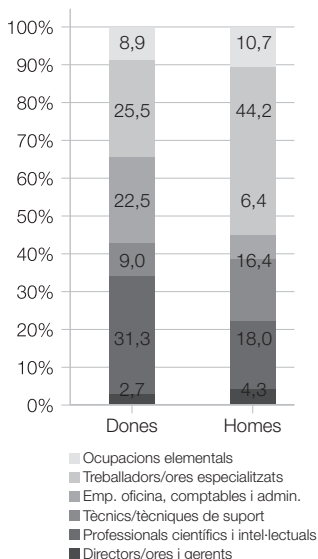
En l'anàlisi bivariable realitzada per detectar possibles desigualtats internes en les categories ocupacionals dels i de les joves, les nou categories anteriors s'han reduït en sis per tal de facilitar l'anàlisi. Així, en aquesta nova agrupació, la gran majoria de joves ocupen treballs especialitzats¹⁵ (taula A5.7); una categoria clarament masculinitzada: un 44,2% dels homes front al 25,5% de les dones. En canvi, les ocupacions de professionals¹⁶ i empleats d'oficina estan feminitzades, especialment la darrera on el percentatge de dones (22,5%) és quasi quatre vegades més gran que el d'homes (6,4%). En la resta de categories (personal tècnic de suport, ocupacions elementals i càrrecs directius i gerencials) els homes tornen a tenir més presència.

De forma clara, doncs, es torna a posar en evidència un mercat de treball segregat per sexe entre les persones joves. Tot i que en les ocupacions de més control i poder (directives i gerencials) hi ha més representació masculina que femenina, les dades de l'anàlisi bivariable no mostren que aquestes diferències siguin significatives.

15 La simplificació de les categories ocupacionals s'ha fet agrupant en una mateixa categoria, que hem anomenat "treballadors especialitzats", les categories següents: treballadors de la restauració, personals i venedors; treballadors d'activitats agrícoles, ramaderes i pesqueres; artesans, treballadors indústries i construcció; operadors instal·lacions i maquinària, i muntadors.

16 Quan s'usa el terme "professional" sense cap més especificació fa referència a la variable que agrupa "professionals científics i intel·lectuals" i "personal tècnic i de suport".

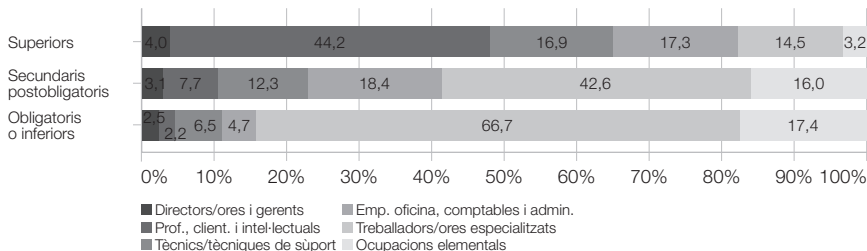
GRÀFIC 5.6. Categoria ocupacional segons sexe. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

L'edat també té efectes en la distribució en aquestes categories ocupacionals. Bàsicament, a la taula A5.7 es constata que els grups d'edat més joves (de 15 a 19 anys i de 20 a 24 anys) tenen més tendència a ocupar-se en treballs especialitzats (un 54,5% i un 45,5%, respectivament), mentre que el fet de pertànyer a franges d'edat més altes (de 30 a 34 anys) afavoreix la inserció en categories ocupacionals més elevades, com poden ser la categoria de professionals i ocupacions directives i gerencials. En aquest sentit, sembla que la trajectòria ocupacional dels i de les joves contempla certa mobilitat ascendent al llarg de l'edat, un fet que es podrà avaluar amb més detall en l'apartat 5.5.

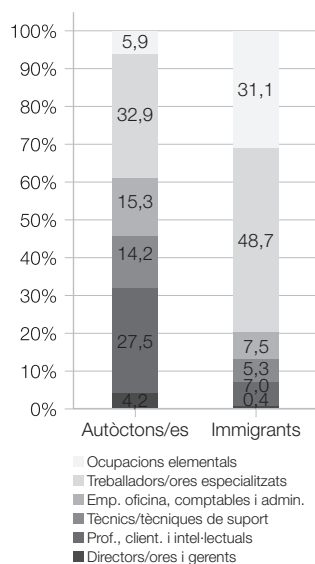
GRÀFIC 5.7. Categoria ocupacional segons nivell d'estudis. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

D'altra banda, el nivell d'estudis és un factor de primer ordre per explicar la categoria ocupacional que s'adquireix. Si ens fixem en el gràfic 5.7, veiem que els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors s'insereixen sobretot en ocupacions elementals (17,4%) i en treballs especialitzats (66,7%). Els i les joves amb estudis secundaris segueixen una lògica d'incorporació similar, amb la diferència que, proporcionalment, s'insereixen una mica menys -tot i que molt significativament- en treballs especialitzats (42,6%) i una mica més en treballs d'oficina (18,4%) que els i les joves amb estudis inferiors als obligatoris. Diferencialment, els i les joves amb estudis superiors s'insereixen en gran mesura al segment ocupacional de professionals científics i intel·lectuals (44,2%) i al de tècnics de suport i empleats d'oficina en segon i tercer lloc, respectivament. Seguint aquesta tendència mostrada per les dades, es pot afirmar que el nivell d'instrucció continua sent un capital essencial per a la inserció en el mercat de treball tot i que, com veurem, el nivell formatiu no sempre s'adequa al nivell ocupacional ocupat (sobrequalificació)¹⁷.

GRÀFIC 5.8. Categoria ocupacional segons lloc de naixement. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

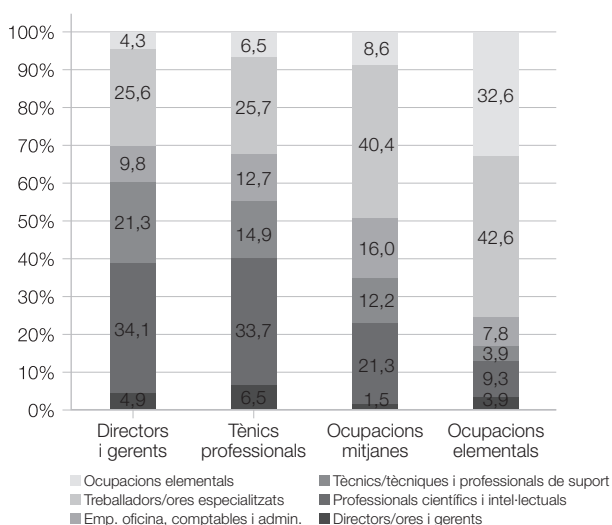
Ara bé, a banda de factors com el sexe, l'edat o el nivell formatiu, ja hem anat veient com el factor ètnic es configura com un element contundent de segregació de les persones joves dins del mercat de treball. La discriminació que pateixen els i les joves immigrants es mostra de forma explícita en el gràfic 5.8, on s'observa que estan més ocupats en la cua de l'escala ocupacional, mentre que els i les joves autòctones ho fan més en les ocupacions

¹⁷ El fenomen de la sobrequalificació és analitzat amb detall més endavant. Consulteu també Serracant (2005).

de major qualificació i que solen tenir millors remuneracions. Es pot constatar, doncs, una *etnoestratificació*¹⁸ clara del col·lectiu juvenil en la qual els i les joves immigrants estan en les categories ocupacionals més baixes (ocupacions elementals i treballs especialitzats).

Les dades anteriors tenen a veure amb el fet que la distribució de les persones joves en els diferents segments ocupacionals guarda una forta relació amb el seu origen social familiar, un fet que queda palès si ens fixem amb la segmentació de joves en funció del nivell d'estudis i la categoria socioeconòmica dels seus progenitors. Els i les joves fills i filles de pare o mare amb estudis universitaris o amb ocupacions elevades (directives i gerencials o tècniques i professionals) acostumen a ocupar-se en més proporció en posicions de gestió (directives i gerencials) o en ocupacions que demanen major qualificació en el mercat de treball (ocupacions tècniques i professionals). I, de forma inversa, els i les joves amb progenitors ocupats en una categoria socioeconòmica baixa (ocupacions elementals) i amb un nivell d'estudis baix tendeixen a estar en major mesura en les ocupacions elementals o en els treballs especialitzats. En una zona intermèdia, els i les joves amb progenitors amb estudis secundaris postobligatoris i amb ocupacions que requereixen una qualificació mitjana tendeixen a concentrar-se en les ocupacions d'empleats d'oficina i com a treballadors/ores especialitzats/ades. Tot això es pot observar en el gràfic 5.9 i complementar amb la taula A5.7.

GRÀFIC 5.9. Categoria ocupacional de la persona jove (barres verticals) segons categoria ocupacional dels progenitors (eix horitzontal). Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

18 Aquest concepte s'utilitza de forma recurrent entre la literatura que analitza el mercat de treball en què s'insereixen les persones immigrants, un mercat altament segmentat per ètnia (Anderson, 1999; Parella, 2003; Cachón, 2003; Pajares 2005; Miguélez et al., 2011).

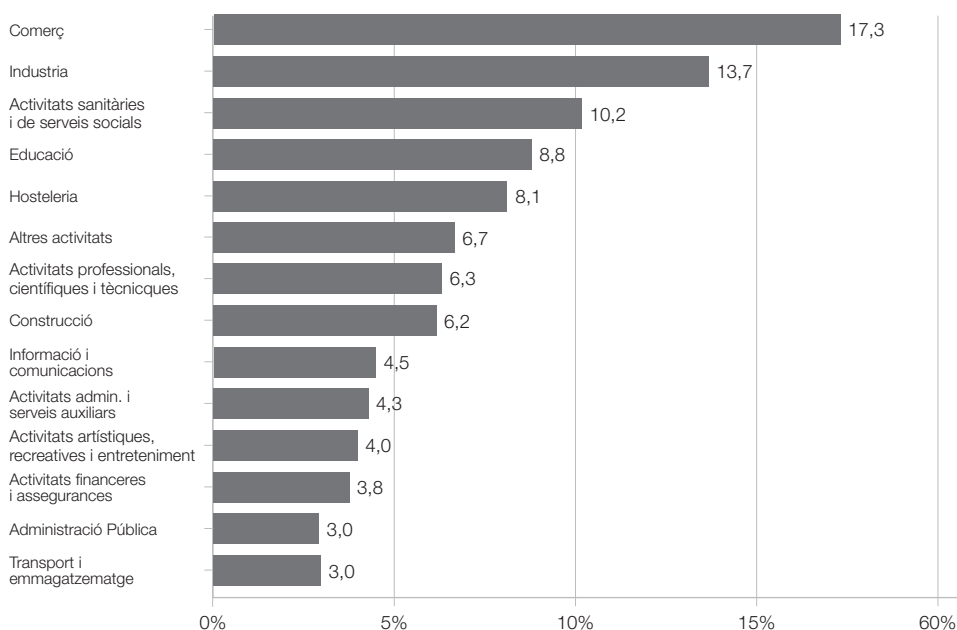
Des del punt de vista territorial, cal destacar que a les ciutats més grans és on es concentren més personal empleat d'oficina i, des del punt de vista comarcal, destaca l'alta proporció de joves treballadors especialitzats a les Comarques Gironines.

5.3.3. Sectors d'activitat

Situació actual i evolució

Els sectors on els i les joves s'ocupen de forma predominant són el comerç, la indústria, els serveis socials i sanitaris, l'educació i l'hosteleria (gràfic 5.10). En segon lloc, es posicionen les activitats científiques i tècniques així com la construcció, mentre que la resta d'activitats són ocupades per menys d'un 5% de joves.

GRÀFIC 5.10. Sectors d'activitat. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012.
Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si comparem les dades agregades en quatre grans sectors d'activitat genèrics (sector primari, indústria, construcció i serveis) de l'EJC12 amb les de l'EJC07 (recollides a la taula A5.8), s'observa com el període de crisi ha provocat un increment de la importància relativa dels llocs de treball del sector terciari, en detriment del sector de la indústria i la

construcció, dos dels sectors que més han patit la destrucció d'ocupació amb la crisi¹⁹. Efectivament, els i les joves ocupats a la indústria han passat d'un 25,9% el 2007 a un 14% el 2012 i, en el cas de la construcció, d'un 8,7% a un 6,1%.

Factors socioestructurals i contextuals

En aquest apartat s'observa clarament l'existència de segregació horitzontal per sexe en el mercat de treball. S'evidencia en la distribució diferencial d'homes i dones per sector d'activitat. Aquí, l'anàlisi de la posició de les dones al mercat de treball des de les perspectives de la segmentació del mercat de treball abans esmentades requereixen la inclusió de les crítiques feministes des de la teoria de la interacció producció-reproducció (Beechey, 1994 i Humphries i Rubery, 1994). Des d'aquest punt de vista crític, els fonaments que expliquen la segmentació i la segregació per gènere en el món productiu resideixen en les relacions asimètriques de la divisió sexual del treball, on la posició subordinada de la dona a l'esfera domèstica circumscriu unes condicions d'entrada desiguals al món de la producció. La segregació horitzontal i vertical per gènere, per tant, és fruit d'una forma específica d'interacció entre la producció i la reproducció que situa les dones en posició de desavantatge en el mercat de treball. La segregació es fa explícita i tangible en el mode de distribució ocupacional de les dones per sectors i grups professionals.

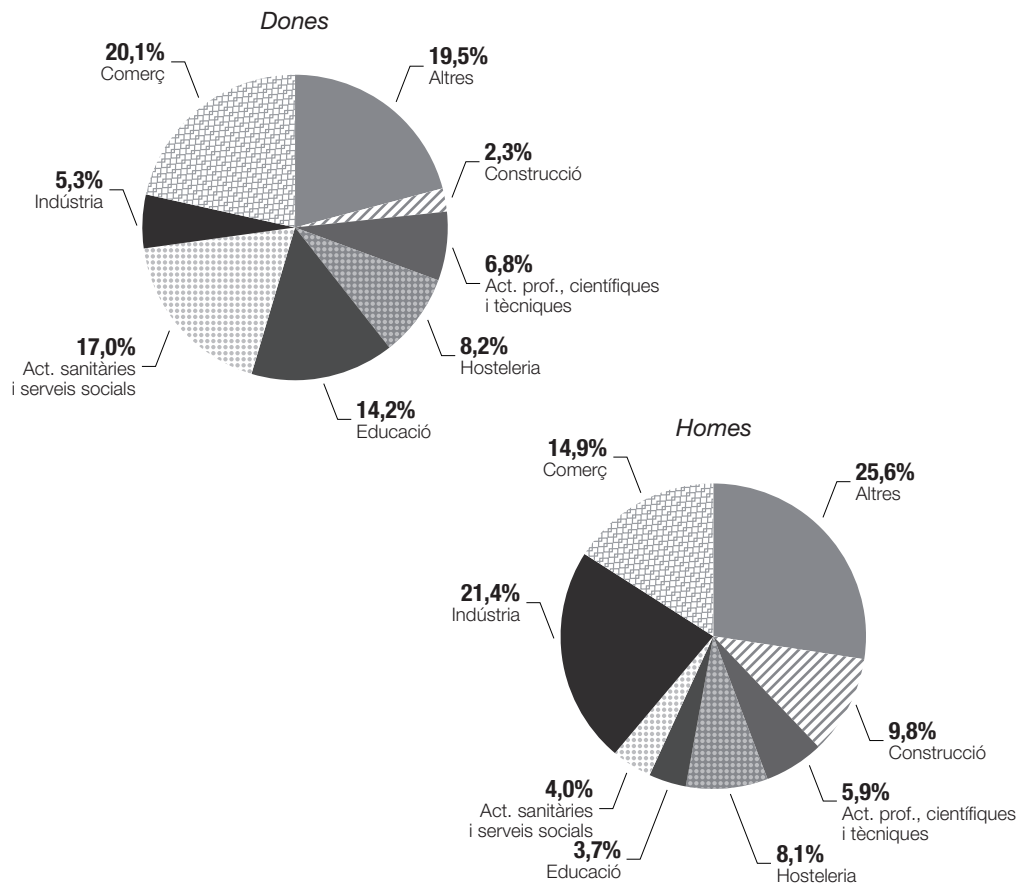
Al gràfic 5.11 es mostra la distribució per sexe dels set sectors en què més joves s'ocupen. S'observa que els homes estan més presents que les dones en sectors tradicionalment més masculinitzats com són la indústria (21,4% dels joves front al 5,3% de les joves), la construcció (9,8% front al 2,3%) o el sector del transport i l'emmagatzematge. De forma inversa, la major presència de les joves es produeix en els sectors terciaris com el comerç (20,1% de les joves front al 14,9% dels joves), l'educació (14,2% front al 3,7%) o les activitats sanitàries i de serveis.

En aquest sentit, les dones omplen, en major mesura, les ocupacions de la "societat de serveis" relatives a la cura i a la reproducció. Es tracta d'unes activitats relacionades, en molts casos, amb les funcions domèstiques i de caràcter auxiliar (Murillo, 1996) –ocupacions «*pink collar*»–, que també s'han anomenat la "indústria de l'Estat del Benestar": educació, sanitat i serveis socials (O'Connor, 1996)²⁰. Uns sectors que s'han expandit amb la progressiva desindustrialització de l'economia espanyola però que ho han fet a partir de la creació d'ocupació de baixa qualitat i d'una major dualització del mercat de treball (Torns *et al.*, 2007 i Banyuls *et al.*, 2009).

19 Recio (2011), a partir de les dades de l'EPA, mostra que durant el període 2007-2010 la destrucció d'ocupació a l'Estat es va centrar fonamentalment en la construcció i la indústria manufacturera. Aquests dos sectors conjuntament foren els responsables del 74,5% de la destrucció neta d'ocupació en el citat període.

20 Són activitats que comparteixen un mode de fer i estar que recorda el treball de cura informal i que posiciona a qui les exerceix –dones– en una situació de subordinació pel fet que desenvolupen treballs amb un baix reconeixement, prestigi i valoració (Torns i Carrasquer, 1987) La sectorialització de les dones en el mercat de treball en ocupacions que guarden un símil en el contingut i el simbolisme social amb el treball reproductiu és el que algunes autores han anomenat el "patriarcat públic" (Hernes, 1987; Walby, 1997; Daly i Lewis, 2000).

GRÀFIC 5.11. Sectors d'activitat de la població segons sexe. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa al factor de l'edat (taula A5.9), es poden veure algunes tendències en l'associació que s'estableix entre algunes franges d'edat i alguns sectors d'activitat. Així, al comerç s'insereix el grup d'edat més jove (de 15 a 24 anys): més d'un 50% de joves entre aquestes edats hi treballen. La franja de joves entre 15 a 19 anys també es mostra altament representada en sectors com el de la informació i les comunicacions (15,9%) i en les activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment. En canvi, les persones joves de les franges d'edat més elevades (de 25 a 34 anys) tendeixen a ubicar-se més en activitats com la construcció, les activitats sanitàries i serveis socials, així com en les activitats professionals, científiques i tècniques.

El nivell d'estudis es presenta com un eix fonamental en la distribució dels i de les joves en els diferents sectors d'activitat. Les persones amb estudis superiors tendeixen a inserir-se menys en sectors tradicionals com la indústria, el comerç, la construcció o l'hosteleria;

mentre que s'ubiquen majoritàriament en sectors d'activitat com l'educació (15,3%), les activitats sanitàries i els serveis socials (13,9%), les activitats professionals, científiques i tècniques (10,2%) o les activitats financeres (6,1%).

Dins de tots aquests sectors d'activitat, el lloc de naixement té, de nou, un impacte també important. En sectors com l'hostaleria, els i les joves immigrants (19,6%) tenen un pes molt més gran que els i les joves autòctons (6,3%). Aquesta major presència d'immigrants també succeeix en el sector de les activitats administratives i de serveis auxiliars a les empreses, en què hi ha un 13,4% de persones immigrades front al 2,8% de persones autòctones. En canvi, aquells sectors en què persones joves autòctones tenen una inserció laboral superior a la d'immigrants són sectors com l'educació, l'Administració o les activitats sanitàries i de serveis socials, així com les activitats financeres i d'assegurances.

En aquest punt, és interessant destacar que si bé tradicionalment els nínxols ètnics en els quals s'ocupen les persones immigrades són els sectors de la construcció, el comerç, l'agricultura, l'hostaleria i les llars (Pajares, 2010), en el cas de la població jove aquests segments mostren una major diversitat.

Respecte a l'associació que pot tenir la llengua inicial respecte al sector d'activitat en el qual s'insereixen, a la taula A5.9 es pot observar com entre els i les joves autòctons, els i les que vénen de famílies catalanoparlants estan més representats en les feines de l'Administració pública i el sistema educatiu. De forma diferent, els i les joves autòctons que provenen de famílies castellanoparlants estan més presents en sectors com el comerç (22,8%), les activitats administratives (6,3%) o el transport i l'emmagatzematge (4,1%).

Des del punt de vista del territori, es poden destacar algunes tendències. Així, a les Comarques Gironines, la població jove treballa en l'hostaleria en major mesura que en la resta d'àmbits territorials. En l'àmbit Metropolità destaca l'ocupació en el sector de la informació i les comunicacions i, en el Camp de Tarragona, l'ocupació en les activitats de l'Administració pública (taula A5.9).

En relació amb la influència que la família d'origen pot tenir en el sector d'activitat en què s'ocupen les persones joves, hi ha dos indicadors bàsics: el nivell d'estudis i la categoria socioeconòmica dels progenitors. Així, els fills i les filles de pares i mares amb estudis obligatoris o inferiors es col·loquen majoritàriament en sectors com la indústria (17,5%), la construcció (8,2%) o el transport i l'emmagatzematge (4,4%); mentre que, a l'altre extrem, els fills i les filles de progenitors amb estudis universitaris tendeixen a col·locar-se en sectors com l'educació (13%), les activitats professionals, científiques i tècniques (10,5%) o les activitats financeres (6,6%).

I, si ens fixem en la categoria socioeconòmica més alta del pare o la mare, les majors diferències entre joves es troben en el sector de l'educació i de les activitats professionals, científiques i tècniques, atès que la majoria dels i de les que treballen en aquests sectors són fills i filles de directors/ores i gerents o de tècnics/ques i de professionals. El mateix passa en el sector de les finances o de l'Administració pública, dos sectors que absorbeixen principalment fills i filles de tècnics/tècniques i de professionals.

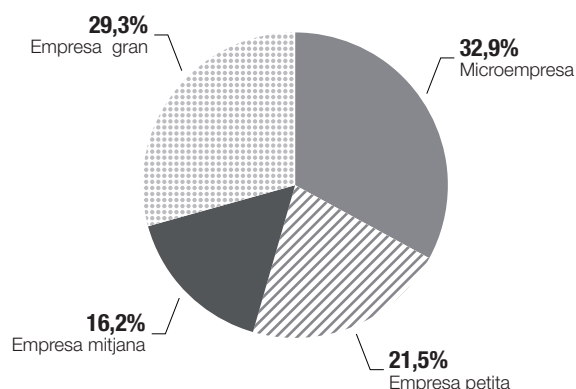
Tenint en compte la idiosincràsia interna de cada un d'aquests sectors, la disparitat de situacions professionals entre joves d'un origen social familiar o un altre sembla ser una realitat. Aquest fet, però, es podrà matissar amb l'anàlisi del comportament en la resta d'indicadors de les característiques d'ocupació tractats més endavant.

5.3.4. Mida de l'empresa

Situació actual

La gran presència de les petites i mitjanes empreses (PIMES) a Catalunya és una realitat que es trasllada en part a l'univers juvenil. Un 32,9% de joves treballa en microempreses (empreses de menys de 10 treballadors/ores) i un 21,5% en empreses petites (entre 10 i 49 treballadors/ores). No obstant això, un significatiu 29,3% de joves treballa en grans empreses (més de 250 treballadors/ores).

GRÀFIC 5.12. Mida de l'empresa. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Factors socioestructurals i contextuals

Si fins ara la variable sexe ha estat primordial a l'hora d'interpretar la segmentació vertical i horitzontal del mercat de treball juvenil, no sembla que tingui tant pes en la distribució de joves segons la mida de l'empresa. No obstant això, s'observa alguna relació destacable (taula A5.10), com en el cas de les grans empreses, on les dones tendeixen a concentrar-s'hi més que no pas els homes: un 33% de dones front al 25,8% d'homes. D'altra banda, pel que fa a l'edat, tampoc no es troben diferències internes gaire rellevants, excepte en el fet que els i les joves d'entre 15 i 19 anys es concentren clarament a la microempresa i a la petita empresa, en detriment de les empreses mitjanes i grans.

Continuant en la taula A5.10, destaca la influència del nivell d'estudis i l'origen geogràfic. Més de dos terços de joves amb estudis obligatoris o inferiors treballen en microempreses i empreses petites, mentre els i les joves amb estudis superiors tendeixen a ubicar-se en major mesura en empreses mitjanes i grans. En el cas de l'origen, els i les joves immigrants s'insereixen de forma clara en les microempreses i en les petites empreses (més d'un 75%), mentre que els i les joves autòctons mostren una distribució molt més equitativa entre les diferents empreses i una concentració més alta en les grans empreses.

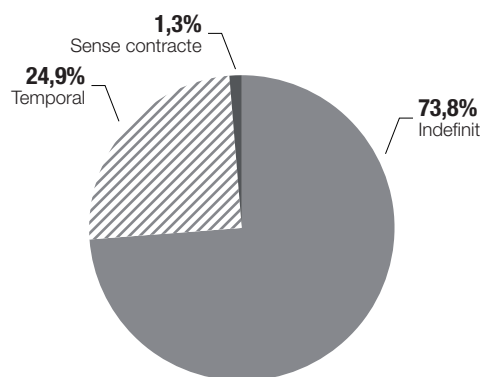
5.3.5. Les condicions contractuals

Situació actual

Les condicions contractuals que recull l'EJC12 es diferencien en sis categories: en pràctiques i formació, temporal o similars, indefinit, indefinit discontinu, sense contracte i beca. Per tal de facilitar la comprensió de les dades, hem agrupat aquesta variable en tres categories: a) contracte indefinit, b) contracte temporal o c) sense contracte.

Al gràfic 5.13 s'observa que gran part de la població jove ocupada es troba en una situació d'estabilitat contractual, atès que un 73,8% gaudeixen de contracte indefinit, mentre que un 24,9% tenen contracte temporal. Segons les dades d'ocupació disponibles, les persones joves que treballen en l'economia informal (sense contracte) representen tan sols un 1,3% del total de joves ocupats.

GRÀFIC 5.13. Condicions contractuals. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

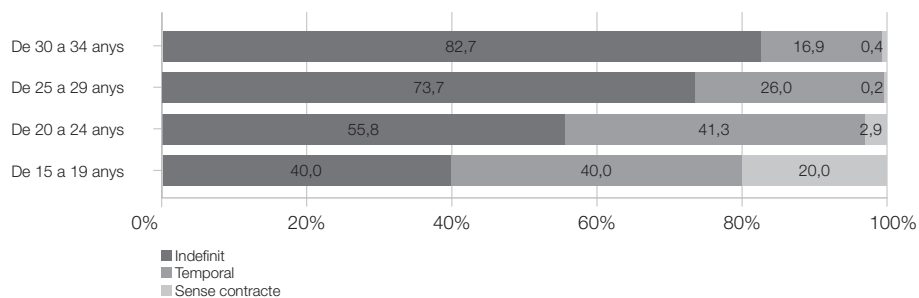
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Ara bé, com que les dades de l'EJC12 només analitzen les característiques contractuals de l'ocupació juvenil quan és l'activitat principal (i no quan és activitat secundària), val la pena complementar-les amb les dades que de l'EPA. L'EPA mostra que, durant el II trimestre del 2012, un 31,9% de joves ocupats tenien contracte temporal i un 68,1% indefinit.

Factors socioestructurals i contextuals

Altra vegada, però, el més interessant és veure si aquestes condicions contractuals estan estratificades segons la posició i l'origen dels i de les joves en l'estructura social catalana (taula A5.11). En aquest sentit, es produeixen algunes diferències per sexe amb relació a la situació contractual, atès que un 76,6% dels homes joves treballa amb contracte indefinit, un percentatge lleugerament superior al del 71% de dones que tenen aquest tipus de contracte. Així mateix, les dones joves tendeixen a tenir unes condicions contractuals de major temporalitat. Però aquesta segmentació contractual del mercat de treball juvenil es fa encara més evident si tenim en compte el comportament de les diferents franges d'edat (gràfic 5.14).

GRÀFIC 5.14. Condicions contractuals segons edat. Joves ocupats/ades assalariats de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

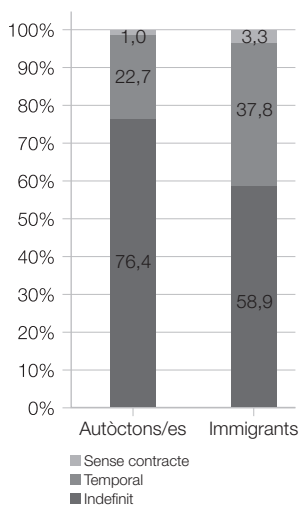
Al gràfic 5.14 es posa en relleu la progressiva estabilització contractual que tenen les trajectòries laborals de les persones joves, un fenomen que serà estudiat amb més profunditat en l'apartat 5.6. però que aquí ja podem apuntar. Efectivament, un 82,7% de joves ocupats assalariats d'entre 30 i 34 anys gaudeixen d'un contracte indefinit, un percentatge que gairebé dobla les dades per a joves entre 15 i 19 anys i que segueix una tendència creixent al llarg de tot el període que abasta la joventut. Així doncs, la temporalitat descendeix amb l'edat i també sembla que ho facin les situacions de treball informal.

El nivell d'estudis i el lloc de naixement marquen diferències importants en les situacions contractuals dels i de les joves. A la taula A5.11 es pot veure com les persones joves amb estudis superiors estan, proporcionalment, més afectades per la temporalitat contractual (26,8%) que els i les joves amb estudis secundaris obligatoris (18,4%). Aquest fet, probablement, es pot explicar per la menor antiguitat en el mercat de treball que tenen els i les joves que han cursat estudis universitaris en comparació amb els i les joves amb nivells d'estudis inferiors. L'antiguitat acostuma a permetre a una part de joves passar de la temporalitat a l'estabilitat.

Els i les joves també tenen diferències importants en el tipus de contracte segons el seu lloc de naixement (gràfic 5.15). Els i les joves autòctons es concentren en un 76,4% en

feines amb contracte indefinit, mentre que els i les joves immigrants ho fan en un 58,9%. Les dades també mostren la tendència a que l'ocupació assalariada sense contracte estigui desigualmente distribuïda entre joves autòctons i immigrants, i es constata de nou que els i les joves immigrants estan més presents en l'economia submergida que no pas les persones joves autòctones: les darreres ho estan en un 1% mentre que els i les immigrants en un 3,3%.

GRÀFIC 5.15. Condicions contractuals segons lloc de naixement. Joves ocupats/ades assalariats de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Des del punt de vista territorial, les persones joves amb contracte temporal i indefinit es distribueixen de forma bastant uniforme, però es pot destacar el cas de l'àmbit territorial del Camp de Tarragona, on hi ha una tendència clara a reunir més joves amb unes condicions contractuals temporals.

En aquest cas, en comparació amb altres ítems analitzats del mercat de treball juvenil, la procedència familiar no sembla que correlacioni tant amb la situació contractual de les persones joves.

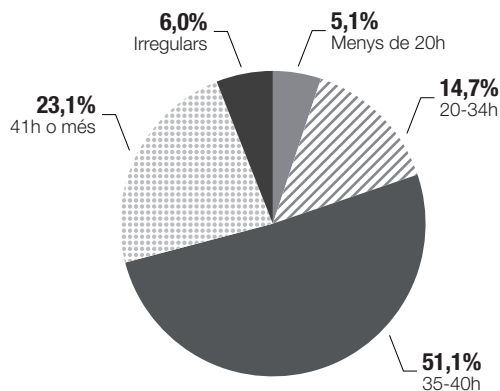
5.3.6. La jornada laboral

Situació actual

Vegem la llargada de la jornada laboral que tenen les persones joves (5.16). La majoria dels i de les joves treballen amb una jornada laboral d'entre 35 i 40 hores (51,1%), però, en segon lloc, cal destacar que un 23,1% fa jornades de treball extenses que sobrepassen la

jornada de 40 hores setmanals. Altrament, un 19,8% de joves fa jornades més curtes de 35 hores setmanals i un significatiu 6% fa jornades de treball de caràcter irregular²¹.

GRÀFIC 5.16. Jornada laboral. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

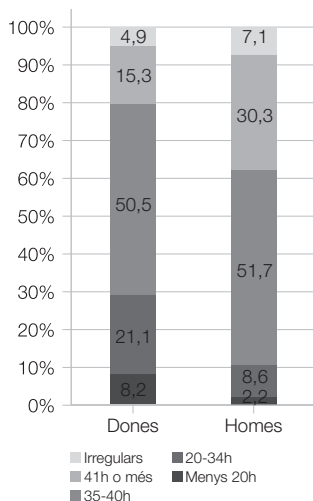
Factors socioestructurals i contextuals

Més enllà de la segregació horitzontal i vertical per sexe que s'ha constatat entre les persones joves, s'ha vist com es consoliden dues característiques més de l'ocupació jove femenina a Catalunya: els contractes temporals (veure apartat anterior) i les jornades a temps parcial. Com apunta Torns (2008b), ambdós fenòmens poden ser sinònims de relatives males condicions de treball, salaris baixos, horaris atípics i economia submergida.

Pel que fa a la jornada laboral majoritària de les persones joves, que és aquella que se situa entre les 35 i les 40 hores, la representació masculina i femenina és molt similar (gràfic 5.17). No obstant això, les diferències per sexe es fan notòries en els extrems, és a dir, en la jornada a temps parcial (menys de 20 hores i entre 20 i 34 hores) on la suma dels dos percentatges és d'un 29,3% en el cas de les joves, mentre en el cas dels homes suma tan sols un 10,8%. De forma lògica, en l'altre extrem (jornades de més de 41 hores) hi predominen els joves (30,3%), en comparació a un 15,3% de les joves.

21 Les jornades irregulars són aquelles a les quals, per a la pregunta "Habitualment, quantes hores treballes a la setmana?", no responen un nombre d'hores concretes perquè no tenen una jornada regular fixa.

GRÀFIC 5.17. Jornada laboral segons sexe. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

A banda del que reflecteixen les dades, és interessant preguntar-se pel motiu que fa que les dones estiguin més presents en la jornada a temps parcial. Analitzant dades de l'EPA, Castelló (2011) mostra que la primera raó per la qual homes i dones treballen a temps parcial és la de no haver trobat un treball a jornada completa. La diferència de gènere, però, apareix en la segona raó més explicada: en les dones és haver de tenir cura de menors o persones adultes dependents, mentre que en els homes és degut a "altres motius".

Així, les dades reforcen la idea que les dones són el col·lectiu "diana" d'una mala relació entre el temps i el treball (Torns, 2005). La major ubicació de les dones en treballs a temps parcial està lluny de ser voluntàriament escollida, ja que té una relació clara amb la necessitat de conciliar la vida professional amb la vida familiar, mentre que en el cas dels homes sembla que aquesta necessitat és inexistente. Per tant, el treball a temps parcial està clarament feminitzat entre la població jove, en gran part, a causa majoritàriament del treball domèstic i manteniment de la divisió sexual del treball a l'àmbit privat, que continua adjudicant a les dones la cura de les persones dependents.

Si s'avalua l'impacte de l'edat en el tipus de jornada de les persones joves, s'observa com són les persones de les franges d'edat més joves les que fan les jornades de treball més reduïdes (taula A5.12) i/o les que tenen més jornades irregulars. En canvi, els i les joves d'edats més avançades són els i les que predominen de forma més clara en les jornades de 35 a 40 hores i en les que es perllonguen més enllà de les 40 hores setmanals.

El nivell d'estudis també és un factor que es relaciona amb el tipus de jornada. Com es pot veure a la taula A5.12, les jornades més extenses recauen més sobre les persones joves amb estudis inferiors (un significatiu 30,3% tenen aquest tipus de jornada), de la mateixa manera que les jornades irregulars (9,9%).

D'altra banda, respecte al lloc de naixement, les diferències significatives en la jornada es troben entre els i les que fan jornades irregulars o a temps parcial, dos tipus de jornades on hi ha una major presència de joves immigrants (*etnoestratificació*). La balança tomba cap als i les joves autòctons quan es tracta de jornades completes (de 35 a 40 hores), en què hi ha un 53,8% de persones joves autòctones enfront d'un 35,9% de joves immigrants (taula A5.12).

Respecte al context territorial, només es pot destacar que als municipis més grans (més de 50.000 habitants) és on hi ha més tendència a haver-hi més joves amb jornades inferiors a 20 hores setmanals, així com menys jornades que es perllonguin més enllà de les 40 hores.

Si ens fixem en l'origen socioeconòmic i formatiu de les famílies, trobem que els i les joves que vénen de famílies amb estudis bàsics tendeixen a concentrar-se més en jornades de treball llargues o extenses, mentre que aquells i aquelles joves amb progenitors universitaris o amb estudis secundaris tenen jornades més curtes (taula A5.12).

5.3.7. Les condicions salarials²²

Situació actual i evolució

Els diferents nivells retributius de les persones joves s'han agrupat en quatre categories o quartils²³: 1) 25% més baix: fins a 920 € (mitjana del grup: 572 €); 2) entre 950 € i 1.272 € (mitjana: 1.106 €); 3) entre 1.275 i 1.615 € (mitjana: 1.450 €); i 4) 25% més alt, des de 1.690 € (mitjana: 2.086 €).

La *polarització d'ingressos del treball* existent entre la població jove es pot veure a través del càlcul de la ràtio entre els dos grups de joves amb ingressos més extrems: el 10% que més cobra guanya, de mitjana, 2.510,2 €; és a dir, 7,3 vegades més que el 10% que menys cobra (345,7 €). La polarització també es pot veure a través de la dispersió típica, atès que els i les joves ocupats cobren 1.312 € de mitjana, però la desviació típica d'aquesta mitjana és de 628 €, de manera que la variabilitat salarial interna dins de la població jove és considerable.

Si comparem aquestes dades amb les obtingudes per l'EJC07, observem que hi ha petites diferències. Efectivament, la mitjana salarial ha augmentat en aquests últims cinc anys, passant de 1.259 € el 2007 a 1.362 € el 2012 (ha pujat un 8,2%, tenint en compte que en aquests cinc anys l'IPC ha augmentat en un 11,8%). La desviació típica ha disminuït lleugerament, atès que el 2007 era de 663 €, un valor més alt que el vist el 2012 (624 €). En definitiva, aquestes dades informen d'una millora en la mitjana dels ingressos salarials percebuts i una menor desigualtat d'ingressos interna entre els i les joves ocupats.

²² Pot veure's una anàlisi més detallada d'aquesta qüestió al capítol d'Ingressos i despeses d'aquest volum.

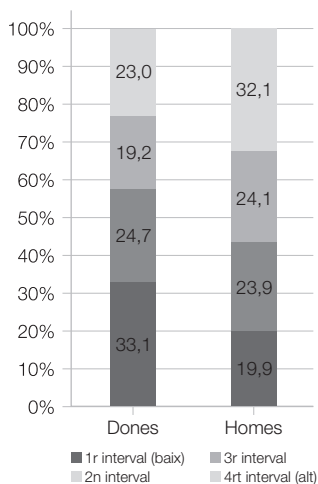
²³ Les dades fan referència als ingressos mensuals nets del treball prorratejats en 12 pagues.

Hi ha una dada interessant a l'hora d'analitzar la tendència de la *polarització en els ingressos* del mercat de treball juvenil i és la ràtio obtinguda de dividir el grup amb salaris més alts entre el grup amb salaris més baixos. En aquest sentit, seguint aquesta dada, es pot apuntar que la polarització salarial podria estar disminuint lleugerament amb la crisi ja que, si bé la ràtio del 2012 entre els dos grups de joves amb salaris més extrems és del 7%, l'any 2007 aquesta ràtio tenia nivells superiors: el 10% del percentil salarial superior cobrava 9,3 vegades més que el 10% del percentil més baix. Aquesta circumstància s'explicaria pel fet que la crisi ha impactat sobre els col·lectius més vulnerables, de manera que les persones joves que han mantingut l'ocupació són les que tenien uns millors ingressos.

Factors socioestructurals i contextuals

Un eix indispensable per analitzar la segregació salarial del mercat juvenil és el sexe. A tots els trets segregacionistes (segregació vertical i horitzontal) de l'ocupació femenina juvenil vistos fins al moment, cal afegir-hi les discriminacions laborals indirectes, com la discriminació salarial. La causa principal de la discriminació salarial és, precisament, la segregació ocupacional que situa homes i dones en extrems professionals i sectorials amb un reconeixement social i material dispar²⁴.

GRÀFIC 5.18. Ingressos del treball segons sexe. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

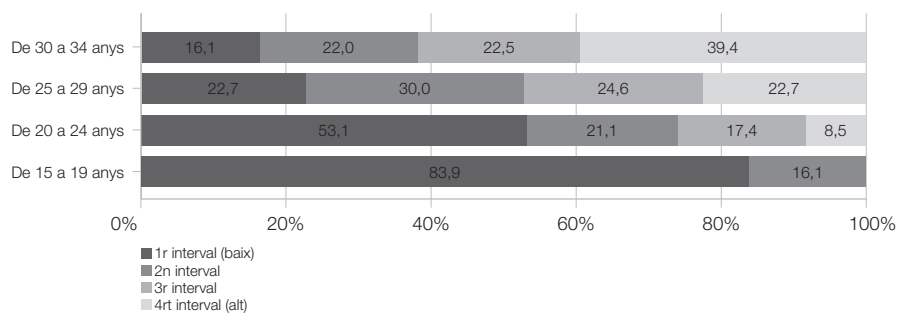
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

24 La discriminació salarial per gènere suscita, entre diferents teories socials, la necessitat de revisar unes categories professionals construïdes des d'un sistema patriarcal que *sexua* una estructura ocupacional d'aparença neutra (Torns, 1999; Maruani, 2000)

Al gràfic 5.18 es veu clarament l'existència d'aquesta discriminació salarial de les dones joves, atès que les dones se situen 13,2 punts per sobre dels homes en els intervals d'ingressos més baixos i 9,1 punts per sota en els intervals retributius més alts del rang salarial. Així doncs, en els dos intervals intermedis, la presència d'homes i dones és força equivalent, però en els extrems tendeix a divergir i a mostrar una estructura salarial dualitzada per sexe.

Les desigualtats en els ingressos del treball també es veuen altament reforçades per la variable edat (gràfic 5.19). De fet, aquí es pot parlar d'una clara dualització dels ingressos per edat, atès que les franges més joves (entre 15 i 24 anys) estan clarament més presents en els intervals més baixos. A mesura que l'edat i l'experiència laboral augmenten (i possiblement que les persones amb més estudis s'insereixen al mercat de treball), la presència de joves en els intervals més baixos descendeix i tendeix a desplaçar-se cap als intervals més alts de l'estructura salarial.

GRÀFIC 5.19. Ingressos del treball segons grup d'edat. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

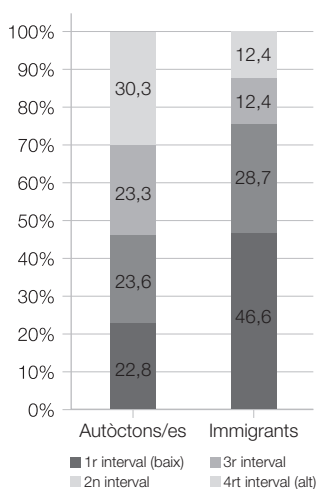
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si ens fixem en l'efecte que té el nivell d'estudis, a la taula A5.13 s'observa com és en els dos intervals salarials extrems (1r i 4t) on la variable estudis té un efecte significatiu. Així, els i les joves amb estudis superiors se situen en un 37,2% en l'interval de major remuneració, mentre que els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors hi són en un 19,3%. De forma inversa, en el primer interval (salaris més baixos) els i les joves amb estudis més baixos hi són en un 34,7% i els i les joves amb estudis superiors en un 18,7%. Comparativament, els i les joves amb estudis secundaris postobligatoris es reparteixen de forma més equitativa entre els diferents quartils salarials, tot i que tendeixen a concentrar-se en l'interval amb ingressos més baixos (33,6%).

De la mateixa manera que succeeix amb la distribució d'homes i dones joves en el mercat de treball, en què la lògica sectorial (segregació horitzontal) i la lògica professional (segregació vertical) desemboca en una discriminació salarial indirecta que perjudica les dones, la variable ètnica mostra un comportament semblant perjudicant els i les joves immigrants. Si es té en consideració l'*etnoestratificació* del mercat de treball juvenil vista anteriorment,

les persones joves immigrants tendeixen a ocupar aquelles professions més elementals i més poc qualificades, així com aquells sectors menys professionalitzats, de manera que la seva condició salarial acaba reflectint aquesta situació. Efectivament, al gràfic 5.20 es palesa aquesta dualització salarial. Un significatiu 46,6% de joves immigrants perceben salaris d'una mitjana de 572 € (1r interval), mentre que en el cas de joves autòctons aquesta proporció es redueix a més de la meitat (22,8%). De forma diferent, un 30,3% de joves autòctons es concentren en el quartil més elevat de la jerarquia salarial (4t interval: mitjana de 2.086 €), mentre que els i les joves immigrants ho fan en un 12,4%.

GRÀFIC 5.20. Ingressos del treball segons lloc de naixement. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Altrament, entre els i les joves autòctons s'observen millors condicions salarials entre les persones joves que tenen el català com a llengua inicial i les que només han tingut el castellà (o ambdues llengües) com a llengua inicial. A la taula A5.13 s'observa com un 36,1% de joves de famílies catalanoparlants se situen en el 4t interval salarial, mentre que els i les joves de famílies bilingües o castellanoparlants ho fan en un 23,8% i un 24% respectivament. Per tant, sembla que els i les joves de famílies catalanoparlants estan en una certa situació d'avantatge salarial que també es veu reflectida en la seva menor representació en el quartil salarial més baix.

Pel que fa a la localització territorial, no sembla que la variable municipal ni l'àmbit territorial tinguin massa pes en la distribució salarial de les persones joves, si bé sí que s'observa que els i les joves de zones més poblades, com és l'àmbit Metropolità, tendeixen a tenir salaris més elevats (un 30,2% se situen al 4t quartil). De forma diferent, les persones joves que viuen a les Comarques Gironines són les que se situen més lluny d'aquestes remuneracions més altes i tendeixen a concentrar-se en el 2n interval.

Si parem atenció a la distribució de joves per la categoria socioeconòmica dels progenitors en els dos extrems de l'escala salarial (1r i 4t quartil), s'observa que més de la meitat de joves amb progenitors amb ocupacions elementals tenen els salaris més baixos del mercat. A l'altre extrem de l'estructura salarial (4t interval), hi ha una gran representació de joves fills i filles de persones que ocupen càrrecs directius i de gerència o de tècnics/tècniques professionals (un 39,3% i un 36,6% respectivament), mentre que els fills i les filles de pare o mare amb ocupacions elementals o amb ocupacions de mitjana qualificació ho fan en un 16,2% i un 23,1%, respectivament (taula A5.13).

5.3.8. Relació entre qualificació i tipus d'ocupació

Dins de la relació entre la qualificació i el tipus d'ocupació desenvolupada, s'han tingut en compte tres dimensions per a l'anàlisi: 1) la sobrequalificació objectiva, referida a si l'ocupació s'ajusta objectivament o no al nivell d'estudis; 2) la sobrequalificació subjectiva, que analitza la percepció que tenen els i les joves sobre l'ajust entre la seva qualificació i els requeriments de la seva feina i 3) el camp d'estudis, mirant si l'ocupació està vinculada amb els estudis realitzats.

Sobrequalificació objectiva

La sobrequalificació objectiva només s'aplica a aquelles persones joves amb estudis superiors²⁵. En primer lloc, cal apuntar que l'any 2012 un 51,9% de joves ocupats i amb estudis superiors estaven en una situació de sobrequalificació objectiva (o infraocupació) (taula A5.14). Per poder comparar aquesta dada amb la de l'EJC07, cal descomptar-hi la població nascuda a l'estranger. Si ho fem, el percentatge de joves en situació de sobrequalificació objectiva el 2012 baixa a un 49,9%, que és un percentatge lleugerament superior al 46% que mostra l'EJC07. Ara bé, en ambdós casos les dades arriben a nivells prou alts com per posar en qüestió les teories clàssiques del capital humà (Becker, 1983), segons les quals a major nivell formatiu, major i millor és l'accés al mercat de treball. La sobrequalificació és, per tant, un fenomen que posa en dubte aquesta correlació lineal formació-inserció, i posa sobre la taula la influència d'altres variables diferents a la formació per explicar l'accessibilitat i el tipus d'ocupació que es té (Bonal, 1998 i QUIT, 2000).

Respecte a la correlació de les variables sociodemogràfiques i estructurals amb la sobrequalificació objectiva, s'observen algunes diferències significatives per sexe, ja que els homes mostren majors percentatges de sobrequalificació (56,1%) que les dones (48,7%) (taula A5.14). En canvi, les diferències per franja d'edat són gairebé inapreciables i poc significatives. Ara bé, sí que es presenten com a diferències segons el lloc de naixement (els i les immigrants estan bastant més sobrequalificats/ades: un 74,6% respecte a un 49,9%

²⁵ A l'EJC12 la sobrequalificació fa referència als individus amb estudis superiors (universitaris o CFGS) amb categories professionals superiors o iguals a 3 en la Classificació Catalana d'Ocupacions (que no estiguin en ocupacions directives i gerencials; ocupacions professionals, científiques i intel·lectuals; ni a ocupacions tècniques i professionals de suport). És a dir, identifica als individus que tenen ocupacions que requereixen una qualificació inferior al seu nivell d'estudis.

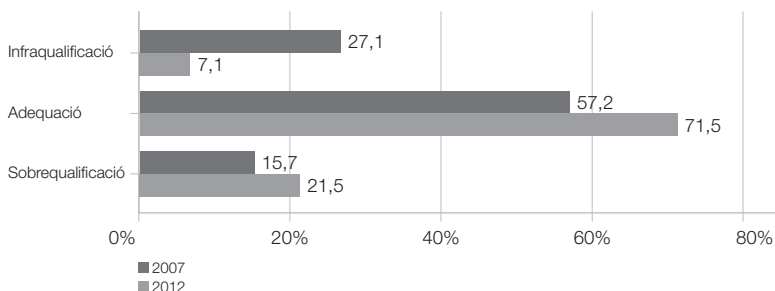
de joves autòctons)²⁶, i la mida del municipi (els i les joves de municipis d'entre 10.000 a 50.000 habitants estan, en general, més sobrequalificats).

Des del punt de vista de la procedència familiar, les persones joves amb progenitors ocupats en llocs de treball que requereixen una qualificació mitjana són les que acostumen a estar més infraocupades en el mercat de treball (taula A5.14), segurament -i en part- perquè són les que tenen més probabilitats d'haver assolit un nivell d'estudis superior.

Sobrequalificació subjectiva

Si avaluem la sobrequalificació des de la percepció de les persones que han respost l'enquesta²⁷, una gran majoria (68,8%) declara tenir uns estudis adequats a la seva feina, un 7,8% diu tenir un nivell d'estudis inferior i, un 23,4%, un nivell d'estudis superior al requerit a la seva feina. Si traiem la població immigrant d'aquest anàlisi, per fer la comparativa respecte l'any 2007, les dades no varien massa, atès que un 71,5% de la població autòctona diu tenir una feina que s'ajusta al seu nivell formatiu, un 7,1% declara tenir uns estudis inferiors als requisits de la seva feina i un 21,5% està en una situació de sobrequalificació (gràfic 5.21). Aquestes dades, en canvi, sí que han variat respecte a les obtingudes a l'EJC07, i donen lloc a un augment considerable de la percepció de sobrequalificació entre joves.

GRÀFIC 5.21. Adequació entre el nivell d'estudis i l'ocupació*. Joves ocupats/es de 15 a 34 anys nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

* Resposta a la pregunta: "Creus que el teu nivell d'estudis és adequat per la feina que fas?"

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Mirant els factors que es correlacionen amb la sobrequalificació subjectiva per les diferents variables considerades, observem com, per edat, són els i les joves d'entre 20 i 29 anys els que consideren més sovint estar en una situació de sobrequalificació (subjectiva). Per nivell d'estudis, els i les joves que més perceben una sobrequalificació en la seva feina són els

26 Si bé el nivell educatiu de les persones immigrants presenta diferències importants entre col·lectius, les situacions de sobrequalificació entre els joves amb estudis superiors són molt habituals entre la població treballadora immigrant. Així ho demostren els resultats d'investigacions efectuades a nivell espanyol i català (Solé, 1995; Parella, 2003).

27 A diferència de la variable sobre la sobrequalificació objectiva, referida únicament als joves i a les joves amb estudis superiors, en aquesta variable qualsevol persona ocupada es pot considerar sobrequalificada, independentment del seu nivell d'estudis.

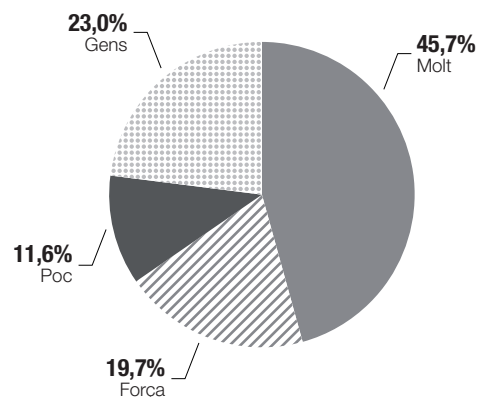
i les que tenen estudis secundaris o superiors (taula A5.15). Finalment, per origen familiar, els i les que vénen d'una família amb pare o mare amb estudis universitaris són qui més es perceben com a sobrequalificats/ades.

En darrer lloc, és interessant comparar l'ajust o desajust entre la sobrequalificació objectiva i la sobrequalificació subjectiva. Per fer-ho, ens centrem la població jove amb estudis superiors, l'única en què les dades permeten fer aquesta anàlisi. S'observa que (taula A5.14 i A5.15), entre els i les joves en què les dues valoracions no coincideixen, la dada de sobrequalificació objectiva (51,9%) és superior a la dada de sobrequalificació subjectiva (28,6 %). Per tant, hi ha una proporció important de joves que es troben objectivament en una situació de sobrequalificació però que subjectivament no s'hi consideren.

Ajust amb el camp d'estudis

Si es posa l'atenció en la tercera dimensió de la qualificació i s'observa l'encaix entre el camp d'estudis en el qual s'han especialitzat les persones joves i la feina que fan (gràfic 5.22), veiem com gran part de joves ocupats/ades (el 45,7%) consideren que la feina que fan s'ajusta al camp formatiu que han estudiat. En una situació intermèdia (força o poca adequació) n'hi ha un 31,3% i, en darrer lloc, un gens menyspreable 23% treballen en un àmbit que consideren del tot allunyat dels seu camp d'estudis.

GRÀFIC 5.22. Adequació entre el camp d'estudis i l'ocupació. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

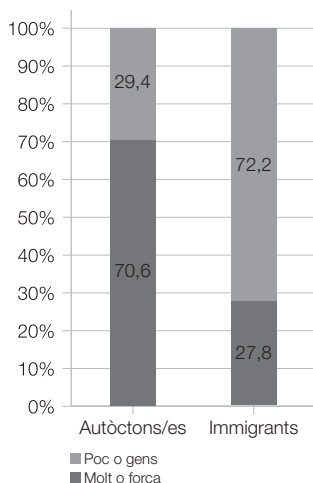
A la taula A5.16 s'observa que aquestes dades poc tenen a veure amb el sexe, però sí amb l'edat. Són els i les més joves (entre 15 i 24 anys) els que més acostumen a ocupar-se en feines que poc tenen a veure amb els seus estudis: un 76,2% de les persones entre 15 i 19 anys diuen haver cursat uns estudis que tenen poc o gens a veure amb la feina que fan i, en el cas de joves entre 20 i 24 anys, aquesta dada és d'un 48,4%. És en aquestes

edats què hi ha més joves que combinen la seva iniciació al mercat laboral amb els estudis, inserint-se en feines que sovint poc tenen a veure amb els seus interessos formatius o professionals, però que els aporten experiència en l'àmbit productiu i uns certs ingressos. Tot i que els i les joves d'edat més tardana (entre 30 i 34 anys) tendeixen a tenir ocupacions força relacionades o molt relacionades amb el que han estudiat, un gens menyspreable 34,3% ho fan en ocupacions que no s'ajusten al seu camp d'especialització formativa.

En aquesta dimensió de la qualificació, el nivell d'estudis assolit per les persones joves ocupades és clau. Així, els i les joves ocupats amb estudis superiors gaudeixen d'una ocupació que es correspon força o molt amb allò que han estudiat (75,2%), mentre que, els i les joves amb estudis secundaris tendeixen a tenir feines que s'ajusten poc o gens (en un 58% dels casos) al seu camp d'estudis. En aquest sentit, l'accés als estudis superiors sembla haver suposat una certa garantia de treballar en el camp desitjat en un futur.

Amb relació al lloc de naixement, les diferències entre les persones joves autòctones i les immigrants són molt rellevants (gràfic 5.23). Un 72,2% de joves immigrants ocupats treballen en feines que no tenen res a veure, o poc, amb allò que han estudiat (29,4% entre els joves autòctons). Aquesta major afectació de les persones joves immigrants es pot explicar perquè, en tenir una posició de major vulnerabilitat i un menor poder de negociació en el mercat de treball, això les fa més susceptibles a acceptar ocupacions sense tenir tant en compte les seves condicions i característiques (Villa, 1990 i Prieto, 1994)²⁸.

GRÀFIC 5.23. Adequació entre el camp d'estudis i l'ocupació segons lloc de naixement. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

28 Villa (1990) condiona la posició que ocupen les persones treballadors al mercat de treball a dos factors: a) les seves oportunitats de treball, atès el nivell de demanda agregada i la política empresarial i b) la posició relativa que ocupen en l'estructura social i que els diferencia en funció del seu poder social de negociació i el seu nivell d'acceptació de les condicions de treball: «por debajo del cual tenderían a considerar sus oportunidades de empleo 'socialmente inaceptables'» (Villa, 1990: 312). En termes de Prieto «por poder social de negociación de mercado se entiende la capacidad y disposición de un trabajador o conjunto de trabajadores para aceptar o rechazar un empleo por determinados salarios y en determinadas condiciones de trabajo» (Prieto, 1994: 36).

Pel que fa al territori, no s'observen diferències significatives entre els i les joves i l'adequació de la feina als estudis, excepte en el cas de les Comarques Gironines, on un important 48% (taula A5.16) fa feines allunyades dels seus estudis. Les diferències entre joves segons les variables d'origen familiar tampoc no són especialment grans, però sí que destaca el fet que són els i les joves que provenen de famílies d'una categoria socioeconòmica més baixa qui pateixen en major grau aquest desajust feina-estudis: un 55,2% fan feines poc o gens relacionades amb el seu camp d'estudis. En canvi, la mitjana de joves per a la resta de categories socioeconòmiques se situa en un inferior 34,6%.

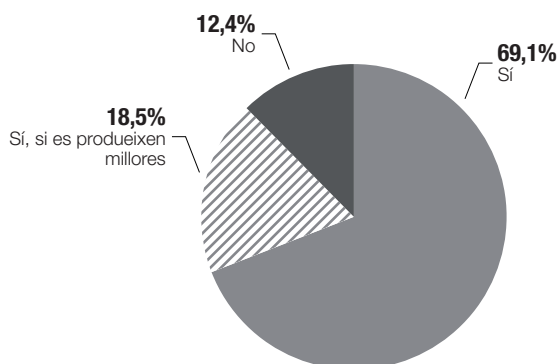
5.3.9. Valoració de l'ocupació

En aquest apartat s'analitzen tres dimensions diferents pel que fa a la valoració subjectiva de l'ocupació: 1r) les expectatives i/o desitjos respecte al futur professional; 2n) el grau de satisfacció amb el treball, considerat globalment i 3r) el grau de satisfacció amb diferents característiques o aspectes específics del lloc de treball.

Expectatives vers el futur professional

En primer lloc, respecte al desig de les persones joves envers al seu futur professional, veiem com un 69,1% de joves desitgen continuar treballant en la feina en què es troben en el moment de l'entrevista i un 18,5% sempre que les condicions laborals millorin. Tan sols un 12,4% declara no voler continuar a la feina on treballa.

GRÀFIC 5.24. Desig de continuar en la feina actual. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si observem aquestes mateixes dades (traient la població immigrant per fer-les comparables amb l'EJC07), veiem (taula A5.17) que un 72,7% desitja continuar en un futur en la seva feina actual, un 17,2% ho desitja sempre que es facin millores en les condicions

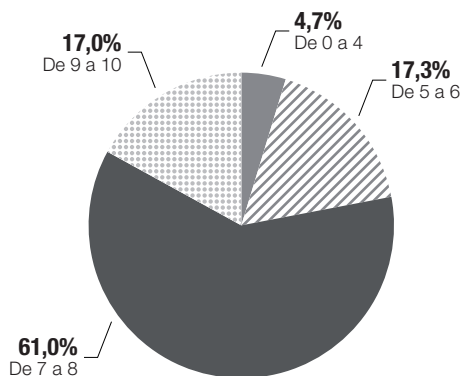
de treball i a un 10,1% li agradaria canviar de feina. L'any 2007, aquestes dades eren una mica diferents, atès que la proporció de joves que volia mantenir la seva feina de forma incondicional era menor que el 2012. Així, el 2007, un 47,8% de joves volia mantenir-se a la seva feina mentre que aquesta dada, com s'ha vist, augmenta en 24,9 punts percentuals l'any 2012. La diferència probablement s'explica pel fet que la crisi ha incrementat la por a quedar-se sense ocupació i per considerar més difícil d'aconseguir-ne una de nova i, per tant, incrementa el valor de preservar la feina.

Pel que fa al sexe, els homes es presenten més conformes amb la feina que tenen, mentre que les dones demostren més voluntat de canvi (taula A5.17). Amb relació a l'edat, a mesura que augmenta, el desig de canviar de feina disminueix. Pel que fa al nivell d'estudis, els i les joves amb estudis superiors expressen més desig de millorar la seva ocupació, sigui perquè són més exigents, perquè tenen unes expectatives més altes o perquè estan en situació de sobrequalificació. Finalment, els i les joves immigrants també mostren una gran disposició a canviar de feina, un fet que pot estar relacionat amb les dades comentades anteriorment en què s'observava com tendien a ocupar feines poc vinculades amb el seu camp d'estudis.

Grau de satisfacció amb el treball

Respecte a la satisfacció laboral, cal apuntar que actualment un 78,3% de joves ocupats valoren amb una puntuació força alta (entre 7 i 10) la seva ocupació actual (gràfic 5.25).

GRÀFIC 5.25. Grau de satisfacció amb la feina. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge (escala de 0 a 10)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Aquestes dades permeten veure la satisfacció dels i de les joves respecte a les seves condicions laborals, la qual cosa està relacionada amb les seves consideracions de què és una ocupació acceptable i/o bona, i amb el tipus de condicions laborals que s'està disposat a acceptar. Barranco (2010 i 2011) mostra que aquestes qüestions es veuen fortament

condicionades, entre d'altres raons, per la situació del mercat de treball. Segons l'autor, la satisfacció amb l'ocupació, els estàndards a partir dels quals s'avaluen les seves característiques i condicions laborals i el que es considera acceptable i s'està disposat a acceptar estan condicionats pel que anomena "efecte relativitzador del mercat de treball extern en les avaluacions de l'ocupació": els treballadors i les treballadores avaluen la bondat i/o qualitat de la seva ocupació actual comparant-la amb les oportunitats d'ocupació alternatives que, pel seu perfil social, creuen que tenen en el mercat de treball extern a l'empresa en la que estan. Seguint aquest raonament, el deteriorament de la situació del mercat de treball que es ve produint amb la crisi econòmica, l'augment de l'atur, la reducció salarial en moltes empreses, l'increment d'expedients d'ocupació, etc. apunten a probables canvis en la satisfacció amb les condicions laborals, així com en les consideracions del que és una ocupació acceptable i/o bona, i el tipus de condicions laborals que s'està disposat a acceptar.

Si es fa l'anàlisi per sexe (taula A5.18), cal dir que els homes joves tenen més sovint un grau molt elevat de satisfacció (entre 9 i 10), que les dones (un 19,2% enfront d'un 14,4%) i, per franges d'edat, la satisfacció més elevada té lloc entre el grup d'entre 20 i 24 anys. En segon lloc, el grup de joves d'entre 30 i 34 anys es concentra més en un nivell de satisfacció prou alt (entre 7 i 8) i el grup més jove (entre 15 i 19 anys) és el que viu més a disgust la seva situació laboral, probablement perquè, tal i com hem vist, també és el grup que viu un desencaix més gran entre allò que estudia i allò en què treballa. Segons el nivell d'estudis, tot i que totes les persones joves es concentren en una valoració global d'entre 7 i 8, els i les joves amb estudis superiors mostren una major satisfacció elevada (66,2%). Els i les joves autòctons tenen més sovint una satisfacció elevada que no pas els i les joves immigrants.

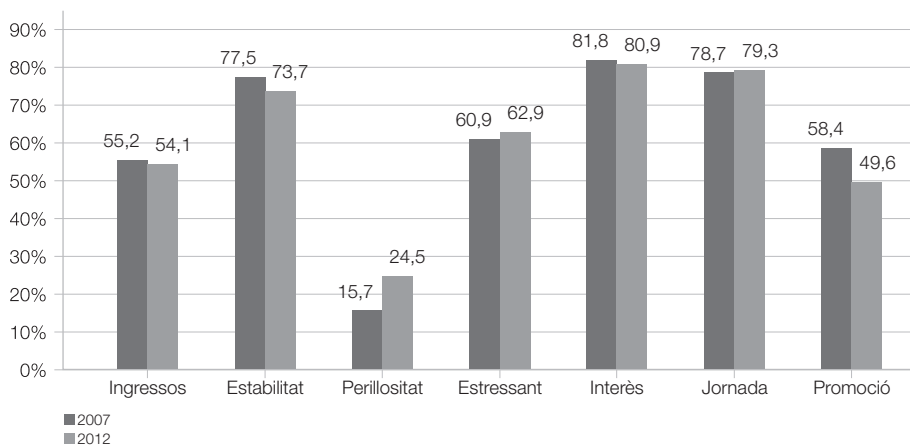
En darrer lloc, si vinculem la satisfacció laboral amb la procedència familiar, trobem que els fills i les filles de pare o mare universitaris tenen una satisfacció lleugerament superior a la resta (un 65,8% puntuen entre un 7 i un 8 i un 14,6% entre un 9 i un 10). D'altra banda, els i les que tenen estudis secundaris postobligatoris tendeixen a tenir una concentració més elevada que la resta en puntuacions d'entre 5 i 6, mentre que les puntuacions més baixes es donen entre els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors.

Valoració de la feina

Pel que fa a la valoració de diferents característiques específiques de la feina actual, en el gràfic 5.26 podem veure un resum sobre com les persones joves avaluen cada un dels aspectes preguntats tant al 2007 com al 2012: nivell retributiu, estabilitat, grau de perillositat i d'estrès, nivell d'interès, tipus de jornada i possibilitats de promoció.

Com es pot veure en el gràfic, al 2012, en comparació al 2007, les persones joves avaluen una mica pitjor alguns aspectes de la feina sobre els que se'ls pregunta com ara les possibilitats de promoció, el nivell d'interès, el grau d'estabilitat o el salari. En canvi, el nivell d'estrès, l'interès, el grau d'estabilitat, el salari i la jornada són aspectes que es mantenen pràcticament iguals i el nivell de perillositat es valora una mica millor actualment.

GRÀFIC 5.26. Valoració (molt o força) de diferents aspectes de la feina. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys nascuts/udes a Catalunya o la resta de l'estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

5.3.10. Convenis i representació sindical

En aquest apartat s'analitza quin grau de cobertura sindical tenen les persones joves ocupades i quantes s'ocupen en llocs de treball regits per un conveni col·lectiu²⁹.

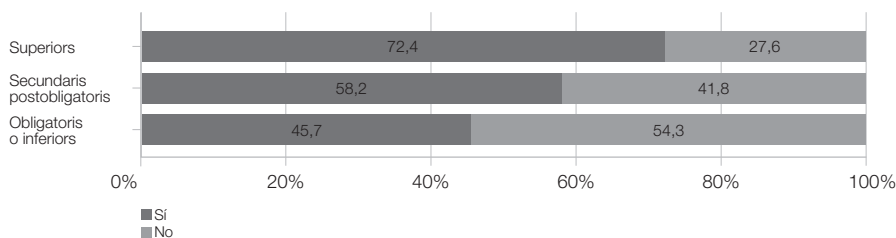
Conveni laboral

El 63,6% de joves ocupats assenyalen tenir una feina protegida per conveni. És probable, però, que la cobertura real sigui una mica superior, ja que no són poques les persones, joves i no joves, que desconeixen l'existència de conveni col·lectiu que les cobreix³⁰. Vegem com afecten els factors estructurals i sociodemogràfics considerats en aquest punt. Tal i com mostren les dades (taula A5.19), els homes tendeixen a gaudir en major mesura de convenis que les dones i, de la mateixa manera, a mesura que l'edat avança, la tendència a estar sota conveni augmenta. Ara bé, el factor que realment sembla que té una gran correlació en aquest punt és el nivell d'estudis finalitzat, ja que se suposa que la posició ocupacional millora a mesura que ho fan els estudis i, de retruc, les possibilitats de gaudir d'un conveni també. Com es pot observar al gràfic, a major nivell d'estudis la tendència a tenir cobertura per un conveni col·lectiu al centre de treball, o a conèixer la seva existència, augmenta.

29 Aquests dos aspectes no es poden analitzar de forma evolutiva (2007-2012), atès que es tracta de dos aspectes nous tractats només en l'EJC12.

30 És interessant saber que, d'acord amb Pitxer i Sánchez-Velasco (2008), al voltant del 70% d'assalariats de l'Estat estan coberts per conveni col·lectiu.

GRÀFIC 5.27. Tinença de conveni* segons nivell d'estudis. Joves ocupats/ades assalariats de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

* Resposta a la pregunta: "Al teu centre de treball s'aplica algun conveni col·lectiu?"

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

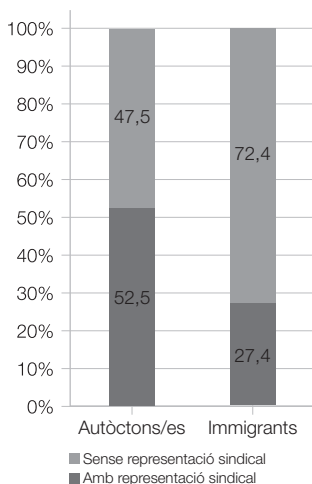
L'origen geogràfic també té una correlació evident en aquest aspecte, ja que, com s'ha vist, el lloc de naixement dels i de les joves té un gran impacte en la seva distribució ocupacional i provoca una etnoestratificació que també queda reflectida en la tinença o no de convenis. Així, els i les joves autòctons estan coberts per un conveni en el seu centre de treball en més del doble dels casos que els i les joves immigrants (taula A5.19). Concretament, un 69,3% de joves autòctons en tenen i tan sols un 32,7% de joves nascuts fora de l'Estat. En canvi, entre els i les joves amb progenitors catalans i els i les joves amb pare o mare de la resta de l'Estat, els primers surten perdent en aquest punt, ja que se situen en menor mesura en feines amb conveni col·lectiu.

La representació sindical entre la població jove ocupada es presenta altament dividida. Un 48,7% de joves assenyalen tenir algun tipus de representació sindical (la gran majoria, per mitjà d'algun representant o delegat/ada dels treballadors, i només un 0,2% dels casos per mitjà d'una assemblea de treballadors/ores), enfront d'un 51,3% que diu no tenir-ne (taula A5.20). En aquest cas, sembla que més dones joves gaudeixen de cobertura sindical que homes i, per edat, són els i les joves entre 25 i 29 anys els i les que tendeixen a estar més coberts per la representació sindical.

Pel que fa als estudis, els i les joves amb estudis superiors acostumen també a tenir més representació sindical en les seves empreses que no els i les joves amb estudis inferiors. A tall d'exemple, un 54% de joves amb estudis superiors diuen tenir representació sindical mentre que en el cas de joves amb estudis inferiors o obligatoris només es dona en un 39% dels casos, un fenomen que té l'explicació en les diferències per categoria ocupacional de les persones joves segons el nivell d'estudis.

Però aquí el factor origen torna a ser clau per comprendre la desigual distribució dels i de les joves assalariats pel que fa a la representació sindical en els llocs de treball. Si mirem el gràfic 5.28, es posa en relleu una segmentació del mercat de treball segons el lloc de naixement, aquest cop amb relació al grau de protecció sindical de què gaudeixen els treballadors i les treballadores: un 52,5% de persones joves ocupades assalariades autòctones tenen aquesta cobertura sindical, mentre que en el cas de joves immigrants el percentatge baixa a un 27,4%.

GRÀFIC 5.28. Representació sindical a l'empresa segons lloc de naixement. Joves ocupats/ades assalariats de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Des del punt de vista de l'origen familiar (taula A5.19), sembla que els estudis dels progenitors tenen poca relació amb la cobertura sindical dels i de les joves, però en canvi la seva categoria socioeconòmica sí que estableix certes correlacions. Així, els i les joves amb menor representació sindical són els i les que tenen progenitors que se situen en els dos extrems del mercat de treball: els i les joves amb pare o mare que ocupen càrrecs directius o gerencials (un 64,2% no tenen representació sindical) i els i les joves amb progenitors amb ocupacions elementals (un 59,8% no tenen representació).

Les diferències en la cobertura sindical en les diferents variables estructurals i sociodemogràfiques assenyalades s'expliquen per la grandària de l'empresa, el sector d'activitat i si s'està en el sector públic o privat. Diversos estudis per al conjunt de l'Estat han posat de manifest que la capacitat de representació sindical està directament relacionada amb la grandària de l'empresa i que existeixen diferències fortes per sectors³¹: a major grandària de l'empresa, majors possibilitats que existeixi representació dels treballadors i treballadores, però amb diferències importants per sectors d'activitat i entre sector públic i privat.

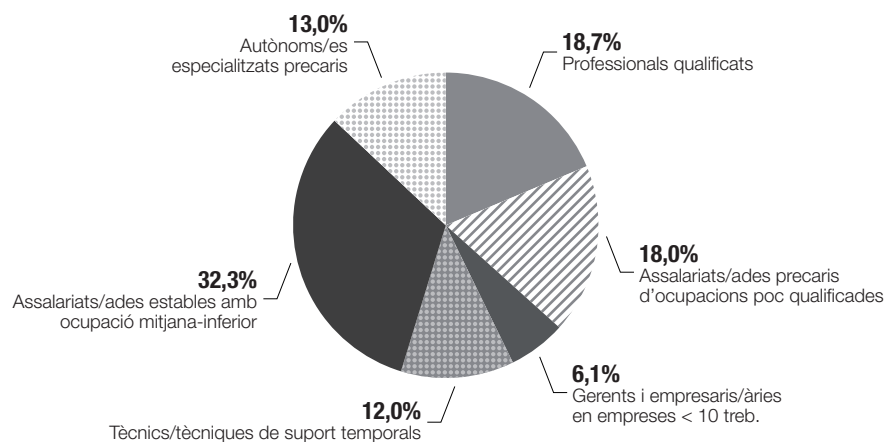
5.4. Tipologia de situacions d'ocupació

La construcció d'una tipologia de joves amb relació a l'ocupació ens permet tipificar la realitat laboral juvenil utilitzant conjuntament els principals indicadors emprats fins al mo-

31 Veure els estudis de QUIT (2007), Beneyto (2004) i Köhler i Martín Ariles (2005).

ment³². Així, hem elaborat una tipologia de situacions d'ocupació mitjançant l'anàlisi factorial de correspondències múltiple (ACM)³³ i l'anàlisi de classificació (ACL), tot combinant els criteris estadístics amb un criteri teòric, basat en referències d'altres estudis i investigacions –el procés d'elaboració està recollit en l'annex³⁴. Els resultats agrupen les persones joves ocupades en sis situacions d'ocupació diferents. Al gràfic veiem com els grups més nombrosos són els “assalariats/ades estables amb ocupació mitjana-inferior” (32,3%); els “professionals qualificats/ades” (18,7%); i els “assalariats/ades precaris d'ocupacions poc qualificades” (18%).

GRÀFIC 5.29. Tipologia de situacions d'ocupació. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

A continuació es descriuen els sis grups o tipus de situacions d'ocupació dels i de les joves. Recordem que la tipologia fa referència únicament a les ocupacions que són l'activitat principal de la persona jove.

32 La construcció de tipologies satisfà la necessitat de classificar o d'estructurar i, en general, de resumir en un conjunt reduït i significatiu de categories o tipus els individus, els grups, les institucions, les societats o qualsevol altra unitat d'anàlisi que sigui objecte d'estudi (López, 1996).

33 Amb l'ACM és possible l'estudi simultani de les relacions d'associació entre múltiples variables. El resultat de la seva aplicació és l'obtenció d'unes noves variables, d'unes noves dimensions o d'uns nous factors de diferenciació entre els individus que es generen per combinacions del conjunt original de variables.

34 A l'annex es pot consultar el procés metodològic seguit amb l'ACM i els resultats detallats d'aquesta tipologia d'acord amb les variables actives (en negre) i les variables il·lustratives (en gris) en la configuració i la descripció dels tipus. També es pot consultar el gràfic factorial corresponent.

TAULA 5.2. Caracterització de la tipologia de situacions d'ocupació. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys (ocupació com a activitat principal). Catalunya, 2012

Tipus	Característiques dels tipus d'ocupacions*	Característiques de les persones joves**
Tipus 1 <i>Autònoms/es especialitzats precaris</i> (13%)	Situació professional: autònoms Mida de l'empresa: microempresa Sector d'activitat: hostaleria, construcció, indústria Hores de treball: irregulars, 41 h. o més Categoria ocupacional: treballadors/ores especialitzats Ingressos: 1r interval (baix) No sobrequalificació	Nivell d'estudis (prop): obligatoris o inferiors Sexe: homes Lloc de naixement: fora de l'Estat Llengua inicial: altres Lloc de naixement dels progenitors: fora de l'Estat espanyol Grandària del municipi: de 2.001 a 10.000 habitants Àmbit territorial: Comarques Gironines
Tipus 2 <i>Assalariats/ades estables amb ocupació mitjana-inferior</i> (32,3%)	Situació professional i contractual: assalariats/ades del sector privat indefinits Categoria ocupacional: treballadors/ores especialitzats, empleats d'oficina Hores de treball: 35 a 40 h. Mida de l'empresa: gran (petita). Sector d'activitat: comerç, indústria, altres Sobrequalificació Ingressos: 2n i 3r interval	Nivell d'estudis (prop): secundaris postobligatoris Categoria socioeconòmica dels progenitors: ocupacions mitjanes Llengua inicial: castellà Nivell d'estudis dels progenitors: obligatoris Lloc de naixement: Estat espanyol. Lloc de naixement dels progenitors: resta de l'Estat, un a Catalunya i l'altre a la resta de l'Estat
Tipus 3 <i>tècnics/tècniques de suport temporals</i> (12%)	Categoria ocupacional: tècnics/tècniques de suport Sector d'activitat: activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment, informació i comunicacions Sobrequalificació Mida de l'empresa: mitjana Hores de treball: 35 a 40 h. Situació professional i contractual: assalariats/ades del sector privat temporals Ingressos: 3r interval (mig-alt)	Nivell d'estudis (prop): superiors Sexe: homes Lloc de naixement: Estat espanyol Nivell d'estudis dels progenitors: universitaris Lloc de naixement dels progenitors: ambdós a Catalunya
Tipus 4 <i>Gerents i empresaris/aries en empreses de menys de 10 treballadors</i> (6,1%)	Categoria ocupacional: directives i gerencials Situació professional: empresaris/aries Hores de treball: 41 h. o més Ingressos: 4t interval (alt) Mida de l'empresa: microempresa Sector d'activitat: informació i comunicacions, hostaleria No sobrequalificació	Sexe: homes Grup d'edat: 30 a 34 anys Lloc de naixement: Estat espanyol Llengua inicial: tant català com castellà Categoria socioeconòmica dels progenitors: directors/ores i gerents, tècnics/tècniques i professionals. Nivell d'estudis dels progenitors: universitaris
Tipus 5 <i>Assalariats/ades precaris d'ocupacions poc qualificades</i> (18%)	Ingressos: 1r interval (baix) Categoria ocupacional: ocupacions elementals Hores de treball per setmana: menys de 20 h., de 20 a 34 h. Sector d'activitat: activitats administratives i serveis auxiliars, comerç, altres activitats Situació professional i contractual: assalariats/ades del sector privat temporals Mida de l'empresa: microempresa	Lloc de naixement: fora de l'Estat espanyol Lloc de naixement dels progenitors: fora de l'Estat espanyol Nivell d'estudis: obligatoris o inferiors, secundaris postobligatoris Categoria socioeconòmica dels progenitors: ocupacions elementals Llengua inicial: altres, castellà. Grup d'edat: 20 a 24 anys, 15 a 19 anys Sexe: dones
Tipus 6 <i>Professionals qualificats</i> (18,7%)	Categoria ocupacional: professionals, científics i intel·lectuals Sector d'activitat: educació, sanitat, activitats professionals, científiques i tècniques Situació professional i contractual: assalariats/ades del sector públic temporals i indefinits No sobrequalificació Ingressos: 4t interval (alt) Mida de l'empresa: mitjana, gran Hores de treball: 20 a 34 h.	Nivell d'estudis: superiors Sexe: dones Lloc de naixement: Estat espanyol Llengua inicial: català Lloc de naixement dels progenitors: Catalunya Categoria socioeconòmica dels progenitors: tècnics i professionals Nivell d'estudis dels progenitors: universitaris

* Modalitats de les variables actives que configuren els tipus

** Modalitats de les variables il·lustratives que configuren els tipus

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Tipus 1. Autònoms/autònomes especialitzats precaris. El tipus 1 agrupa el 13% de joves que tenen l'ocupació com a activitat principal. La majoria s'ocupen en microempreses (76,5%), en els sectors de l'hostaleria, la construcció i la indústria i són majoritàriament treballadors especialitzats en ocupacions que requereixen una qualificació mitjana (67,7%). Molts, a més, són autònoms/autònomes (el 58%). Les jornades laborals més habituals són les extenses (41 hores o més) i les de caràcter irregular. La retribució salarial més rebuda és la del quartil inferior (29,4%), amb una mitjana de 572 euros.

És un grup format majoritàriament per homes (70,3%) i per persones amb estudis bàsics (49,4%). Per últim, destaca l'existència d'una important proporció de joves immigrants: el 27,7% són nascuts a l'estranger, mentre que a la mostra només ho són el 15,5%.

Tipus 2. Assalariats/ades estables amb ocupació mitjana-inferior. Aquest tipus agrupa el 32,3% de joves i es compon majoritàriament de joves que ocupen posicions intermèdies en el mercat de treball (la majoria són treballadors/ores especialitzats i empleats d'oficina). Acostumen a ser assalariats/ades del sector privat (comerç, indústria i altres) amb una alta estabilitat laboral (un 81% tenen contractes indefinits) i amb jornada laboral completa (79,4%). Els salaris que més perceben són els intermedis: un 29,6% estan en el quartil d'entre 950 euros a 1.272 euros (1.106 euros de mitjana), mentre que el 26% estan en el quartil d'entre 1.273 euros a 1.615 euros (1.450 euros de mitjana). Destaca també una important presència en empreses grans (40,9%) i que un 34,9% estan sobrequalificats per al treball desenvolupat.

En aquest grup hi ha homes i dones en proporcions similars, amb major proporció d'estudis secundaris postobligatoris que el conjunt de la població jove ocupada. Tendeixen a trobar-s'hi joves amb pares o mares que ocupen categories ocupacionals mitjanes (un 65,7%, 11 punts per sobre de la mitjana), amb un nivell d'estudis baix (el 49,5% amb estudis obligatoris), nascuts/udes fora de Catalunya i de llengua inicial castellanoparlant.

Tipus 3. Tècnics/tècniques de suport temporals. El tipus 3 recull el 12% de joves ocupats. La gran majoria ocupen càrrecs tècnics de suport (un 88,7%), principalment en activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment (un 26,7%) o en els sectors de la informació i les comunicacions (13,8%). La franja salarial on es troben més joves d'aquest grup (25,1%) és en el quartil d'entre 1.273 euros a 1.615 euros (1.450 euros de mitjana); la jornada laboral majoritària és la completa (61,6%) i hi trobem un nombre important de joves amb contractes temporals (22,9%).

En aquest tipus, a més, destaca que un 28,5% treballen en empreses mitjanes i que molts estan en una situació de sobrequalificació (66,3%). Destaca també la presència majoritària d'homes (62,2%), d'autòctons (nascuts a Catalunya o la resta de l'Estat en un 91,3% dels casos), de joves amb progenitors nascuts a Catalunya (44,7%), i que molts tenen pare o mare amb estudis superiors universitaris (37,6%).

Tipus 4. Gerents i empresaris/àries en empreses de menys de 10 treballadors. El tipus 4 és el que agrupa un menor nombre de joves, concretament un 6,1%. La categoria professional majoritària és la de directors/ores i gerents (56,7%), i la majoria realitza

les seves tasques en empreses de menys de 10 treballadors (52,4%). A més a més, una mica més de la meitat de les persones joves d'aquest tipus són empresaris o empresàries (52,4%) i, per tant, propietaris de les empreses en què treballen. El nivell retributiu majoritari d'aquest grup és el del quartil superior, en què es percep un mínim de 1.690 euros (mitjana de 2.086 euros) i s'acostumen a tenir jornades laborals extenses de més de 41 hores (68,6%).

En aquest grup predominen els homes (73%), bàsicament autòctons, i de les franges d'edat més altes (el 70% tenen entre 30 i 34 anys). Tenen progenitors universitaris i amb una categoria socioeconòmica alta.

Tipus 5. Assalariats/ades precaris d'ocupacions poc qualificades. Aquest tipus agrupa el 18% de joves i els treballadors i les treballadores que hi estan més representats són els poc qualificats (el 44,8%). El nivell salarial majoritari és el del quartil inferior (un 68,7%), en què de mitjana es perceben 572 euros. A diferència del tipus 1, però, a més de tenir baixa qualificació, molts i moltes joves estan ocupats en sectors feminitzats com són les activitats administratives (18,3%) o el comerç (20,8%), entre d'altres activitats. Hi trobem també un major nombre de joves amb contractes temporals (el 34,2%). A més, hi ha una presència important de joves amb jornades parcials (31,5%).

Aquest tipus està format majoritàriament per dones (58,3%), immigrants (32,4%) i els i les més joves (la franja de 15 a 24 anys). Els nivells d'estudis més freqüents són els inferiors (40,1%) o els secundaris postobligatoris (32,1%), i l'origen socioeconòmic baix és el més freqüent: en aquest grup, la proporció de joves amb pare o mare amb ocupacions elementals dobla la del conjunt de joves.

Tipus 6. Professionals qualificats. Finalment, en el tipus 6 hi ha el 18,7% de joves. La gran majoria són professionals, científics i intel·lectuals (el 93,3%), sobretot dels sectors de l'educació (36,1%) i la sanitat (28,7%), i ocupats en altres activitats professionals qualificades (12%). En aquest grup hi trobem una part de joves amb situacions contractuals estables i una altra amb situacions inestables. El nivell salarial de la majoria d'aquest grup (el 48,6%) és el del quartil superior, en què es percep un mínim de 1.690 euros (mitjana de 2.086 euros). A més, destaca la forta presència de joves ocupats en el sector públic (gairebé la meitat dels casos).

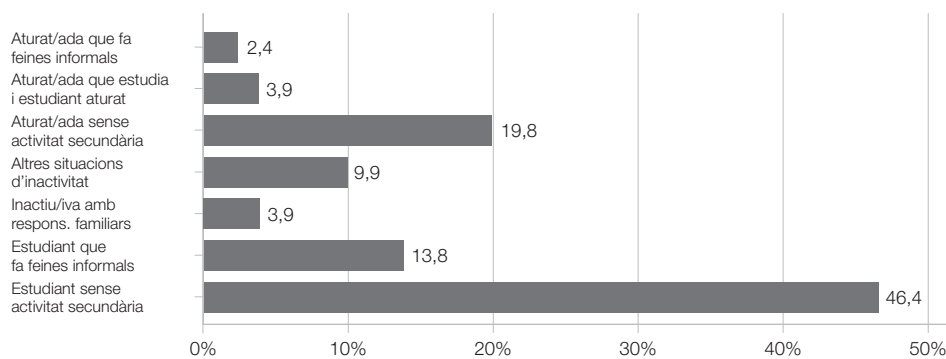
Es tracta d'un grup format majoritàriament per dones (70,2%), per joves amb nivells d'estudis alts (el 88% tenen estudis superiors) i per persones nascudes a Catalunya o a la resta de l'Estat (95,9%). A més, és interessant destacar que la majoria tenen progenitors nascuts a Catalunya, qualificats i amb estudis universitaris.

5.5. Les situacions d'estudi, inactivitat i atur

En aquest apartat, s'analitza la situació de les persones joves l'activitat principal de les quals *no* es l'ocupació; és a dir, les que han quedat excloses en l'apartat anterior, a saber: els i les joves estudiants, els i les que estan a l'atur i els inactius i les inactives. Val a dir que

els i les joves que s'autoposicionen com a aturats/ades però no busquen feina activament (menys d'un cop al mes; concretament: “de tant en tant” i “mai o gairebé mai”) s'han classificat com inactius/ives. De la mateixa manera que en els dos apartats anteriors, analitzarem les diferents situacions dels i de les joves (inactius/ives, aturats/ades i estudiants) en funció de les variables més rellevants, i sempre que les dades ho permeten es contrasten amb les dades de l'EJC07. Al gràfic es pot observar la distribució dels i de les joves no ocupats entre les diferents categories establertes. La categoria en què s'ubiquen la majoria és la d'estudiant sense activitat secundària (46,4%), seguida, en segon lloc, per la categoria d'aturat/ada sense ocupació secundària (19,8%) i, en tercer lloc, per la d'estudiant que fa feines informals (13,8%).

GRÀFIC 5.30. Activitat principal i secundària. Joves no ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

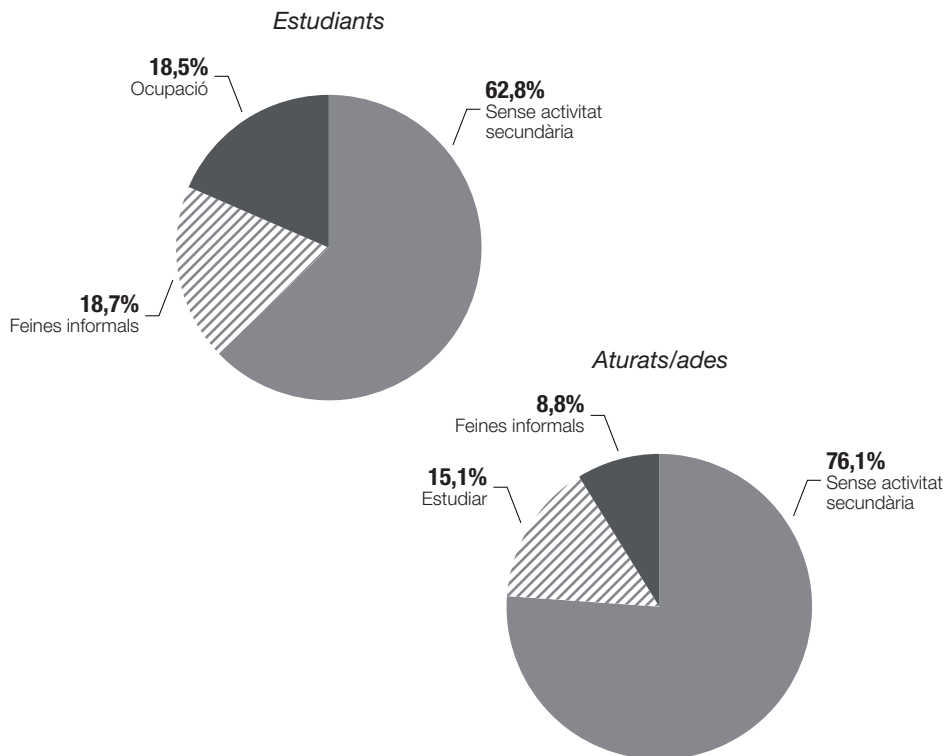

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si ens centrem en la composició interna de cada una d'aquestes categories (gràfic 5.31) veiem que, dins del col·lectiu d'estudiants, aquells que no tenen cap altra activitat que complementi els estudis són el 62,8% del conjunt de joves estudiants. Per tant, la proporció de joves estudiants que “només” estudia i no té cap treball remunerat (formal i/o informal) és prou important. Entre els joves aturats, la proporció dels que no fan cap altra activitat representa també un significatiu 76,1% dins del propi col·lectiu d'aturats/ades.

Dins del col·lectiu de joves en situació d'inactivitat, un 28,2% són inactius amb responsabilitats familiars i la resta (71,8%) estan en “altres situacions d'inactivitat” (taula A5.21). En resum, la distribució de joves no ocupats l'any 2012 és la següent: un total d'un 60,2% són estudiants, un 26,0% estan a l'atur i el 13,7% restant està en una situació d'inactivitat (taula A5.22).

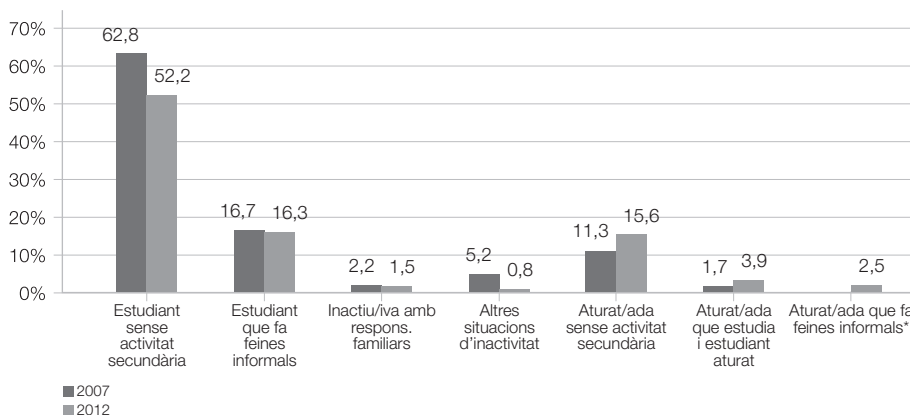
GRÀFIC 5.31. Activitat secundària d'estudiants i aturats. Joves de 15 a 34 anys que estudien o estan a l'atur com a activitat principal. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si comparem la distribució del conjunt de joves no ocupats del 2012 (excloent la població immigrant) amb la distribució del 2007, trobem que al 2012 el nombre d'estudiants sense activitat secundària ha davallat considerablement (passant d'un 62,8% a un 52,2%) i que els estudiants que tenen feines informals es mantenen en un 16% (gràfic 5.32). Per contra, en aquests cinc anys de crisi econòmica han augmentat les persones joves aturades (en totes les seves variants) i els i les joves en situació d'inactivitat.

GRÀFIC 5.32. Activitat principal i secundària. Joves no ocupats/ades de 15 a 34 anys nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

* L'any 2007 la distribució de joves no ocupats/ades es va fer en 6 categories, mentre que l'any 2012 es va afegir la categoria d'aturat/ada que fa feines informals (7 categories).

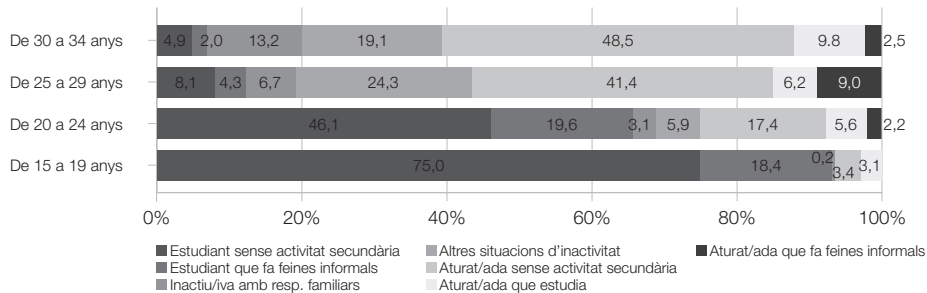
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

Si posem atenció als efectes de les variables sociodemogràfiques i estructurals considerades, observem que la distribució de joves no ocupats no presenta massa diferències per sexe, excepte en dos casos concrets: en inactius/ives amb responsabilitats familiars i en aturats/ades sense una ocupació secundària. En el primer cas, el fet de ser home o dona és un condicionant social clau, atès que les dones que estan inactives i tenen càrregues familiars representen un 7,7% enfront del 0,2% en el cas dels homes. De forma inversa, en el segon cas, els homes tenen un pes molt més important que les dones (22,8% i 16,7%) (taula A5.23).

En el cas de la variable edat, les dades mostren que aquest factor és un condicionant crucial per comprendre la disposició dels i de les joves no ocupats. Si observem el gràfic 5.33, veiem que, com era d'esperar, els i les joves d'entre 15 i 19 anys i d'entre 20 i 24 anys estan més presents en la condició d'estudiants sense activitat secundària (75% i 46% respectivament), atès que estan dins d'una franja d'edat en què el vessant formatiu és preminent i la presència d'aquests dos grups en la categoria d'estudiants amb feines informals també és més gran. Contràriament, les persones joves d'entre 25 i 34 anys estan més presents en les altres dues situacions d'inactivitat i en les tres d'aturats/ades, atès que majoritàriament ja han acabat el període de formació i començat el procés d'inserció al mercat de treball.

Depenent del nivell d'estudis, els i les joves també mostren diferències considerables. Per una qüestió d'edat, els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors i amb estudis secundaris postobligatoris són els i les que ocupen amb major proporció les categories d'estudiants, mentre que els i les joves amb estudis superiors estan més en una situació d'inactivitat o d'atur.

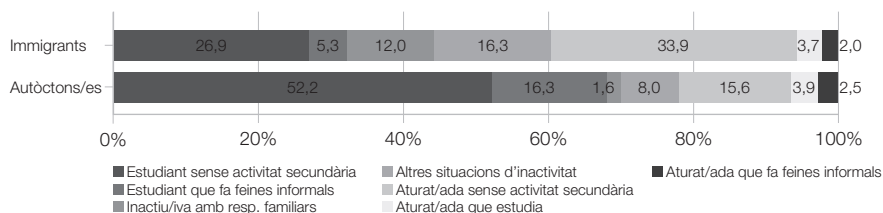
GRÀFIC 5.33. Activitat principal i secundària segons edat. Joves no ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Val la pena també comentar les dades que apareixen segons el lloc de naixement dels i de les joves no ocupats. Al gràfic 5.34 s'observa que la suma dels percentatges de joves aturats immigrants (39,6%) és molt superior a la de joves autòctons (22%), sobretot en la categoria d'aturats/ades sense una activitat secundària, on les diferències s'accentuen més. El mateix succeeix amb les situacions d'inactivitat, on el volum de joves immigrants (28,3%) és molt més elevat que el de joves autòctons (9,6%). Només en les dues categories d'estudiants les persones joves autòctones superen els i les joves immigrants.

GRÀFIC 5.34. Activitat principal i secundària segons lloc de naixement. Joves no ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

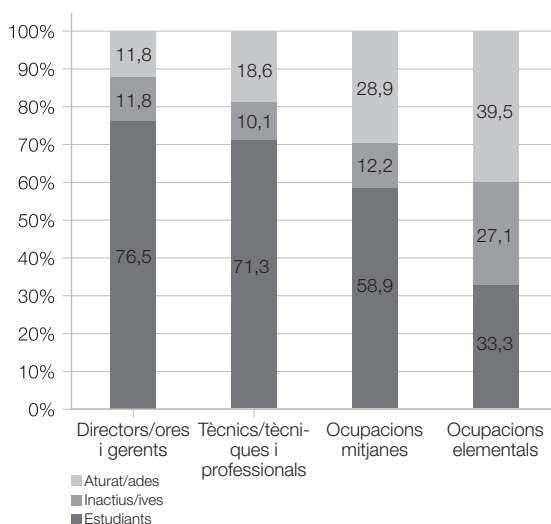
Amb relació a les variables territorials, cal apuntar que no hi ha diferències significatives entre joves no ocupats segons la grandària del municipi (taula A5.24), però sí que n'hi ha si ens fixem en l'àmbit territorial on viuen. Així, els i les joves de les Comarques Gironines acostumen a estar més presents que la resta de joves en la categoria d'inactius/ives amb responsabilitats familiars (7,9%) i en el cas dels i de les joves de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran tendeixen a estar més presents que la resta en la condició d'inactius/ives sense més activitats complementàries.

Altrament, les dades d'origen social d'aquestes persones joves també ens aporten informació interessant. En general, podem afirmar que a mesura que augmenta el nivell d'estudis dels progenitors, major probabilitat hi ha que els fills i filles estiguin estudiant. Així, un

76,3% de fills i filles de pares o mares amb estudis universitaris estan estudiant, mentre que aquest percentatge és d'un 63,1% en el cas de fills i filles de pare o mare amb estudis secundaris postobligatoris i d'un 37,4% en el cas de fills i filles de progenitors amb estudis bàsics. De forma inversa, la inactivitat i l'atur es pateix més entre les persones joves que tenen pare o mare amb estudis inferiors als universitaris. En el cas concret de l'atur, la proporció d'aturats entre els fills i filles de progenitors amb estudis obligatoris o inferiors, secundaris o universitaris és del 40,3%, 23,3% i 16,2%, respectivament.

La tendència anterior es reitera si ens fixem en la categoria socioeconòmica dels progenitors de joves no ocupats (gràfic 5.35). A major categoria socioeconòmica dels progenitors més probabilitat d'evitar les situacions d'atur i d'inactivitat. Així, quan les ocupacions del pare o la mare són més qualificades, els i les joves se situen de forma més recurrent en la categoria d'estudiants i, contràriament, els i les filles de progenitors amb ocupacions elementals es troben en pitjors situacions, com és el cas de l'atur i la inactivitat.

GRÀFIC 5.35. Activitat principal i secundària segons categoria socioeconòmica dels progenitors*. Joves no ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

* S'han agrupat les 7 categories inicials en 3 de més bàsiques (aturats/ades, estudiants i inactius/ives)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

5.5.1. La situació de les persones joves aturades

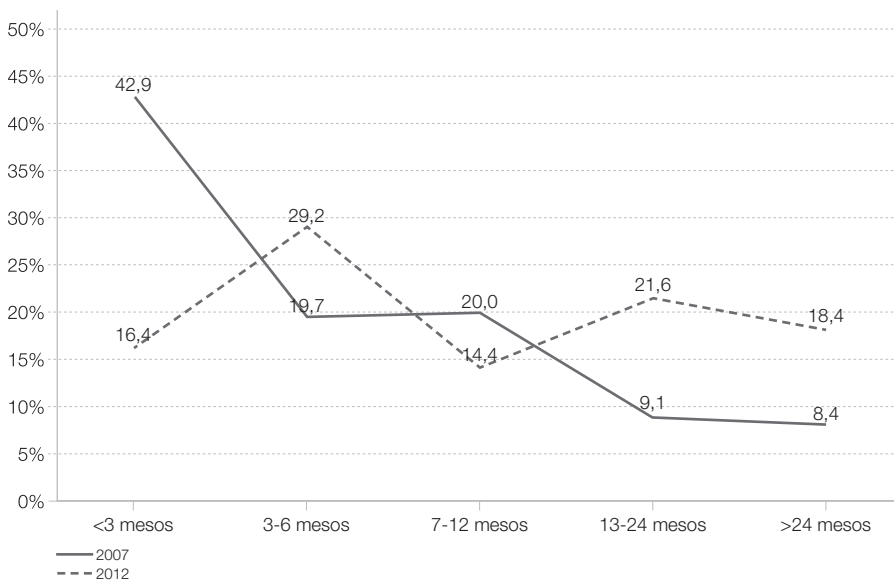
En aquest apartat la població de referència són les persones joves aturades, és a dir, els i les joves que s'autoposicionen com a aturats/ades (i busquen feina activament) o els i les que s'autoposicionen com a inactius/ives però que es troben en cerca activa de feina. Intentarem distingir entre els i les que no fan cap altra activitat secundària, i els i les que o bé estudien o bé realitzen "feinetes" (que, segons l'EPA, serien considerats ocupats/ades).

Concretament, en aquest apartat s'analitzen tres aspectes de l'atur: a) la durada, b) el nivell de cobertura i c) els mecanismes de recerca de feina.

a) Durada de l'atur

Segons les dades de l'EJC12, un 22% de les persones joves en situació d'atur fa més de dos anys que s'hi troba i un 24,4% més d'un any, mentre que un 15,3% fa entre set mesos i un any (taula A5.25). Aquestes dades reflecteixen una situació força problemàtica dins del mercat de treball juvenil. Si examinem l'evolució d'aquestes mateixes dades, trobem que les dades del 2007 i les dades del 2012 (excloent la població immigrada) es comporten de forma clarament diferent. El gràfic 5.36 mostra els canvis d'aquestes dades entre els dos anys i permet veure els efectes de la crisi. Així mateix, si ens fixem en les dades més extremes del gràfic (menys de tres mesos d'atur i més de dos anys), l'any 2007 el gruix més gran de joves aturats (42,9%) tan sols feia tres mesos que estaven a l'atur, mentre que, a l'altre extrem, se situava un 8,4% de joves amb un atur de llarga durada (més de dos anys). Ara bé, la línia per a l'any 2012 mostra una tendència clarament oposada a la del 2007, atès que un significatiu 18,4% es troba en una situació d'atur de llarga durada, un 21,6% fa entre un i dos anys que està a l'atur; és a dir, el 40% de joves fa més d'un any que són a l'atur. Les persones joves aturades que només fa tres mesos que estan a l'atur han minvat en quasi un 30%.

GRÀFIC 5.36. Durada de l'atur. Joves aturats/ades de 15 a 34 anys nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

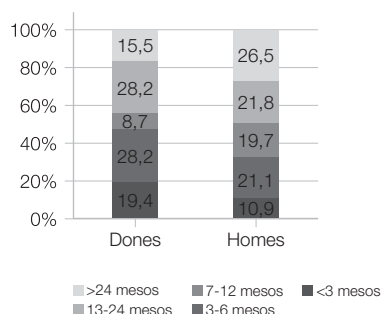

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

Així doncs, es constata que la situació de les persones joves aturades ha empitjorat molt arran de la crisi, atès que, davant de la impossibilitat de trobar feina, una part important de joves aturats/ades han vist que la seva situació d'atur s'allarga i que té tendència a fer-se crònica.

Aquesta durada de l'atur, però, no afecta de forma igual homes i dones (gràfic 5.37). L'atur de llarga durada (més de dos anys) afecta força més el col·lectiu masculí que el femení (26,5% dels homes enfront del 15,5% de les dones), una realitat explicable pel fet que els sectors on s'ha destruït més ocupació són sectors tradicionalment força masculinitzats, com la indústria i la construcció.

GRÀFIC 5.37. Durada de l'atur segons sexe. Joves aturats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

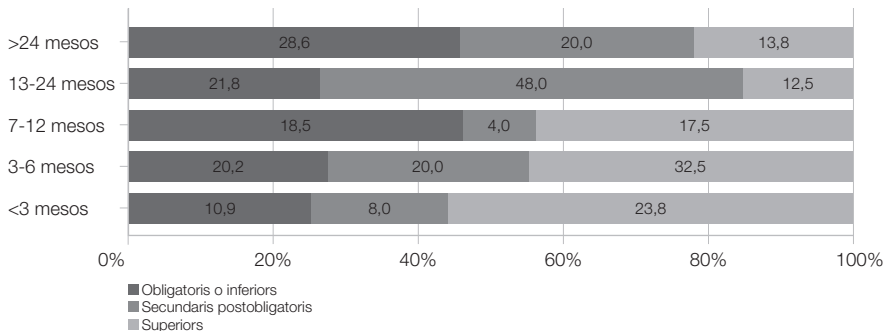

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa a les diferents franges d'edat, la durada de l'atur es distribueix de forma semblant, si bé cal remarcar que les persones joves de 25 a 29 anys són les que es troben més representades en l'atur de menys de tres mesos (taula A5.25).

Pel que fa al nivell d'estudis (gràfic 5.38), el fet de tenir estudis superiors juga com a avantatge, atès que a major nivell d'estudis, més possibilitats hi ha de romandre períodes més curts a l'atur i menys de patir-ne de llargs; i a la inversa.

GRÀFIC 5.38. Durada de l'atur segons nivell d'estudis. Joves aturats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

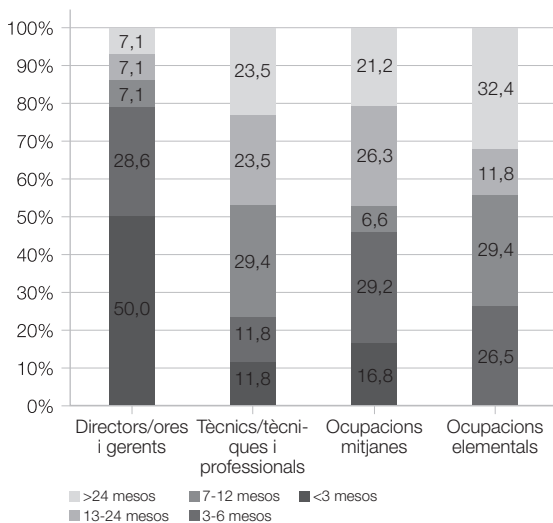

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El mateix succeeix amb la variable lloc de naixement, que afecta de forma negativa els i les joves que procedeixen de fora de l'Estat: un 29,1% de joves immigrants fa més de 24 mesos que estan a l'atur enfront d'un 18,1% de joves autòctons. En canvi, els i les joves autòctons es trobaven majoritàriament en una situació d'atur des de feia entre tres i sis mesos (taula A5.25).

Des del punt de vista del territori, la grandària municipal està poc associada a la durada de l'atur juvenil. No obstant això, en els àmbits de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran un 60% de joves aturats fa més de dos anys que hi estan (taula A5.25).

GRÀFIC 5.39. Durada de l'atur segons la categoria socioeconòmica dels progenitors. Joves aturats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

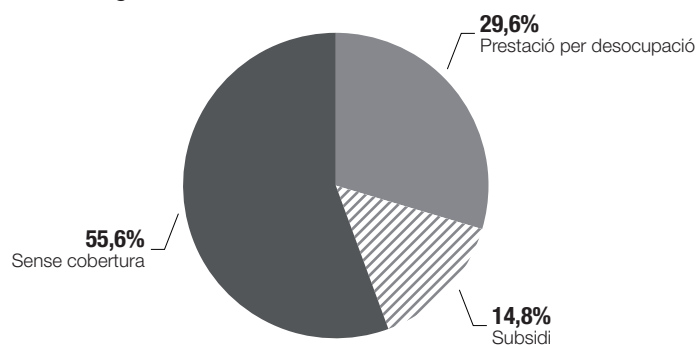
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

En darrer lloc, l'origen familiar s'associa també de forma clara a la durada de l'atur. Aquells joves que provenen de famílies amb estudis més baixos són els i les que acaben tenint una major durada de l'atur (taula A5.25). Segons la categoria socioeconòmica dels progenitors, la tendència és similar, de manera que els i les joves que són fills i filles de progenitors amb ocupacions elementals o mitjanes tenen major tendència a patir situacions d'atur de llarga durada (gràfic 5.39).

b) Cobertura de l'atur

Respecte a la cobertura de l'atur, com es pot veure en el gràfic següent, un important 55,6% de joves que estan a l'atur no tenen cap tipus de cobertura econòmica per fer front a aquesta situació.

GRÀFIC 5.40. Cobertura de l'atur. Joves aturats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012.
Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El fet de tenir o no cobertura d'atur té poc a veure amb el sexe però sí que es correlaciona amb l'edat (taula A5.26). Efectivament, a mesura que els i les joves fa més temps que estan dins del mercat de treball més probabilitat hi ha que tinguin cobertura quan es queden a l'atur. Així, el grup de joves d'entre 15 i 24 anys acostumen a no tenir cobertura, segurament pel fet que estan en recerca de la seva primera ocupació i les feines que poden haver tingut anteriorment han sigut esporàdiques i/o informals.

Altrament, el col·lectiu jove amb estudis més alts és el que acostuma a tenir prestació per desocupació. Altrament, si ens fixem en el lloc de naixement, els i les joves immigrants acostumen a rebre més ajuda en forma de subsidi que no pas els i les joves autòctons Ha de posar (taula A5.26).

Pel que fa a les variables territorials, s'observa un efecte nul sobre aquesta qüestió. Respecte les variables d'origen familiar, només val la pena destacar que és entre els i les joves amb progenitors amb ocupacions elementals on hi ha més situacions de no percebre la prestació per desocupació. Efectivament, prop d'un 70% d'aquests joves no tenen pres-

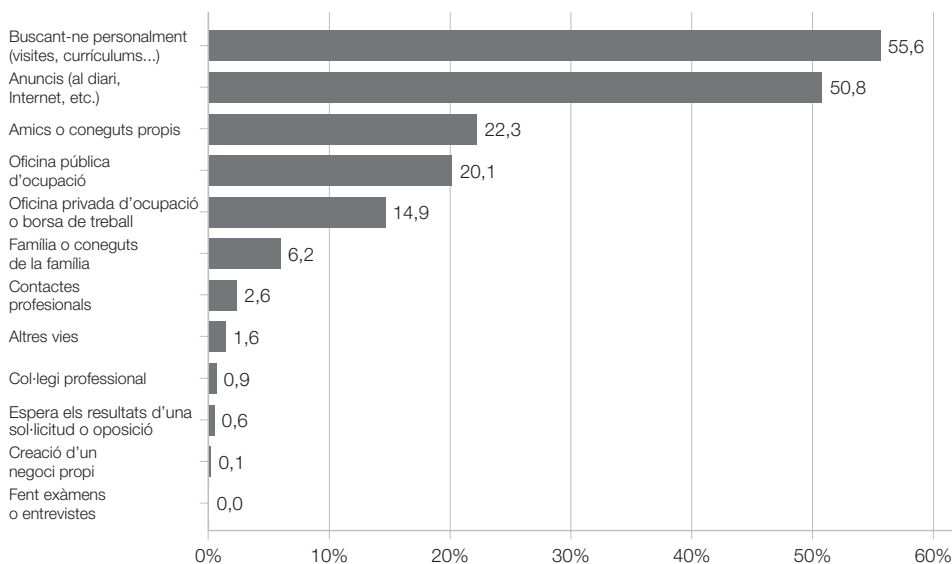
tació d'atur enfront d'un 37% de joves que se situen en l'altre extrem, els fills i les filles de directius/ives o gerents (taula A5.26).

c) Mecanismes i intensitat en la recerca de feina

En aquesta secció fem atenció als mitjans de recerca de feina que utilitzen les persones joves aturades i la intensitat amb què ho fan³⁵.

Al gràfic observem que la majoria de joves són proactius/ives en la recerca d'ocupació, atès que un 55,6% l'acostumen a buscar personalment mitjançant l'entrega de currículums o fent visites directes. En segon lloc, el canal de recerca de feina més utilitzat és respondre anuncis d'Internet o de premsa (50,8%) i, en tercer lloc, l'ús del capital social a través de la xarxa d'amistats i coneguts (un 22,3% de joves aturats). Després d'aquests canals, els més utilitzats fan referència a l'accés a oficines públiques o privades d'ocupació o a borses de treball (un 20,1% i un 14,9% respectivament).

GRÀFIC 5.41. Mecanismes de recerca de feina utilitzats. Joves aturats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge (resposta múltiple)

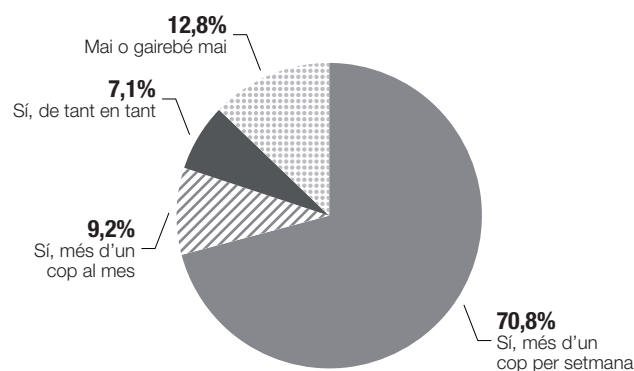

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

³⁵ En aquest punt s'ha considerat poc pertinent comentar les relacions bivariades de les dades segons les variables socioeconòmiques i estructurals per la inexistència de correlacions significatives estadísticament.

Amb relació a la intensitat amb què aquestes persones joves aturades busquen feina³⁶, trobem que, segons les respostes obtingudes (gràfic 5.42), la gran majoria busca feina de forma freqüent: un 70,8% ho fa amb una freqüència de més d'un cop a la setmana. Això no obstant, trobem que un gens menyspreable 12,8% de joves en situació d'atur no busca feina mai o gairebé mai, de manera que es pot constatar que hi ha un segment que, per diferents raons, se situa en posicions properes a la inactivitat. Aquest fet no es pot considerar un signe de passivitat o de desinterès per l'ocupació; ben al contrari, el treball remunerat segueix essent una preocupació central entre les persones joves, sovint per una pura necessitat instrumental dels ingressos (López-Andreu i Verd, 2011).

GRÀFIC 5.42. Intensitat en la recerca de feina. Joves aturats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

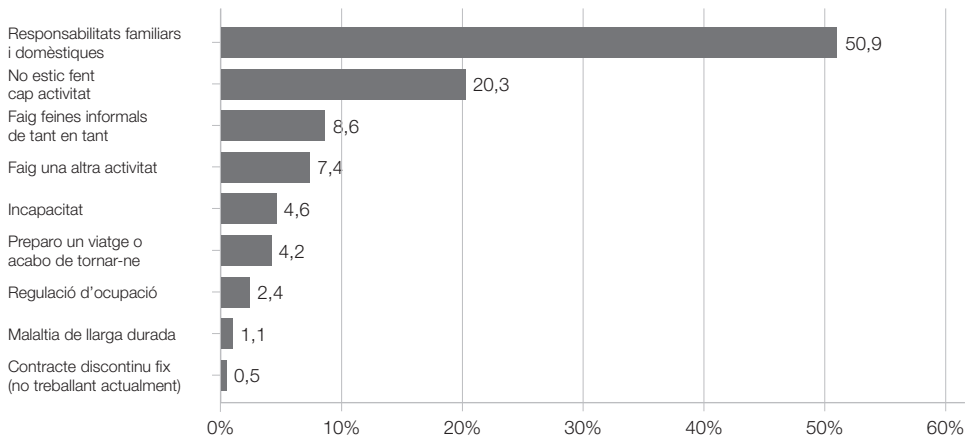
5.5.2. La situació de les persones joves inactives

Vegem quina és la situació de les persones joves inactives. Segons el gràfic 5.43 més de la meitat de joves que es troben en una situació d'inactivitat ho estan per atendre responsabilitats domèstiques i familiars (un 36,3%, per la cura dels fills) (taula A5.28). En segon lloc, un 20,3% d'aquests joves no busquen feina ni estudien, no treballen ni tenen responsabilitats familiars i, a més a més, no dediquen el seu temps a cap activitat regular que considerin susceptible de ser destacada. Per tant, podrien ser el nucli dur (Serracant, 2012) de l'anomenat segment de joves "ni-ni"³⁷. En tercer lloc, un 8,6% de la població jove inactiva fa feines informals de tant en tant, seguides d'un 7,4% que fa altres activitats no especificades.

³⁶ De forma excepcional, quan estudiem la intensitat de la recerca de feina incloem entre la població tots els qui s'autoposicionen com a aturats, independentment de si busquen feina i de si fan feinetes suplementàries.

³⁷ En el context actual de transformació de les trajectòries d'inserció laboral de les persones joves, s'ha reactivat la problemàtica dels individus en situació NEET ("Not in Education, Employment or Training"). El concepte fa referència a la població jove que no treballa (persones desocupades o inactives) i que tampoc no fa cap tipus d'activitat formativa (persones no estudiants).

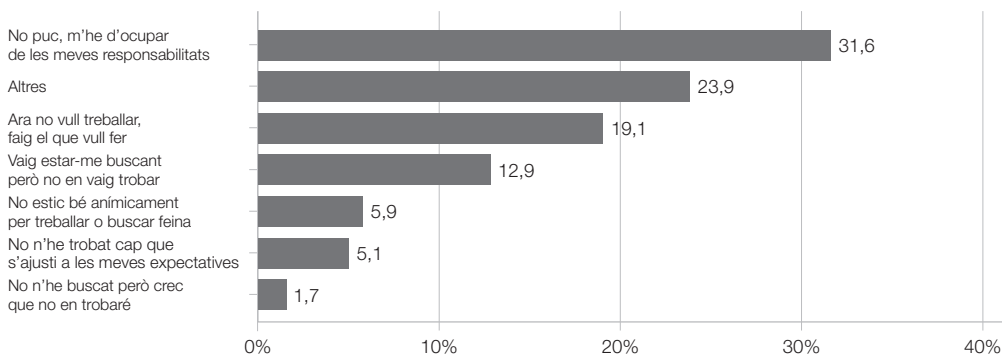
GRÀFIC 5.43. Situació d'inactivitat. Jove inactiu/ives no estudiants de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa al motiu pel qual aquestes persones inactives no busquen feina, al gràfic 5.44 veiem com la majoria de joves argumenten no cercar-la perquè tenen altres responsabilitats (31,6%), mentre que un significatiu 23,9% es col·loca en l'opció "altres" que inclou no tenir papers, estar de vacances, estar muntant un negoci, anar-se'n de viatge o retornar al país d'origen. Ara bé, també cal assenyalar que un 19,1% declara no voler treballar com a decisió personal i un 12,9% s'ha cansat de cercar feina, segurament com a conseqüència de les males expectatives i de les baixes oportunitats laborals del context actual.

GRÀFIC 5.44. Raons de no cercar feina. Joves inactiu/ives no estudiants de 15 a 34 anys*. Catalunya, 2012. Percentatge

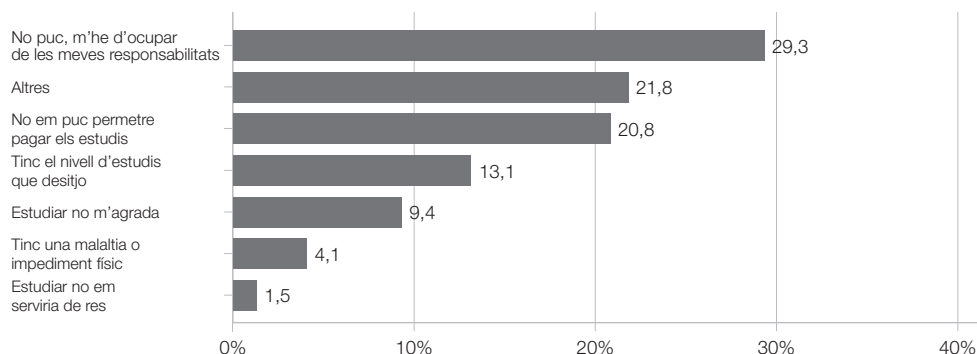

* Només es contemplen les persones inactives que no tenen impediments per treballar (és a dir, exclouent els qui tenen una malaltia, incapacitat o estan en una regulació d'ocupació).

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si observem les raons per les quals els i les joves en situació d'inactivitat no estudien, un 29,3% diu no fer-ho per les responsabilitats que té a càrrec i un 21,8% no ho fa per altres motius. Això no obstant, cal destacar un significatiu 20,8% de joves que no estudien per manca de recursos econòmics per fer-ho (gràfic 5.45).

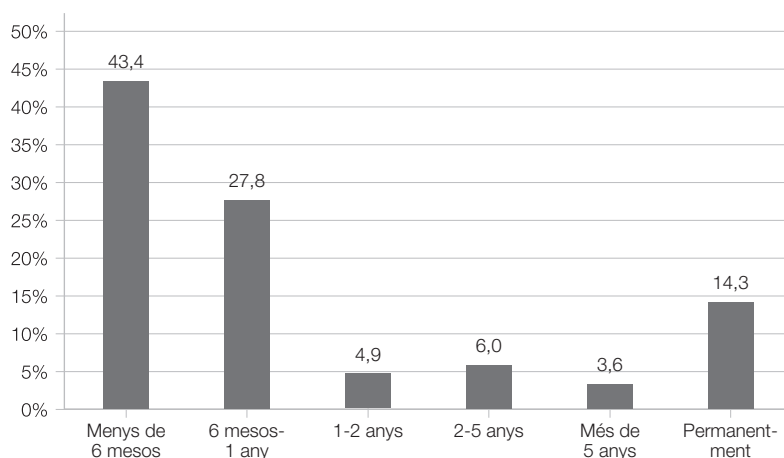
GRÀFIC 5.45. Raons per no estudiar. Joves inactius/ives no estudiants de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La majoria d'aquestes persones joves inactives consideren que aquesta situació és transitoria o temporal, atès que un 71,2% (gràfic 5.46) percep que no durarà més d'un any. Per contra, el 14,3% creu que la situació d'inactivitat pot arribar a ser permanent.

GRÀFIC 5.46. Durada prevista de la situació d'inactivitat. Joves inactius/ives no estudiants de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

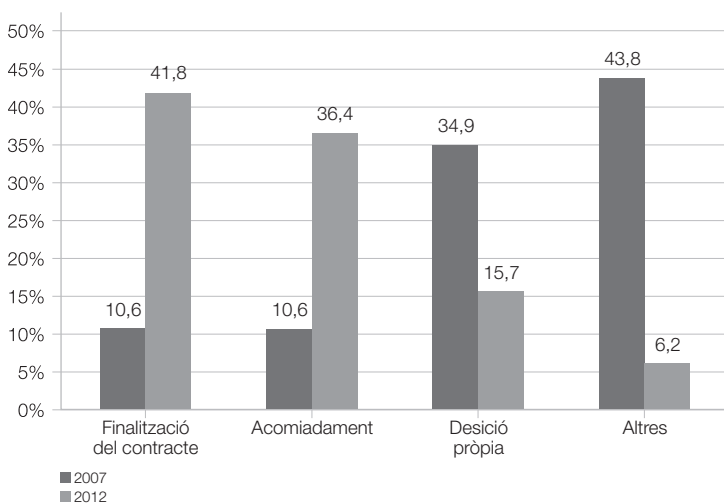

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

5.5.3. Raons per les quals es deixa de treballar

Segons l'EJC12, els motius pels quals els i les joves diuen haver deixat de treballar són tres (taula A5.27): un 46% ho va fer perquè se li havia acabat el contracte, un 33,4% per acomiadament i un 15,4% per decisió pròpia. Si fem comparables aquestes dades amb les dades de l'EJC07, traient la població immigrant, al gràfic observem que el 2012 dos terços d'aquests joves declaren que en el passat van deixar de treballar perquè se'ls havia acabat el contracte o bé per un acomiadament. Efectivament, la primera opció descendeix a un 41,8% i, la segona, a un rellevant 36,4%. És interessant assenyalar que l'any 2007 aquests dos motius eren els menys citats per aquests joves (un 10,6% eren acomiadats i un 10,6% citaven com a motiu el fet que se'ls havia acabat el contracte), de manera que les dades plasmen de forma clara els efectes de la crisi pel que fa a l'expulsió de les persones joves del mercat de treball en aquests darrers cinc anys. Així mateix, l'any 2007, els motius que predominaven a l'hora d'abandonar una feina eren de caràcter personal: un 34,9% ho feien per decisió pròpia i un 43,8% assenyalaven altres motius.

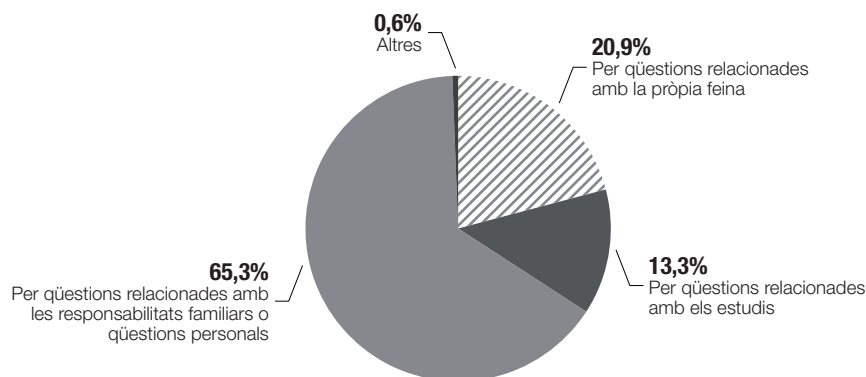
GRÀFIC 5.47. Motiu per haver deixat de treballar. Joves aturats/ades i inactius/ives de 15 a 34 anys nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

Tornant a les dades del conjunt de la població jove de l'any 2012, un 18,3% de joves aturats i inactius han decidit deixar la feina per voluntat pròpia. A continuació, veiem quines són les raons que els han conduït a prendre aquesta decisió (gràfic 5.48). La gran majoria (65,3%) ho han fet per qüestions relacionades amb les càrregues familiars o per qüestions de caràcter personal. En segon lloc, un 20,9% ha pres aquesta decisió per qüestions relacionades amb la feina i un 13,3% per raons relacionades amb els estudis.

GRÀFIC 5.48. Motiu per haver deixat la feina. Joves aturats/ades i inactius/ives de 15 a 34 anys que han deixat la feina per decisió pròpia. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

Si entrem a analitzar, dins de les tres opcions presentades en el gràfic anterior, els motius concrets que han fet que aquests joves sortissin en un determinat moment del mercat de treball, trobem que -dins dels que l'han abandonat per haver d'atendre responsabilitats familiars o per qüestions personals- un 59,6% atribueix la sortida a l'embaràs o al naixement d'un/a fill/a, un 25,4% ho ha fet per dedicar-se a la cura dels fills i un 13,8% per atendre tasques domèstiques (la taula A5.29).

D'aquelles persones joves que, en segon lloc, atribueixen el seu abandonament a qüestions relacionades amb la feina, un 51,9% diu que ho ha fet perquè era perillosa o estressant, un 40,2% perquè tenia mala relació amb la persona responsable i un 28,6% perquè considerava que la feina estava mal remunerada. Altres aspectes que han estat citats són una jornada massa llarga (26,6%), la inconveniència dels horaris (25,3%) o perquè era una feina amb poc futur (24,5%) (taula A5.30).

5.6. Joventut, trajectòries i mercat de treball

Les nombroses i diverses definicions sobre la joventut que la teoria sociològica ha aportat coincideixen a destacar la seva condició de *transició social* a un estat adult³⁸. Sembla que hi ha un consens segons el qual la joventut seria aquell període que té lloc entre l'adolescència i la vida adulta i que conclou amb l'assoliment d'una ocupació al mercat de treball i l'assumpció dels rols familiars. Des d'aquest punt de vista, el període juvenil apareix definit socialment per una fita: la integració plena de l'individu a la societat a través del treball estable —emancipació laboral— i l'autonomia amb relació a la família d'origen —emancipació familiar i emancipació residencial—, assolint-se així les característiques pròpies de l'adulthood (Albaigés, 2003).

38 Veure els estudis de Serrano (1995), Brunet (2001), Albaigés (2003), Casal *et al.* (2004) o Merino (2007).

Així doncs, un element determinant que permet caminar cap a la vida adulta és l'assoliment d'una ocupació. En aquest apartat analitzem com es produeixen dos tipus de transicions dels i de les joves a Catalunya. El primer tipus és la transició *formació-ocupació*, que es forma per les diferents situacions per les quals van passant els i les joves en el seu recorregut des del sistema educatiu a la seva inserció en una ocupació. És en aquest procés que el jove canvia la seva situació o condició d'estudiant per la d'ocupat. En les nostres anàlisis entendrem que la persona jove ha efectuat aquesta transició en el moment en el qual declara que l'ocupació és la seva activitat principal, però no quan la considera com a secundària. El segon tipus de transició que analitzem es centra en allò que succeeix a la persona jove un cop ocupada: és a dir, analitzarem les seves *trajectòries laborals*, que es configuren per les diferents situacions que van tenint els i les joves amb relació al mercat de treball. Més concretament, en aquest apartat es tindran en compte: la relació de les persones joves amb l'activitat productiva, el recorregut professional i la situació contractual³⁹.

En aquest sentit, si en l'apartat anterior fèiem una anàlisi estàtica de la situació de la població jove amb relació al mercat de treball formal, a continuació presentem un enfocament més dinàmic de la qüestió; és a dir, una anàlisi que no només té en compte la posició actual dels i de les joves en el mercat de treball sinó que també pren en consideració el seu recorregut previ.

5.6.1. Les trajectòries formació-ocupació

a) Tipologia de trajectòries formació-ocupació

Les trajectòries juvenils formació-ocupació s'han estudiat únicament per a joves que en el moment de ser enquestats tenien entre 30 i 34 anys. Les raons d'aquesta tria són dues. En primer lloc, aquesta franja d'edat recull un període de temps suficientment llarg (dels 15 als 29 anys) per a què en la majoria dels casos ja s'hagi efectuat la transició del sistema educatiu a una ocupació. En segon lloc, s'ha decidit analitzar exclusivament la trajectòria fins als 29 anys (i no incloure la dels 30 a 34 anys) per tenir la mateixa base o quantitat d'anys per realitzar la comparació entre trajectòries. D'aquesta manera, s'aconsegueix una interpretació més senzilla i clara dels pesos dels dos fenòmens analitzats (mesos o anys d'estudis i d'inactivitat, atur o ocupació). Pel que fa a la població nascuda fora de l'Estat, en l'anàlisi de les trajectòries, de no indicar-se una altra cosa, només s'han tingut en compte els i les joves immigrants que han arribat a Catalunya als 15 anys o abans⁴⁰ perquè, els i les que han arribat en edats més avançades ja solen haver efectuat la transició

39 La nostra forma d'entendre i d'abordar els conceptes de "trajectòria" i "transició" prové de l'aproximació teòrica-metodològica coneguda com *Curs de Vida (Life Course Analysis)* (Giele i Elder, 1998). Com indiquen Verd i López-Andreu (2011: 4), des d'aquesta perspectiva, la "trajectòria" (*trajectory o pathway*) fa referència a les situacions que se succeeixen de forma longitudinal al llarg de la vida. El concepte de "transició" (*transition*) es refereix als canvis que es produeixen en curts espais de temps al llarg de la trajectòria biogràfica. Una bona explicació dels fonaments i de les característiques de la perspectiva del curs de vida es pot trobar a Giele i Elder (1998) i, de forma més breu i aplicada, a Verd i López-Andreu (2011).

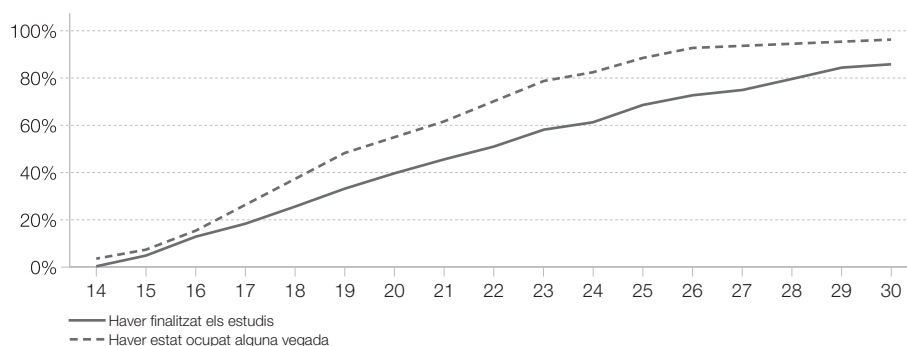
40 Cal tenir present que, en prendre aquesta decisió, reduïm molt significativament el nombre de persones immigrades de la mostra. Només el 29,5% del conjunt dels immigrants de la mostra han arribat abans dels 15 anys, però, a més, entre la cohort de joves que actualment tenen entre 30 i 34 anys, només han arribat abans dels 16 un 3,1% dels immigrants. Així, malgrat que en el conjunt de la submostra de joves entre 30 i 34 anys hi ha un 21,3% d'immigrants, si tenim en compte només els qui han arribat abans dels 15 anys, només analitzem un 0,8% d'immigrants.

formació-ocupació als seus països d'origen i, per tant, no és pertinent analitzar els seus comportaments amb relació a la situació de Catalunya o a la resta de l'Estat.

Malgrat la nostra opció d'estudiar les trajectòries només entre joves de 30 a 34 anys, un primer fet a destacar és que als 30 anys el 95,1% de joves tenen una ocupació com a activitat principal i que el 83,5% no estudien⁴¹. Per tant, cal anotar que, tot i que el segment de joves d'edat més avançada (30 a 34 anys en el moment de l'enquesta) és el més pertinent per estudiar les trajectòries, cal tenir en compte que les trajectòries no són necessàriament irreversibles o lineals i que, per tant, no es pot considerar que tots els joves d'aquesta franja d'edat hagin "finalitzat" la transició formació-ocupació.

Al gràfic 5.49 observem com evoluciona de forma paral·lela la proporció de joves en funció de l'edat en la qual han finalitzat els estudis i en la qual l'ocupació ha passat a ser l'activitat principal. Però en el gràfic també observem com ambdós fenòmens no van sempre paral·lels, sinó que la proporció de joves que en una determinada edat estan ocupats sempre és superior a la proporció de joves que han finalitzat els estudis en aquella mateixa edat. Per tant, la transició del sistema educatiu a l'ocupació no es fa sempre a través de trajectòries lineals i seqüencials. Així, un rellevant 29,9% de la població jove d'entre 30 i 34 anys es va inserir laboralment (com a activitat principal) abans de la finalització dels estudis (taula A5.31).

GRÀFIC 5.49. Edat de finalització dels estudis i edat de la primera feina^{*} (entre els 15 i els 29 anys). Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge acumulat

* Primera feina entesa com a activitat principal

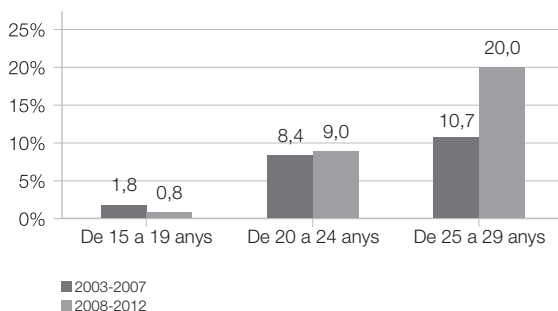
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Per tal d'observar més atentament si el fenomen de la reincorporació als estudis s'ha incrementat amb la crisi econòmica, analitzem momentàniament tota la població jove (de 15 a 34 anys). Si calculem aquest percentatge per al període 2008-2012, trobem que un 10,4% de joves s'han reincorporat als estudis. Però, a més a més, per veure si la crisi ha

41 Per tant, un 16,5% de joves d'entre 30 i 34 anys en finalitzar el període 15 a 30 anys encara estudien. Concretament, un 11,8% a l'actualitat encara estudia, i un 4,6% acaben els estudis entre els 30 i els 34 anys.

comportat algun canvi en aquest comportament, cal que fem una mirada retrospectiva i comparem aquestes dades per al període previ (2003-2007). Per realitzar l'anàlisi ens hem de cenyir a la comparació de la reincorporació als estudis dels i de les joves de la franja de 15 a 29 anys⁴². Al gràfic veiem que entre els i les joves d'entre 15 i 24 anys el nombre de vegades que es reincorporen als estudis és prou similar entre els dos períodes considerats. Al contrari, les diferències entre ambdós períodes són notòries a la franja de joves d'entre 25 i 29 anys, fins al punt que la proporció de joves que es reincorporen als estudis durant els anys 2008-2012 arriba a doblar la proporció del període 2003-2007. Per tant, queda clar que la situació de crisi econòmica i d'alt atur juvenil ha fet augmentar el retorn als estudis.

GRÀFIC 5.50. Edat de reincorporació als estudis segons el moment històric. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2003-2007 i 2008-2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

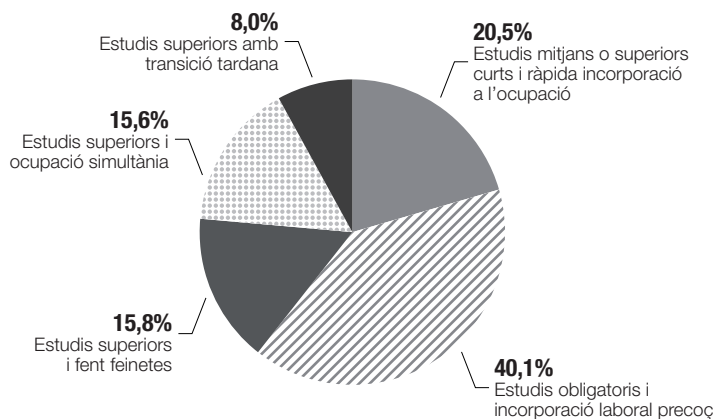
Per tal d'analitzar quins són els tipus de *trajectòries formació-ocupació* més comuns entre la població jove catalana, hem creat una tipologia de trajectòries laborals. Mitjançant l'anàlisi de classificació (ACL)⁴³ o de *clúster*. Aquesta anàlisi s'ha elaborat a partir de considerar la importància que han tingut diferents situacions (atur, ocupació, estudis i altres formes d'inactivitat) en el conjunt de la transició formació-ocupació feta pels i per les joves entre els 15 i els 29 anys. S'han inclòs en l'anàlisi sis variables⁴⁴, que han donat lloc a una tipologia de cinc tipus de trajectòries. Seguidament es descriuen de forma sintètica els cinc tipus de trajectòries i la distribució dels diferents perfils de joves en aquestes (gràfic 5.51).

42 Pel que fa al període 2003-2007, no tenim les dades sobre els i les joves de 30 a 34 anys, pel fet que en ser dades retrospectives s'haurien d'haver obtingut dels qui tenen entre 35 i 39 anys, que no formen part de la mostra de l'enquesta.

43 Concretament, mitjançant el mètode Ward.

44 Les variables considerades en l'anàlisi dels conglomerats són: mesos a l'atur (o atur i estudis); mesos ocupat/ada; mesos treballant i estudiant; mesos en altres formes d'inactivitat; mesos estudiant i fent feinetes; i mesos estudiant (o estudiant i a l'atur). Totes aquestes variables considerades en el conjunt de la trajectòria dels 15 als 29 anys.

GRÀFIC 5.51. Tipologia de trajectòries formació-ocupació entre els 15 i els 29 anys. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Tipus 1. Estudis mitjans o superiors curts⁴⁵ i ràpida incorporació a l'ocupació. En aquest tipus trobem el 20,5% de joves. Inclou joves que en el conjunt de la trajectòria desenvolupada entre els 15 i els 29 anys han estat força mesos ocupats, tot i que de forma combinada amb d'altres situacions heterogènies d'activitat. Més concretament, són joves que han estat una mitjana de quasi vuit anys ocupats en el conjunt de la seva trajectòria, una situació que han combinat amb el fet d'estudiar i treballar simultàniament i/o estudiar mentre estaven a l'atur. Dins d'aquest grup, destaca el fet que són joves que s'han inserit al mercat de treball (ocupació com a activitat principal) amb una mitjana de 20,2 anys.

Tipus 2. Estudis obligatoris i incorporació laboral precoç. És el tipus de trajectòria més viscut entre la població jove catalana, atès que un 40,1% de persones joves analitzades es troben dins d'aquest tipus de recorregut formació-ocupació. És una trajectòria que comporta haver estat, sobretot, en una situació d'ocupació formal, concretament un total d'onze anys i escaig. Ara bé, de forma diferent als tipus 4 i 5, les trajectòries del tipus 2 són altament lineals i seqüencials pel que fa a l'ordre en el qual tenen lloc els estudis i la inserció com a actiu/iva en el mercat de treball. Ens referim a una seqüència d'esdeveniments ordenada en la qual una vegada cursats els estudis, seguidament els i les joves es converteixen en actius/ives i ja no retornen als estudis. Per tant, les interrupcions entre els dos tipus d'esdeveniments (estudis i activitat) són mínimes i s'articula un vincle fort amb l'activitat. Pel que fa a l'edat d'inserció al mercat de treball, el tipus 2 està format majoritàriament per joves que s'han inserit de forma més precoç, atès que la mitjana d'edat d'inserció d'aquest grup és 17,3 anys.

⁴⁵ Per estudis superiors "curts" entenem els estudis superiors no universitaris (cicle formatiu de grau superior) i les diplomatures o equivalent.

Tipus 3. Estudis superiors i fent feinetes. En aquest tipus trobem el 15,8% dels casos. Està format per joves que han passat la major part de la seva trajectòria estudiant i fent feinetes de forma paral·lela, concretament durant un temps aproximat de vuit anys i escaig. Són joves que en alguns moments de la seva trajectòria també han estat ocupats com a activitat principal però que es defineixen, principalment, pel fet de combinar estudis amb feinetes informals. Es tracta de joves que tenen un vincle flexible amb els estudis, de manera que són habituals les interrupcions en els estudis per reprendre'ls passat un temps. Es van inserir al mercat de treball formal a l'edat de 23,4 anys.

Tipus 4. Estudis superiors i ocupació simultània. En aquest tipus trobem el 15,6% de joves. És un tipus que fa referència a totes les persones joves que han compaginat períodes d'estudis amb una ocupació formal. De fet, han estat en aquesta situació durant quasi nou anys. De forma similar als i a les joves del tipus 3, aquestes persones dibuixen unes transicions entre estudis i ocupació bastant borroses, atès que una gran part acostumen a fer interrupcions en la carrera professional per continuar la formació o bé per combinar ambdues activitats. S'han inserit al mercat laboral a una edat mitjana de 22,8 anys.

Tipus 5. Estudis superiors amb transició tardana. Aquest tipus és minoritari dins del conjunt de joves (8%). Els i les joves d'aquesta trajectòria es distingeixen de la resta per la seva condició d'estudiants en exclusiva. Efectivament, són joves que, tot i que han estat ocupats ocasionalment, destaquen per la quantitat d'anys que han destinat als estudis, en concret han estat estudiant més de nou anys entre els 15 i els 29 anys. Es tracta de joves que s'han inserit al mercat laboral als 24,5 anys de mitjana.

Els cinc tipus de trajectòries presentats mostren dos gran blocs de situacions, segons el pes diferencial que prenen els estudis i l'ocupació. En un primer bloc trobem les situacions en les quals l'ocupació té el pes predominant per la gran quantitat de temps que s'hi ha destinat. Els dos tipus d'aquest bloc són: el tipus 1 ("estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l'ocupació") i el tipus 2 ("estudis obligatoris i incorporació laboral precoç"). Ambdós junts agrupen el 60,6% dels joves. En canvi, al segon bloc els estudis prenen el protagonisme, en forma de molts anys dedicats a estudiar. Tres són els tipus d'aquest bloc: el tipus 3 ("estudis superiors i feinetes"), el 4 ("estudis superiors i ocupació simultània") i el 5 ("estudis superiors amb transició tardana"). D'aquests tres, els i les joves dels dos primers tipus han compaginat els estudis amb l'ocupació, bé per mitjà del que definim com "feinetes informals d'acompanyament als estudis", en el primer cas, o bé per mitjà de la incorporació a l'ocupació formal; mentre que l'últim tipus és el que ha dedicat més temps només a estudiar, realitzant una transició formació-ocupació més tardana. En general, les persones joves que estan empleades alhora que estudiaven, ja sigui amb feinetes informals o amb una ocupació formal al mercat de treball, ascendeixen a un rellevant 31,4% de la població jove (suma del tipus 3 i el tipus 4), enfront d'un 8% que durant un període de temps significatiu ha estudiat exclusivament sense establir cap llaç amb el mercat de treball.

La taula següent resumeix les característiques de cada tipus de trajectòria i dels i de les joves que les protagonitzen.

TAULA 5.3. Caracterització de la tipologia de trajectòries de formació-ocupació. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012

Tipus	Caracterització del perfil
Tipus 1 <i>Estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l'ocupació</i> (20,5%)	Situació d'activitat heterogènia Molt temps ocupats/ades al llarg de la trajectòria Primera feina entre els 20-24 anys Proporció semblant d'homes i dones Estudis secundaris postobligatoris (cicle formatiu de grau superior) i diplomatura o equivalent Més representació de joves immigrants
Tipus 2 <i>Estudis obligatoris i incorporació laboral precoç</i> (40,1%)	Situació d'ocupació formal Linealitat, poques interrupcions per fer altres activitats Primera feina en edat precoç entre els 15-19 anys Més representació d'homes Estudis obligatoris o inferiors i secundaris Més representació de joves autòctons Fills i filles de pares o mares amb estudis inferiors o obligatoris
Tipus 3 <i>Estudis superiors i fent feinetes</i> (15,8%)	Molt temps com a estudiants i fent feines informals Reincorporació als estudis de forma freqüent al llarg de la trajectòria Primera feina a vàries edats Més representació de dones Més representació al Camp de Tarragona Fills i filles de pares o mares universitaris
Tipus 4 <i>Estudis superiors i ocupació simultània</i> (15,6%)	Compaginació d'estudis amb una ocupació formal Reincorporació als estudis de forma freqüent al llarg de la trajectòria Primera feina en edats entre els 25-34 anys Més representació de dones Més representació de postgraduats/ades Més representació a l'àmbit Metropolità Fills i filles de pares o mares universitaris
Tipus 5 <i>Estudis superiors amb transició tardana</i> (8,0%)	Definites/ides per la seva condició d'estudiants Primera feina entre els 30-34 anys Més representació d'homes Més representació de llicenciats/ades o equivalent Més representació a les Terres de l'Ebre Fills i filles de pares o mares universitaris

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La comparació de la tipologia obtinguda amb les dades de l'EJC12 amb les realitzades en varis estudis del grup de recerca GRET (Casal, 1996, 1997, 2001; Casal *et al.*, 2006)⁴⁶ permet comprovar com al llarg de les darreres dècades s'han anat configurant noves realitats en la transició formació-ocupació, i com fenòmens que en el passat tenien un caràcter emergent estan avui en dia plenament vigents i tenen una extensió considerable. En aquest sentit, dins de la tipologia presentada aquí, podem destacar que els nostres tipus 1 i 2 són els que més s'acosten a les modalitats d'inserció laboral relativament ràpida una vegada acabats els estudis. Els altres tres tipus (3, 4 i 5) es caracteritzen o bé per una inserció laboral tardana o bé per combinacions diverses de períodes d'estudi i de treball. Aquestes noves formes de transició formació-ocupació, que en el passat tenien un caràcter emergent (i així qualificades en els treballs del GRET), semblen prendre cada vegada més protagonisme en les trajectòries de la joventut catalana⁴⁷.

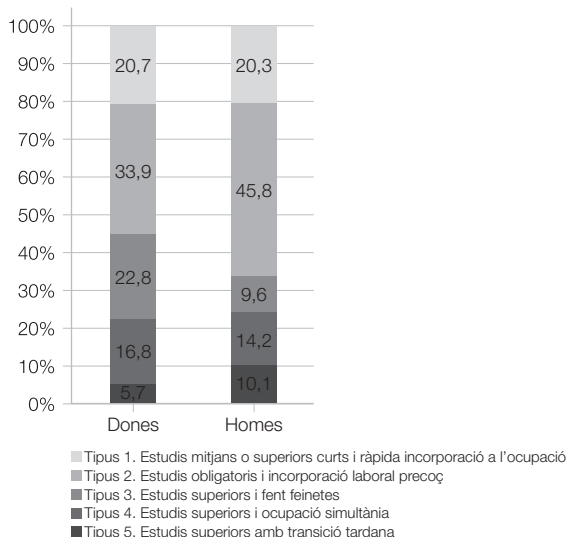
Resulta interessant creuar la tipologia obtinguda amb les variables sociodemogràfiques més rellevants, així com amb la tipologia de joves amb relació a l'ocupació descrita en l'apartat anterior (taula A5.32). Si ens fixem en el sexe, observem que un 45,8% dels homes estan representats en el tipus 2 ("estudis obligatoris i incorporació laboral precoç") mentre que en el cas de les dones aquest percentatge minva al 33,9%. En canvi, hi ha més dones que homes en el tipus 3 i, en menor mesura, en el tipus 4 que representen els dos tipus que tenen com a activitat principal el fet d'estudiar i, en segon lloc, treballar formalment o informalment. Així, un total d'un 39,6% de les dones joves es troba en aquesta situació enfront d'un 23,8% dels homes joves (gràfic 5.52). De forma diferent, els homes estan més presents en el tipus 5 ("estudis superiors amb transició tardana") mentre que el tipus 1 ("estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l'ocupació") mostra percentatges força equitatius per a homes i dones.

Amb relació al nivell d'estudis que tenen els i les joves en cada tipus, les diferències són rellevants. De fet, els i les joves amb estudis superiors es troben en major mesura en tots els tipus, excepte en el tipus 2, que està format sobretot per joves amb estudis obligatoris o inferiors (89,2%) i joves amb estudis secundaris postobligatoris (64,1%) (taula A5.28). Per poder aprofundir en l'efecte d'aquesta variable sobre la tipologia desagreguem la variable estudis en un espectre més ampli de categories.

46 Aquests estudis identifiquen diferents modalitats de transició escola-ocupació dels i de les joves. Aquestes modalitats s'articulen en dos eixos: un indica el temps emprat per aconseguir objectius significatius en el procés d'inserció laboral, creant un continu "precocitat-tardança" i, l'altre té en compte el grau d'ajust de les expectatives de posicionament social i professional ("insercions complexes", que demanen un gran esforç personal i apunten a posicions d'èxit laboral i "insercions simples", que es troben a un nivell més baix de titulació escolar i apunten a ocupacions menys qualificades). Els sis tipus de transició que s'identifiquen són els següents: a) èxit precoç, b) trajectòria obrera, c) trajectòria d'adscripció familiar; d) trajectòria d'aproximació successiva, e) trajectòria de precarietat i f) trajectòria erràtica o de bloqueig.

47 Les dades treballades no mostren que aquestes situacions siguin encara majoritàries. Com s'ha indicat, els tipus 1 i 2 sumen el 60,6% dels casos, però cal tenir en compte que aquesta tipologia de trajectòries de transició no té en compte les modalitats contractuals de l'ocupació, sinó únicament el fet d'estar ocupat/ada. Per tant, els tipus 1 i 2 tampoc no s'han d'interpretar com a transicions cap a una ocupació estable o a temps complet (com les modalitats d'èxit precoç i de trajectòria obrera proposades pel GRET). Per tenir una bona imatge del paper que té la inestabilitat en les trajectòries laborals de la joventut català, vegeu més avall (apartat 5.6) la tipologia integrada de trajectòries laborals.

GRÀFIC 5.52. Tipologia de trajectòries formació-ocupació segons sexe. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

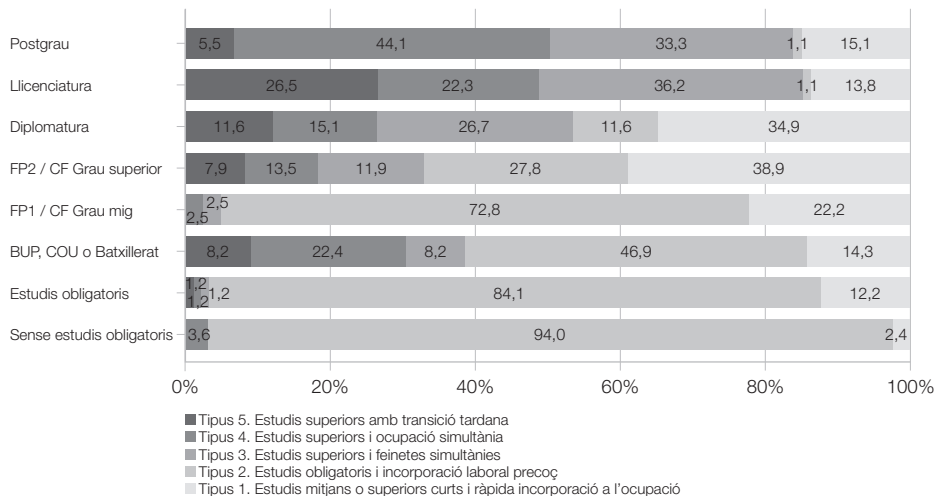

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si observem el gràfic 5.53 i la taula A5.32, observem com el tipus 1 (“estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l’ocupació”) està compost sobretot de joves amb estudis secundaris postobligatoris (cicle formatiu de grau superior) i joves amb una diplomatura o equivalent, mentre que els tipus 3, 4 i 5 estan formats per joves majoritàriament amb estudis superiors, destacant en el tipus 5 (“estudis superiors amb transició tardana”) els i les joves amb llicenciatura i, en el tipus 4 (“estudis superiors i ocupació simultània”), els i les joves amb postgrau. El tipus 2 (“estudis obligatoris i incorporació laboral precoç”) mostra un perfil de joves ben diferent segons el nivell d’estudis, atès que reuneix en major mesura els i les joves sense estudis obligatoris (un 94% d’aquest grup es troben en el tipus 2), amb educació obligatòria (un 84,1% estan en el tipus 2) i joves amb el batxillerat o un cicle formatiu de grau mitjà.

Així doncs, podem concloure que el tipus 2 i el tipus 4 són els dos grups més antagònics pel que fa al nivell d’estudis dels seus membres: el tipus 2 és l’extrem amb estudis més baixos i el tipus 4 l’extrem amb els estudis més alts, seguit del tipus 5. La resta de tipus (1 i 3) estan formats per joves amb estudis intermedis.

GRÀFIC 5.53. Tipologia de trajectòries de formació-ocupació segons nivell d'estudis. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

* L'educació obligatòria inclou ESO o EGB; PGS, PQPI, escola d'adults i similars

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa a l'origen dels joves i de les les joves, el tipus 2 ("estudis obligatoris i incorporació laboral precoç") està compost, sobretot, per joves de famílies castellanoparlants, mentre que els i les joves catalanoparlants estan més concentrats/ades en el tipus 3 ("estudis superiors i feinetes simultànies") o el tipus 1 ("estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l'ocupació") (taula A5.32).

Amb relació a les variables territorials, es pot destacar que un 28,8% de joves del Camp de Tarragona estan en el tipus 3 ("estudis superiors i fent feinetes") i que els i les joves de les Terres de l'Ebre es concentren (31,3%) en el tipus 5 ("estudis superiors amb transició tardana"). En darrer lloc, també es pot assenyalar que els i les joves de l'àmbit Metropolità es concentren en major mesura en el tipus 4 ("estudis superiors i ocupació simultània"). D'altra banda, pel que fa a les variables d'origen familiar, les dades es distribueixen de forma similar a com ho fan respecte el nivell d'estudis propi. Així, els fills i les filles de pare o mare universitaris es concentren en el tipus 3, 4 i 5, mentre que els fills i les filles de pare o mare amb estudis primaris ho fan en el tipus 2. En canvi, si analitzem la distribució de joves segons la categoria socioeconòmica dels seus progenitors les diferències són poc significatives estadísticament (taula A5.32).

Una última dada interessant per acabar de descriure el perfil de joves que ocupen cada una de les transicions descrites sorgeix del creuament de la tipologia de trajectòries amb la tipologia de situacions d'ocupació descrita en l'apartat anterior. Fruit d'aquest creuament es pot assenyalar el fet que els i les joves amb estudis superiors que fan feinetes (tipus 3) i els i les joves amb estudis superiors que tenen una ocupació simultània (tipus 4) es troben en major proporció ocupats com a "professionals qualificats" (concretament, el 45,5% dels qui tenen estudis superiors i fan feinetes, i el 38,3% dels qui tenen estudis superiors i

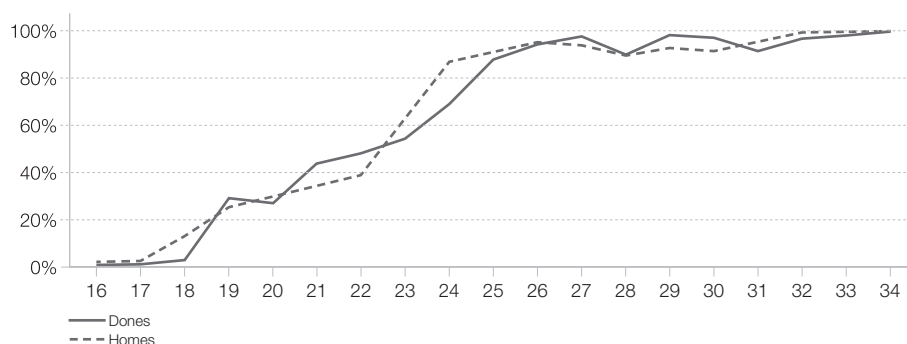
treballen de forma simultània); els i les joves amb estudis superiors amb transició tardana (tipus 5) treballen en major mesura com a “gerents i empresaris en empreses de menys de 10 treballadors” (ho fa un 21,8%, una proporció que dobla la de la resta de joves); i les persones joves amb estudis obligatoris i incorporació laboral precoç (tipus 2) s’ocupen majoritàriament (i en major mesura que la resta de tipus) com a “assalariades estables amb posició mitjana-inferior” (el 43,3%), “autònomes especialitzades precàries” (16%), o bé com a “assalariades precàries de posicions poc qualificades” (el 13,9%).

b) El procés d'incorporació al mercat de treball

En aquest apartat tractem els ritmes d’inserció laboral dels i de les joves. Concretament, aquí la població de referència són les persones joves de totes les edats, exclouent però els i les joves immigrants que hagin arribat als 15 anys o després a Catalunya.

Si ens fixem en la proporció de joves que han estat algun cop ocupats com a activitat principal (gràfic 5.54), veiem com el ritme d’incorporació al mercat de treball es va fent més intens, lògicament, a mesura que la franja d’edat augmenta.

GRÀFIC 5.54. Ocupats/ades algun cop segons sexe, per edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

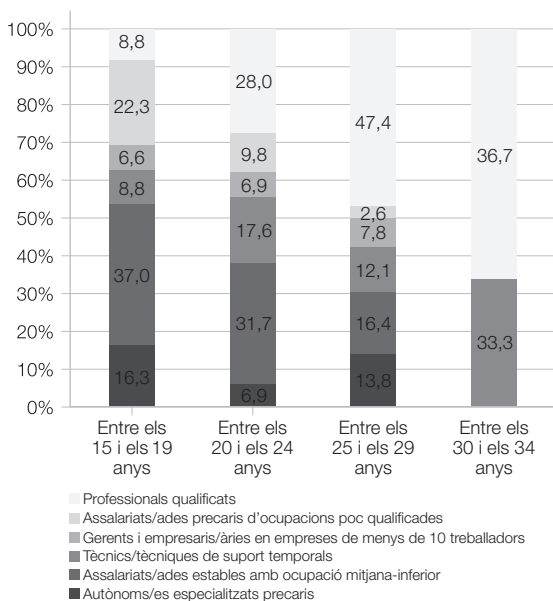
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Aquestes dades per sexe mostren petites diferències, atès que tant homes com dones acostumen a tenir la seva primera feina a una mitjana d’edat que ronda els 20 anys (taula A5.33). En canvi, el nivell d’estudis sí que marca algunes diferències, de manera que a mesura que el nivell d’estudis és més elevat, la tendència és ajornar la inserció laboral. Així, els i les joves amb estudis superiors acostumen a tenir la primera feina a una mitjana d’edat de 21,8 anys mentre que els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors la tenen al voltant dels 16,7 anys, tan bon punt han complert l’edat legal mínima per estar ocupats. Segons el lloc de naixement, destaca la inserció més precoç de les persones joves immigrants (a una edat mitjana de 17,5 anys) en comparació amb la dels i de les joves autòctons (19,8 anys). En darrer lloc, les variables que tenen a veure amb l’origen familiar (nivell d’estudis i

categoria socioeconòmica dels progenitors) també es correlacionen amb l'edat d'inserció, retardant l'edat d'entrada al mercat de treball dels i de les joves que provenen d'estrats socials més alts (taula A5.33).

Si observem com es distribueixen els i les joves ocupats segons la seva edat d'inserció al mercat de treball en cada un dels tipus articulats en la tipologia de situacions d'ocupació (gràfic 5.55), veiem com els i les joves que s'han incorporat al mercat de treball a la franja d'edat 16-19 anys estan més presents en el tipus "autònoms especialitzats precaris" (16,3%), el tipus "assalariats estables amb posició mitjana-inferior" (37%) i el tipus "assalariats precaris de posicions poc qualificades" (22,3%). Els i les joves que s'han inserit al món laboral a la franja d'edat dels 20 a 24 anys estan més presents que la resta en el tipus "tècnics de suport temporals" (17,6%). Els i les joves inserits entre els 30 i els 34 anys es concentren en major proporció que la resta en el tipus que hem anomenat "professionals qualificats" (66,7%) i també tenen una presència important en el tipus de "tècnic de suport temporal". Finalment, els i les joves inserits entre els 25 i els 29 els trobem més presents en el tipus de "professionals qualificats" (47,4%).

GRÀFIC 5.55. Tipologia de situacions d'ocupació segons l'edat d'incorporació al mercat de treball. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

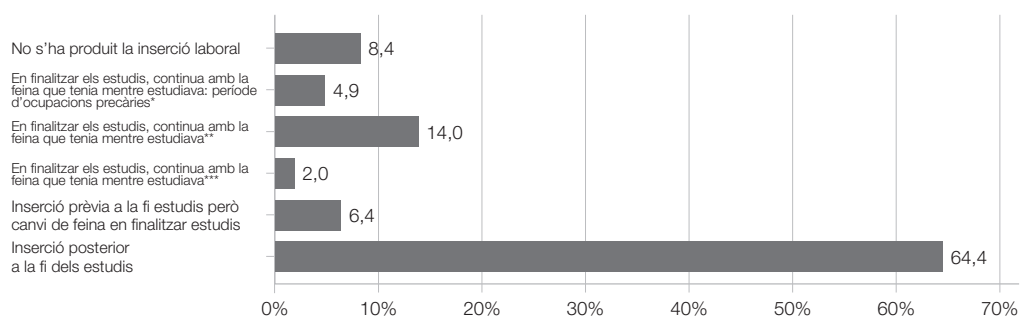

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Una altra qüestió a analitzar és el moment en què es produeix la incorporació laboral (entès com el moment en què l'ocupació esdevé l'activitat principal) amb relació als estudis. Com es pot veure en el gràfic 5.56, entre els i les joves que ja no estudien (com a activitat

principal), la gran majoria (64,4%) es van incorporar al mercat de treball després de finalitzar els estudis. D'altra banda, un 8,4% tenia l'ocupació com a activitat principal abans de finalitzar els estudis però, en finalitzar-los, en menys de sis mesos va canviar d'ocupació; un 18,9% continua amb la feina que tenia mentre estudiava i la manté, com a mínim, durant els següents sis mesos o fins a l'actualitat (d'aquests, però, una quarta part manté el fet de treballar en un període d'ocupacions precàries); finalment, un important 8,4% de joves que han finalitzat els estudis encara no s'han inserit laboralment en el moment de realització de l'enquesta.

GRÀFIC 5.56. Moment d'inici de la feina (abans-després estudis). Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2012. Percentatge

* Fa referència al fet d'haver estat treballant en un període de diverses ocupacions precàries

** I la manté, com a mínim, durant els següents 6 mesos

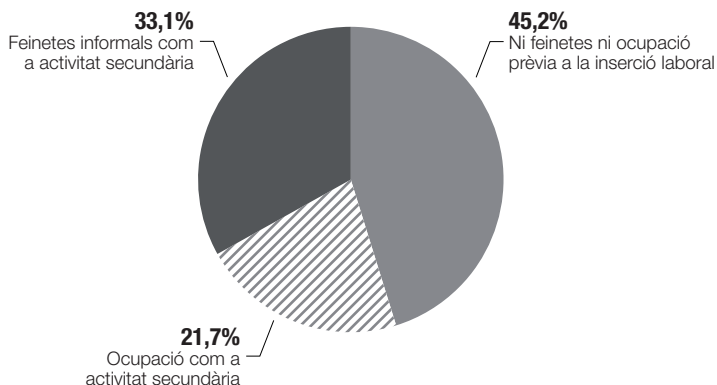
*** I la canvia durant els següents 6 mesos

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Altrament, entre aquells i aquelles joves que s'han inserit en el mercat de treball (que hagin treballat alguna vegada com a activitat principal), cal posar en relleu que un 54,8% ja tenia alguna activitat laboral com a activitat secundària (en forma de feinetes formals o ocupació formal) de forma prèvia al moment en què l'ocupació passa a ser l'activitat principal (gràfic 5.57). Ara bé, la resta (45,2%) mai no havia tingut l'ocupació com a activitat secundària abans de la seva inserció plena al mercat de treball.

En aquest sentit, el recorregut previ de les persones joves per assolir una inserció plena al mercat de treball segueix dues lògiques o pautes diferenciades que vénen condicionades pels seus perfils. Així, una primera pauta és una *trajectòria d'inserció laboral progressiva*. Es caracteritza per fer "feinetes" o per tenir algun tipus d'ocupació com a activitat secundària abans de la incorporació plena al mercat de treball. La segona pauta dibuixa una *trajectòria d'inserció laboral directa*. Es caracteritza per haver tingut com a primera ocupació la feina que acabarà sent la seva primera ocupació principal. Vegem quins perfils són els que caracteritzen cada un d'aquests grups de joves a través de l'anàlisi del comportament de la interacció amb les variables sociodemogràfiques.

GRÀFIC 5.57. Haver realitzat “feinetes” o haver tingut una ocupació com a activitat secundària abans de la inserció laboral. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

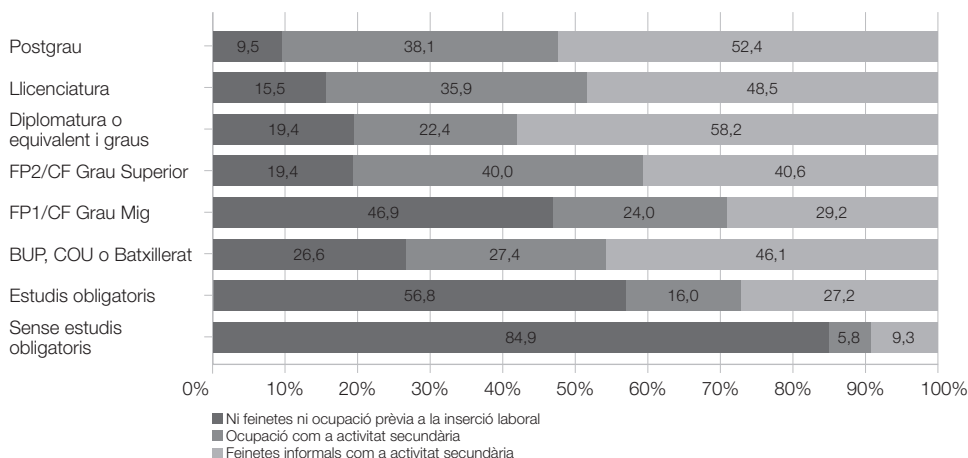
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Tal com es pot veure a la taula A5.33, les dones tendeixen en major mesura que els homes a tenir “feinetes” com a activitat secundària de forma prèvia a la inserció plena al mercat de treball: un 40,2% de les dones enfront d’un 26,6% dels homes. En canvi, els homes tendeixen en major mesura a no establir cap vincle amb el mercat de treball (ni formal ni informal) en el període previ a la incorporació plena al mercat de treball: un 52,1% dels homes es troben en aquesta situació enfront d’un 37,7% de les dones. Aquesta distribució guarda relació amb la precoç inserció laboral dels homes joves.

D’altra banda, pel que fa al nivell d’estudis (gràfic 5.58), si ens fixem en els extrems de l’escala formativa (joves postgraduats/ades i llicenciats/ades front a joves amb estudis obligatoris o inferiors), veiem com les persones joves amb estudis obligatoris o inferiors són les que acostumen a tenir una inserció laboral més directa.

Concretament, un 90,7% de joves que no han finalitzat els estudis obligatoris i un 72,8% de joves amb educació obligatòria no han tingut ocupacions prèvies a la seva inserció plena al mercat de treball. En canvi, en el pol oposat del nivell d’estudis, aquests percentatges descendeixen per a joves amb estudis de postgrau (47,6%) i per a joves amb estudis de llicenciatura (51,4%). Aquests darrers joves acostumen a viure una inserció laboral més progressiva, efectuant feinetes o una ocupació com a activitat secundària i suplementària a uns estudis, de forma prèvia a la seva inserció laboral plena. Així doncs, a mesura que el nivell d’estudis augmenta, els i les joves perfilen un tipus transició formació-ocupació més flexible i progressiva i, de forma inversa, a mesura que els estudis són d’un nivell més bàsic, les transicions juvenils són més directes.

GRÀFIC 5.58. Haver realitzat “feinetes” o haver tingut una ocupació com a activitat secundària abans de la inserció laboral segons nivell d’estudis. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

c) Les característiques de la primera activitat post estudis

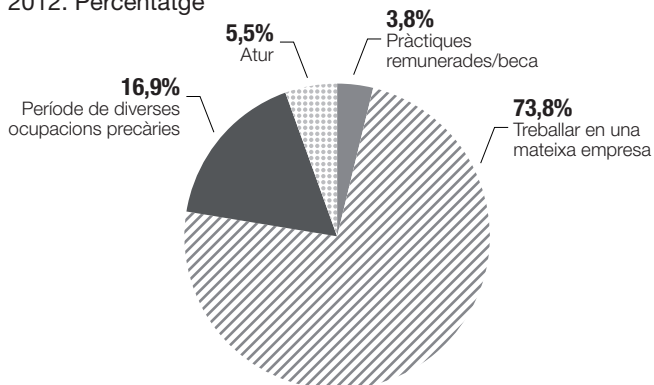
En aquesta secció fem una aproximació a les característiques que configuren la primera ocupació que obtenen els i les joves de Catalunya en el moment en què l’ocupació esdevé la seva activitat principal. Tractem aquesta informació per a la població autòctona i per a la immigrada arribada als 15 anys o abans.

Tipus d’activitat post estudis

El primer en què val la pena centrar l’atenció és en la situació que han tingut els i les joves un cop els estudis han deixat de ser la seva activitat principal. Al (gràfic 5.59) es pot veure com per a un 73,8% de joves la primera situació d’activitat ha estat una ocupació formal en una empresa. Ara bé, la proporció de joves que s’insereixen al mercat laboral enllaçant diferents tipus d’ocupacions de caràcter precari és força rellevant (16,9%)⁴⁸ i encara més si hi afegim els i les joves que s’han inserit en forma de becari/becàries o de pràctiques remunerades (3,8%).

48 Aquest fet no exclou que els i les que treballen en una mateixa empresa puguin estar en un tipus d’ocupació precària.

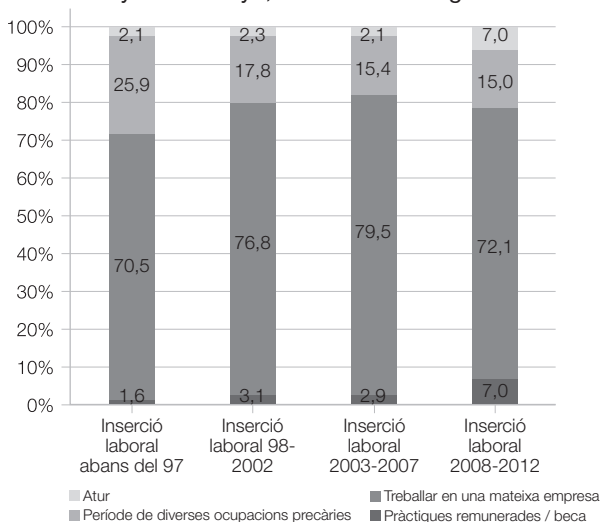
GRÀFIC 5.59. Primera situació d'activitat post estudis. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Aquestes dades es presenten més interessants, però, si les observem segons quin hagi estat el moment temporal de la inserció laboral (gràfic 5.60). La proporció de joves que ha tingut com a primer esdeveniment d'activitat una ocupació formal en una empresa és estable en el període analitzat (1994-2012). Sí que es detecten, però, petits augments. Així, el percentatge de joves que s'incorporen a l'activitat en una situació d'atur ha augmentat a mesura que la inserció laboral és més recent. El mateix ha succeït amb els i les joves en pràctiques o amb beca, especialment en el període de recessió econòmica 2008-2012. Per contra, el nombre de joves que s'ha incorporat a l'ocupació com a activitat principal alternant diferents tipus d'ocupacions precàries ha disminuït lleugerament amb els anys.

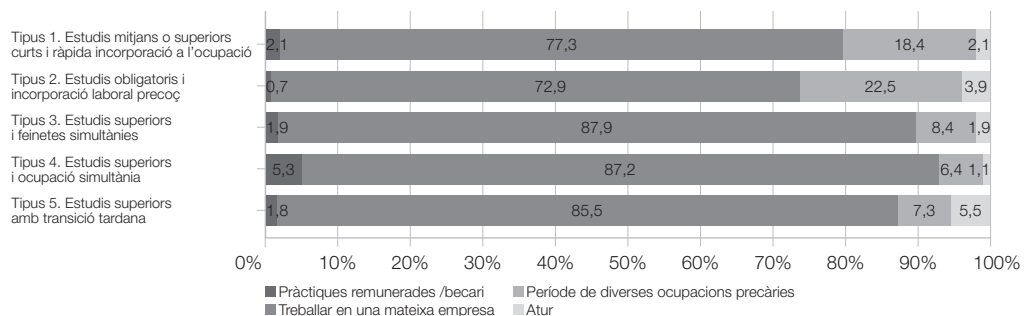
GRÀFIC 5.60. Primera situació d'activitat postestudis segons el moment d'inserció. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Altrament, si observem aquests percentatges segons els cinc tipus de trajectòries formació-ocupació que efectuen els i les joves enquestats/ades, el gràfic 5.61 suggereix (les dades tenen escassa significació estadística) que el fet d'iniciar la trajectòria d'activitat amb un període d'atur es produeix en major mesura entre els i les joves que dibuixen la trajectòria formació-ocupació que hem anomenat "estudis superiors amb transició tardana". En canvi, el fet d'inserir-se al mercat de treball amb un període d'ocupacions precàries té més presència entre aquells tipus de trajectòries formació-ocupació més tradicionals en els quals l'ocupació té un pes més important en el conjunt de la transició: "estudis obligatoris i incorporació laboral precoç" i "estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l'ocupació".

GRÀFIC 5.61. Primera situació d'activitat postestudis segons el perfil de trajectòria formació-ocupació. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

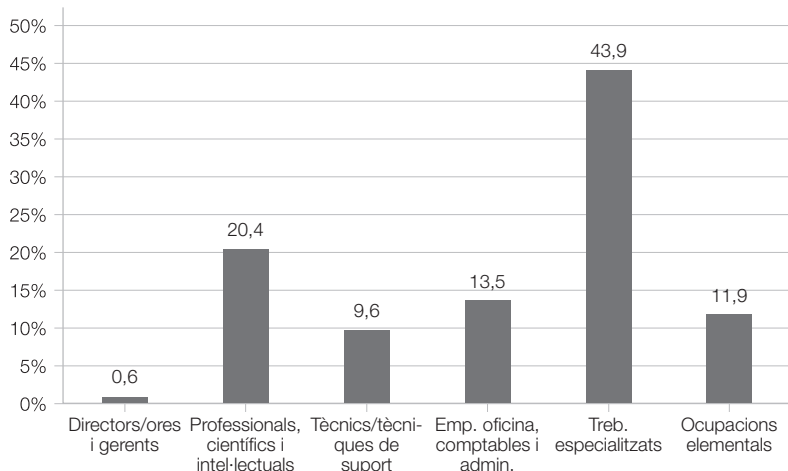

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Categoria ocupacional

Si posem atenció a la categoria ocupacional en què s'insereixen els i les joves en la seva primera ocupació, veiem que és en la de treballadors especialitzats (43,9%), seguida de la de professionals, científics i intel·lectuals (20,4%), empleats d'oficina (13,5%) i ocupacions elementals (11,9%).

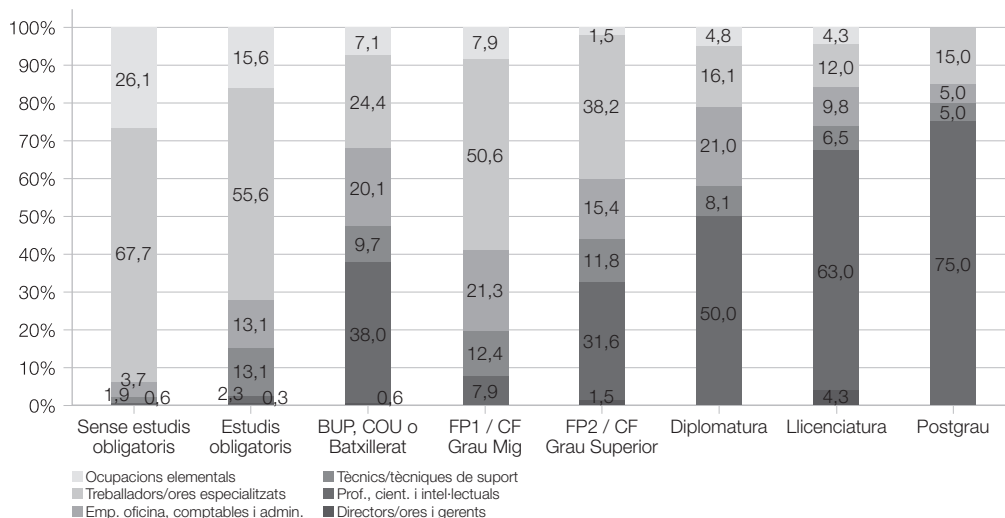
GRÀFIC 5.62. Categoria ocupacional de la primera feina (ocupació com a activitat principal). Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si observem el mateix fenomen segons el nivell d'estudis, les dades informen d'una forta segmentació vertical del mercat de treball juvenil pel que fa a la primera feina en la qual s'incorporen (gràfic 5.63).

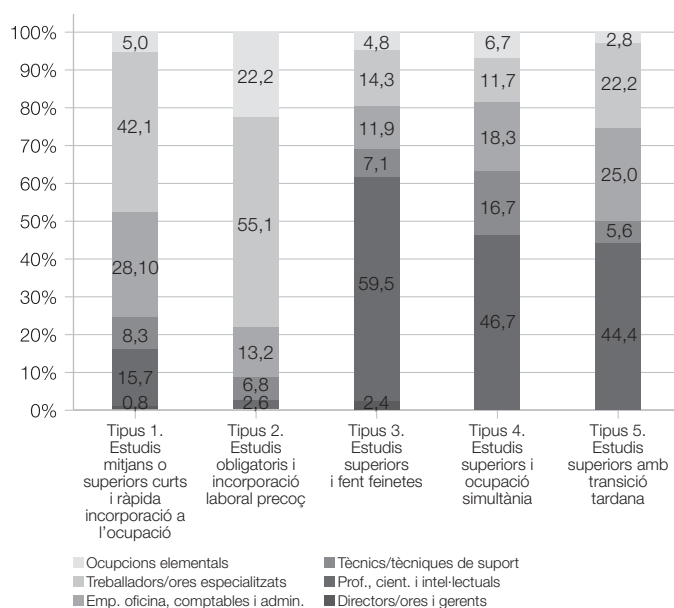
GRÀFIC 5.63. Categoria ocupacional de la primera feina (ocupació com a activitat principal) segons nivell d'estudis. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Així, les primeres feines en càrrecs directius i gerencials estan ocupades majoritàriament per joves amb llicenciatura (un 4,3% de joves amb llicenciatura n'ocupen, enfront d'un 0,8% pel conjunt de joves). Els i les joves amb estudis de diplomatura, llicenciatura o postgrau acostumen a ocupar en major grau les categories de “professionals, científics i intel·lectuals” (un 50% de diplomats/ades, un 63% en el cas de llicenciats/ades i un 75% en el cas de postgraduats/ades). Els i les joves amb estudis mitjans (batxillerat i cicles de grau mitjà i superior) tenen com a primera feina ocupacions intermèdies, com les posicions de tècnics de suport o empleats d'oficina (a tall d'exemple, un 21,3% de joves amb un cicle formatiu mitjà, un 15,4% amb un cicle formatiu superior i un 20% amb el batxillerat són empleats/ades d'oficina, enfront d'un 13,6% del conjunt de joves); i, en darrer lloc, els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors s'ocupen com a primera feina en les posicions més baixes de l'escala ocupacional (treballadors/ores especialitzats i ocupacions elementals). En aquest sentit, un 67,7% de joves que no tenen els estudis obligatoris finalitzats s'ocupen en treballs especialitzats i en el cas dels i de les que tenen estudis obligatoris, un 55,6%, enfront d'un 34,9% corresponent al conjunt de joves.

GRÀFIC 5.64. Categoria ocupacional de la primera feina segons el perfil de trajectòria de formació-ocupació. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

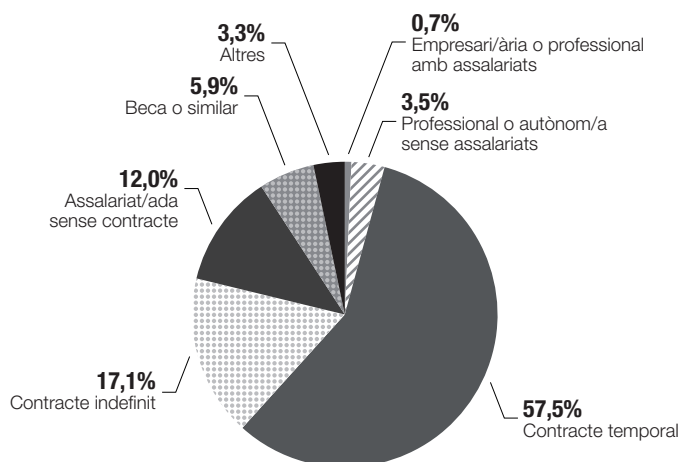
Altrament, l'anàlisi de la categoria professional de la primera feina segons la tipologia de trajectòries formació-ocupació (gràfic 5.64) mostra que és més habitual la inserció com a “professionals, científics i intel·lectuals” entre les persones joves que han estudiat més temps (tipus 3, 4 i 5). Les persones joves amb una trajectòria “estudis superiors i ocupació simultània” són les que s'insereixen més en les categories tècniques de suport (16,7%

enfrent d'un 8,2% pel total de joves) i les que tenen “estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l'ocupació” ho fan com a empleats/ades d'oficina (28,1% enfront d'un 17,8% pel conjunt de joves). Pel que fa a joves que tenen un perfil de transició més tradicional (“estudis obligatoris i incorporació laboral precoç”), són els i les que més tendeixen a inserir-se en el mercat laboral a través d'ocupacions especialitzades⁴⁹ (55,1% enfront d'un 38,7% pel total de joves), seguits dels i de les que tenen “estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l'ocupació” (42,1%). Entre aquests darrers, el segon tipus d'ocupacions d'inserció més freqüents són les ocupacions elementals (taula A5.35).

Situació professional

A més a més, si ens fixem en la situació professional de la primera ocupació (gràfic 5.65), pel que fa a la situació contractual i a la seva relació amb els mitjans de producció, val a dir que la majoria dels i de les joves obtenen un contracte temporal (concretament un 57,5%), mentre que els i les que obtenen un contracte indefinit en la primera feina representen un 17,1%. A més, destaca el fet que la tercera situació professional que tenen els i les joves en la seva primera feina és la d'assalariat/ada sense contracte (12%), una qüestió que fa pensar que és un col·lectiu que absorbeix en gran mesura activitats de l'economia submergida⁵⁰, sobretot en l'inici de la seva trajectòria laboral.

GRÀFIC 5.65. Situació professional en la primera feina. Joves de 15 a 34 anys que han estat ocupats/ades algun cop (com a activitat principal). Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

49 Cal recordar que aquesta categoria de “treballadors/ores especialitzats” és molt heterogènia i agrupa diversos tipus de treballs amb diferències pel que fa a la qualificació (veure nota a peu de pàgina núm. 12).

50 El 1998 la Comissió Europea situava Espanya en el tercer lloc darrere de Grècia i Itàlia, en el rànquing de països amb més economia oculta (entre el 10 % i el 23 % del producte interior brut). Les branques econòmiques en les que té major incidència aquest fenomen són l'agricultura, l'hostaleria, la restauració i els serveis menys qualificats (neteja, servei domèstic, etc.), encara que també adquireix un pes creixent en sectors més qualificats (veure Reyneri, 2003 i Actis, 2005).

Els creuaments bivariats de la situació professional de la primera feina dels i de les joves per sexe només mostren diferències significatives amb relació a les contractacions temporals i indefinides. Les dones estan percentualment més afectades per la temporalitat: un 60,2% de les dones té contractes temporals enfront d'un 54,9% dels homes (taula A5.36). De forma lògica, aquestes diferències s'inverteixen quan ens fixem en els contractes de caràcter indefinit: un 14,1% de les dones tenen contracte indefinit enfront d'un 20% en el cas dels homes.

Respecte a la relació que poden tenir els estudis propis amb la situació professional de la primera feina, a la taula A5.37 observem que els i les joves amb els estudis més elevats (postgraus, màsters o doctorats) són els i les que es col·loquen en major mesura com a empresaris/àries amb personal assalariat (14,3%) i també ho fan com a autònoms/mes sense personal assalariat (14,3%), seguits dels joves i de les joves amb estudis de llicenciatura (10,8% són autònoms/mes sense assalariats) i els joves amb un cicle formatiu de grau superior (7,8% són autònoms/mes sense assalariats). D'altra banda, els i les joves amb diplomatura tenen una forta presència en situacions professionals amb contracte temporal (72,3%), seguits dels i de les joves amb educació obligatòria (62,6%). Pel que fa a la contractació indefinida, les persones joves que tenen de forma més freqüent aquest tipus de contracte són les que han assolit un cicle de grau mitjà (29,2%), mentre que les que estan en major mesura en una situació d'informalitat (sense contracte) són els i les joves que no han finalitzat els estudis obligatoris (25,9%).

En darrer lloc, si analitzem la mateixa situació professional segons el tipus de trajectòries formació-ocupació (taula A5.38), veiem que en el tipus anomenat "estudis superiors i ocupació simultània" hi ha una major presència de dues situacions professionals: professional autònom sense assalariats (16,9%) i beca o similar (10,8%). El tipus de trajectòria "estudis obligatoris i incorporació laboral precoç", en canvi, es relaciona amb dues altres situacions professionals en major mesura que la resta, que són la situació d'assalariat sense contracte i la categoria "altres". Aquest darrer tipus de trajectòria absorbeix una situació professional més dèbil quant a les condicions contractuals. De forma ben diferent, el col·lectiu que dibuixa una trajectòria "estudis superiors i fent feinetes" són els i les que tenen més presència relativa en situacions professionals amb contracte indefinit. Aquest perfil de joves se situa en les posicions més estables del mercat de treball.

5.6.2. Trajectòries laborals

En aquest apartat ens centrem en l'anàlisi de tres aspectes de les trajectòries laborals: 1) les trajectòries amb relació a la inactivitat; 2) les trajectòries professionals i 3) les trajectòries contractuals. En tots els casos busquem descriure la situació actual i veure explícitament l'efecte de la crisi fent una comparativa amb la situació que tenien al 2007. En el cas de les persones joves immigrants, s'han analitzat només les situacions d'activitat des de la seva arribada a Catalunya.

a) Trajectòries amb relació a la inactivitat

Pel que fa als períodes d'inactivitat, s'estudien aquells períodes que no estan relacionats amb els estudis, és a dir, els períodes d'inactivitat referents a quatre tipus de tasques o situacions: 1) la cura dels fills/filles, les tasques domèstiques i/o d'altres responsabilitats familiars; 2) la realització del servei militar o la prestació social substitutòria; 3) la inactivitat per discapacitat o malaltia de llarga durada; i 4) inactivitat per altres raons (taula A5.39). El primer que cal assenyalar és que un 90,7% de la població jove que s'ha incorporat a l'activitat no ha estat mai en cap d'aquest tipus de situacions d'inactivitat. Centrant-nos en la minoria que ha tingut períodes d'inactivitat, veiem que la mitjana de temps d'inactivitat és de 14,6 mesos. Cal destacar, a més a més, que gairebé dues terceres parts dels i de les que han estat alguna vegada inactius/ives ho continuen estant en l'actualitat, de forma que la durada de la seva inactivitat es pot seguir allargant en el futur.

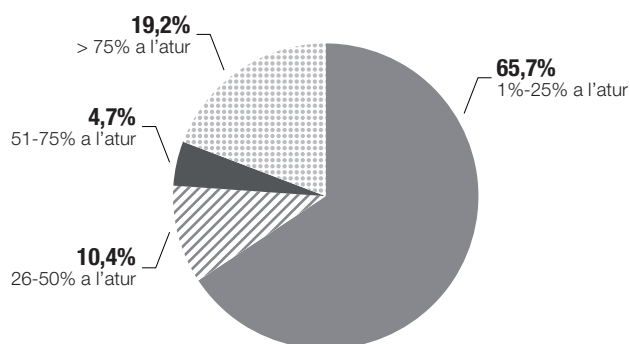
A continuació, queda palesa l'existència d'importantes diferències per sexe amb relació a l'activitat. Així, les dones diuen haver estat una mitjana de 17,7 mesos inactives al llarg de la seva trajectòria en comparació a una mitjana de 10,8 mesos per als homes. Amb relació als estudis, són els i les joves amb estudis inferiors o obligatoris els i les que acostumen a estar més temps en situació d'inactivitat (18,3 mesos), seguits de joves amb estudis superiors que ho fan en una mitjana molt menor de temps (12,8 mesos). Altrament, la inactivitat, de la mateixa manera que l'atur, és un fenomen que afecta en major mesura els i les joves nascuts fora de l'Estat.

Pel que fa a la categoria socioeconòmica dels progenitors, són els i les joves dels estrats socials més baixos, des del punt de vista del nivell d'estudis i la categoria ocupacional de la família d'origen, els i les que viuen una major proporció de temps en la inactivitat al llarg de la seva trajectòria (taula A5.39).

b) Trajectòries amb relació a l'atur

Un altre aspecte a examinar de les trajectòries de la població jove amb relació a l'activitat és la proporció de mesos que s'ha estat a l'atur (concretament, respecte al total de temps que s'ha estat actiu/iva). Així, al gràfic 5.66 s'observa com, entre la població jove que ha estat alguna vegada a l'atur, quasi un 20% ho ha estat més del 75% o més de la seva trajectòria d'activitat laboral, un 4,7% entre el 51% i el 75% i, un 10,4%, entre el 26% i el 50%. Però el gruix més important de joves (65,7%) ha estat a l'atur entre l'1% i el 25% del temps total d'activitat laboral.

GRÀFIC 5.66. Proporció de la trajectòria en la qual s'ha estat a l'atur. Joves de 15 a 34 anys que han estat algun cop a l'atur (com a activitat principal). Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

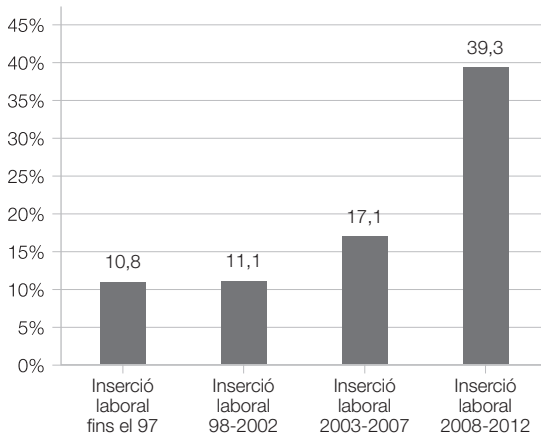
Seguidament, analitzem la proporció de temps que han estat en situació d'atur respecte el total de temps actius/ives en funció de les variables socioestructurals i contextuals (taula A5.36). Amb relació a l'edat, veiem que a mesura que el recorregut de la trajectòria efectuada és més llarg, la proporció de temps que s'ha estat a l'atur dins de la trajectòria va disminuint progressivament.

Pel que fa als estudis, no hi ha una relació clara entre el nivell d'estudis i el temps que s'està a l'atur, atès que, si bé les persones joves amb estudis superiors són les que passen menys temps de la seva trajectòria a l'atur (un 10%), les persones joves amb estudis secundaris postobligatoris hi passen més temps (un 35,9%) que no pas els joves i les joves amb estudis inferiors obligatoris (31,3%) (taula A5.40). Des del punt de vista del lloc de naixement, les diferències són clares, atès que els i les joves immigrants passen un 56,8% de la seva trajectòria a l'atur, més del doble que els joves i les joves espanyols, que hi passen un 25,3%.

Altrament, si mirem la categoria socioeconòmica dels progenitors, s'observa com aquells joves que són fills i filles de pare o mare amb ocupacions elementals són els i les que passen més temps a l'atur (37,3% de la seva trajectòria), mentre que els fills i les filles de progenitors que ocupen càrrecs directius i gerencials, que se situarien a l'altre extrem de l'escala professional, hi estan un 14,2%. De manera que podem afirmar que hi ha una correlació força rellevant entre la categoria socioeconòmica de la família d'origen i el temps que una persona jove està a l'atur.

Si posem atenció a aquestes dades segons el moment històric d'inserció laboral de les persones joves, s'evidencia (gràfic 5.67) l'efecte de la crisi sobre les trajectòries d'activitat, atès que és precisament durant el període de crisi (2008-2012) quan la proporció de temps que una persona jove passa a l'atur augmenta amb major notorietat.

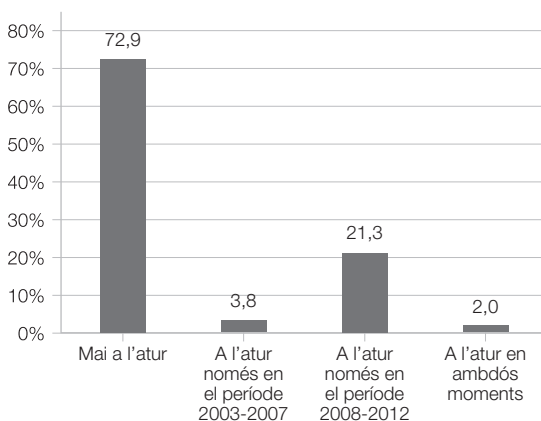
GRÀFIC 5.67. Proporció de la trajectòria durant la qual s'ha estat a l'atur segons període d'inserció laboral. Joves de 15 a 34 anys que han estat algun cop a l'atur (com a activitat principal). Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Per avaluar amb més detall l'afectació de l'atur juvenil en les trajectòries d'activitat, prenem com a població de referència les persones joves incorporades en el mercat de treball abans de l'any 2003. Com es veu al gràfic 5.68, la presència de l'atur s'ha incrementat molt: un 21,3% de joves hi ha estat alguna vegada entre el 2008 i el 2012, mentre que en els quatre anys precedents (2003-2007) només hi va estar alguna vegada un, molt menor, 3,8%.

GRÀFIC 5.68. Haver estat a l'atur segons període. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

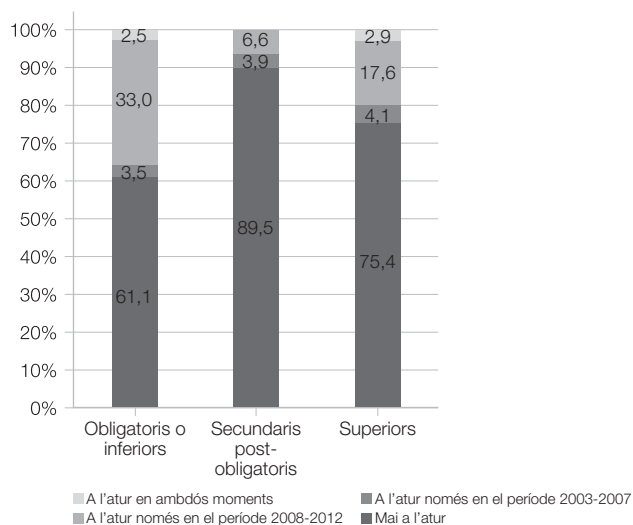

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

L'augment de l'atur entre la població jove és una realitat, però, que cal analitzar també des de la perspectiva de les variables sociodemogràfiques per tal de veure si aquest augment

ha afectat uns tipus de joves més que d'altres. En aquest sentit, si observem la taula A5.41, veiem que l'atur puja en proporcions similars per a homes i dones⁵¹. En canvi, pel que fa a l'edat, sí que es tracen diferències rellevants. Concretament, es dibuixa una tendència que perjudica en major mesura el col·lectiu de joves d'entre 25 i 29 anys que el d'entre 30 i 34 anys. Així, durant el període 2008-2012, els primers han estat alguna vegada a l'atur en un 31,1% dels casos, mentre que els segons hi han estat en un 17,5%. Pel que fa a les possibles desigualtats segons el nivell d'estudis (gràfic 5.69), durant el període de crisi s'han incrementat les desigualtats entre les persones joves més formades i les menys formades. Així, si en el període 2003-2007 l'atur afectava de forma molt similar joves amb diferents nivells d'estudis (al voltant d'un 4%), en el període 2008-2012 els i les joves amb estudis més baixos pugen fins al 33% d'atur, mentre que les persones joves amb estudis superiors pugen fins al 17,6%.

GRÀFIC 5.69. Haver estat a l'atur segons període, per nivell d'estudis. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

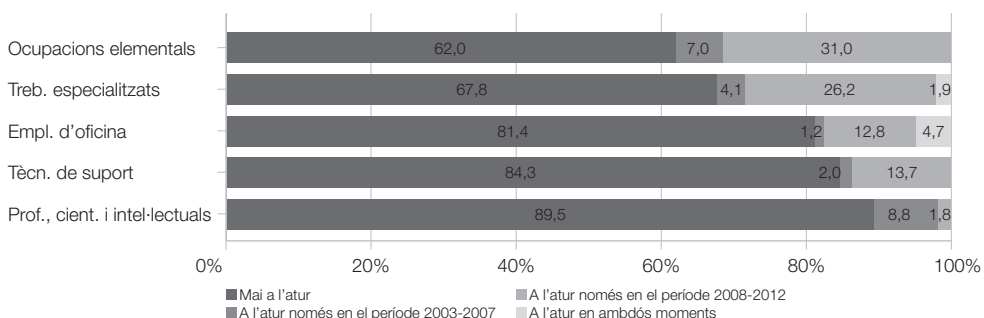
D'altra banda, com també s'observa a la taula A5.41, l'atur ha afectat més els i les joves residents en municipis grans, tant per al període de creixement com per al període de recessió econòmica (passen d'un 6% a un 26%, xifra lleugerament superior a la pujada del 3,8% al 21,4% que es produeix per al conjunt del territori català). Pel que fa al context familiar, s'observa que les trajectòries de les persones joves fills/filles de pare o mare amb càrrecs directius i gerencials o de tècnics i professionals, científics i intel·lectuals han estat menys afectades per l'atur, independentment del moment econòmic (un 83% dels primers i un 80% dels segons no han estat mai a l'atur, mentre que per a la resta de joves aquest

51 Malgrat que puja lleugerament més durant el període de crisi l'afectació de l'atur en el període 2008-2012, les diferències no són significatives.

percentatge és inferior al 70%). Contràriament, els i les joves amb pare o mare amb ocupacions elementals són qui han patit més episodis d'atur en ambdós moments, independentment de la conjuntura econòmica (només un 65,4% no ha estat mai a l'atur). En canvi, les persones joves amb progenitors amb qualificacions mitjanes sembla que són les que han estat més sensibles a la crisi. Són les que han estat en major mesura a l'atur durant el període 2008-2012 (el 26,1%, entre 8,8 i 12,8 punts per sobre del conjunt de joves).

Si creuem la mateixa dada per la categoria ocupacional a l'inici de la trajectòria laboral, per veure les diferències de com ha afectat la crisi en cada una de les categories (gràfic 5.70), veiem com l'augment més significatiu s'ha produït entre els joves i les joves que inicien la seva trajectòria treballant en ocupacions elementals, que han passat d'un 7% a l'atur a un 31% i, en segon lloc, els i les treballadors/es especialitzats/ades que han passat d'un 4,1% a un 26,2%.

GRÀFIC 5.70. Haver estat a l'atur segons període, per categoria ocupacional d'inserció al mercat de treball. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

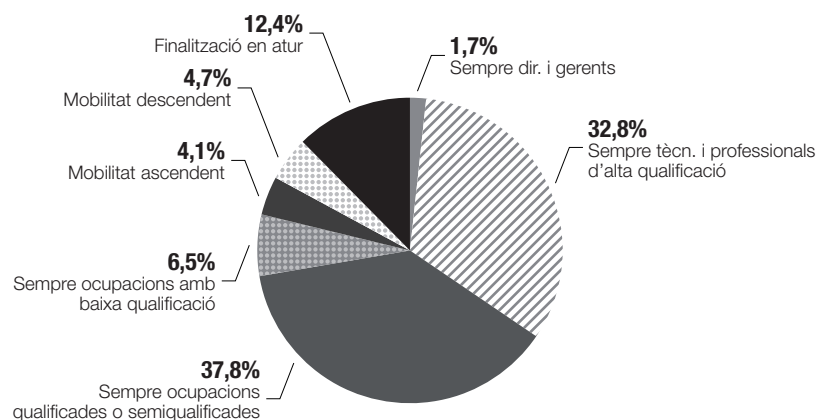
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

c) Trajectòries professionals

L'EJC12 ens proporciona dades retrospectives de les ocupacions i les situacions d'inactivitat de les persones joves. A partir d'aquestes dades es poden construir diferents trajectòries professionals en funció de si milloren ("A": mobilitat ascendent), es queden igual ("=": manteniment, no mobilitat) o de si empitjoren ("D": mobilitat descendent). A la taula A5.42 s'indica com evoluciona la mobilitat o el manteniment entre les diferents categories ocupacionals al llarg de les trajectòries juvenils. Per tal d'establir aquesta mobilitat només s'han tingut en compte els canvis entre quatre grans categories que permeten contemplar els canvis més grans i rellevants en la trajectòria professional. Les quatre categories són (a) ocupacions directives i gerencials, (b) ocupacions tècniques i professionals d'alta qualificació, (c) ocupacions qualificades o semiqualficades i (d) ocupacions amb poca o nul·la qualificació. La mobilitat interna (ascendent o descendent) que s'hagi produït dins d'aquestes grans categories no s'ha tingut en compte.

Al gràfic 5.71 es pot veure la mobilitat o el manteniment de la situació professional de les persones joves ocupades des de l'inici de la seva trajectòria a l'actualitat. La gran majoria dibuixa una trajectòria en què la situació professional es manté en el mateix esglaó professional (78,8%) mentre que, les trajectòries de mobilitat ascendent o descendent es donen en un 8,8% dels casos: un 4,7% descendeix i un 4,1% ascendeix.

GRÀFIC 5.71. Trajectòria professional segons inici-final de la trajectòria. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

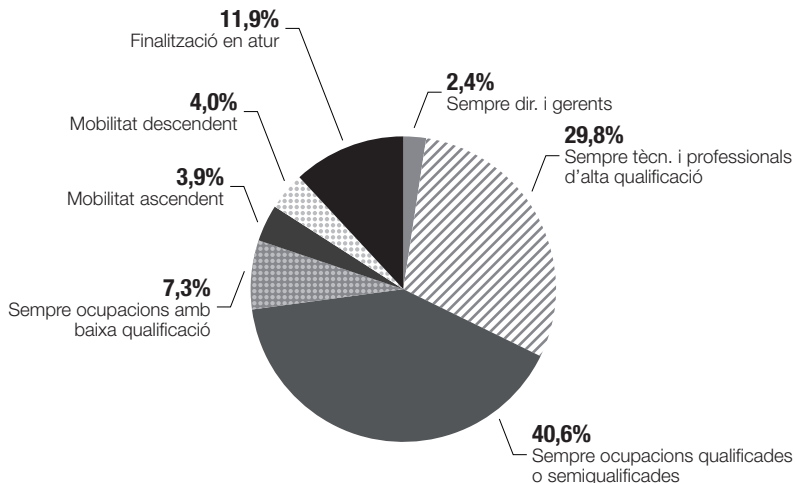
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Les dades de mobilitat durant el període de crisi (fent una comparativa en els canvis entre el 2007⁵² i el 2012, i no des de l'inici de la trajectòria fins a l'actualitat), recollides entre les persones joves que el 2007 ja havien iniciat la seva activitat en el mercat de treball i que són actives en l'actualitat, segueixen una tendència similar a les observades anteriorment (gràfic 5.72). En primer lloc, cal destacar el manteniment o continuïtat en la mateixa situació professional d'aquelles persones joves que tenen ocupacions qualificades o semiqualficades (40,6%) i de les que s'insereixen com a tècnics i professionals d'alta qualificació (29,8%). També es manté un 7,3% dels i de les joves en situacions de baixa o nul·la qualificació professional. Tot i que la continuïtat en la mateixa situació professional és la tendència més observada durant aquest període, cal destacar que un 11,9% han sortit del mercat de treball (finalització de la trajectòria a l'atur)⁵³, un 4% han tingut una mobilitat descendent en la jerarquia professional i un 3,9% han pujat, contràriament, de categoria.

52 Concretament, hem pres com a data de referència l'ocupació el dia 1 d'abril de 2007.

53 La baixa proporció de joves de la mostra a l'atur en l'actualitat i la seva comparació amb les xifres bastant més elevades de l'EPA, ens suggereixen que aquesta dada cal prendre-la amb cautela i suposar que podria ser més elevada del que les xifres aquí detallen.

GRÀFIC 5.72. Trajectòria professional en el període 2007-2012. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

Aquestes tendències varien en funció de la categoria ocupacional en el moment d'inici de la comparativa (taula A5.43): aquells/aquelles joves que al 2007 estaven en categories ocupacionals més elevades (directives i gerencials o tècnics/tècniques i professionals d'alta qualificació) són els i les qui experimenten en major mesura la mobilitat descendent (el 14,8% dels directors/ores i gerents i el 6,9% dels tècnics/tècniques i professionals d'alta qualificació, mentre que la proporció per al conjunt de joves és del 3,9%).

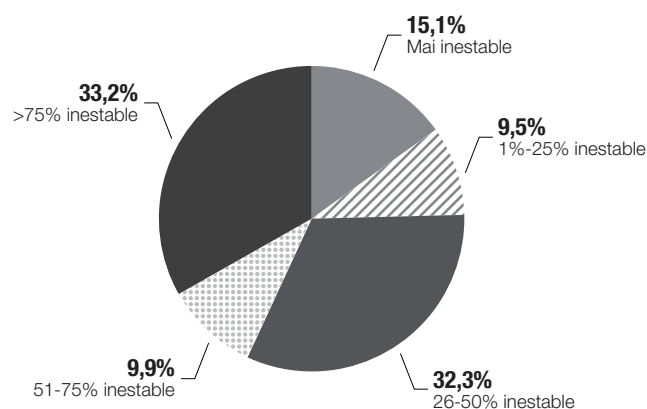
En canvi, una major proporció de treballadors amb poca o nul·la qualificació experimenta un procés de mobilitat ascendent (el 17,2%, mentre que per al conjunt de joves el percentatge és només del 3,9%). D'altra banda, un altre factor rellevant a considerar és el moment d'inserció en el mercat de treball (taula A5.44), ja que les persones joves que es van inserir abans del 1998 –i que, per tant, han tingut una trajectòria laboral més llarga, de 15 anys o més– són les qui més han progressat en la seva trajectòria professional, independentment de la categoria ocupacional en la qual es van inserir (un 10,5% d'aquestes persones joves, una proporció tres vegades superior que entre la resta del col·lectiu).

Si analitzem cada un d'aquests moviments pels factors socioestructurals i contextuals (taula A5.45), veiem que el manteniment en la mateixa situació professional no varia en funció de factors com el sexe o el lloc de naixement. Sí que s'observen, en canvi, algunes diferències segons el nivell d'estudis atès que, malgrat que la continuïtat en la mateixa feina és la tendència predominant, la trajectòria laboral dels i de les joves amb estudis més baixos ha tendit a efectuar una mobilitat ascendent (6,9% dels casos).

d) Trajectòries contractuals

En aquesta secció ens interessa veure com s'han configurat en termes d'estabilitat o inestabilitat les trajectòries contractuals de la població jove que ha estat alguna vegada assalariada⁵⁴. Al gràfic 5.73 podem veure com un important 33,2% de joves ha estat més del 75% de la seva trajectòria laboral en una situació d'inestabilitat; en segon lloc, un 9,9% hi ha estat entre un 51% i un 75% de la seva trajectòria i un 32,3% entre un 26% i un 50%. Tan sols un 15,1% de les persones joves que algun cop han treballat com a assalariades mai s'han trobat en una situació d'inestabilitat contractual al llarg de la seva trajectòria laboral.

GRÀFIC 5.73. Proporció de la trajectòria d'ocupació assalariada en inestabilitat. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

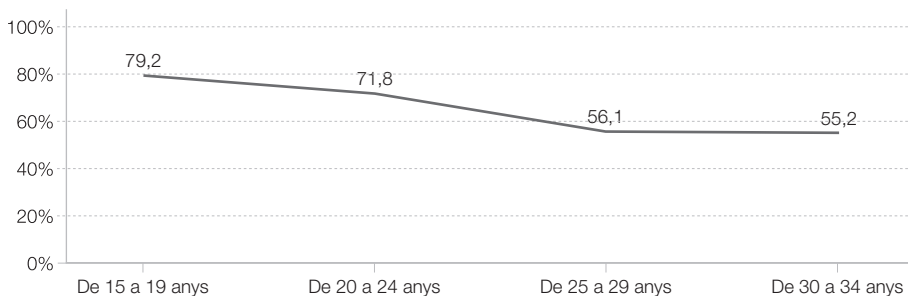
Així doncs, queda palès que la inestabilitat ha afectat la majoria de joves en algun moment al llarg de la seva trajectòria, fet que, de ben segur, té importants efectes conductuals i actitudinals en la forma com les persones joves enfronten la inestabilitat⁵⁵.

Malgrat que la inestabilitat, igual que la poca mobilitat vista anteriorment, són situacions molt comunes dins del conjunt de la població jove, s'observen algunes diferències segons els factors socioestructurals i contextuals que s'hi relacionen que val la pena tenir en compte (taula A5.46). Les diferències són especialment rellevants en el cas de l'edat (gràfic 5.74) i són les franges d'edat més primerenques les qui han estat inestables una major proporció de la trajectòria.

54 Es comptabilitzen com a "inestables" els moments en els quals els i les joves estan en algunes de les situacions següents: "Ajuda sense cobrar al negoci familiar", "Contracte temporal", "Assalariat sense contracte", "Beca o similar"; i es compta la proporció que suposen respecte el total de temps en contractació assalariada.

55 Es poden trobar reflexions sobre aquesta qüestió, entre d'altres, a Recio (2004), Cano (2004 i 2007) o Barranco (2010 i 2011).

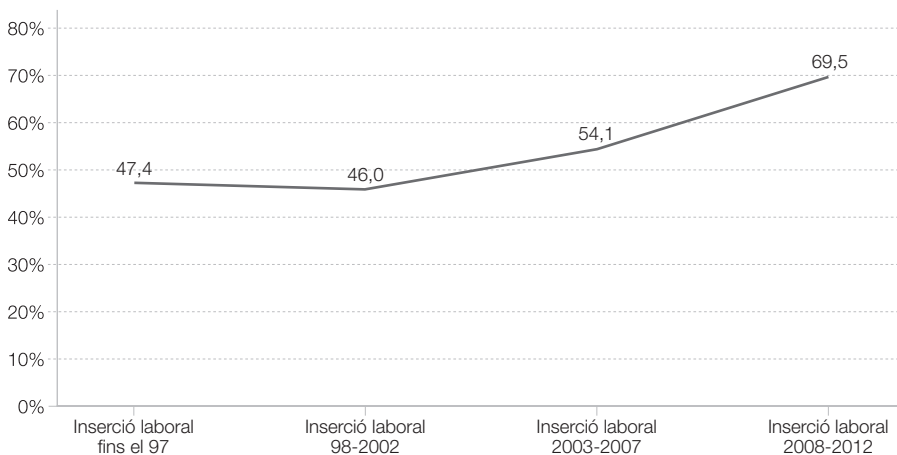
GRÀFIC 5.74. Proporció de la trajectòria d'ocupació en inestabilitat segons edat. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Malgrat que l'efecte edat pot tenir un impacte sobre les dades⁵⁶, si ens fixem en el moment en el qual es produeix la inserció laboral de les persones joves, veiem que la proporció d'inestabilitat que tenen els i les joves dins de la seva trajectòria laboral augmenta de forma força constant a mesura que la inserció laboral s'ha fet més recentment (gràfic 5.75).

GRÀFIC 5.75. Proporció de la trajectòria d'ocupació assalariada en inestabilitat segons el moment d'inserció laboral. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

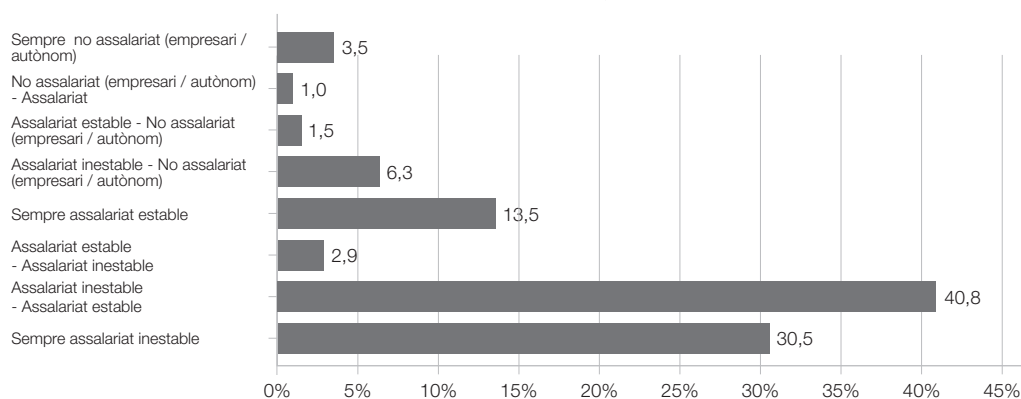
⁵⁶ Existeix una correlació entre la variable "edat" i la variable "moment d'inserció en el mercat de treball", però hi ha diferències prou rellevants entre les dues com per analitzar-les per separat. Així, per exemple, la proporció de joves d'entre 16 i 19 anys que s'ha inserit al mercat de treball entre el 2008 i el 2012 i que ha estat en situació d'inestabilitat és pràcticament igual que la proporció de joves d'entre 30 i 34 anys.

Aquestes dades assenyalen que, o bé les possibilitats d'estabilitzar-se s'incrementen al llarg de la trajectòria laboral, o bé que la crisi econòmica ha impactat molt directament sobre les possibilitats d'estabilització d'aquelles persones joves que s'incorporen per primera vegada al mercat de treball. Concretament, la mitjana de proporció d'inestabilitat de les persones joves al llarg de la seva trajectòria és un 69,5% per a aquelles persones joves que s'han inserit en el mercat de treball en temps de crisi (2008-2012), superior a la de les que es van inserir en períodes precedents: 54,1% entre les que ho fan entre 2002-2007, 46% entre les que ho fan entre el 1998-2002 o 47,4% entre les que ho fan abans de 1998.

Pel que fa a altres variables, com el lloc de naixement (taula A5.46), altra vegada són els i les joves immigrants els i les que en les seves trajectòries tenen una major proporció d'inestabilitat contractual. A tall d'exemple, els i les joves immigrants estan en un 64% de la seva trajectòria en una situació d'inestabilitat enfront d'un 53,8% de joves autòctons.

Una altra manera d'examinar els moments d'inestabilitat contractual entre els i les joves és posant atenció als canvis que s'han produït entre les condicions contractuals inicials (a l'inici de la trajectòria laboral) i les condicions finals (en el moment de l'enquesta). Aquí agafem com a població de referència tot el col·lectiu jove que hagi estat alguna vegada ocupat/ada i que actualment també ho està (gràfic 5.76). Com es pot observar al gràfic, dels i de les joves que iniciaren la seva trajectòria amb contractes temporals, un 40,8% tenien un contracte estable en el moment de l'enquesta i un 30,5% un de temporal. Altrament, un 13,5% està en una situació d'estabilitat tant a l'inici de la seva trajectòria com en el moment de ser enquestat/ada. I, per últim, un 6,3% dels que començaren la seva experiència laboral amb contractes temporals, en el moment de l'enquesta eren professionals autònoms o empresaris.

GRÀFIC 5.76. Situació contractual a l'inici i al final de la trajectòria d'ocupació. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

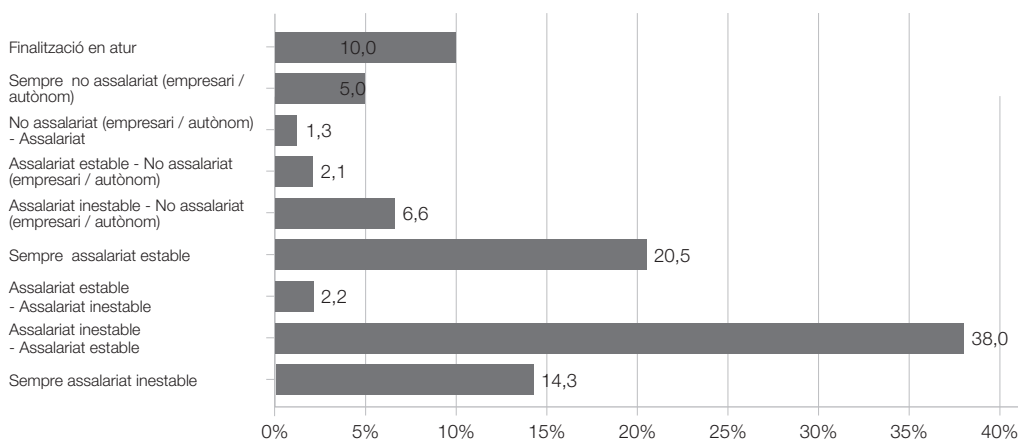

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

És interessant analitzar aquestes mateixes dades però posant el focus en el període de crisi (2007-2012), amb la finalitat de veure fins a quin punt la recessió econòmica ha trasbal-

sat les condicions contractuals dels joves i de les joves. En aquest sentit, trobem que, en aquest període de crisi, entre els i les joves ocupats el 2007, el 2012 un 38% havien millorat la seva situació d'instabilitat passant a una situació d'estabilitat contractual. En segon lloc, se situen els i les joves que mantenen la situació d'estabilitat que tenien abans de la crisi (20,5%) i, en tercer lloc, se situen els i les joves que al 2012 mantenen la instabilitat que tenien a l'inici de la crisi (14,3%). Respecte a la proporció de joves que han empitjorat contractualment entre els dos moments, trobem que un 2,2% han passat d'estables a inestables i un 10% que han passat a estar a l'atur.

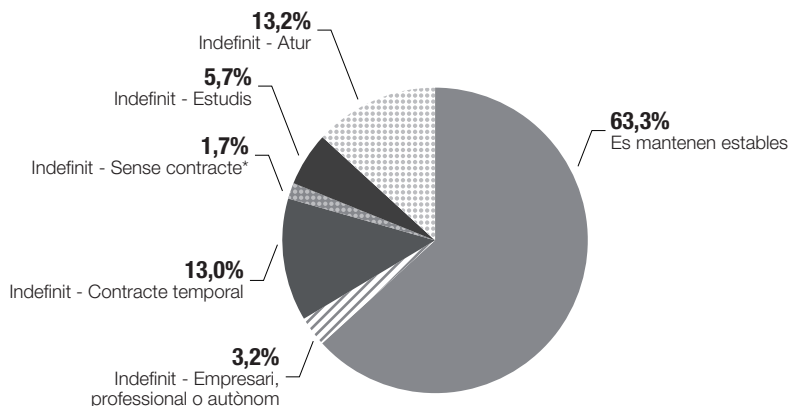
GRÀFIC 5.77. Evolució de la situació contractual del 2007 al 2012. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Tenint en compte aquestes dades que mostren una estabilitat força notable, és interessant veure fins a quin punt el fet de tenir un contracte indefinit entre la població jove és un indicador real d'estabilitat laboral. Així, si prenem com a població de referència totes aquelles persones joves que han tingut alguna vegada un contracte indefinit, veiem que el 63% manté aquest tipus de contracte en el moment de ser enquestat/ada. La resta han vist com la seva estabilitat contractual es trencava. Un 13,2% ha passat de tenir un contracte indefinit a estar a l'atur, un 13% ha passat de tenir un contracte indefinit a un contracte temporal i un 5,2% ha passat d'estar indefinit a estudiar (gràfic 5.78). A més, és interessant destacar que en un 36,7% dels casos el fet d'haver tingut un contracte indefinit en algun moment de la trajectòria no ha suposat que en l'actualitat s'estigui estable. A més a més, val la pena anotar que un 68,3% dels contractes dels i de les joves que han perdut l'estabilitat ho han fet durant el període de crisi (2008-2012). Queda palès, doncs, que obtenir un contracte indefinit no assegura l'estabilitat al llarg de la trajectòria laboral.

GRÀFIC 5.78. Evolució de l'estabilitat contractual. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys que en algun moment han tingut un contracte indefinit. Catalunya, 2012. Percentatge

* Sense contracte inclou: ajuda sense cobrar al negoci familiar, assalariat sense contracte, beca o altres.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Efectivament, si mirem quin és el nombre de contractes indefinits que s'inicien i es finalitzen segons el moment en el qual es produeix l'inici i el final (taula 5.4), trobem que durant el període de crisi (2008-2012) hi ha més del doble de joves amb contractes indefinits finalitzats que de joves que hagin començat a tenir aquest tipus de contracte⁵⁷.

TAULA 5.4. Proporció de contractes indefinits que finalitzen segons període. Joves de 15 a 34 anys que han tingut un contracte indefinit. Catalunya, 2012. Percentatge

Indicador	Fins al 2002	De 2003 a 2007	De 2008 a 2012
Ràtio de contractes indefinits que es finalitzen respecte als contractes indefinits que s'inicien en cada període	0,07	0,25	1,28

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

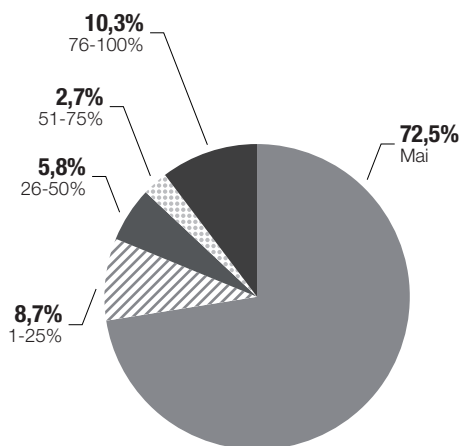
D'altra banda, també resulta rellevant avaluar el grau de precarietat i d'inestabilitat de les trajectòries juvenils en termes del grau de rotació en feines precàries que conté la seva trajectòria, independentment de la seva situació contractual⁵⁸. Si agafem totes les persones joves que han estat ocupades alguna vegada, ja sigui com a activitat principal o secundària, i analitzem la proporció de temps que han estat en una situació extrema de "període

57 Cal matisar, però, que aquestes dades es veuen afectades pel fet que per tal que es puguin finalitzar contractes indefinits cal que se n'hagin creat; per tant, a mesura que avança el temps augmenta la probabilitat que el nombre absolut de contractes indefinits que es finalitzen creixi, pel simple fet que en el passat també s'ha incrementat el nombre de contractes indefinits que s'inicien.

58 A l'EJC12 els esdeveniments d'ocupació es registraven de tres maneres diferents: (a) com un període en el qual es realitzen pràctiques retribuïdes, (b) com un període de temps en el qual es treballa en una mateixa empresa o (c) com un "període de diverses ocupacions precàries". Això fa difícil veure'n la rotació i les discontinuïtats, ja que no podem comptar, per exemple, quantes feines diferents o en quantes empreses diferents ha treballat algú al llarg de la seva trajectòria. Per això, la solució que hem adoptat ha estat la d'analitzar la proporció de temps que s'ha estat ocupat/ada en "període de diverses ocupacions precàries" respecte al conjunt de temps que s'ha estat ocupat/ada.

de diverses ocupacions precàries” al llarg de la seva trajectòria d’ocupació (respecte al temps que han estat ocupats) (gràfic 5.79), veiem que quasi un 30% de tota la població jove ocupada s’ha trobat alguna vegada en aquesta situació⁵⁹. Aquesta alta rotació en diverses feines precàries s’ha produït entre un 76% i un 100% del temps de durada de la seva trajectòria en un 10,3% de joves, seguits d’un 8,7% de joves que han estat entre un 1% i un 25% del temps de durada de la seva trajectòria en aquesta situació.

GRÀFIC 5.79. Proporció de la trajectòria laboral en què s’ha estat en un “període de diverses ocupacions precàries”. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si analitzem quin és el perfil social de les persones joves que estan en major mesura en aquesta situació de precarietat i d’instabilitat extrema (taula A5.47), veiem que no hi ha diferències significatives per sexe ni per nivell d’estudis o lloc de naixement. En canvi, però, igual que succeïa amb l’estabilitat contractual, a mesura que augmenta l’edat disminueix la proporció de temps que han ocupat els períodes amb rotació en feines precàries en la trajectòria dels joves i de les joves: mentre que els i les joves d’entre 15 i 19 anys passen un 20,4% de la seva trajectòria en aquestes condicions, les persones joves de 30 a 34 anys ho fan en un 11,6%. Cal assenyalar, a més a més, que es tracta d’un fenomen relacionat amb l’edat però no amb el moment d’inserció al mercat de treball.

Des del punt de vista del territori, els i les joves que han experimentat en major mesura aquesta rotació en feines precàries són els i les joves de les Terres de l’Ebre (28,4% de la trajectòria), del Penedès (23,2%) i de l’àmbit Metropolità (16,3%).

Finalment, ens detenim un cop més per veure si la crisi ha produït un augment de les persones joves que experimenten un període d’ocupacions precàries. Per fer-ho, observem si

59 Cal tenir en compte que s’exclouen les situacions de precarietat d’aquells joves que han treballat en una mateixa empresa.

les persones joves inserides en el mercat de treball abans de 2003 han experimentat algun període d'ocupacions precàries i, en aquest cas, si es produeix algun canvi durant l'època d'expansió econòmica (2003-2007), o bé durant els anys marcats per la recessió econòmica (període 2008-2012). Al respecte, es veu un petit descens del percentatge dels afectats per aquesta situació del segon període respecte al primer: al 2003-2007 els afectats eren el 8,7% dels joves, mentre que al 2008-2012 ho eren el 5,6% (taula A5.48). Creuant aquestes dades pels factors estructurals i contextuals, observem que les dones joves han tendit més a trobar-se en aquesta situació alguna vegada entre el 2003 i el 2007 (en un 11,7% dels casos) en major mesura que els homes (6,4%), mentre que en el període 2008-2012 són els homes joves els qui tendeixen a trobar-se més en aquesta situació (8,2%) que no les dones (2,3%). Així mateix, les diferències que abans observàvem en funció del nivell d'estudis o del lloc de naixement es produeixen bàsicament en el període de crisi i no abans. En el període 2008-2012, els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors han treballat alguna vegada en aquesta situació en un 10,5% dels casos, 9 punts per sobre de la resta; i els i les joves que han nascut a l'estranger ho han fet en un 17,2% dels casos, que contrasta amb el 5,2% dels i de les joves nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat.

e) Tipologia integrada de trajectòries laborals

Per tal d'analitzar la presència de la inactivitat, l'atur, la inestabilitat, la salarització i els períodes de diverses ocupacions precàries en la configuració de les trajectòries laborals de la població jove de forma conjunta, hem creat una tipologia de trajectòries laborals mitjançant una anàlisi de classificació (ACL) o de *clúster*. La tipologia classifica els i les joves de 15 a 34 anys que algun cop han tingut l'ocupació com a activitat principal. L'anàlisi de clúster s'ha elaborat a partir de considerar la importància que han tingut en les trajectories laborals de les persones joves les cinc dimensions següents (taula A5.50):

1. Proporció de la trajectòria ocupat/ada en "períodes de diverses ocupacions precàries" respecte al total de mesos en els quals s'ha estat ocupat/ada (com a activitat principal)⁶⁰.
2. Proporció de la trajectòria a l'atur respecte al total de mesos que s'ha estat actiu/iva.
3. Proporció de la trajectòria en inactivitat respecte al total de temps que ha transcorregut des que va començar l'activitat. S'hi inclou tant la inactivitat per estudis com per d'altres raons.
4. Proporció de la trajectòria en situació inestable respecte al total de temps assalariat/ada (com a activitat principal). S'hi inclouen els i les joves amb contracte temporal, sense contracte i amb una beca o pràctiques remunerades⁶¹.

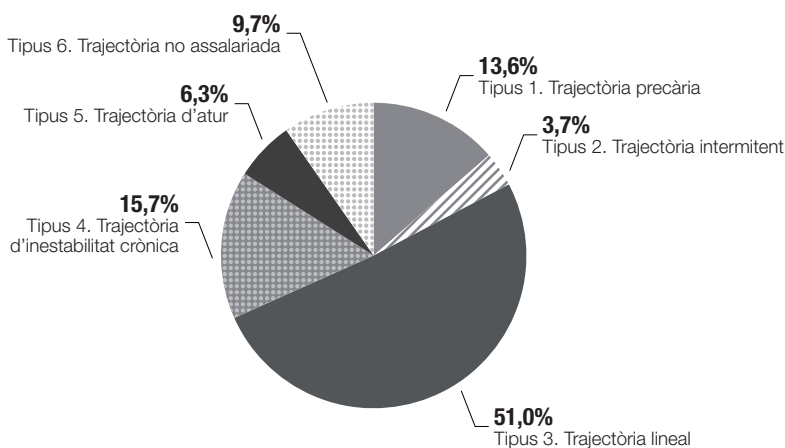
60 Als qui no han estat mai ocupats/ades se'ls ha assignat el valor 0.

61 Als qui no han estat mai ocupats/ades o no han estat mai assalariats/ades se'ls assigna el valor 0.

5. Proporció de la trajectòria ocupat/ada com a autònom/a o empresari/a respecte al total de la trajectòria en la qual s'ha estat ocupat/ada (com a activitat principal)⁶².

Hem constatat l'existència de sis tipus de trajectòries diferents. A continuació es mostra la distribució relativa de joves en cada un dels tipus i es descriuen les característiques principals que els i les defineixen.

GRÀFIC 5.80. Tipologia integrada de trajectòries laborals. Joves de 15 a 34 anys que algun cop han estat actius laboralment (com a activitat principal). Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Tipus 1. Trajectòria precària. En aquest tipus trobem el 13,6% de joves. Es caracteritza⁶³ per l'elevat pes que tenen els períodes de diverses ocupacions precàries en les trajectòries de l'ocupació (presents, de mitjana, en el 77% de la trajectòria), així com també per una notable presència de la inestabilitat contractual (55,7% de la trajectòria).

Hi trobem una proporció de joves amb estudis obligatoris o inferiors o secundaris postobligatoris superior a la dels altres tipus i en el 55,8% dels casos han tingut una trajectòria formació-ocupació de tipus "estudis obligatoris i incorporació laboral precoç". Per tant, són individus que majoritàriament s'han inserit molt joves en el mercat de treball (un 67,5% s'ha inserit entre els 16 i els 19 anys) i com a treballadors especialitzats (66,1%). Seguint la tipologia de situacions d'ocupació presentada anteriorment, trobem que hi ha una proporció de "joves assalariats precaris de posicions poc qualificades" superior a la resta de tipus: un 24,4% d'aquests joves, 7,3 punts percentuals per sobre de la mitjana. Una tercera part

62 Als qui no han estat mai ocupats/ades se'ls ha assignat el valor 0.

63 Veure les taules A5.50, A5.51 i A5.52 .

actualment estan a l'atur o inactius/ives, però també destaquen per haver-se mantingut treballant en ocupacions poc qualificades en major mesura que la resta (un 11,7% dels casos, 4,6 punts per sobre la mitjana) i per haver dibuixat una trajectòria professional de mobilitat descendent (un 4,6% dels casos, gairebé el doble que la resta).

Pel que fa a les variables socioestructurals i contextuals (taula A5.52), no s'observen diferències significatives pel que fa al sexe, l'edat o el nivell educatiu i l'estatus ocupacional familiar. Hi ha una presència lleugerament més important de joves amb la trajectòria precària en els municipis d'entre 10.000 i 50.000 habitants i en les Terres de l'Ebre i al Penedès (on aquest tipus de joves són el 27,5% i un 20%, respectivament, bastant per sobre de la presència mitjana -del 13,6%- en el conjunt del territori català).

Tipus 2. Trajectòria intermitent. Els i les joves amb aquest tipus de trajectòria, que recull només el 3,7% de joves, quan han estat ocupats han estat molt marcats/ades també per la inestabilitat contractual (en el 77,3% de la seva trajectòria laboral) i en certa mesura per la precarietat i per la rotació laboral (20,2% de la trajectòria). La seva trajectòria, però, es caracteritza fonamentalment per l'existència d'importants períodes d'inactivitat (gairebé dues terceres parts del temps des que van començar a treballar l'han passat inactius/ives). Així doncs, es tracta de joves que, davant d'una situació d'ocupació poc favorable, han retornat a la inactivitat.

Els individus que han protagonitzat aquesta trajectòria es caracteritzen també per haver realitzat estudis mitjans o superiors i, entre els pocs que tenen 30 anys o més per haver efectuat una trajectòria formació-ocupació del tipus "educació superior i ocupació simultània". La majoria s'han inserit al mercat de treball en la franja d'edat més jove (un 75,8% ho ha fet entre els 16 i els 19 anys) i, tot i que no es pot menystenir la proporció que ho han fet com a treballadors especialitzats (el 39%) o com a professionals, científics i intel·lectuals (el 23,7%), destaca significativament el fet que s'ocupen en major mesura que la resta de joves en ocupacions elementals (ho fa el 23,7%, mentre que en el conjunt del col·lectiu juvenil només es dona en el 14,1% dels casos). La trajectòria professional dels joves i de les joves amb el tipus de trajectòria intermitent es caracteritza, bàsicament, per la seva finalització en la inactivitat (el 78,5%). Concretament, el 79,1% ha interromput en algun moment la trajectòria laboral per reincorporar-se als estudis i encara ara són estudiants (com a activitat principal) el 52,2% (d'aquests, la meitat sense cap altra activitat, però un 36,8% estan ocupats com a activitat secundària, i un 13,3% estan fent feinetes)⁶⁴; mentre que una quarta part ha interromput la trajectòria laboral per altres formes d'inactivitat que no són els estudis, i ara el 14,9% estan inactius/ives⁶⁵. Finalment, si seguim la tipologia de situacions d'ocupació presentada anteriorment, trobem que en aquests tipus hi ha una proporció elevada de joves "autònoms especialitzats precaris" (ho són el 57,1%, 44 punts per sobre la mitjana); tot i que cal prendre aquesta última dada amb cautela pels pocs casos mostrals.

64 Recordem que l'EJC no recull informació sobre les característiques de l'ocupació d'aquells joves que estan ocupats o que realitzen feinetes com a activitat secundària.

65 Tot i que hi ha més dones que accedeixen a altres formes d'inactivitat i lleugerament més homes que es reincorporen als estudis aquestes diferències per sexe no són significatives estadísticament degut als pocs casos mostrals.

Hi trobem en major mesura dones (el 5,5% de les dones realitzen aquesta trajectòria, mentre que només ho fan el 2% dels homes). És un tipus de trajectòria més present entre els joves de 15 a 19 anys (11,8%) i de 20 a 24 anys (6,9%) que no entre la resta (on només un 3,9% i un 1,4% de joves protagonitza aquesta trajectòria).

Tipus 3. Trajectòria lineal. Aquest tipus, que recull el 51% de joves, es caracteritza per la baixa presència de períodes d'inestabilitat, per una baixa precarietat o rotació i per ser el tipus de trajectòria menys afectada per l'atur.

Els i les joves amb trajectòries lineals tenen lleugerament més estudis superiors que la mitjana, però no han realitzat de forma especial cap tipus de trajectòria formació-ocupació en major mesura que la resta: un 41,8% ha realitzat la trajectòria "d'estudis obligatoris i incorporació laboral precoç", seguit d'un 21,2% la d'"educació mitjana o superior curta i ràpida incorporació a l'ocupació", i un 17,6% la d'"educació superior i feinetes". Tot i que molts dels i de les joves amb aquest tipus de trajectòria s'ha inserit al mercat de treball entre els 15 i els 19 anys (46,3%), destaca significativament, per sobre de la resta de tipus de trajectòries, la major proporció de joves que s'han inserit entre els 20 i els 24 anys (42,1%). Ho han fet en major mesura que la resta com a empleats/ades d'oficina (17,2%). Pel que fa a la resta de característiques de la trajectòria laboral dels i de les joves que s'agrupen en aquesta tipologia, destaca que una part s'han mantingut sempre en ocupacions semi-qualificades (38,2%) o com a tècnics i professionals d'alta qualificació (30,3%). Han estat menys afectats per l'atur (el 78,2% no hi ha estat mai) i es troben en major mesura ocupats/ades (86,6%), sobretot com a assalariats/ades estables amb posició mitjana-inferior (40,7%).

Pel que fa a les variables socioestructurals i contextuals, observem que no hi ha diferències per sexe, però destaquen els i les joves de més edat: el 59,9% dels de 30 a 34 anys se situen en aquest tipus, 8,9 punts per sobre de la proporció mitjana. Així mateix, hi ha una major presència d'aquest tipus de trajectòries entre el col·lectiu de joves nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat (la segueixen el 53,7% de joves autòctons però només el 35,9% d'estrangers). També destaca lleugerament la presència d'aquest tipus de trajectòries a les Comarques de Girona, on el 58,5% de joves tenen aquesta trajectòria, 7,5 punts per sobre de la mitjana; i entre les famílies amb estudis obligatoris o inferiors (3,8 punts per sobre de la mitjana), amb mitjana qualificació (3,5 punts per sobre) i nascuts/udes a la resta d'Espanya (el 64,5%, 13,5 punts per sobre).

Tipus 4. Trajectòria d'inestabilitat crònica. Aquest tipus, que recull el 15,7% de joves, es caracteritza bàsicament per l'enorme inestabilitat que regeix el conjunt de la seva trajectòria laboral, fins al punt de trobar-se en aquesta situació en el 99,1% de la trajectòria, de mitjana. Es diferencia del tipus precari inestable pel fet que la temporalitat és encara més present en les trajectòries, però també per l'absència de períodes de rotació en diverses ocupacions precàries.

Els i les joves amb trajectòries d'inestabilitat crònica constitueixen un grup força heterogeni, en el qual es recullen dos tipus de perfils de transicions i ocupacions diferents. Així, per exemple, tenen la mateixa presència entre el col·lectiu de joves amb estudis obligatoris o

inferiors que entre els i les joves amb estudis superiors (17,3%), per sobre dels i les que tenen estudis secundaris postobligatoris (10,9%). Tot i que destaquen pel fet que un 27% han realitzat una trajectòria formació-ocupació del tipus “educació superior i ocupació simultània” (proporció superior a la mitjana), no es pot menystenir la rellevància dels i les que han dut a terme “estudis obligatoris i incorporació a l’ocupació precoç” (35,2%) o “estudis superiors i feinetes” (16,7%). Tot i que la gran majoria s’inserixen abans dels 25 anys, aquest tipus destaca per inserir-se al mercat de treball de forma tardana en major mesura que la resta de joves (el 18,2% ho fan a partir dels 25 anys). Malgrat que no de forma significativa, aquest tipus es diferencia per efectuar unes trajectòries professionals amb una lleugera major presència dels i de les qui s’han mantingut sempre en ocupacions altes (31,2%), sempre en ocupacions no qualificades (9,1%) o que han finalitzat a l’atur (13,3%).

Seguint la tipologia de situacions d’ocupació presentada anteriorment, trobem que aquests joves tenen dos tipus d’ocupacions: assalariats precaris de posicions poc qualificades (30%) i professionals superiors qualificats (31,8%).

En aquest tipus de trajectòria trobem més dones que homes (el 18,1% de dones per un 13,6% d’homes). Destaca la importància que hi tenen les franges d’edat mitjanes: és un tipus de trajectòria més present entre els i les joves de 20 a 24 anys (un 25,6%, 9,9 punts per sobre de la mitjana) i de 25 a 29 anys (19,8%, 4,1 punts per sobre de la mitjana). En darrer lloc, en aquest tipus de trajectòria destaca la presència de joves del Camp de Tarragona, on el 23,8% tenen aquesta trajectòria, per sobre del 15,7% del conjunt.

Tipus 5. Trajectòria d’atur. La trajectòria d’atur, que agrupa el 6,3% de joves, es caracteritza per la dificultat d’accés al mercat de treball: els i les joves d’aquest tipus de trajectòria estan a l’atur el 87,9% de la seva trajectòria. També acostumen a tenir, en major mesura, estudis obligatoris o inferiors i molts (el 67,8%) no han estat mai ocupats. Els qui ho han estat es caracteritzen per haver-se inserit al mercat de treball com a treballadors especialitzats (el 61,1%) o en ocupacions elementals (el 36,1%). Tots han estat alguna vegada a l’atur i en el moment de ser enquestats el 74,6% estaven a l’atur. A més a més, el 21,1% estava en situació d’inactivitat, per raons diferents a la d’estar estudiant. Són joves, doncs, en una greu situació d’exclusió del mercat de treball.

Tot i que la majoria té més de 24 anys, la trajectòria d’atur destaca per estar més present entre els i les joves de 15 a 19 anys (el 25% té aquest tipus de trajectòria, que multiplica per quatre la proporció del conjunt de joves amb aquest tipus de trajectòria) i entre els i les de 20 a 24 anys (9,5%, 3,2 punts per sobre del conjunt). Així mateix, aquesta trajectòria és més present entre les persones d’origen immigrant (el 20% dibuixa aquesta trajectòria, mentre que ho fan només el 3,9% de joves nascuts a Catalunya o a la resta de l’Estat) i amb progenitors que treballen en ocupacions elementals (entre aquest col·lectiu són un 12,8%, el doble que per al conjunt de joves). Aquest tipus de trajectòria, igual que la trajectòria intermitent, reflecteix les dificultats de la població jove per accedir a l’ocupació. A diferència de la trajectòria de tipus “intermitent” però, la trajectòria d’atur la protagonitzen en major mesura homes joves, immigrants, amb menys recursos educatius, la categoria socioeconòmica dels progenitors dels quals és més baixa, i hi ha una major proporció de

joves d'entre 30 i 34 anys (els i les joves d'aquesta franja d'edat es troben tres vegades més en el tipus de trajectòria d'atur que en trajectòria intermitent).

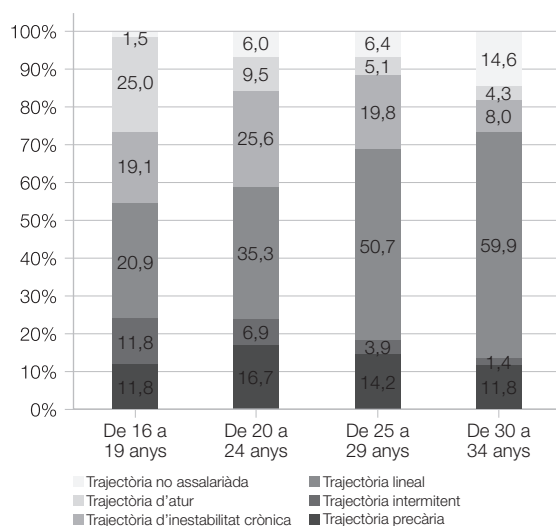
Tipus 6. Trajectòria no assalariada. Aquest tipus de trajectòria recull el 9,7% de joves. Aquí trobem els i les joves que en la major part de les seves trajectòries no han estat assalariats/ades (de mitjana, no ho han estat en el 65,9% de la trajectòria) perquè han estat autònoms o empresaris. La inestabilitat en els períodes en els quals estan ocupats de forma assalariada és pràcticament la mateixa que la mitjana però, en canvi, la precarietat o rotació és pràcticament inexistent.

Els i les joves amb una trajectòria no assalariada efectuen en major mesura que la resta la trajectòria formació-ocupació de tipus “estudis superiors i ocupació simultània” (25%), tot i que, malgrat no representar una diferència significativa respecte a la resta de joves, també són força presents les trajectòries de tipus “estudis obligatoris i incorporació laboral precoç” (36%) i “educació superior curta i ràpida incorporació a l'ocupació” (23%). Malgrat que la majoria d'aquests joves s'insereixen en el mercat de treball abans dels 25 anys, destaca, per sobre de la mitjana, la proporció de joves que ho fan amb 25 anys o més: constitueixen el 17,7%, 5,8 punts per sobre del conjunt de joves que s'insereixen en aquesta franja d'edat. Destaca també que una proporció major respecte a la resta de joves, s'insereixen al mercat de treball com a professionals científics i intel·lectuals (29,5%) o com a càrrecs directius i gerents (2,3%). La trajectòria d'aquest tipus es veu molt poc afectada per l'atur (el 81,3% no hi ha estat mai), per les interrupcions per estudis o altres formes d'inactivitat, i són els i les qui en l'actualitat estan en major mesura ocupats (el 91,5%). Els i les qui realitzen aquestes trajectòries no assalariades són qui al llarg de la trajectòria professional experimenten en major mesura processos de mobilitat ascendent (un 14,3% dels casos, gairebé el doble que en el conjunt de la població jove que ha estat alguna vegada ocupada) o que es mantenen sempre en ocupacions altes (44,6%). Per últim, seguint la classificació de situacions d'ocupació explicada anteriorment, un 43,8% s'ocupen com a “autònoms especialitzats precaris” i un 24,4% ho fan com a “gerents i empresaris en microempreses de menys de deu treballadors”.

Pel que fa a la presència de joves amb trajectòries no assalariades” en comptes de “trajectòries lineals en les variables socioestructurals i contextuals (taula A5.52), observem que aquest tipus de trajectòria la realitzen en major mesura els homes (un 11,8%, per només un 7,6% de les dones) d'entre 30 i 34 anys (un 14,6%, lleugerament per sobre del 9,7% del conjunt de joves), nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat (un 10,4% dels casos, gairebé el doble que els nascuts a l'estranger), i lleugerament en major mesura residents en municipis d'entre 2.001 i 10.000 habitants (un 13,5%, 3,8 punts per sobre del conjunt). L'origen familiar també és bastant marcat: així, tenen en major mesura aquest tipus de trajectòries els i les joves amb progenitors amb estudis universitaris (el 15,1%, el doble que entre els altres nivells d'estudis), ocupats en càrrecs directius i gerencials (el 22%, força per sobre del 9,7% que representa aquest tipus en el conjunt de joves) i nascuts/udes a Catalunya (el 15,7%, 6 punts per sobre del conjunt).

El gràfic 5.81 resumeix les diferències d'edat entre els individus que componen els diferents tipus d'aquesta tipologia integrada de trajectòries. L'edat sembla un factor rellevant que juga a favor entre els tipus més estables i amb més continuïtat (trajectòria lineal i no assalariada), mentre que la joventut caracteritza les trajectòries marcades per l'exclusió del mercat de treball (el tipus intermitent i la trajectòria d'atur). Es fa difícil discernir, però, si es tracta només d'una qüestió d'edat o bé també d'una qüestió de cohort. Però el baix percentatge de joves de les trajectòries estables que ha estat alguna vegada a l'atur fa pensar en la no existència d'un trànsit d'individus de les segones cap a les primeres; caldrà veure, però, quin és l'impacte en el desenvolupament de les trajectòries que té el fet d'haver patit una situació d'atur tan extrema en els inicis de la trajectòria laboral. Finalment, en els tipus de trajectòries marcades per la inestabilitat (inestabilitat crònica i trajectòria precària), malgrat que entre els primers hi hagi una major proporció de joves de les edats mitjanes (d'entre 20 i 29 anys), no sembla que l'edat hi jugui un paper fonamental.

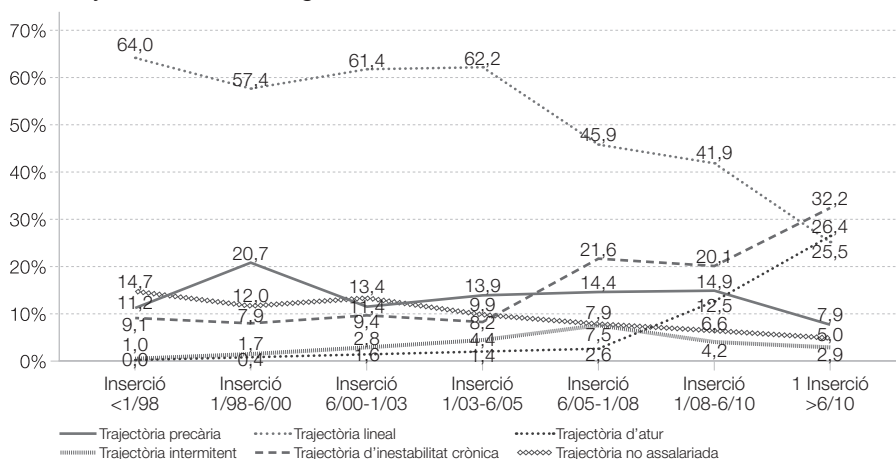
GRÀFIC 5.81. Tipologia de trajectòries laborals segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys que algun cop han estat actius laboralment (com a activitat principal). Catalunya, 2012.
Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Per acabar, podem observar que el tipus de trajectòria que dibuixen els i les joves varia de forma important en funció del moment en el qual s'han inserit a l'activitat. Al gràfic 5.82 veiem, per una banda, quines són les trajectòries que s'inicien abans i que, per tant, són més llargues. Per una altra banda, veiem com evoluciona la proporció de cadascun dels tipus de trajectòries entre els i les joves que s'insereixen en cada moment. Concretament, s'observa com la trajectòria lineal, malgrat ser la majoritària en la segona meitat dels anys 2000, va perdent presència progressivament i passa de ser la trajectòria del 64% de joves que es van inserir a l'activitat abans del 1998 a la del 25,5% al 2012.

GRÀFIC 5.82. Tipologia de trajectòries laborals segons el moment d'inserció. Joves de 15 a 34 anys que algun cop han estat actius/ives laboralment (com a activitat principal). Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

En canvi, les trajectòries d'atur i d'instabilitat crònica van guanyant presència, fins al punt que es converteixen en els tipus de trajectòria majoritària entre la població jove que s'insereix a partir del 2010⁶⁶. Les dades apunten, doncs, a una combinació dels factors estructurals i del "factor període", i mostren la sensibilitat de les trajectòries laborals de les persones joves a la conjuntura econòmica en la qual es desenvolupen. També és rellevant assenyalar que el tipus de trajectòria precària no és fruit únicament de l'actual crisi econòmica, sinó que ha estat força present en les trajectòries que han iniciat els i les joves en els últims quinze anys, reflectint així la permanència de la mala qualitat de l'ocupació en el mercat de treball espanyol i català, també en els moments d'expansió econòmica (Recio, 2010). Aquesta generalització de la precarietat tant en el temps com en tots els perfils socials va en la línia del que apunten Verd i Martí-López (2012): l'extensió de les trajectòries discontinües marcades per la instabilitat va més enllà dels perfils obrers o de joves amb baixos nivells d'estudis i qualificació. Aquest fet el fa evident l'alta heterogeneïtat de perfils socials existent en l'anomenada "trajectòria d'instabilitat crònica".

5.7. Conclusions

Les dades analitzades al llarg d'aquest capítol sobre la situació de la població jove amb relació al mercat de treball posen de manifest com, en els últims anys, la "norma social d'ocupació" ha continuat afeblint-se i, amb l'arribada de la crisi, s'ha acabat d'esquerdar.

⁶⁶ Cal assenyalar que, per la naturalesa de la metodologia emprada, les persones que davant les dificultats d'accés a l'ocupació han optat per seguir estudiant sense haver començat mai a ser actives no estan recollides, però les dades presentades sobre el retard en la incorporació a l'ocupació fan pensar que, malgrat que la ja petita presència d'aquest tipus disminueix en el període de crisi, és una estratègia habitual actualment.

S'ha obert, així, un espai en què les formes laborals que caracteritzaven el mercat de treball *postfordista* han entrat en crisi, i n'emergeixen de noves, fragmentades i diversificades, en les quals molts segments de joves treballadors i treballadores es veuen forçats a acceptar condicions laborals precàries. La ruptura del principi d'estabilitat és un dels principals elements generadors d'aquesta precarietat laboral que, en el cas d'aquest capítol, hem volgut abordar a través de les trajectòries contractuals i l'augment de la rotació en diverses ocupacions precàries.

Com s'ha vist al llarg d'aquest capítol, la crisi està deixant fortes seqüeles entre les persones joves i la seva relació amb el mercat de treball. A partir de la comparació de les dades de l'EJC07 i l'EJC12, s'ha constatat un deteriorament de la situació laboral del conjunt de la població jove. Així, els índexs d'ocupació han minvat en aquests últims cinc anys, mentre que, de forma inversa, els índexs d'inactivitat i d'atur han augmentat i, en alguns casos, estan tendint a convertir-se en una situació crònica. La crisi ha fet estralls especialment en sectors altament masculinitzats i tradicionals com la indústria i la construcció, redistribuint la població jove ocupada en sectors de caràcter terciari, com el comerç. Altrament, tot i que la polarització salarial entre la gent jove sembla que no ha crescut en aquests anys de crisi, aquest fenomen tampoc no està minvant sinó que més aviat tendeix a perpetuar-se.

Un altre efecte de la crisi que s'ha pogut observar al llarg d'aquestes pàgines és la voluntat que tenen els i les joves de voler preservar la seva feina de forma gairebé incondicional davant d'un escenari en què les ofertes escassegen i el nivell d'ocupabilitat juvenil ha anat creixent gràcies a la major inversió que aquests fan en formació. Així mateix, les qualificacions elevades de molts joves contrasten amb una oferta de llocs de treball que requereixen unes habilitats per sota de les seves qualificacions, fent que la sobrequalificació objectiva sigui un fenomen que envaeix bona part dels llocs de treball. La sobrequalificació no només és objectiva sinó que té una dimensió subjectiva important que, atès el context de crisi, es veu atenuada. Així, de forma general, la percepció d'estar sobrequalificat/ada entre les persones joves és força baixa, segurament pel fet que el llinard d'acceptació d'una ocupació ha tendit a la baixa. A més a més, aquesta situació ha donat peu a veure la formació com una oportunitat i com una inversió de futur que ha fet que moltes persones joves tracin una *trajectòria formació-ocupació* amb forces interrupcions, en la qual la reincorporació als estudis es converteix en un fenomen habitual dins de la trajectòria professional.

En resum, s'observa que el context al qual s'enfronta la població jove està marcat per la contradicció que, d'una banda, cada vegada més el valor del treball s'ha generalitzat com a signe d'adulthood, com a meta que cal que la gent jove assoleixi i com a condició necessària per a l'emancipació de la família i l'autodeterminació; i, de l'altra, l'ocupació a la qual és possible accedir és d'una qualitat cada vegada més precària, incapaç d'atorgar la seguretat i l'estabilitat necessàries per constituir-se en base d'un projecte de vida independent sostenible.

Això no obstant, al llarg d'aquest capítol s'ha pogut constatar com les situacions d'activitat i les condicions de treball no afecten de forma homogènia i unànime, sinó que, més aviat el col·lectiu jove es perfila com un grup heterogeni i amb desigualtats internes profundes. En aquest mosaic de diferents situacions laborals, els factors socioestructurals i contextuals

juguen un paper clau tant en la configuració de la diversitat de situacions, com en el tipus de trajectòria laboral que desenvolupen. En aquest sentit, s'ha pogut constatar com inter-venen les variables estructurals de l'edat, el gènere, el nivell d'estudis o el lloc de naixement com a factors essencials per comprendre la distribució i la desigualtat social dels joves i de les joves en el mercat de treball. En aquest sentit, si bé el col·lectiu de joves ja és un col·lectiu que se situa en els llocs més vulnerables del mercat de treball, són les dones joves, els i les joves procedents d'un origen socioeconòmic més humil, els i les joves immigrants i les franges d'edat més baixes els i les que se situen en una esfera de vulnerabilitat laboral més acusada i que, com a conseqüència, també són els col·lectius que estan sent més sensibles a la crisi econòmica.

De forma clara, els factors socioestructurals relatius a l'adscripció familiar d'origen de la població jove (nivell d'estudis i categoria socioeconòmica dels progenitors) s'han revelat com un altre conjunt de factors imprescindibles per analitzar en qualsevol estudi sobre la joventut i el mercat de treball. Així, els i les joves procedents de les famílies de la cua de l'escala ocupacional (ocupacions elementals i treballs especialitzats) i els i les joves procedents de famílies amb estudis baixos són els qui absorbeixen en major mesura les pitjors condicions de treball, així com els que pateixen més l'impacte de la crisi econòmica dels últims anys.

Ara bé, tot i les afirmacions anteriors, també cal destacar que s'estan generalitzant les trajectòries precàries (tant pel que fa a la inserció com pel que fa a la situació contractual) més enllà dels perfils obrers o de joves amb baixos nivells d'estudis i qualificació. D'altra banda, trajectòries que fa uns anys es podien considerar com a "emergents", per la seva limitada presència, avui en dia són gairebé les més extenses.

Així doncs, podem afirmar que, si bé el mercat de treball juvenil és un mercat amb una *polarització social* interna, generada en bona part en base a les condicions socials d'origen dels i de les joves, sembla que la conjuntura de crisi econòmica, malgrat que afecta uns col·lectius més que d'altres, ha començat a penetrar també en els estrats més ben situats del mercat de treball juvenil. Un exemple d'aquest fenomen queda reflectit en l'augment progressiu que hi ha hagut en els darrers anys de les trajectòries d'atur i d'instabilitat crònica, fins al punt que es converteixen en els tipus de trajectòria majoritaris entre la població jove que s'insereix a partir del 2010. La major disseminació d'aquestes trajectòries entre el conjunt de la població jove genera certa tendència homogeneïtzadora entre els i les diferents joves pel que fa a la situació laboral, si bé les condicions familiars de partença i l'estructura material d'oportunitats futures són ben diferents. Ara bé, cal avaluar en un futur si aquesta tendència és fruit únicament de la conjuntura històrica particular de crisi o es remet també a altres eixos d'anàlisi com podria ser el factor cohort.

Bibliografía

ACTIS, W. (2005). "Ecuatorianos/as en España. Inserción(es) en un mercado de trabajo segmentado". A: HERRERA, G., CARRILLO, Mª C. i TORRES, A. (eds.). *Migración internacional ecuatoriana, transnacionalismo e identidades*. Quito: Flacso/Plan Migración, Comunicación y Desarrollo.

ALBAIGÉS, B. (2003). *Crisi del treball i emergència de noves formes de subjectivitat laboral en els joves*. Barcelona: Secretaria General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

ALÒS-MONER, R. (2007). *Mercado, clase y persona en las relaciones laborales. Entre el individualismo y la acción colectiva*. Tesis doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

—(2008). "Segmentación de los mercados de trabajo y relaciones laborales. El sindicalismo ante la acción colectiva". A: *Cuadernos de relaciones laborales*, núm. 26 (1), p. 123-148.

ANDERSON, B. (2000). *Doing the dirty work? The global politics of domestic labour*. Nova York: Zed Books.

BARRANCO, O. (2006). "¿Todavía la clase obrera y la condición proletaria?". A: *Viento Sur*, núm. 86, p. 42-49.

—(2008). "A vueltas con la identidad obrera. Notas y reflexiones sobre los efectos de las metamorfosis sociales en la identidad y la conciencia proletarias". A: SUSIN, R. i SAN MARTÍN, D. (coord.). *De identidades. Reconocimiento y diferencia en la modernidad líquida*. Valencia: Tirant lo Blanch.

—(2010). *La cara oculta del hipermercado. Consentimiento y resistencia laborales de los proletarios y proletarias de un hipermercado*. Tesi doctoral. Bellterra: Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) / París: École des hautes études en sciences sociales (EHESS).

—(2011). "El papel del perfil social en el consentimiento y la resistencia laborales. El caso de los trabajadores de un hipermercado". A: *Sociología del trabajo*, núm. 71, p. 26-44.

BANYULS, J. et al. (2009). "The transformation of the employment system in Spain: towards a Mediterranean neoliberalism?". A: BOSCH, G.; LEHNDORFF, S. i RUBERY, J. (eds.). *European employment models in flux. A comparison of institutional change in nine European countries*. Nova York: Palgrave Macmillan, p. 247-269.

BECKER, G. (1983). *El capital humano*. Madrid: Alianza Editorial.

BEECHEY, V. (1994) "Género y trabajo. Replanteamiento de la definición de trabajo". A: BORDERÍAS, C.; CARRASCO, C. i ALEMANY, C. (comp.) *Las mujeres y el trabajo. Rupturas conceptuales*. Barcelona: Icaria, Fuhem, p. 425-449.

BENEYTO, P. J. (2004). "La afiliación sindical en España: viejos tópicos y nuevas realidades". A: BENEYTO, P. J. (comp.). *Afiliación sindical en Europa*. Valencia: Ediciones Germania, vol. I.

BENZÉCRI, J.-P. (1979). "Sur le calcul de taux d'inertie dans l'analyse d'un questionnaire". A: *Les Cahiers de l'Analyse des Données*, núm. 4, p. 377-378.

BONAL, X. (1998). *Sociología de la educación: una aproximación crítica a las corrientes contemporáneas*. Barcelona: Paidós Ibérica.

BORDERÍAS, C.; CARRASCO, C. i ALEMANY, C. (eds.) (1994). *Las mujeres y el trabajo. Rupturas conceptuales*. Barcelona: Icaria, Fuhem.

BRUNET, I. (dir.) (2001). *Joves i transició al mercat laboral*. Barcelona: Pòrtic, Biblioteca Universitària.

CACHÓN, L. (2003). "Discriminación por motivos de origen en el mercado laboral". A: CRUZ ROJA ESPAÑOLA (ed.). *Empleo e inmigración: Estrategias de comunicación para la promoción de la igualdad de trato*. Madrid: Cruz Roja Española.

CANO, E. (1997). *Canvi socioeconòmic i precarització laboral en el sistema capitalista*. Tesi doctoral. València: Universitat de València.

—(2004). "Formas, percepciones y consecuencias de la precariedad". A: *Mientras Tanto*, núm. 93, p. 67-82.

—(2007). "La extensión de la precariedad laboral como norma social". A: *Sociedad y Utopía. Revista de Ciencias Sociales*, núm. 29, p. 127-137.

CASAL, J. (1996). "Modos emergentes de transición a la vida adulta en el Umbral del siglo XXI: aproximación sucesiva, precariedad y desestructuración". A: *REIS*, núm. 75, p. 295-316.

—(1997). "Modalidades de transición profesional, mercado de trabajo y condiciones de empleo". A: *Cuadernos de Relaciones Laborales*, núm. 11, p. 19-54.

—(2001). "La transició dels joves a la vida adulta en el marc d'una societat en canvi". A: Brunet, I. (dir.) *Joves i transició al mercat laboral*. Barcelona: Pòrtic, Biblioteca Universitària, p. 35-64.

CASAL, J. et al. (2004). *Enquesta als joves de Catalunya 2002. Itineraris educatius, laborals i familiars*. Barcelona: Secretaria General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

—(2006). “Aportaciones Teóricas y Metodológicas a la Sociología de la Juventud desde la Perspectiva de la Transición”. A: *Papers. Revista de Sociología*, núm 79, p. 21-48.

CASTELLÓ, L. (2011). *La gestió quotidiana de la cura. Una qüestió de gènere i classe*. Tesis doctoral. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). En línia: <http://www.tesisenred.net/bitstream/handle/10803/48526/lcs1de1.pdf?sequence=1> [Consulta: novembre de 2012]

CHABAUD-RYCHTER, D.; FOUGEYROLLAS-SCHWEBEL, D. i SONTTHONNAX, F. (1985). *Espace et temps du travail domestique*. París: Librairie des Méridiens.

DOERINGER, P. B. i PIORE, M. J. (1983). “El paro y el mercado dual de trabajo”. A: TOHARIA, L. (ed.). *El mercado de trabajo: teoría y aplicaciones*. Madrid: Alianza, p. 307-320.

—(1985). *Mercados internos de trabajo y análisis laboral*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

EUROPEAN COMMISSION (2003), *Employment in Europe 2003*.

GIELE, J. i ELDER, H. (ed.) (1998). *Methods of Life Course Research: Qualitative and Quantitative Approaches*. London: Sage Publications.

GORDON, D. M.; EDWARDS, R. C; i REICH, M. (1986). *Trabajo segmentado, trabajadores divididos. La transformación histórica del trabajo en los Estados Unidos*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

GREENACRE, M. (2008). *La práctica del análisis de correspondencias*. Madrid: Fundación BBVA.

HUMPHRIES, J. i RUBERY, J. (1994). “La autonomía relativa de la reproducción social: su relación con el sistema de producción”. A: BORDERÍAS, C.; CARRASCO, C. I ALEMANY, C. (comp.). *Las mujeres y el trabajo. Rupturas conceptuales*. Barcelona: Icaria, Fuhem, p. 393-423.

LÓPEZ-ANDREU, M. i VERD, J. M. (2011). “Usos y efectos de la protección al desempleo en España. Resultados en base a la perspectiva de las capacidades”. A: *Cuadernos del Mercado de Trabajo*, núm. 7, p. 14-21.

LÓPEZ-ROLDÁN, P. (1994). *La construcción de tipologías en Sociología: propuesta metodológica de construcción, análisis y validación. Aplicación al estudio de la segmentación del mercado de trabajo en la Región Metropolitana de Barcelona*. Tesis doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

—(1996). “La construcción de una tipología de segmentación del mercado de trabajo”. A: *Papers. Revista de Sociología*, núm. 48, p. 41-58.

—(1996). “La construcción de tipologías: metodología de análisis”. A: *Papers. Revista de Sociología*, núm. 48, p. 9-29.

LÓPEZ-ROLDÁN, P. *et al.* (1998). “La segmentación laboral: hacia una tipología del ámbito productivo”. A: *Papers. Revista de Sociología*, núm. 55, p. 45-77.

MARTÍN ARTILES, A. i KÖHLER, H. D. (2005). *Manual de sociología del trabajo y de las relaciones laborales*. Madrid: Delta Publicaciones.

MARUANI, M. (2000). *Travail et emploi des femmes*. París: La Découverte.

MERINO, R. (2007). *Itineraris formatius, itineraris laborals i pràctiques associatives dels joves*. Barcelona: Secretaria General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

MIGUÉLEZ, F. (1989). *La segmentación del mercado de trabajo*. Madrid: Mimeo.

—(2004). “Los veinte últimos años de las relaciones laborales”. A: *Mientras Tanto*, núm. 93, p. 45-56.

MIGUÉLEZ, F. *et al.* (2011). *Trayectorias laborales de los inmigrantes en España*. Barcelona: Obra Social “La Caixa”.

MIGUÉLEZ, F. i TORNS, T. (1992). *Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona 1990. Treball, condicions econòmiques i formes de consum*. Barcelona: Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i Diputació de Barcelona.

MIRET, P. *et al.* (2008). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2007. Una anàlisi de les transicions educatives, laborals, domiciliars i familiars*. Barcelona: Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya.

MURILLO, S. (1996). *El mito de la vida privada*. Madrid: Siglo XXI.

O'CONNOR, J. (1996). “From women in the welfare state to gendering welfare state regimes”. A: *Current Sociology*, núm. 44 (2), p. 13-100.

PAJARES, M. (2005). *La integración ciudadana*. Barcelona: Icaria.

—(2010). *Inmigración y mercado de trabajo. Informe 2010*. Madrid: Ministerio de Trabajo e Inmigración.

PARELLA, S. (2003). *Mujer, inmigrante y trabajadora: la triple discriminación*. Rubí: Editorial Anthropos.

PIORE, M. J. (1983). “Los trabajadores extranjeros”. A: PIORE, M. J. (ed.). *Paro e inflación. Perspectivas institucionales y estructurales*. Madrid: Alianza, p. 273-289.

—(1983). “Notas para una teoría de la estratificación del mercado de trabajo”. A: TOHARRIA, L. (ed.). *El mercado de trabajo: teoría y aplicaciones*. Madrid: Alianza, p. 193-222.

PITXER, J. V. i SÁNCHEZ-VELASCO, A. (2008). “Estrategias sindicales y modelo económico español”. A: *Cuadernos de Relaciones Laborales*, núm. 1, vol. 26, p. 89-122.

PRIETO, C. (1994). “Mercado de trabajo y condiciones de empleo: compatibilidad social y poder social de negociación”. A: *Cuaderno de Relaciones Laborales*, núm. 5, p. 29-40.

QUIT (Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball) (1997). *Empresa y Trabajo en la región de Barcelona*. Madrid: CES.

—(2000). “¿Sirve la formación para el empleo?”. A: *Revista del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales*, núm. 51, p. 189-192.

RECIO, A. (1988). *Capitalismo y formas de contratación laboral*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

—(1991). “La segmentación del mercado de trabajo en España”. A: MIGUÉLEZ, F. i PRIETO, C. (eds.). *Las relaciones laborales en España*. Madrid: Siglo XXI, p. 97-116.

—(1999). “La segmentación del mercado laboral en España”. A: MIGUÉLEZ, F. i PRIETO, C. (dir. i coord.). *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI, p.125-150.

—(2004). “¿Qué fue de la clase obrera?”. A: *Mientras Tanto*, núm. 93, p. 25-44.

—(2007). “Precariedad laboral: reversión de los derechos sociales y transformación de la clase trabajadora”. A: *Sociedad y Utopía*, núm. 29, p. 273-292.

—(2010). “Capitalismo Español: La inevitable crisis de un modelo insostenible”. A: *Revista de Economía Crítica*, núm. 9, p. 198-222.

—(2011). “Efectos de la crisis sobre las clases trabajadoras”. A: *Papeles de relaciones ecosociales y cambio global*, núm. 113, p. 45-55.

REYNERI, E. (2003). “Illegal immigration and the underground economy”, comunicació presentada al congrés: *The Challenges of Immigration and Integration in the European Union and Australia*. Sydney: 18-20 de febrer.

SANTOS ORTEGA, A. (2008). “Las relaciones laborales en los márgenes del mercado de trabajo”. A: *Arxius de Sociologia*, núm. 18, p. 25-37.

SERRACANT, P. (2005). *La sobrequalificació entre els joves catalans 2005*. Barcelona: Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya.

—(2012). “Generació ni-ni”, estigmatització i exclusió social. *Gènesi i evolució d'un concepte problemàtic i proposta d'un nou indicador*. Barcelona: Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya.

SERRANO, A. (1995). *Inserción laboral como transición psicosocial*. Tesis doctoral. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.

SOLÉ, C. (1995). *La discriminación racial de los inmigrantes en el mercado de trabajo*. Madrid: CES.

TORNS, T. (1999). “Las asalariadas: un mercado con género”. A: PRIETO, C. i MIGUÉLEZ, F. (dirs.) *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI, p. 151-166.

—(2005). “De la imposible conciliación a los permanentes malos arreglos”. A: *Cuadernos de Relaciones Laborales*, núm. 23 (1), p. 15-33.

—(2008a). “El trabajo de cuidado: cuestiones teórico-metodológicas desde la perspectiva de género”. A: *EMPIRIA. Revista de Metodología de Ciencias Sociales*, núm. 15, p. 53-73.

—(2008b). “La place des femmes dans l'emploi en Espagne. Les limites des politiques de conciliation vie familiale/vie professionnelle”. A: *Travail et Emploi*, núm. 115, p. 59-70.

TORNS, T. *et al.* (2007). *Les dones i el treball a Catalunya: mites i certeses*. Barcelona: Institut Català de les Dones.

VERD, J. M. i LÓPEZ-ANDREU, M. (2011). “The Rewards of a Qualitative Approach to Life-Course Research. The Example of the Effects of Social Protection Policies on Career Paths”. A: *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, vol. 12, núm. 3, Art. 15.

—(2012). “La inestabilidad del empleo en las trayectorias laborales. Un análisis cuantitativo”. A: *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 138, p. 135-148.

VILLA, P. (1990). *La estructuración de los mercados de trabajo. La siderurgia y la construcción en Italia*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

6. EMANCIPACIÓ DOMICILIÀRIA I FAMÍLIA

Joves i família en els processos de transició a la vida adulta: teixint nous lligams

Pau Marí-Klose, Albert Julià i Cano i Marga Marí-Klose*

6.1. Introducció

6.1.1. Joves i família en els processos d'emancipació: unes relacions ineludibles

Els conjunt de fenòmens sociològics als quals fem referència quan parlem dels processos d'emancipació en la joventut tenen una naturalesa complexa, que resulta difícil capturar a través del concepte d'emancipació. Referir les transicions que tenen lloc durant la joventut com un procés d'emancipació resulta equívoc, o directament esbiaixat, degut als canvis que s'han produït en les famílies. *Emancipar-se* significa, segons el diccionari, alliberar-se d'un poder, d'una autoritat, de la tutela d'algú o de qualsevol altre tipus de subordinació o dependència. Una persona no emancipada seria, des d'aquest punt de vista, una persona sense autonomia, sotmesa a l'arbitri d'un superior que constreny les seves llibertats. Avui en dia, una persona jove no emancipada no encaixa gaire en aquesta tipologia d'individu.

Amb això no volem dir que els escenaris que descriu el concepte d'emancipació no evolucionen realitats lligades als processos de transició a la vida adulta. No cal remuntar-se a períodes històrics gaire llunyans per comprovar que ser jove comportava, durant una etapa més o menys perllongada, subordinació i dependència respecte a l'autoritat d'un cap de família. Dins de la família patriarcal, l'edat i el gènere eren criteris essencials d'organització de les relacions intrafamiliars, configurant línies de jerarquia legitimades per sistemes normatius i codis legals extraordinàriament rígids. Però, com sap tothom, les famílies han deixat de ser el que havien estat. Com a conseqüència de transformacions d'enorme significació, operades tant dins les famílies com en els seus entorns socials, els vincles entre sexes i generacions es fonamenten sobre noves bases normatives i axiològiques, que eixamplen de manera considerable els marges d'elecció i d'autonomia de tots els seus membres, començant pels més joves. En contraposició a la família tradicional, en què la darrera paraula sempre la tenia un home adult, cada vegada són més els interlocutors que participen en processos de negociació complexes. Cada vegada són més els

* Amb la col·laboració de Sandra Escapa (Universitat de Barcelona).

aspectes de la convivència que “s’han de parlar”, en haver perdut legitimitat les fórmules tradicionals que prescrivien com ha de ser i d’organitzar-se la vida familiar, quines han de ser les responsabilitats i les servituds de cadascú (Alberdi, 1999). Les línies de jerarquia que havien organitzat les relacions intergeneracionals en el passat han donat pas a noves dinàmiques de relació intrafamiliar basades en la confiança, la comunicació interpersonal i la negociació (Cruz Cantero i Santiago, 1999). Pares i mares esdevenen persones a les que es demana consell abans de prendre decisions importants, confiant en el seu criteri, que té el valor afegit de l’experiència, a diferència d’altres proveïdors d’informació d’ús habitual en la joventut, com el grup d’iguals, el ciberespai, etc. (Gaviria, 2007).

Certament, l’autonomia de les persones joves no emancipades és incompleta. Viuen en habitatges dels quals no són titulars, i depenen per a la seva subsistència i consum dels recursos econòmics que aporten els seus progenitors. A la majoria de les llars on viuen joves amb els seus progenitors, aquests últims són la principal font d’ingressos i, per regla general, mantenen un elevat control sobre la despesa que es realitza. Una situació com aquesta podria conduir potencialment a la utilització d’aquests recursos com un mecanisme per assegurar la submissió; però la realitat és ben diferent. L’evidència acumulada per la recerca en els últims anys posa de manifest que a la majoria de les llars catalanes on viuen persones joves no emancipades les relacions intergeneracionals tendeixen a ser democràtiques i horitzontals. Les persones joves gaudeixen d’amples oportunitats per fer ús lliure dels seus espais a la llar, del seu temps, i fins i tot dels recursos econòmics que generen (a través de feines, d’ajuts públics, etc.). La capacitat electiva de les persones joves s’expressa de forma rotunda en la configuració dels seus projectes biogràfics personals. Els progenitors han perdut capacitat d’influir en les grans decisions en què es determina el perfil dels itineraris dels seus fills/filles: els estudis que trien (o si trien estudiar després de l’etapa obligatòria), la dedicació professional, el matrimoni, etc. Els joves i les joves són els grans protagonistes d’un procés que sacsejà en les darreres dècades les societats postindustrials: el que es coneix com a individualització (Beck, 1986 i Meil, 1999).

En aquest context, seria francament distorsionador presentar el procés d’emancipació com un procés d’alliberament de la tutela parental. El que ens diu la recerca és que els progenitors sovint participen activament en la planificació, la preparació i el sosteniment de l’emancipació, procés que es pot perllongar durant molts anys. L’emancipació dels fills/filles és, en molts sentits, un projecte familiar, del qual els adults són i se’n senten co-responsables. Els progenitors (o altres familiars) fan un ús més o menys discrecional dels seus recursos per afavorir transicions vitals que permetin als seus fills/filles integrar-se amb èxit en la vida adulta. Aquestes estratègies familiars reflecteixen noves formes d’entendre l’exercici de la parentalitat, i es fan possibles en un nou escenari social i demogràfic. El credo de la nova actitud envers els fills/filles —que s’entén poc o molt a tots els grups socials— és que els progenitors poden millorar l’horitzó vital dels fills/filles mitjançant “inversions” (en diners, però també en temps). El progrés de la medicina, la psicologia i la pedagogia han alimentat aquestes expectatives. Nous discursos equiparen el fet de desatendre la cura dels infants amb la pèrdua de possibilitats de desenvolupament i contribueixen a la culpabilització dels progenitors que no adquireixen compromisos per consolidar el futur de les seves criatures sobre bases sòlides (Beck-Gernsheim, 2003). La disminució de la fecunditat ha augmentat la capacitat dels progenitors per concentrar-hi recursos i per

invertir-hi en la qualitat (Becker i Lewis, 1973). Comportar-se com a “bon pare” o “bona mare” representa no plànyer esforços per assegurar l'èxit dels fills/filles a la vida, amenaçat en un món canviant i imprevisible –on cada vegada resulta més difícil assegurar-los el mateix estatus social de la família d'origen.

Una expressió molt il·lustrativa d'aquestes noves ambicions i ansietats és el suport del pare i de la mare a les carreres educatives dels fills i de les filles. A Catalunya, la dilatació dels anys de formació, incrementada pel creixent accés de la població jove a l'ensenyament universitari, seria inconcebible sense el suport i el compromís de les famílies. Bona part de les famílies accepten de bon grat (o encoratgen) el manteniment de la dependència econòmica i residencial dels fills/filles mentre estudien. Internalitzen costos d'oportunitat considerables i renuncien no només als possibles ingressos que aquests joves aportarien en cas de desenvolupar una activitat productiva, sinó que també sovint financen (totalment o parcialment) els costos de la seva educació i dels estils de vida que duen. I ho fan tot i que l'expectativa de rendibilitat és molt incerta. Res no els garanteix el retorn directe d'aquestes inversions un cop el fill o la filla hagi obtingut les titulacions. Moltes famílies tampoc no el reclamen quan es produeix. L'objectiu genuí dels seus esforços és l'èxit per als fills/filles, posant-los a l'abast els mitjans socialment acceptats com a idonis per assolir fites considerades apropiades (Garrido i Gil Calvo, 1993). Dins d'aquest marc de cooperació i de complicitat, molts joves posposen les decisions d'emancipació de manera estratègica (Cardenal de la Nuez, 2006: 262-264).

Els exemples es podrien estendre a altres transicions a la vida adulta. A l'Estat espanyol, les persones joves capitalitzen els seus lligams familiars (utilitzen el seu capital social familiar) en el curs de processos de transició laboral, residencial i familiar. Molts activen xarxes familiars per trobar feina, reben recursos familiars per embarcar-se en una iniciativa empresarial, tenen ajuts per adquirir un habitatge, accepten de bon grat la intervenció de la família per finançar i organitzar la cerimònia del casament, obtenen suport per cuidar infants petits, etc. (Gaviria, 2007 i Iglesias de Ussel *et al.*, 2010). Es miri com es vulgui, des d'un punt de vista sociològic, en el procés de transició a la vida adulta no predominen els processos descrits en la definició lexicogràfica d'*emancipació*. Ans al contrari, durant les etapes d'emancipació juvenil testimonien processos de reconstrucció i reconfiguració de lligams amb la família d'origen i el sorgiment d'altres de nous, sovint perfectament compatibles amb el manteniment i la consolidació dels anteriors. Les persones joves que s'han emancipat segueixen mantenint generalment relacions estretes amb les famílies d'origen, i la casa familiar continua oberta per a ells com si fos seva (Alberdi, 1999: 97; Gaviria, 2007: 101-103; Iglesias de Ussel *et al.*, 2010: 57-58). De fet, quan el projecte emancipatori fracassa, el retorn a la llar familiar és la primera opció per a la majoria de joves (Gentile, 2010).

A diferència del que succeeix a molts països del nord i del centre d'Europa, els processos d'emancipació residencial a Catalunya són majoritàriament projectes de convivència en parella i, per tant, estan estretament lligats a processos de formació d'una nova família. Aproximadament, dues tercers parts de les persones joves que surten de la llar parental ho fan amb la intenció de formar una unió conjugal o consensual. L'associació entre emancipació residencial i formació d'una nova unitat familiar no ha canviat gaire al llarg del

temps. Totes les cohorts nascudes al llarg de la segona meitat del segle XX observen una pauta bastant semblant (Zamora López, 2007). Malgrat la diversificació d'itineraris associada al procés d'individualització, les dades de les cohorts que transiten a la vida adulta en el segle XXI no mostren canvis gaire significatius, amb la notable excepció de la incorporació a la nostra societat d'un contingent important de persones joves emancipades que s'embarquen en un projecte migratori dissociat de la formació d'una família.

Si bé aquesta sincronització de processos segueix sent tònica habitual, no és menys cert que els canvis que s'han produït són profunds i contribueixen a una certa desestandardització de les transicions a la vida adulta. Per una banda, els calendaris de formació de noves parelles s'han endarrerit substancialment. Aquest endarreriment no és un fenomen recent: la mitjana d'edat per a l'emancipació va començar a incrementar-se a l'Estat espanyol en les cohorts nascudes en la dècada dels seixanta, i aquest increment s'ha mantingut de manera sostinguda en les cohorts nascudes fins a la segona meitat de la dècada dels setanta. L'expansió econòmica viscuda durant els primers anys del segle XXI va permetre una lleugera reversió d'aquesta tendència entre les cohorts que es van incorporar a la vida adulta en anys de bonança, però tot sembla indicar que ha estat una reversió transitòria, anul·lada per la congelació dels projectes emancipatoris provocats per la crisi econòmica que s'inicià el 2008.

Atesa la forta interrelació entre sortida de la llar parental i formació d'una nova família, sembla raonable pensar que de les dificultats d'emancipació de la joventut catalana es deriven també dificultats per formar noves famílies. Formar una nova família no és una qüestió menor, i els joves i les joves tendeixen a prendre-se-la ben seriosament. Com han posat de manifest en un treball recent sobre parelles joves Iglesias de Ussel *et al.* (2010), el camí a la convivència és llarg. Per regla general, les persones joves que viuen en parella han trigat una mica més de quatre anys a anar-se'n a viure junts després d'iniciar la relació. S'ha parlat molt de les causes socioeconòmiques que bloquegen els processos d'emancipació residencial (Marí-Klose i Marí-Klose, 2006; Cardenal de la Nuez, 2006; Jiménez Roger *et al.*, 2008; Marí-Klose, 2010). Els joves i les joves experimenten una "crisi d'accessibilitat" provocada per la seva precària situació laboral i per l'elevat cost de l'habitatge, tant de compra com de lloguer (Jurado, 2006). Sembla poc discutible que una millora de les condicions d'accessibilitat incrementa les probabilitats d'emancipació, com sembla indicar l'augment de les taxes d'emancipació durant l'etapa d'expansió econòmica i de fàcil accés al crèdit hipotecari. Però aquests factors no esgoten l'explicació.

Les persones joves que han trobat una parella apropiada tendeixen a planificar una emancipació "responsable", que es realitza només en el moment en què s'han assolit condicions que fan viable el projecte de convivència a més llarg termini. És a dir, moltes parelles aposten per l'emancipació i la convivència quan poden assegurar-la sobre bases sòlides, conforme a expectatives socialment acceptades i compartides pel grup familiar. De manera significativa –com evidencien Ussel *et al.*– el procés d'emancipació s'ha allargat quan el jove o la jove ha trobat una parella que els progenitors veuen amb bons ulls. Les dificultats d'accés a un habitatge s'agregen si, com en aquest cas, les parelles que es plantegen convida ho fan amb l'expectativa que l'habitatge no només satisfaci estrictament el desig d'anar-se'n a viure junts, sinó que busquen que compleixi requisits addicionals, com ara

garantir la preservació d'estàndards de vida als quals estan acostumats a la llar d'origen o oferir espai suficient a necessitats familiars futures (Leal, 2002).

Un segon element de canvi que no es pot ignorar és que el vincle principal que justifica la convivència en parella i sustenta l'entramat familiar (la relació sentimental i de compromís que uneix la parella) s'ha transformat. A diferència del que succeïa en el passat, en què el vincle de parella era un mitjà per assolir finalitats econòmiques (l'autosuficiència de la unitat familiar) i institucionals (la pervivència del llinatge o la transmissió del patrimoni), sense que importés gaire si existia una relació d'afecte o de complicitat entre els membres de la parella, en els darrers temps les relacions d'intimitat es fonamenten de manera cada vegada més rotunda en expectatives i aspiracions personals. És el que el sociòleg nord-americà Andrew Cherlin (2004) anomena "parelles de tipus individualista", en què el valor de la vida en parella ve taxat fonamentalment per les satisfaccions quotidianes que procura. El dret individual a la felicitat és sovint el motor que tot ho mou: és el dispositiu d'arrencada que posa en marxa el projecte de vida en comú, i el mecanisme que l'atura en el moment en què la relació de parella no satisfà les aspiracions dels seus membres. La promesa de felicitat resideix en la qualitat de les relacions d'intimitat que s'arriba a establir amb la parella (i, secundàriament, amb els fills/filles). Quan aquesta promesa perd credibilitat, existeixen pocs obstacles per a dissoldre la relació.

En aquest context, formar una família ja no passa necessàriament per casar-se. Malgrat que el matrimoni continuï sent l'opció majoritària que trien els catalans i les catalanes, irromp amb força l'opció alternativa de la cohabitació. Les xifres de parelles que cohabituen ens situen encara lluny de les xifres que s'observen en altres països del nord i del centre d'Europa, però els ritmes de creixement d'aquestes modalitats de convivència són molt superiors. La cohabitació representa una via alternativa d'emancipació en parella a la versió més institucionalitzada del matrimoni. És una opció de convivència que s'adequa millor a les noves aspiracions de molts joves, tot i deixar oberta la porta a la institucionalització de la relació, reconeixent el caràcter contingent de la relació. Producte de l'augment de parelles joves que trien la cohabitació com a fórmula de convivència és l'increment paral·lel del nombre de fills/filles nascuts fora d'una relació matrimonial.

Una segona tendència sociològica que ens parla de la transformació de les relacions sentimentals és l'extraordinari increment de la taxa de ruptures matrimonials registrades en la darrera dècada. Les dades recollides al conjunt de l'Estat apunten que aquest increment és fonamentalment el resultat de la major fragilitat de les relacions matrimonials en les primeres etapes del cicle familiar. Per exemple, Zamora López (2007: 69) ha calculat, amb dades de l'*Encuesta de fecundidad, familia y valores 2006*, que el 8,9% de les unions matrimonials de la cohort nascuda entre 1981 i 1985 han dissolt la seva relació dins dels primers cinc anys de matrimoni, un percentatge més elevat que la proporció de ruptures que s'observa en la cohort nascuda entre 1976 i 1980 després de 10 anys d'unió estable (8,2%) o en la cohort nascuda entre 1971 i 1975 després de 16 anys (8,8%). Dit d'una altra manera, la coclivitat de les generacions més joves a tenir relacions matrimonials curtes s'ha disparat.

Les persones joves actuals se situen, per tant, a l'avantguarda de canvis en la institució familiar d'una magnitud insòlita. Amb la irrupció de la crisi econòmica del 2008, l'horitzó de les tendències observades en els anys d'expansió econòmica és incert. Les primeres dades suggereixen que els ritmes de canvi es poden haver alentit o, fins i tot, revertit (com sembla que ha succeït amb les taxes de divorci). Però l'escassetat de dades no permet extreure'n grans conclusions. Aquest estudi té l'objectiu de contribuir empíricament a fer una mica de llum en aquest tipus de qüestions.

6.1.2. Contingut i estructura del capítol

Atesa la seva importància, l'estudi que encetem aquí situa el focus d'atenció en la dimensió familiar dels processos de transició a la vida adulta. Al llarg del capítol es descriuen les estructures familiars de les llars on viuen les persones joves catalanes, l'organització de la vida familiar, les pautes d'emancipació residencial i les estratègies familiars per afavorir-les, les dinàmiques de formació de noves famílies i la reconfiguració dels vincles que mantenen amb la família d'origen. Privilegiar l'atenció a la vida familiar de les persones joves, tant en la llar d'origen com en les llars que constitueixen, no implica restar protagonisme a les transicions que es produeixen en altres àmbits (com ara l'educatiu o el laboral), sinó reconèixer la centralitat que la vida familiar adquireix en aquestes etapes del cicle vital. L'objectiu és posar de manifest el pes de factors familiars en les principals transicions que tenen lloc durant aquests anys. La font principal de dades és l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (EJC12), realitzada per l'Observatori Català de la Joventut. Tot i això, al llarg del capítol s'utilitzaran també altres dades generades en els darrers anys a Catalunya, com ara l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 (el precedent més immediat de l'actual), la submostra catalana de l'Enquesta de població activa (EPA) i la submostra catalana de l'*Encuesta de Condiciones de Vida* (ECV), ambdues produïdes per l'Institut Nacional de Estadística

La segona part del capítol (la primera d'anàlisi) cartografia la morfologia de les llars catalanes que acullen joves. S'identifiquen les estructures familiars de les llars on viuen els i les joves catalans i s'analitzen com es corresponen amb altres factors socioeconòmics elementals. La tercera part està centrada en el col·lectiu jove que viu en la llar parental. Se n'analitza la situació econòmica i la contribució econòmica que realitza a les llars on viu. S'estudia si l'autosuficiència econòmica és una condició suficient per assolir l'emancipació i s'examinen els principals condicionants de l'emancipació. En la quarta part s'examinen els itineraris d'emancipació residencial i la interrelació amb altres itineraris: laborals, d'accés a l'habitatge, de formació de nous grups de convivència i de noves famílies. Es presta atenció especial al paper de les famílies d'origen en la promoció de l'emancipació, en l'accés a l'habitatge i en la formació d'un nou nucli familiar. La cinquena part està dedicada a les persones joves que viuen en parella, amb l'objectiu de radiografiar les noves famílies formades per persones joves des del punt de vista sociolaboral i des de les dinàmiques de distribució de responsabilitats a la llar. S'analitzen els principals factors que expliquen aquestes pautes de distribució (educació dels membres de la parella, ingressos de cadascun, presència de fills/filles, etc.) i com s'interrelaciona amb l'expressió de dificultats en la conciliació de la vida laboral i familiar. En la sisena part s'analitzen itineraris de fecun-

ditat i com s'interrelacionen amb altres seqüències sociodemogràfiques estudiades en la quarta part. En una segona secció s'identifiquen els agents externs implicats en la cura dels infants en un context en què un nombre creixent de parelles experimenten dificultats per conciliar vida laboral i familiar. En particular, s'analitza l'ús de serveis públics d'escola bressol per part de diferents grups socials i les possibles implicacions en la generació de desigualtats. El capítol conclou amb una reflexió sobre l'horitzó al qual ens encaminen les tendències observades en els darrers anys.

6.2. Morfologia de les llars de les persones joves

6.2.1 Composició de la llar de joves

Les modalitats de convivència de les persones joves han anat canviant en els darrers anys. Una sèrie de transformacions sociodemogràfiques, econòmiques i laborals estan provocant un alt nivell d'heterogeneïtat en les formes de convivència —llars amb el pare i la mare, sol/a, amb la parella, casat/ada, separat/ada o divorciat/ada, amb fills/filles o sense, amb companys o amistats, etc. Aquesta pluralitat no només respon a una diversificació de gustos i expectatives d'aquests grups de població, sinó en gran part a situacions d'impossibilitat d'aconseguir l'autonomia suficient o la independència econòmica necessària. No corren bons temps per ser jove en transició a la vida adulta. Durant els anys d'expansió econòmica, els joves i les joves s'han enfrontat a condicions adverses per fer-se adults en concordança amb normes i expectatives socialment previstes i que, tot i l'emergència de legitimitats alternatives que contempen altres opcions, són les fórmules que la majoria de joves aspiren seguir encara ara. La combinació d'elevats nivells de precarietat laboral juvenil i d'elevats preus d'habitatge havien provocat que el procés emancipació continués bloquejat per a molts joves, emplaçant-los en situacions d'autonomia parcial o semidependència respecte als seus progenitors, que molt sovint alimentaven la frustració i el desànim. Però més enllà d'aquest malestar, el retardament de l'emancipació té conseqüències socials (alguns efectes de les quals només estem començant a patir: per exemple, la disminució de les taxes de fecunditat). La crisi econòmica ha empitjorat encara més aquesta situació dificultant no només l'accés al mercat de treball (com a conseqüència dels elevats índexs d'atur) i l'habitatge (com a conseqüència de la restricció del crèdit). En els últims mesos, l'encariment de la majoria de l'oferta pública educativa superior pot posar en qüestió l'accés a un bé públic que havia estat garantit.

La diversitat morfològica de les llars integrades per joves no és, per tant, fruit del context actual de crisi, ni tampoc no és un fenomen que s'observi de manera insòlita a Catalunya o a l'Estat espanyol. Els canvis de comportaments sociodemogràfics, que van començar a experimentar la gran majoria de països de l'OCDE des dels anys vuitanta —anomenada la 2ª transició demogràfica (Van de Kaa, 2002)—, vénen de la diversificació de les formes de convivència que trobem avui dia. La transformació d'un seguit d'elements sociodemogràfics vinculats entre si dibuixen la pluralitat de formes familiars existents. Aquests factors es poden resumir en: el retardament de la fecunditat, l'augment de fills/filles nascuts de mare no casada, la disminució de la taxa de natalitat, l'augment de la cohabitació, el retardament i la disminució de la nupcialitat i l'increment de divorcis i separacions. Tot i que aquestes

transformacions tendeixen a certa convergència entre els diferents països (sobretot pel que fa a l'augment de separacions/divorcis i el creixent nombre de llars monoparentals), les modalitats de convivència de les persones joves europees i catalanes presenten diferències significatives, en les quals convé parlar atenció.

TAULA 6.1. Situació de convivència. Joves de 20 a 34 anys*. Europa, anys 2000**. Percentatge

País	Situació de convivència				
	Viuen sols	Casats	Cohabiten	A casa els progenitors	Altres
OECD-25	14,3	31,4	12,4	36,4	7,7
Alemanya	20,3	33,7	13,6	23,9	8,5
Àustria	15,3	32,6	13,7	32,4	6,0
Bèlgica	18,8	22,0	5,2		54,1
Bulgària	6,4	18,9	2,8		71,9
Catalunya	7,3	28,2	15,2	41,8	7,6
Dinamarca	33,7	25,4	28,6	7,6	4,8
Eslovènia	3,8	27,5	8,8	57,0	2,8
Espanya	5,6	29,8	11,1	47,3	6,1
Finlàndia	20,8	27,0	28,3	17,7	6,2
França	19,4	21,3	21,8		37,5
Grècia	6,0	36,4	3,1	45,5	8,9
Holanda	19,5	29,9	21,9	19,9	8,8
Hongria	6,6	39,4	11,5	36,0	6,5
Irlanda	5,5	27,6	13,4	45,2	8,3
Itàlia	5,8	30,5	3,0	51,1	9,5
Luxemburg	18,0	23,3	11,4		47,2
Malta	3,1	31,4	0,8		64,7
Noruega	21,0	25,0	22,7	26,6	4,7
Polònia	8,0	40,7	1,9	43,5	6,0
Portugal	4,1	40,5	5,9	39,0	10,6
Regne Unit	11,4	32,2	22,2	24,7	9,6
Suïssa	20,7	35,2	12,3	21,3	10,5

* Edat de 25 a 39 anys per Bèlgica, Bulgària, França, Luxemburg.

** Dades referides als anys següents: 2000: Finlàndia i Suïssa; 2001: Àustria, Dinamarca, Grècia, Hongria, Itàlia, Holanda, Noruega, Portugal i Regne Unit; 2002: Irlanda, Polònia i Eslovènia; 2007: Bèlgica, Bulgària, França, Luxemburg i Malta. 2009: Espanya i Catalunya.

Font: Elaboració pròpia amb dades d'ECV per Espanya i Catalunya. Resta de països a partir d'OCDE Family Data Base 2012

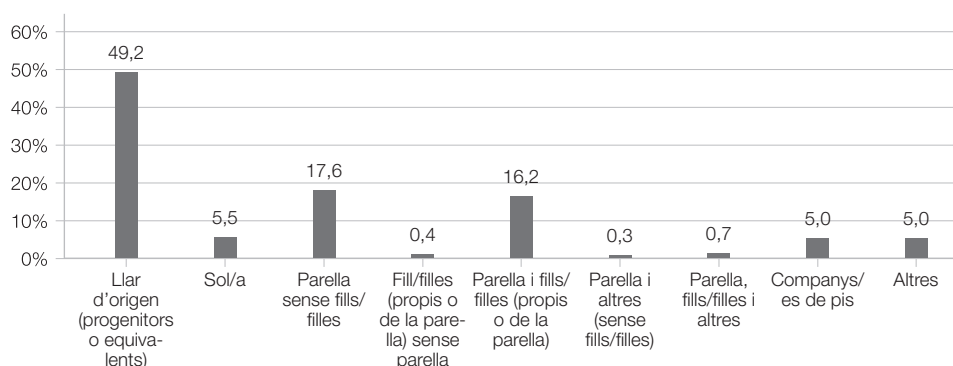
La taula 6.1, que dibuixa una comparativa de països, presenta una de les diferències més significatives. Com es pot observar, Catalunya està per sobre de la mitjana de l'OCDE de 25 països amb joves de 20 a 34 anys que encara viuen a la llar familiar (prop de 5 punts percentuals). Aquesta situació va en detriment d'altres formes de convivència, especial-

ment de les llars unipersonals, que a Catalunya representen la meitat de la mitjana de l'OCDE (7,3% i 14,3% respectivament) tot i tenir una taxa superior a la d'Espanya (5,6%). Altres països que mantenen una distribució semblant a la de Catalunya i a la d'Espanya són Grècia, Irlanda o Itàlia. Per contra, trobem països amb pocs joves de 20 a 34 anys residint a la llar familiar i percentatges elevats de llars unipersonals (com Dinamarca, Finlàndia, Holanda, Suïssa o Noruega entre d'altres). En aquests països, el procés d'emancipació juvenil no passa tant per la formació d'una nova llar familiar com en els països del sud d'Europa (Kiernan, 1999). Aquestes pautes reflecteixen, per una part, les oportunitats que els joves i les joves troben d'assolir certa autonomia econòmica a través de la incorporació (sovint parcial) al mercat de treball i, per l'altra, les opcions que es deriven de polítiques públiques que afavoreixen l'accés a l'habitatge.

Una de les formes que més evidencien els canvis de formes de convivència en les persones joves, fora de l'augment de les llars unipersonals, és la de les parelles que cohabiten. Un nombre creixent de joves ha renunciat al casament com a porta d'entrada a la convivència en parella i a la formació d'una família. A Catalunya, una proporció més elevada que a la resta d'Espanya conviuen fora del matrimoni (15,2% i 11,1% respectivament). Aquest percentatge és superior a la mitjana de l'OCDE (12,4%). Un 35% de les parelles catalanes formades per joves de 20 a 34 anys cohabiten. Aquest percentatge és sensiblement inferior al que s'observa a països nòrdics (com Dinamarca o Finlàndia), on un percentatge més elevat de joves escullen la cohabitació com a forma de convivència alternativa al matrimoni. Tot i això, la xifra que observem a Catalunya se situa en la franja més elevada, per damunt d'altres països del sud d'Europa (Grècia 7,8%; Itàlia 8,9%; Portugal 12,7%; Espanya 27,1%) i de centreeuropa (Bèlgica 5,2%; Alemanya 28,9%; Àustria 29,6%). Estudis realitzats amb dades d'enquestes obtingudes al conjunt de l'Estat posen de manifest que la cohabitació és menys freqüent entre parelles que tenen fills/filles (Iglesias de Ussel, *et al.* 2009).

Les dades del l'EJC12 evidencien aquesta diversitat de formes de convivència entre la joventut de 16 a 34 anys.

GRÀFIC 6.1. Tipus de llar. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Com es pot observar al gràfic, la modalitat de convivència més comuna és la de seguir residint a la llar d'origen (amb els progenitors o equivalents): gairebé la meitat dels joves i de les joves catalans viuen a la llar d'origen. Si considerem només les persones joves emancipades, les opcions que tenen una prevalença més elevada són les parelles sense fills/filles —sense diferenciar si cohabiten o estan casats— amb un 17,6% i les parelles amb fills/filles amb un 16,2%. Més minoritàries són altres modalitats de convivència, com ara compartir pis amb amistats o companys (5%) o viure sol/a (5,5%).

La majoria de joves viuen acompanyats d'altres persones. Segons les dades de l'EJC12, els joves emancipats que viuen sols són un grup molt reduït (el 10,8%). Com comprovarem al llarg d'aquest estudi, bona part de les situacions de convivència en què es troben les persones joves catalanes no reflecteixen els desitjos d'aquests joves, sinó la impossibilitat d'optar a la modalitat de convivència en què els agradaria trobar-se. 4 de cada 5 joves catalans viuen a llars petites, formades per de dos a quatre persones. Aquesta situació és menys freqüent entre els joves d'origen estranger que viuen a Catalunya, entre els quals un percentatge significatiu (28%) viu en llars de cinc o més persones (taula 6.2). Darrere d'aquesta diferència es poden trobar diverses causes. En alguns casos, els joves d'origen immigrant viuen en estructures residencials complexes, que combinen diverses unitats familiars o segments generacionals. En altres, reflecteix simplement la presència d'un nombre més elevat d'individus menors d'edat a les llars.

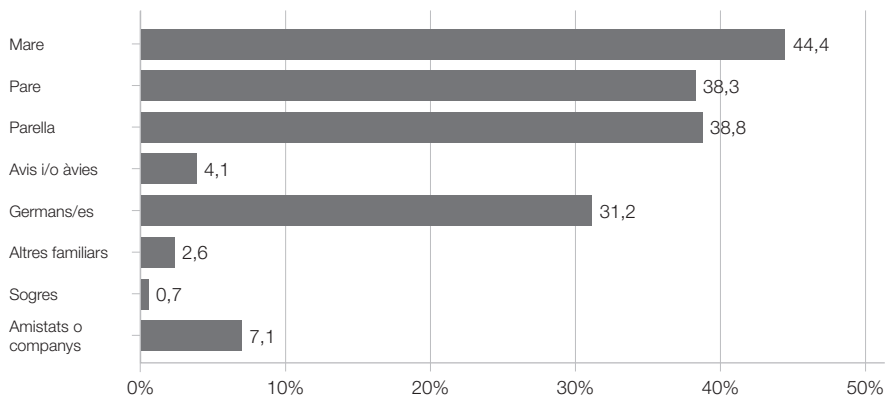
TAULA 6.2. Nombre de persones a la llar segons lloc de naixement. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Nombre de persones	Lloc de naixement	
	Autòctons/es	Immigrants
Sol/a	6,8	4,3
Dos	25,6	19,1
Tres	28,5	26,9
Quatre	28,7	21,6
Cinc	8,0	14,6
Sis o més	2,4	13,5
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La composició de les llars juvenils varia significativament. La variable discriminatòria més important és l'edat. Gran part de les persones joves catalanes, sobretot les que tenen menor edat, viuen amb els progenitors. El 44% de joves de 15 a 34 anys viuen amb la mare i el 38% amb el pare (gràfic 6.2). Aquesta diferència s'explica en part al creixement de les famílies monoparentals, generalment encapçalades per la mare, i en gran mesura a conseqüència d'un divorci. Una proporció semblant de joves (39%) viuen amb la parella. Aquests percentatges estan correlacionats amb l'edat dels joves i de les joves però no d'una forma perfecta. Com veurem més endavant, un 15% de joves de 30 a 34 anys segueixen vivint amb els progenitors.

GRÀFIC 6.2. Persones que viuen a la llar. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012.
Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa a la convivència amb altres familiars, destaca el 31% que viuen amb algun germà. Generalment, les persones joves que conviuen amb els seus germans ho fan a la llar d'origen. Tot i això, alguns joves s'emancipen amb la companyia d'algun familiar, i és amb algun germà/ana l'opció més significativa (el 6,5% dels joves emancipats conviuen amb algun germà/ana). Altres joves conviuen amb no familiars, normalment amistsats o companys/es (en alguns casos, en residències). Segons l'EJC12, el 7,1% de joves conviuen amb amistsats o amb companys, percentatge superior en el cas de les persones immigrants que en el cas de les autòctones (11,1% i 6,1% respectivament). Per últim, destaquem el 4% de joves que conviuen amb algun avi o alguna àvia, que generalment respon a raons de cura o dependència. És possible, com comencen a apuntar alguns estudis, que estiguin augmentant les llars on conviuen tres generacions com a conseqüència de la crisi (Laparra i Pérez Eransus, 2012).

Per entendre millor les diferents formes de convivència dels joves i de les joves és essencial no considerar-los com un grup homogeni. Els joves travessen diverses situacions en els seus processos de transició a la vida adulta que condicionen el tipus de convivència i l'estructura de la llar a què pertanyen. Amb el pas dels anys, augmenten tant els desitjos com la probabilitat d'assolir la independència econòmica necessària per emancipar-se i formar la pròpia família. Així ho corroboren les dades de l'EJC2012 que es poden observar a la taula 6.3. A mesura que augmenta l'edat dels grups de joves, més reduït és el percentatge que conviu amb els progenitors o equivalents, que passa del 94% entre els que tenen de 15 a 19 anys al 15% juvenil de 30 a 34 anys al 2012 (joves nascuts/udes a Espanya). El procés d'emancipació dels joves s'intensifica a partir dels 25 anys. Entre 25 i 29 anys, més de la meitat de joves autòctons ja no viuen amb els progenitors. Tot i el gran percentatge de joves que s'emancipen a partir d'aquestes edats, al final de la franja examinada encara roman una proporció significativa d'homes i de dones que no han començat aquesta transició.

TAULA 6.3. Tipus de llar segons grup d'edat, per lloc de naixement. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Tipus de llar	Lloc de naixement									
	Autòctons/es					Immigrants				
	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys	Total	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys	Total
Llar d'origen (progenitors o equivalents)	94,3	78,0	40,2	15,4	54,5	88,7	47,6	5,3	2,0	26,6
Sol/a	0,4	2,4	8,4	10,1	5,6	0,0	1,0	9,3	6,3	5,0
Parella sense fills/filles	0,9	10,0	33,6	30,4	19,4	0,0	4,8	22,7	11,7	11,3
Parella amb fills/filles (propis o de la parella)	0,0	1,9	10,0	37,4	13,8	0,0	14,3	29,3	53,7	30,3
Companyes/es de pis	2,3	5,1	4,0	1,8	3,2	3,1	13,3	20,0	12,7	13,1
Altres	2,1	2,6	3,8	4,9	3,5	8,2	19,0	13,3	13,7	13,6
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

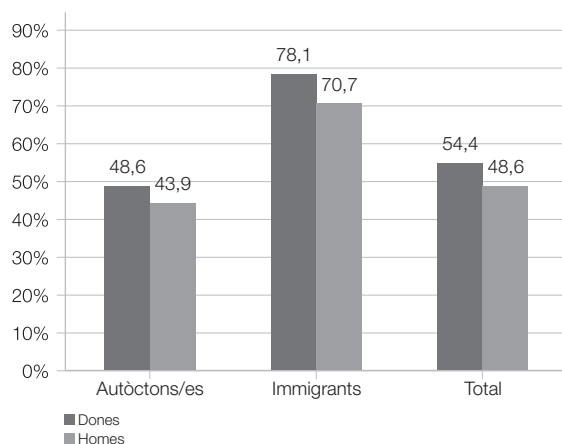
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La població nascuda fora de l'Estat inicia els processos d'emancipació molt abans. Entre els 25 i 29 anys una minoria molt petita conviu a la llar parental. Més de la meitat conviu ja en parella i a vegades amb fills i/o filles. Un percentatge significatiu viu amb companys de pis o en altres formes de convivència atípiques, vinculades amb el procés migratori.

6.2.2. Joves segons procedència

Un factor que ha adquirit un pes considerable en la configuració de les llars catalanes és la immigració. Com es pot observar al gràfic 6.3, el percentatge de joves que no viuen a la llar d'origen és sensiblement més alt entre les persones joves d'origen immigrant, independentment del gènere (al voltant de 30 punts).

GRÀFIC 6.3. Taxa d'emancipació segons lloc de naixement, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Dins del grup de joves d'origen immigrant s'observen diferències molt importants segons el moment d'arribada (taula 6.4).

TAULA 6.4. Taxa d'emancipació segons edat d'arribada, per grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys nascuts a l'estranger. Catalunya, 2012. Percentatge

Edat d'arribada	Grup d'edat	Emancipats/ades
D'1 a 14 anys	De 15 a 19 anys	15,2
	De 20 a 24 anys	29,3
	De 25 a 29 anys	68,4
	De 30 a 34 anys	100
De 15 a 19 anys	De 15 a 19 anys	44,4
	De 20 a 24 anys	61,5
	De 25 a 29 anys	88,5
	De 30 a 34 anys	100
De 20 a 24 anys	De 20 a 24 anys	90,9
	De 25 a 29 anys	96,7
	De 30 a 34 anys	99,0
25 anys i més	De 25 a 29 anys	88,6
	De 30 a 34 anys	98,1

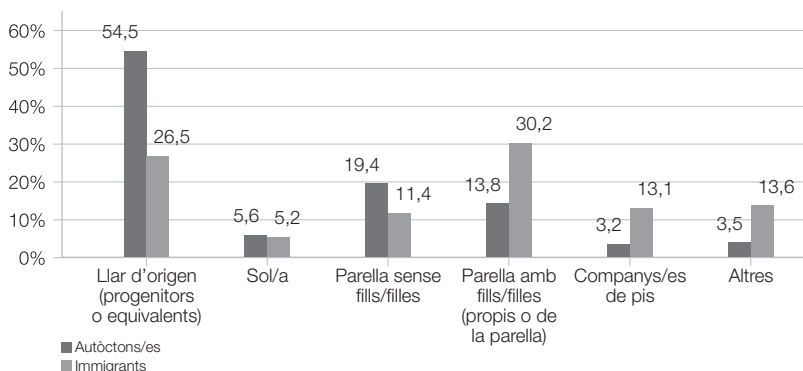
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Les persones joves que han viscut tota la seva infància a Catalunya presenten situacions de convivència bastant semblants a la de les d'origen autòcton. En canvi, la divergència és

molt acusada amb aquells joves que van arribar durant la seva adolescència. Així, el 44% de joves de 15 a 19 anys que van arribar recentment (quan tenien entre 15 i 19 anys), no viuen a la llar parental. El mateix passa amb el 61,5% de joves de 20 a 24 anys que van arribar quan tenien entre 15 i 19 anys. Per a molts d'aquests joves, emigrar ha estat un projecte que han realitzat sense l'acompanyament del grup familiar. Aquesta tendència és encara més marcada entre els joves i les joves que han arribat a partir dels 20 anys. Gairebé tots viuen emancipats.

Els itineraris singulars de bona part dels joves d'origen immigrant es corresponen amb l'elevada prevalença de certes formes de convivència poc comuns entre els joves d'origen autòcton. La proporció de joves que viuen en parella amb fills/filles és més del doble entre els immigrants. També és molt més comuna la convivència en pisos amb companys/es i amiguats, i un conjunt heterogeni de modalitats de convivència que no encaixen en les tipologies preestablertes a l'enquesta. Aquesta heterogeneïtat reflecteix les múltiples expressions que pot adoptar el projecte migratori. Darrere de les xifres hi ha una gran diversitat d'experiències d'origen, de naturalesa del trànsit realitzat i dels processos d'integració sociolaboral experimentats.

GRÀFIC 6.4. Tipus de llar segons lloc de naixement. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

6.2.3 Joves segons situació sociolaboral

La situació laboral de les persones joves és un dels factors més determinants per explicar la morfologia de les estructures de les llars en el nostre país. Les escasses perspectives d'aconseguir feina de qualitat condueixen a moltes persones joves a romandre lluny del mercat de treball. En aquesta "decisió" compten amb el suport dels progenitors, que possiblement tenen confiança que un major esforç educatiu dels fills/filles pot ajudar-los a obtenir una posició social millor o almenys equivalent a la que gaudeix la família d'origen

(Gil Calvo, 2002). Com es pot observar a la taula 6.5, pràcticament 9 de cada 10 joves estudiants encara conviuen amb els progenitors o equivalents. A diferència d'altres països europeus, on els joves estudiants gaudeixen de millors oportunitats d'accés a feines adaptades a les seves necessitats i recursos públics, a Catalunya la majoria de joves estudiants depenen econòmicament del suport familiar. Com a conseqüència, les formes de convivència alternatives són minoritàries.

TAULA 6.5. Tipus de llar segons situació d'activitat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Tipus de llar	Situació d'activitat				Total
	Estudiant	Ocupat/ada	Aturat/ada	Inactiu/iva	
Llar d'origen (progenitors o equivalents)	87,0	29,3	37,0	22,2	49,3
Sol/a	1,6	8,6	4,8	1,1	5,5
Parella sense fills/filles	3,2	28,7	16,7	5,5	17,9
Parella amb fills/filles (propis o de la parella)	0,6	23,0	24,9	56,7	16,9
Companys/es de pis	4,8	4,8	6,5	6,7	5,1
Altres	2,8	5,6	10,1	7,8	5,4
Total	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Entre les persones joves en actiu trobem major heterogeneïtat en els models de convivència. Tenir una feina no és sinònim d'emancipació residencial i en alguns casos tampoc no és sinònim de ser independent econòmicament, ja que proliferen entre els joves i les joves els treballs amb salaris baixos, temporals o amb jornades parcials. En aquest escenari és fàcil comprendre per què prop de 3 de cada 10 joves, tot i estar ocupats, romanen a la llar d'origen. Gairebé la mateixa proporció de joves ocupats viuen en parella però sense fills/filles (28,7%) i un percentatge lleugerament més baix té criatures (23%). La proporció de joves ocupats que comparteixen pis és equivalent a la que hem observat anteriorment en el grup de joves que estudien (4,8%).

Pel que fa a les persones joves aturades, segons les dades de l'EJC12, el 37% viuen amb els progenitors. La majoria d'aquests joves no han trobat feines amb la suficient durabilitat i seguretat que els permetin marxar de la llar d'origen. Alguns són també el que anomenem *boomerang kids*, és a dir, joves que van fer el procés d'emancipació residencial, però que van retornar a la llar familiar per la manca de recursos econòmics o després d'una ruptura amb la parella. Amb l'increment de l'atur en aquests darrers anys, ha augmentat el nombre de llars amb infants on algun dels progenitors està aturat. Especialment preocupant és la situació de les llars on ambdós progenitors estan en aquesta situació. Un alarmant 24,9% de joves en atur tenen fills/filles.

TAULA 6.6. Situació d'activitat segons sexe, per grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Situació d'activitat	Sexe									
	Homes					Dones				
	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys	Total	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys	Total
Estudiant	86,6	47,1	7,6	4,2	32,2	87,6	51,2	6,2	2,0	34,0
Ocupat/ada	7,3	38,0	67,0	78,3	51,4	6,1	35,2	69,1	76,1	48,9
Aturat/ada	4,1	14,6	23,2	16,5	15,1	3,8	9,3	20,5	14,8	12,4
Inactiu/iva	1,9	0,3	2,2	1,0	1,3	2,6	4,2	4,2	7,2	4,7
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

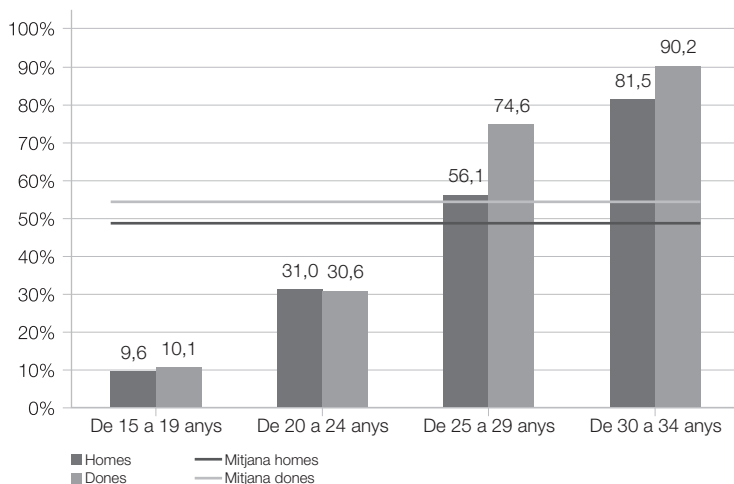
Un altre aspecte que cal assenyalar en la situació sociolaboral de les persones joves és que no hi trobem diferències significatives de gènere. Les trajectòries de formació i d'entrada al mercat de treball han tendit a confluïr en les darreres dècades. Ara bé, les dones allarguen el seu procés formatiu, mentre que els homes s'insereixen més aviat a la vida activa. Així, entre els 20 i 24 anys trobem que més de la meitat de les dones estan estudiant, en comparació a un 47% dels homes. En canvi, més de la meitat dels homes són actius, mentre que en el cas de les dones ho és un 44,5%. Si bé es tracta de situacions minoritàries, la divergència més acusada es produeix en la proporció de joves inactius: les dones entre 15 i 34 anys ho són quatre vegades més que els homes del mateix grup d'edat.

6.2.4 Joves emancipats

El procés d'emancipació de les persones joves catalanes està fortament condicionat per les oportunitats que els ofereix el mercat laboral al llarg dels seus itineraris. La majoria de joves esperen a tenir condicions laborals i econòmiques propícies que els permetin tenir "certes" garanties d'èxit en el procés de deixar la llar d'origen (èxit entès com a no retorn a casa dels progenitors).

Tot i així, trobem que gairebé el 10% de les persones joves entre 15 i 19 anys ja estan emancipades. Bona part mantenen certa dependència econòmica dels progenitors. Les diferències per gènere s'acusen a partir del grup d'edat del col·lectiu jove de 25 a 29 anys. En aquest grup 3 de cada 4 dones ja viuen emancipades; entre els homes, en canvi, ho estan un 56%. A l'edat de 30 a 34 anys, la immensa majoria de joves viuen emancipats, encara que es manté una diferència de 10 punts percentuals entre homes i dones.

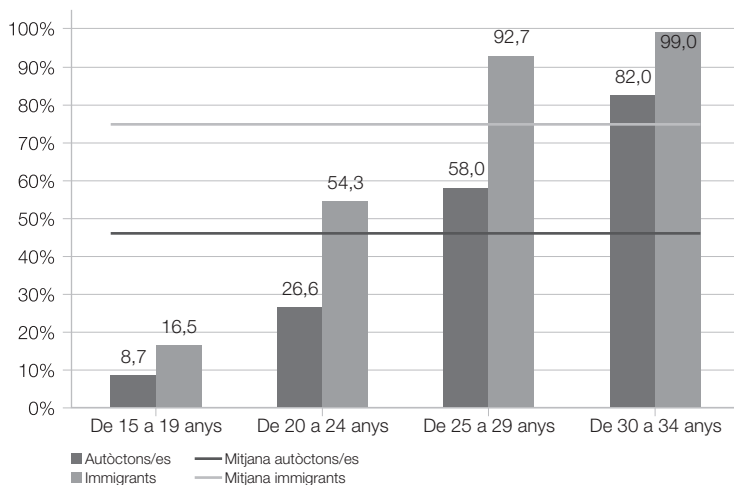
GRÀFIC 6.5. Taxa d'emancipació segons grup d'edat, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El lloc de procedència dels joves –tal com hem assenyalat anteriorment– és una clau diferenciadora molt important (gràfic 6.6).

GRÀFIC 6.6. Taxa d'emancipació segons lloc de naixement, per grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La bretxa entre autòctons i immigrants s'expressa des de ben aviat. En el grup d'edat de 15 a 19 anys ja trobem diferències significatives. Com es pot observar al gràfic, gairebé

el doble de joves immigrants estan emancipats en comparació als autòctons en aquestes edats (16,5% i 8,7% respectivament). Les diferències entre les persones joves segons l'origen no només es manté sinó que s'amplia en les cohorts de joves de més edat. Així, trobem una diferència molt significativa en les edats compreses entre els 25 i els 29 anys, on ja el 92,7% de joves immigrants han format la seva pròpia llar, mentre que els autòctons en aquesta situació representen el 58%.

Aquestes dades, juntament amb les que hem vist anteriorment, ens evidencien que els joves d'origen immigrant tenen itineraris d'emancipació i de formació de noves famílies ben diferenciats dels autòctons, i mereixen atenció específica. Al llarg d'aquest estudi es farà esment a aquests elements diferenciadors.

6.2.5 Joves segons situació de convivència en parella

Per a la majoria de joves emancipar-se vol dir anar-se'n a viure en parella. Especialment en el cas de les dones, com es pot observar a la taula 6.7. L'emancipació acostuma a ser, com a mínim, cosa de dos. Els joves abandonen la llar familiar amb el propòsit de formar una nova família. Aquest procés emancipatori resulta cada cop més un model ineludible. En un context de taxes elevades de precarietat i de salaris baixos, l'existència d'un doble ingrés és una condició molt important per iniciar la vida en comú. Encara així, l'esforç financer que han de realitzar les persones joves per a comprar un habitatge és desorbitat. Segons dades de l'Observatorio Joven de la Vivienda del quart trimestre de 2011, partint d'una condició mitjana de finançament i de preu de mercat, una persona jove (de 18 a 34 anys) hauria de destinar, de mitjana, el 60,6% dels seus ingressos a sufragar la compra d'un habitatge. Les llars joves constituïdes per persones ja emancipades hi destinen el 39,3%. Els costos elevats de l'emancipació inclouen tota una sèrie d'elements entre els quals l'habitatge, així com el preu d'accés al crèdit, fan pràcticament impossible l'emancipació en solitari.

TAULA 6.7. Vida en parella segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Convivència en parella	Sexe		Total
	Homes	Dones	
No viu en parella	34,3	27,1	30,6
Viu en parella	65,7	72,9	69,4
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Entre els joves d'origen immigrant, el pes d'altres modalitats de convivència és bastant més gran que entre els autòctons. Com es pot observar a la taula 6.8, la gran majoria (tres quartes parts) de persones joves autòctones emancipades viuen en parella. El percentatge de joves immigrants emancipats que viuen en parella és sensiblement menor, sobretot entre els homes. En aquesta pauta es poden intuir projectes migratoris amb un clar perfil

de gènere, descrits profusament en la literatura especialitzada. Els homes s'aventuren a migrar (molts d'ells sense compromisos familiars) amb l'objecte d'acumular recursos que els permetin reestablir-se en la societat d'origen, o bé, si assoleixen la integració sociolaboral desitjada, optar per la reunificació familiar.

TAULA 6.8. Vida en parella segons lloc de naixement, per sexe. Joves de 15 a 34 anys emancipats/ades. Catalunya, 2012. Percentatge

Lloc de naixement	Sexe	
	Homes	Dones
Autòctons/es 2007	73,5	70,4
Autòctons/es 2012	70,2	74,4
Immigrants 2012	52,4	69,3
Total 2012	65,7	72,9

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

El panorama general que ens trobem en la situació dels joves a Catalunya és la de roman-dre a la llar familiar fins a poder començar el projecte d'emancipació, molts cops condi-cionat a tenir una parella que tingui alguna font d'ingressos.

6.2.6 Joves amb fills/filles

Segons les dades de l'EJC12, el 21% de joves declara que tenen descendència. El perfil sociodemogràfic d'aquests joves presenta característiques singulars. Per una banda, un factor explicatiu de considerable importància és l'origen. La proporció de joves d'origen immigrant amb fills/filles és significativament superior a la dels autòctons, amb un 41,2% i un 15,7% respectivament (taula 6.9). La diferència s'accentua quan considerem també l'edat. Tres quartes parts dels joves immigrants de 30 a 34 anys tenen fills (67,7%), quasi el doble dels autòctons d'aquestes edats (38,8%). Les diferències són encara més evidents en grups d'edat més joves. Només el 12,8% de joves autòctons de 25 a 29 anys i el 2,4% dels de 20 a 24 anys tenen fills/filles, mentre que entre els immigrants arriben al 43,6% i el 22% respectivament.

Pel que fa a les diferències per sexe, l'evolució del percentatge de joves que tenen fills/filles tendeix a augmentar a més edat, especialment entre els 25 a 29 anys i els 30 a 34 anys, on els percentatges passen del 13,1% al 35,9% en el cas dels homes. En el cas de les dones, l'increment ja és bastant significatiu entre els 20 a 24, i és notable entre els 25 i 29 anys: la proporció de dones amb fills/filles passa del 8,4% al 27,5%. Més de la meitat de les dones ja tenen criatures en l'etapa 30 a 34 anys (55,3%).

TAULA 6.9. Joves amb fills/filles segons sexe i lloc de naixement. Catalunya, 2012. Percentatge

	Grup d'edat				Total
	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys	
Sexe					
Homes	0,3	3,3	13,1	35,9	15,7
Dones	1,0	8,4	27,5	55,3	26,3
Lloc de naixement					
Autòctons/es	0,2	2,4	12,8	38,8	15,7
Immigrants	2,9	22,0	43,6	67,7	41,2
Total	0,7	5,9	20,1	45,5	21,0

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

6.3. Joves que viuen a la llar d'origen

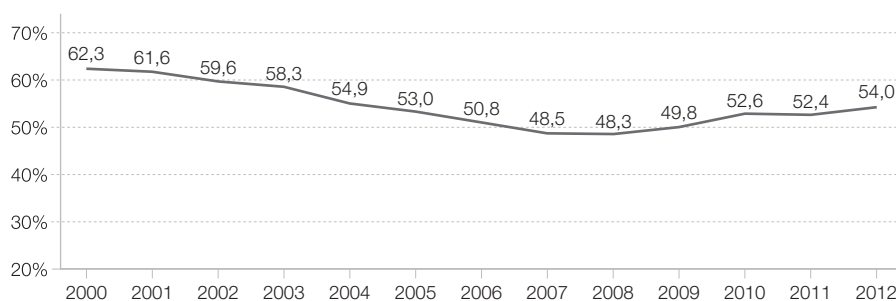
Els processos d'emancipació i de formació de noves famílies estan determinats en bona part pels horitzons laborals juvenils i per l'accessibilitat als mercats d'habitatge. Abundant investigació empírica ha evidenciat que l'ajornament dels processos de transició a la vida adulta al sud d'Europa està relacionat amb les condicions adverses en què es troben molts joves al mercat de treball i amb l'encariment del preu de l'habitatge¹. A l'Estat espanyol, en un escenari laboral dualitzat, els i les joves pateixen elevades taxes d'atur i, quan treballen, remuneracions baixes i molta precarietat laboral. La vulnerabilitat de les persones joves en el mercat de treball traspasa fronteres socials (afecta, encara que amb diferent intensitat, joves de diferents extraccions socials i trajectòries educatives) i s'estén sovint durant molts anys després de deixar els estudis, afectant així els itineraris d'emancipació i de formació de noves famílies. Deixar la llar familiar, especialment quan es fa per anar-se'n a viure amb una parella, representa molt més que un canvi de situació de convivència o la forma socialment prevista de concretar el compromís sentimental entre els membres d'una parella: és també un projecte econòmic. Es tracta d'un projecte econòmic que no és rendible per a molts joves que tenen la voluntat de marxar de casa dels progenitors (Marí-Klose *et al.*, 2008). Aquests joves romanen a la casa familiar, esperant el moment propici per a optar a abandonar-la. Aquest període d'espera sovint no és passiu. Molts joves acumulen capital formatiu (amb la intenció de millorar la seva posició en el mercat de treball) o capital econòmic (per afavorir l'accés a l'habitatge). Per altra banda, els seus ingressos representen una font financera per a les famílies d'origen, que serveix sovint per fer front a despeses comunes i que, de forma menys habitual, representa una aportació substancial per a sustentar econòmicament els membres de la llar.

1 Veure, p. e., Martínez-Granado i Ruíz-Castillo (2002), Becker *et al.* (2004), Marí-Klose i Marí-Klose (2006) i Jimenez Roger *et al.* (2008).

6.3.1 Evolució recent de l'emancipació a Catalunya

Segons dades de l'Enquesta de població activa, el percentatge de joves de 16 a 34 anys que viuen a la llar dels progenitors a Catalunya se situa al 54% al segon semestre de 2012. Tot i que aquest percentatge es troba molt a prop de països com Espanya, Irlanda, Grècia o Itàlia, estaria per sobre de la mitjana de l'OCDE —aproximadament 10 punts percentuals per sobre— (OCDE, *Family data base* 2012). El percentatge ha crescut en els últims anys, possiblement a causa de la crisi econòmica i del consegüent augment de la taxa d'atur en la població jove. En aquests moments ens trobem a nivells semblants als de 2004 i 2005. Al gràfic 6.7 observem que des del 2000 fins al 2008 es redueix en un 14% el percentatge de joves que viuen a la llar d'origen. En canvi, la tendència s'inverteix coincidint amb el començament de la crisi econòmica.

GRÀFIC 6.7. Joves que viuen a la llar d'origen. Joves de 16 a 34 anys. Catalunya, 2000-2012. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta de població activa, II T (INE)

Aquestes dades evidencien, per una banda, que les fluctuacions del mercat laboral condicionen directament les possibilitats de les persones joves d'emancipar-se i, per l'altre, que a Catalunya (com a Espanya) hi ha una proporció molt significativa de joves que viuen a casa del pare o la mare independentment de les variacions de la conjuntura econòmica. Tot i l'increment de les taxes d'emancipació durant els anys de bonança, afavorida per les condicions del mercat de treball i l'accés al crèdit fàcil, la proporció de joves que vivien a la llar familiar es va mantenir alta. La precària situació laboral de la majoria de les persones joves disposades a emancipar-se, sumada a l'elevat preu de l'habitatge, imposaven obstacles difícils de superar. A tot això s'han d'afegir les baixes taxes d'emancipació de les persones joves que segueixen estudiant. A diferència del que succeeix a altres països del centre i del nord d'Europa, abans dels 24 anys són molt pocs els joves i les joves que viuen fora de la llar parental.

Però no totes les persones joves que viuen amb els progenitors ho han fet sempre. Segons l'EJC12, el 7% de joves que resideixen a la casa familiar s'havien emancipat prèviament. És el fenomen dels *boomerang kids* (Gentile, 2010). Les raons del retorn a la llar d'origen són diverses. Alguns no tenen experiència laboral (9%), el que fa pensar en un retorn després d'un període d'estudis fora de casa, sense haver assolit una veritable independència

econòmica. Però la majoria han treballat o fins i tot treballen actualment (el 25% han treballat en el passat però no ho estan fent actualment, i el 66% ho fa actualment). Es tracta probablement de joves que han trobat les portes de la llar parental obertes després d'una experiència d'autonomia residencial truncada per motivacions econòmiques (d'inviabilitat financera del seu projecte) o extraeconòmiques (tornada a casa després d'un fracàs en un projecte de convivència en parella, necessitat de tenir cura d'un progenitor, etc.).

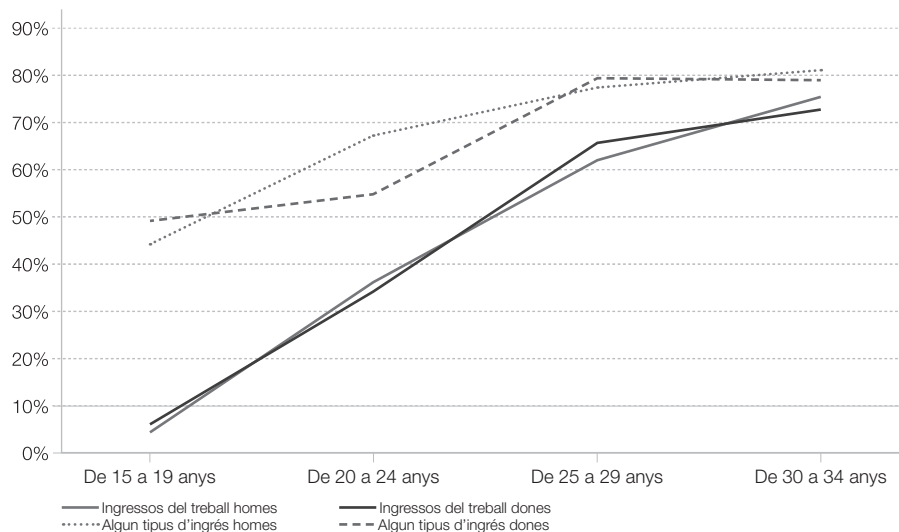
6.3.2. Ingressos de les persones joves que viuen a la llar familiar

Com ja hem dit prèviament, la majoria de joves que romanen a casa dels progenitors ho fan perquè no han assolit l'autonomia econòmica necessària per emancipar-se. Un percentatge considerable no compta amb cap mena d'ingrés extern. Un 59,8% es declaren inactius/ives. La majoria d'aquests declaren que la seva activitat principal són els estudis (97,7%).

Les situacions de "dependència total" són molt freqüents entre els 15 i 19 anys. Només un 5,1% reben un salari (la mitjana d'ingressos salarials és de 570,7 €/mensuals), i un percentatge ínfim (inferior al 2%) declara que rep remuneració per beques o altres ajuts de les administracions públiques. Això no significa que no puguin tenir alguna mena d'ingrés. El 24,6% de joves entre 15 i 19 anys declaren que reben una setmanada (la mitjana és de 59,6 €/mensuals) i el 16% que reben transferències familiars mensuals d'algun familiar, diferent a la setmanada (la mitjana és de 157,1 €/mensuals).

La proporció de joves que tenen ingressos salarials propis és molt significativa a partir dels 20 anys. A partir d'aquestes edats també comencen a ser significatius altres tipus d'ingressos, com ara les prestacions o subsidis.

GRÀFIC 6.8. Joves amb ingressos segons grup d'edat, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La font d'ingressos més usual de les persones joves entre 20 i 34 anys que resideixen a la llar d'origen és un ingrés derivat del treball: el 42,9% de joves d'aquestes edats que viuen a la llar familiar en tenen. Tot i ser la font d'ingressos més elevada, una quarta part dels que perceben un sou obtenen menys de 800 €/mensuals, i prop de la meitat no superen els 1.000 euros.

TAULA 6.10. Tipus d'ingressos segons quartil. Joves de 20 a 34 anys no emancipats/ades. Catalunya, 2012. Percentatge i mitjana d'€/mensuals

Tipus d'ingressos	Total (%)	Quartil (Euros)		
		25	50	75
Ingressos del treball	42,9	800	1.100	1.400
Prestacions per desocupació	4,1	580	800	1.000
Beques (mensuals)	0,8	120	225	300
Setmanada (mensuals)	11,5	80	100	160
Transferències de familiars (mensuals)	7,4	70	150	225
Ajuts de l'Administració	4,0	399	459	700
Altres ajuts	7,1	80	250	500
No indiquen cap ingrés	22,2	-	-	-

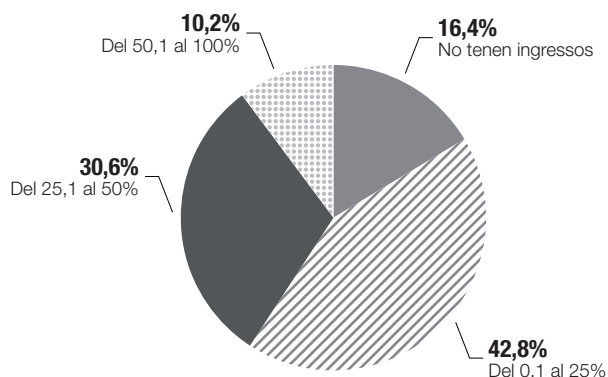
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El 4,1% reben ingressos per prestacions de desocupació. Es tracta d'una proporció molt baixa tenint en compte la proporció de joves que es troben a l'atur a aquestes edats. Així, segons les dades de l'EPA 2012 (2n trimestre), a Catalunya, el percentatge de joves de 20 a 34 anys que estan aturats és del 23,3% respecte al total de joves d'aquesta cohort. Això evidencia l'escassa cobertura de les prestacions quan la trajectòria contributiva de la persona jove aturada és molt limitada, com succeeix amb la majoria de les persones en aquesta etapa del cicle vital. Les persones joves que busquen la seva primera feina o han treballat durant períodes curts no tenen dret a prestacions contributives quan es troben a l'atur, fet que limita greument la seva capacitat per aspirar a l'autonomia econòmica i a l'emancipació residencial. El volum dels ingressos que reben les persones aturades que viuen a casa dels progenitors és, per regla general, molt baix. El 75% obtenen ingressos inferiors als 1.000 €/mensuals.

Un percentatge molt baix (4%) també reben altres ajuts no especificats de l'Administració, generalment de quantia inferior a les prestacions per atur. Aquest capítol pot incloure diverses rendes derivades de programes d'inserció. Com es pot observar, els ajuts per a beques a aquestes edats tenen també una cobertura molt limitada. A més, a diferència del que succeeix a altres països, la generositat d'aquests ajuts no permet sostenir un projecte residencial autònom.

A la llum de les dades és evident que la immensa majoria de joves de 20 a 34 anys que viuen a la llar familiar no tenen recursos suficients per a plantejar-se de manera immediata la possibilitat d'emancipar-se. Fins i tot entre aquells que treballen i que tenen una remuneració, els ingressos resulten insuficients per finançar un projecte autònom. Tot i així, els ingressos dels joves i de les joves poden representar contribucions substancials als ingressos totals de les llars.

GRÀFIC 6.9. Contribució dels ingressos individuals* als ingressos totals de la llar. Joves de 20 a 34 anys no emancipats/ades. Catalunya, 2012. Percentatge

* Ingressos individuals provinents de fonts externes (sous, beques, ajuts o prestacions de l'Administració. Els ingressos per setmanada han estat exclosos).

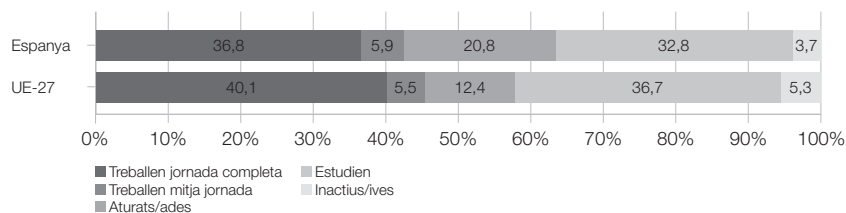
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

6.3.3. Situació laboral de les persones joves que resideixen a la llar familiar

Treballar és una condició *sine qua non* per a l'emancipació residencial de la joventut. Però no és una condició suficient. A Catalunya, la majoria dels joves i de les joves que estudien viuen amb el pare i la mare. També hi viuen molts que treballen. Per a molts d'aquests últims, l'ocupació que tenen no assegura sobre bases sòlides l'autonomia econòmica necessària per tenir un projecte residencial.

Prop de la meitat de joves catalans de 18 a 34 anys que resideixen a la llar familiar treballen. És, a grans trets, una xifra similar a la que trobem al conjunt de la Unió Europea. A Europa hi ha un percentatge lleugerament superior de joves que viuen amb els progenitors i treballen, però les diferències no són gaire significatives.

GRÀFIC 6.10. Situació d'activitat. Joves de 18 a 34 anys no emancipats/ades. Espanya i UE-27, 2010. Percentatge

Font: EU-SILC (Eurostat)

L'EJC12 ens permet radiografiar la naturalesa de les ocupacions d'aquests joves que viuen a la llar familiar. El primer que cal destacar és la precarietat de bona part d'aquestes ocupacions. Un 1,9% de les persones joves que viuen amb el pare i la mare són empresaris o professionals amb assalariats i un 4,8% són empresaris/professionals sense assalariats. La immensa majoria són treballadors assalariats. D'aquests, al voltant d'1 de cada 3 treballen amb un contracte temporal o amb una altra modalitat de vinculació precària (pràctiques, sense contracte). Prop de la meitat de les ocupacions són de baixa qualificació o elementals. Els ingressos són baixos, fins i tot en els grups socioprofessionals que gaudeixen de més prestigi social.

L'estructura d'ingressos es pot observar al gràfic següent. Dins del grup de joves que viuen a casa i treballen, no tots són joves que encara no s'havien emancipat. Un 16,1% tenen una experiència d'emancipació anterior, però han tornat a casa. Un 1,5% només passen el cap de setmana a casa dels progenitors. És a dir, prop d'1 de cada 5 joves de 15 a 34 anys que viuen amb els progenitors han viscut fora de casa o viuen actualment en una situació de semidependència residencial. Aquestes situacions són més comuns en grups d'edat més avançada.

TAULA 6.11. Ingressos del treball segons situació professional. Joves ocupats de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Situació professional ²	Total (%)	Mitjana ingressos individuals (€/mes)
Empresaris/àries, directius/ives, gerents i professionals amb assalariats/ades o sense	10,6	1.532,8
Professionals científics i intel·lectuals, personal tècnic i professionals de suport	26,7	1.088,4
Ocupacions de qualificació mitjana de coll blanc	16,4	863,2
Ocupacions de baixa qualificació	37,6	1.301,5
Ocupacions elementals	8,7	652,5
Total	100,0	1.147,7

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La llar parental és també un espai d'acollida per a joves a l'atur. Bona part no tenen ingressos propis. Segons les dades de l'EJC12, un 43,6% de joves aturats que viuen a la llar d'origen no tenen cap mena d'ingressos propis. Així, segons dades de l'EJC12, només un 22,9% de les persones joves aturades que viuen amb el pare o la mare reben una prestació per atur. Com hem vist en la secció anterior, la meitat de les que reben aquesta prestació, obtenen menys de 800 euros. Un 13,2% cobra altres ajuts de l'Administració. La major part han viscut sempre amb els progenitors. Un 14,9% han tornat a casa després d'un temps vivint fora. Una proporció insignificant (0,8%) estudien alguna cosa.

Entre les persones joves inactives que viuen amb els pares predominen clarament les que estudien. És un grup heterogeni. La majoria només estudien, però hi ha un grup nombrós que diu que també treballa (el 33,2% de les que estudia) i, fins i tot, que diu que estudia i està a l'atur (2,1%). La majoria no han sortit de la llar familiar. Només un 1,5% han tornat a casa després d'una experiència fora.

El grup menys nombrós el formen persones joves inactives que no treballen, no estan a l'atur i no estudien (1,3%). La mostra de l'EJC12 no permet extreure conclusions amb valor estadístic sobre aquest grup, però les dades apunten que la majoria són joves que preveuen que la situació serà transitòria (durarà menys d'un any).

6.3.4. Aportació econòmica de les persones joves a la llar familiar

Els estudis sobre processos d'emancipació a l'Estat espanyol han recalcat sovint el suport econòmic que reben les persones joves, tant mentre comparteixen el mateix sostre famili-

² Les categories de situació professional són resultat de l'agrupació de diferents categories que proporciona l'EJC12. La primera categoria és la suma de joves empresaris/àries, directius/ives, gerents i professionals que tenen o no assalariats/ades al seu càrrec. La segona categoria és resultat d'agrupar els professionals científics o intel·lectuals i el personal tècnic de suport. Les ocupacions de qualificació mitjana de coll blanc les componen els empleats/ades d'oficina, comptables i administratius/ives. Les ocupacions de baixa qualificació inclouen treballadors/ores de restauració, personal i venedors/ores, treballadors/ores agrícoles, de la ramaderia o pesca, artesanía, treballadors/ores d'indústria i construcció i els operadors d'instal·lacions i maquinària muntadors.

ar, com quan s'han emancipat. Poca atenció han merescut, en canvi, les aportacions que realitzen les joves a l'economia familiar. Com hem assenyalat anteriorment, en algunes llars els ingressos dels joves representen una part substancial dels ingressos totals a la llar.

Les dades indiquen que bona part de les rendes que guanyen les persones joves són administrades per aquests joves. Segons les dades de l'EJC de 2007, la majoria de joves de 15 a 34 anys diuen que tenen llibertat absoluta sobre les seves despeses (88%). Però, segons les dades de l'EJC12, el 15,3% de joves que viuen a la llar d'origen fan alguna aportació econòmica regular a la llar. No sabem quin és l'import d'aquestes ajudes, però el fet que siguin regulars denota certa importància en l'economia familiar.

Una anàlisi bivariada de les dades suggereix que les aportacions són més comunes entre joves d'edat avançada (de 30 a 34 anys) i quan el pare o la mare no tenen estudis universitaris. Aquestes pautes poden reflectir, per una banda, capacitat per fer aquestes aportacions (les persones joves d'edat més avançada solen treballar i percebre remuneracions més elevades) i, per altra, les necessitats de les llars (les llars més acomodades no necessiten ni reclamen les aportacions econòmiques dels fills/filles). Les dades també evidencien que els homes realitzen més aportacions que les dones. Respecte a l'origen de les persones joves, s'hi poden observar certes diferències: una proporció lleugerament més elevada de joves d'origen extracomunitari que de joves autòctons ajuden els progenitors.

TAULA 6.12. Joves que fan una aportació econòmica regular als seus progenitors. Joves de 15 a 34 anys no emancipats. Catalunya, 2012. Percentatge

	Ajuda als progenitors		Total
	Sí	No	
Grup d'edat			
De 15 a 19 anys	4,8	95,2	100
De 20 a 24 anys	19,7	80,3	100
De 25 a 29 anys	18,6	81,4	100
De 30 a 34 anys	49,5	50,5	100
Nivell d'estudis dels progenitors			
Obligatori o inferiors	21,7	78,3	100
Secundaris postobligatori	16,4	83,6	100
Universitaris	9,3	90,7	100
Sexe			
Homes	18,2	81,8	100
Dones	12,0	88,0	100
Origen			
Autòctons/es	15,1	84,9	100
Immigrants extracomunitaris	18,7	81,3	100
Total	15,3	84,7	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Una anàlisi multivariant confirma aquestes hipòtesis fins que es controla per la contribució dels ingressos de les persones joves al total d'ingressos de la llar. Aquesta variable és clarament determinant per entendre la configuració de les aportacions. Així es pot observar en el model següent de regressió logística, en què la variable dependent dicotòmica registra si es produeix aquest tipus d'ajut (1 si ajuda els progenitors, 0 si no ho fa). Les variables independents són un conjunt de factors que poden influir sobre la proclivitat del jove i de la jove a donar aquesta ajuda³.

TAULA 6.13. Anàlisi de regressió logística sobre la variable: Ajudar econòmicament els progenitors. Joves de 15 a 34 anys no emancipats. Catalunya, 2012

Variable	Categoria	Raó de probabilitats	
Sexe	Homes	1	1
	Dones	0,635*	0,496**
Grup d'edat	De 15 a 19 anys	1	1
	De 20 a 24 anys	4,745***	2,080**
	De 25 a 29 anys	3,907***	0,665
	De 30 a 34 anys	9,681***	1,335
Lloc de naixement	Autòctons/es	1	1
	UE-27	0,407	0,472
	Fora de la UE	1,602	1,047
Nivell d'estudis màxim dels progenitors	Obligatoris o inferiors	1	1
	Secundaris postobligatoris	0,946	0,786
	Universitaris	0,568*	0,586
Contribució als ingressos a la llar	0,1-25%		1
	Sense ingressos individuals		0,169***
	25,1-50%		10,213***
	50,1-100%		16,031***
<i>R2 Nagelkerke</i>		0,16	0,41
Nombre de casos		896	896

Nivell de significació: * del 5%; ** del 1%; *** del 1 %

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Els resultats evidencien la importància de la contribució relativa del jove als ingressos de la llar per explicar la probabilitat que faci una aportació econòmica directa. Quan controlem per aquesta variable, no s'observa una influència significativa de les característiques dels progenitors i de la llar. És a dir, els joves i les joves que tenen uns ingressos que representen una proporció important del total d'ingressos de la llar tendeixen a fer aportacions eco-

3 El model inclou aspectes relacionats amb la capacitat financera i característiques sociodemogràfiques de l'entrevistat (l'aportació relativa del jove als ingressos de la llar, l'edat (agrupada en quatre grups d'edat; 15-19 és la referència), el sexe, el lloc de naixement del jove (Catalunya i Espanya –referència-, país de la UE, país que no és de la UE), la màxima educació assolida pels pares (estudis primaris inacabats és la referència).

nòmiques directes als progenitors molt més que aquells joves amb ingressos limitats (que representen menys del 25% dels ingressos totals). El model suggereix que les persones joves que tenen ingressos significatius respecte al total d'ingressos poden ser un puntal important en el sosteniment econòmic de la llar.

6.3.5. Capacitat d'estalvi de les persones joves

Al voltant de la meitat de joves que viuen amb els progenitors (54,4%) declaraven haver pogut estalviar l'any 2011. Quan examinem qui manifesta que estalvia ens trobem que l'estalvi sembla produir-se fonamentalment en les primeres etapes de la joventut: un 59,8% de joves de 15 a 19 anys declara que ha estalviat, un 54,8% de joves de 20 a 24 anys, el 42,9% de joves de 25 a 29 anys i el 45,9% de joves de 30 a 34 anys. Evidentment, l'edat no és un factor que predisposa negativament a l'estalvi. Les dades estan afectades per un "biaix de selecció". Els joves que estalvien són més proclius a marxar de casa. És possible que molts d'ells estalviïn precisament amb aquest objectiu. A edats avançades, molts dels joves i de les joves que havien estalviat en les primeres etapes de la seva joventut ja han abandonat la llar parental i, per tant, no apareixen entre els joves i les joves que no s'han emancipat.

En canvi, la quantitat de diners que estalvien les persones joves que encara viuen a la llar familiar augmenta substancialment amb l'edat. La mitjana d'euros anuals que declaren haver estalviat aquest darrer any és de 458 € per als joves de 15 a 19 anys, 2.193 € per als de 20 a 24 anys, 3.014 € els de 25 a 29 anys i 3.275 € els de 30 a 34 anys.

Darrere d'aquestes xifres hi ha trajectòries i horitzons diferents. Òbviament, ha estat més fàcil estalviar per als joves que treballen que per als que no ho fan. El 58,4% de joves que treballen han estalviat. Els que ho han pogut fer han estalviat de mitjana 3.150 euros. Entre els que no treballen, estalviar és més difícil, però també és habitual: el 52,7% estalvien (de mitjana 914 € l'any 2011). Potser no treballen ara, però ho havien fet en algun moment de l'any o potser estalvien part de la setmanada o altres transferències privades o públiques que reben.

Com és previsible, també estalvien més els i les joves que tenen ingressos més elevats. A la taula 6.14 podem observar que els joves i les joves situats en el tercer i, sobretot, el quart quartil d'ingressos han estalviat un volum de recursos bastant superior als joves i les joves amb ingressos més baixos. Curiosament, no són els joves amb menors ingressos els que han estalviat menys, sinó els que se situen en el segon quartil.

Una proporció més elevada de dones manifesten que han estalviat (57,3% i 51,7% respectivament). Però, de mitjana, els homes han estalviat una quantitat més elevada (1.804,7 € i 1.402,3 €, respectivament). Les dades indiquen que els immigrants extracomunitaris que viuen a la llar d'origen acostumen a estalviar menys que els autòctons. Només un 26,6% dels que viuen amb els progenitors diuen que han estalviat, i la quantitat que han estalviat també és més petita (923 €).

TAULA 6.14. Estalvi anual segons quartil d'ingressos individuals. Joves de 15 a 34 anys no emancipats. Catalunya, 2012. Percentatge

Quartil d'ingressos individuals	Ha estalviat (%)	Mitjana d'estalvi (€ any 2011)
1r quartil (més baix)	43,8	775,1
2n quartil	56,2	420,3
3r quartil	56,0	1.536,4
4t quartil (més alt)	60,9	3.636,7
Total	54,6	1.639,7

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El fet que els joves i les joves declarin que fan aportacions regulars als progenitors o a altres familiars no sembla restar capacitat d'estalvi. Un 58,5% de les persones joves que proporcionen aquest tipus d'ajut manifesten que han estalviat. La quantitat mitjana és de 1.606 €. L'EJC12 no ens permet analitzar els objectius que s'amaguen darrere del comportament d'estalvi. Podem, no obstant això, diferenciar els i les joves que tenen previst emancipar-se en l'any en curs d'aquells que no manifesten aquesta intenció. Segons les dades de l'EJC12, el 49% de joves que declaren aquesta intenció han estalviat. La quantitat que han estalviat és, de mitjana, 2.450 € (bastant per damunt de la mitjana d'estalvi).

6.3.6. Motius per romandre a la llar familiar

A la majoria de joves que viuen a casa dels progenitors els agradaria viure en una altra llar. Malgrat que no disposem de dades específiques sobre Catalunya, les dades del conjunt de l'Estat ens indiquen que més de 2 de cada 3 joves que viuen a la llar familiar desitjarien que la seva situació residencial fos diferent. Al voltant dels 20 anys, més de la meitat dels joves i de les joves volen viure fora de casa. La majoria declaren que no poden per motius econòmics (Marí-Klose i Marí-Klose, 2006; Jiménez Roger *et al.*, 2008). A Catalunya, l'EJC12 pregunta als joves que han manifestat que no tenen previst canviar d'habitatge en el proper any quin és el principal motiu. La taula 6.15 presenta la distribució de les respostes.

Els resultats mostren un punt d'inflexió bastant significatiu al voltant dels 20 anys. En el grup de joves de 15 a 19 anys la distribució de motius és bastant dispersa. Els motius econòmics són secundaris. La majoria d'aquests joves no tenen ingressos suficients per plantejar-se l'emancipació, però no és el principal motiu que la impossibilita. Predominen els i les joves amb preferències dèbils o inexistents per l'emancipació. Prop de la meitat de joves declaren que "no cal canviar d'habitatge, no en tenen necessitat", "no tenen pressa per marxar de casa", "encara són massa joves", o "no s'han plantejat emancipar-se". Un terç al·lega avantatges de mantenir la seva situació actual, sobretot, "comoditat".

TAULA 6.15. Motiu per no tenir previst marxar de la llar d'origen segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys no emancipats i que no tenen previst emancipar-se en el proper any. Catalunya, 2012. Percentatge

Motius per no marxar de casa	Grup d'edat					
	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys	Total	
Econòmics	Manca de recursos econòmics o ingressos insuficients	15,7	40,8	34,8	42,4	28,2
	Preu elevat dels habitatges	0,6	3,4	10,4	7,6	3,2
	Manca de feina o feina inestable	1,8	6,4	5,9	1,5	3,8
Avantatges de quedar-se a la llar d'origen	La zona actual és bona	2,9	3,1	1,5	6,1	3
	Comoditat	20,6	22,3	15,6	9,1	19,9
	Bona convivència	5,1	3,4	11,1	3,0	5,1
	Visc a prop de la feina/estudis	1,2	1,4	0,0	0,0	1,0
Preferències dèbils d'emancipació	No tinc pressa en marxar de la llar d'origen	15,9	3,1	6,7	13,6	10,3
	Encara sóc massa jove	14,1	3,4	0,0	0,0	7,9
	No cal canviar d'habitatge, no en tinc necessitat	6,9	1,7	3,0	7,6	4,7
Altres motius	Encara no m'he plantejat emancipar-me	13,8	6,7	3,0	1,5	9,3
	Motius personals o familiars	0,8	0,8	5,2	0,0	1,3
	L'habitatge on visc és pràcticament definitiu	0,4	0,3	0,7	1,5	0,5
	Altres	0,2	3,4	2,2	6,1	1,9
Total	100	100	100	100	100	

Nota: Només es consideren les persones joves que no tenen previst canviar d'habitatge en el proper any.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Els joves més grans de 20 anys al·leguen, en primer lloc, que els seus recursos econòmics i els seus ingressos resulten insuficients. A aquest motiu econòmic, se n'hi ha d'afegir dos més de la mateixa naturalesa: el preu de l'habitatge i la manca de feina o feina inestable. En conjunt, aquests tres motius agrupen al voltant de la meitat de la mostra de joves més grans de 20 anys. La percepció que quedar-se a casa dels progenitors té avantatges (en les seves diverses versions) es debilita. Però apareix un grup irreductible (que agrupa al voltant d'una mica més del 20% de joves) que, tot i que tenen 30 anys o més, manifesten preferències dèbils per l'emancipació.

Quan diferenciem per sexe observem petites diferències en la distribució de respostes d'homes i de dones que al·leguen motius econòmics. Una proporció més elevada de dones manifesta no tenir ingressos suficients, mentre que entre els homes és més habitual referir-se al preu elevat dels habitatges.

TAULA 6.16. Motiu per no tenir previst marxar de la llar d'origen segons sexe. Joves de 20 a 34 anys no emancipats i que no tenen previst emancipar-se en el proper any. Catalunya, 2012. Percentatge

Motius per no marxar de casa		Sexe	
		Dones	Homes
Econòmics	Manca de recursos econòmics o ingressos insuficients	49,4	36,1
	Preu elevat dels habitatges	1,3	8,0
	Manca de feina o feina inestable	6,5	6,4
Avantatges de quedar-se a la llar d'origen	La zona actual és bona	3,0	3,4
	Comoditat	21,2	15,0
	Bona convivència	3,6	6,4
	Visc a prop de la feina/estudis	0,9	0,6
Preferències dèbils d'emancipació	No tinc pressa en marxar de la llar d'origen	1,7	8,3
	Encara no m'he plantejat emancipar-me	5,2	4,9
	No cal canviar d'habitatge, no en tinc necessitat	0,9	3,4
	Encara sóc massa jove	1,7	2,4
Altres motius	Motius personals o familiars	1,7	1,2
	L'habitatge on visc és pràcticament definitiu	0,4	0,3
	Altres	2,2	3,7
Total		100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Un prerrequisit per emancipar-se és disposar de cert nivell d'autonomia econòmica. Aquesta autonomia s'assoleix normalment a través del treball.

Però no tots els treballs procuren la solvència econòmica necessària i l'horitzó d'estabilitat necessaris per fer viable un projecte residencial propi. En la taula següent es pot observar que el 52,1% de joves que treballen amb un contracte indefinit al·leguen manca de recursos per emancipar-se (ingressos insuficients o preu elevat dels habitatges). Els recursos d'aquests joves són, en línies generals, limitats. El 25% té uns ingressos inferiors a 300 euros. El 50% els té inferiors a 800 euros i el 75%, inferiors a 1.120 euros.

TAULA 6.17. Motiu per no tenir previst marxar de la llar d'origen segons tipus de contracte. Joves de 20 a 34 anys ocupats no emancipats i que no tenen previst emancipar-se en el proper any. Catalunya, 2012. Percentatge

Motius per no marxar de casa		Tipus de contracte	
		Indefinit	Temporal
Econòmics	Manca de recursos econòmics o ingressos insuficients	42,9	46,9
	Preu elevat dels habitatges	9,2	6,2
	Manca de feina o feina inestable	0,0	1,2
Avantatges de quedar-se a la llar d'origen	La zona actual és bona	0,8	4,9
	Comoditat	16,8	23,5
	Bona convivència	11,8	3,7
	Visc a prop de la feina/estudis	0,0	0,0
Preferències dèbils d'emancipació	No tinc pressa en marxar de la llar d'origen	10,1	1,2
	Encara no m'he plantejat emancipar-me	1,7	3,7
	No cal canviar d'habitatge, no en tinc necessitat	2,5	2,5
	Encara sóc massa jove	0,0	0,0
Altres motius	Motius personals o familiars	0,0	4,9
	L'habitatge on visc és pràcticament definitiu	0,8	1,2
	Altres	3,4	0,0
Total		100	100

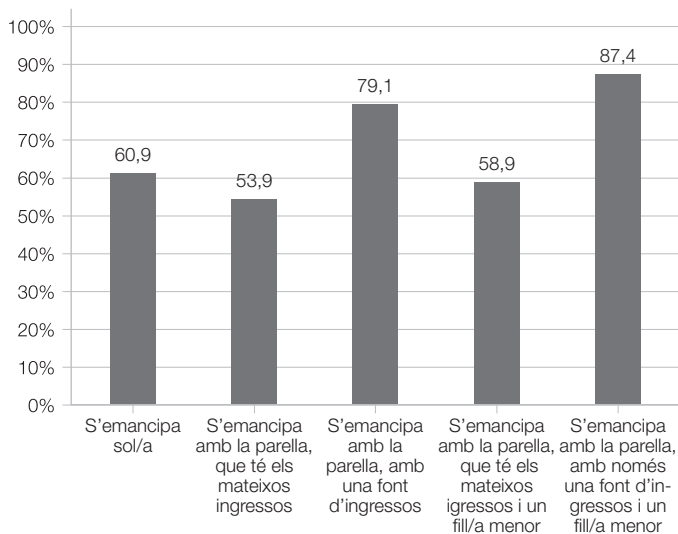
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

En aquest context, la clau per emancipar-se pot ser estar en condicions de fer-ho en parella sempre que la parella també estigui en condicions de fer aportacions econòmiques significatives. Una manera d'il·lustrar la importància del doble salari és simular què succeiria si els joves de 20 a 34 anys s'emancipessin amb els ingressos de què disposen actualment. Hem utilitzat els seus ingressos salarials actuals (tal i com els estima l'EJC12) i els hem projectat sobre situacions hipotètiques d'emancipació per, a continuació, estimar les seves taxes de pobresa⁴. Aquestes situacions inclouen composicions alternatives de la nova llar: jove vivint sol/a, amb una parella, amb una parella i un menor dependent, i situacions laborals diverses (només treballa un, els dos membres adults de la llar treballen⁵).

4 S'utilitzen els llindars de pobresa obtinguts per IDESCAT amb l'Enquesta de Condicions de Vida per a l'any 2012 en els diferents escenaris contemplats.

5 S'assumeix que els dos membres de la llar tenen els mateixos ingressos.

GRÀFIC 6.11. Simulació de la taxa de pobresa* en el supòsit d'emancipació segons el tipus de llar que formaria. Joves de 15 a 34 anys no emancipats. Catalunya, 2012. Percentatge

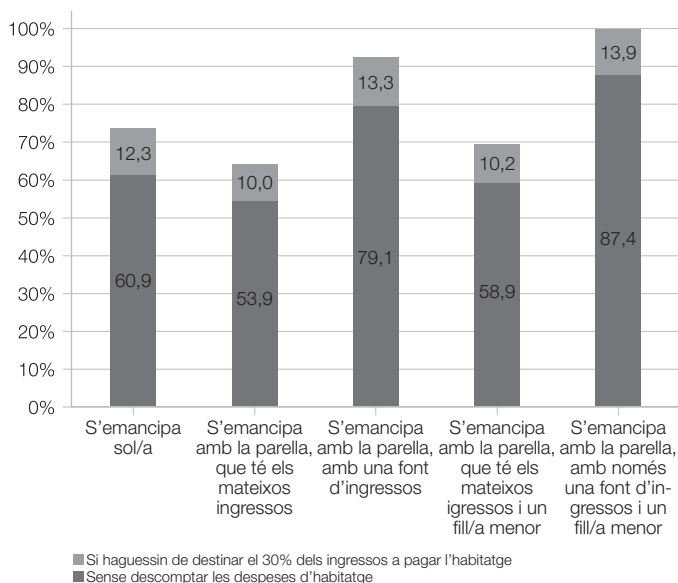
* L'indiar de pobresa a Catalunya: 8.176 € anuals (any 2011). Idescat.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Emancipar-se pot comportar, per tant, una reducció considerable del nivell de vida del qual els joves i les joves gaudeixen a la llar familiar. S'hi ha d'afegir el fet que les persones que s'emancipen han d'afrontar normalment costos derivats de l'accés a un nou habitatge, ja sigui en règim de propietat o de lloguer, restant recursos molt importants per a altres despeses. El gràfic 6.12 estima el risc de pobresa relatiu de les llars que podrien formar persones joves de 20 a 34 any no emancipades i que treballen, en cas de marxar de la llar parental i que haguessin de destinar el 30% dels ingressos a pagar el cost del seu habitatge. És a dir, hem descomptat de les rendes de la llar una porció que haurien de destinar a l'habitatge i amb la qual no podrien comptar per a altres finalitats.

A diferència d'altres grups d'edat més avançada, que no han de destinar recursos a finançar el seu habitatge (ja que no tenen pagaments pendents), les persones joves que s'emancipen acostumen a veure la seva renda disponible malmesa per l'efecte del cost de l'habitatge, cosa que condiona de manera important la seva capacitat de consum. Com reconeix la Comissió Europea (2010:15) un indicador de pobresa econòmica que incorpora els costos fixos d'un bé bàsic com l'habitatge possibilita una anàlisi més ajustada de les condicions en què es produeix l'emancipació.

GRÀFIC 6.12. Simulació de la taxa de pobresa* en el supòsit d'emancipació segons el tipus de llar que formaria i abans i després de descomptar els recursos destinats a l'habitatge. Joves de 15 a 34 anys no emancipats. Catalunya, 2012. Percentatge

* Llindar de pobresa a Catalunya: 8.176 € anuals (any 2011). Idescat.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

6.4. Trajectòries d'emancipació

La transició a la vida adulta s'ha descomprimit. Tradicionalment, el procés solia produir-se en pocs anys, en què hi havia diversos esdeveniments vitals: en un període relativament curt, les persones joves assolien autonomia economicofinancera, s'emancipaven, constituïen una nova llar familiar i tenien fills/filles. De fet, en una proporció molt elevada de casos, l'emancipació residencial i la constitució d'una nova llar coincidien. Molts joves deixaven la seva llar per anar-se'n a viure amb la parella, una unió consagrada a través del matrimoni. Encara que no es tractava d'una pauta universal, ja que estava subjecta a tota classe de situacions conjunturals que podien trastocar-la, era l'itinerari previst normativament, que aspiraven a seguir la majoria de joves. En les cohorts de dones espanyoles nascudes abans de 1960, l'edat mitjana d'emancipació coincidia majoritàriament amb l'edat mitjana del primer matrimoni. En les cohorts més recents, ambdues edats són cada cop més diferents, fent menys correlacionat el moment d'emancipació amb el matrimoni (Zamora, 2006).

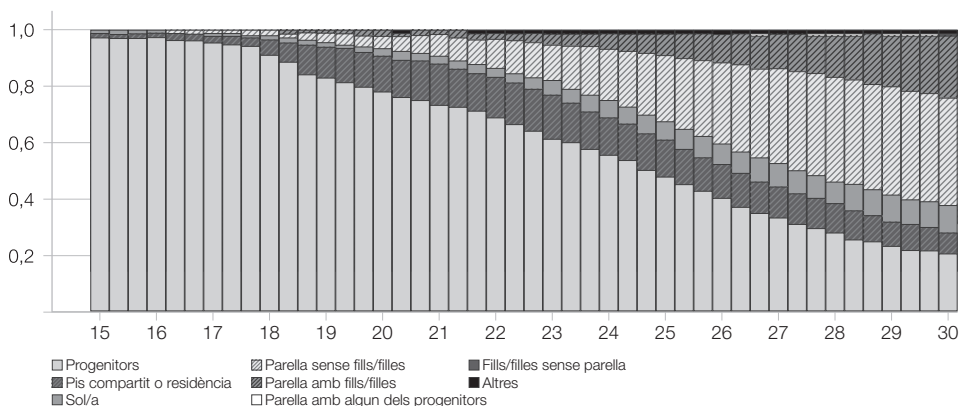
Tot i que el model "ideal" vigent en el passat constitueix encara per a molts joves un patró a imitar, la transició a la vida adulta s'ha allargat i s'ha diversificat. És el que es coneix com desestandardització de la transició a la vida adulta. En general, les persones joves segueixen apostant per escalonar l'emancipació economicoprofessional, l'emancipació

residencial i l'emancipació familiar, però els ritmes i les lògiques seqüencials de cadascuna d'aquestes emancipacions "parcials" varien de forma considerable. En aquest context, correm el risc d'arribar a imatges distorsionades d'aquesta realitat si utilitzem anàlisis transversals, que es limiten a identificar els episodis en què té lloc una de les transicions "parcials" previstes en el llarg camí cap a la vida adulta, però no ens informen dels perfils longitudinals d'aquests processos. Per copsar aquestes dimensions calen altres tipus d'anàlisi, com ara l'anàlisi de seqüències.

6.4.1. Les seqüències de la transició a la vida adulta

L'anàlisi de seqüències és una aproximació metodològica utilitzada originalment en biologia per a identificar seqüències similars en cadenes d'ADN. Es basa en una tècnica coneguda com anàlisi de correspondències òptimes (*Optimal Matching Analysis*) que permet identificar individus amb trajectòries similars al llarg del temps en una sèrie d'identificadors categòrics. Es pot implementar amb diversos programes estadístics. Nosaltres hem emprat *R*, i el paquet TraMineR. Els identificadors categòrics inclosos en l'anàlisi capturen les principals dimensions implicades en el procés de transició a la vida adulta en l'àmbit familiar i de convivència. La nostra anàlisi se centra en els itineraris que han seguit des dels 15 fins als 30 anys les persones joves que ara tenen entre 30 i 34 anys. Hem distingit els identificadors següents al llarg de la seva trajectòria anterior: 1) convivència a la llar d'origen, 2) convivència en pis compartit o residència, 3) viure sol, 4) viure en parella, 5) viure en parella amb fills, 6) viure en parella (amb pare/mare/sogres), 7) viure amb fills sense parella, 8) altres condicions⁶.

GRÀFIC 6.13. Trajectòries de convivència des dels 15 anys. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

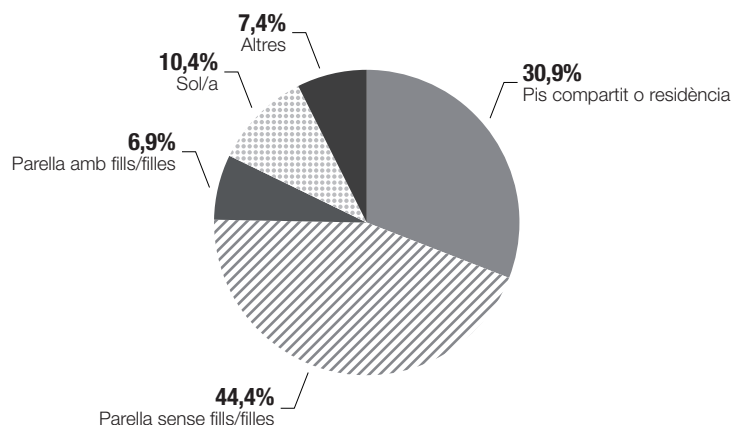
6 Els identificadors de condició s'han registrat de manera contínua en el temps. A efectes pràctics, utilitzem una segmentació quadrimestral.

Al gràfic 6.13 es poden observar les trajectòries agregades de les persones joves. L'amplada de cada categoria dins de la columna indica el pes relatiu de cada condició en un determinat tram d'edat (quadrimestral). És fàcil observar l'extraordinari pes de la convivència a la llar d'origen, que s'estén al llarg de tota l'etapa contemplada (15 a 30 anys). Quan els joves fan 30 anys, al voltant d'1 de cada 5 continua vivint a la llar d'origen. És una proporció semblant a la de joves que, quan tenen 30 anys, tenen parella i fills. La condició més comuna en aquesta edat és viure en parella sense fills. Esdevé la condició prevalent al voltant dels 27 anys.

Pràcticament totes les persones joves provenen de la llar d'origen⁷. En l'etapa dels 15 als 30 anys, el 42,2% de joves ha transitat directament de viure a la llar parental a fer-ho en parella (normalment sense fills/filles). És la transició més comuna en l'emancipació residencial, tot i que la immensa majoria dels episodis es concentren en els últims anys d'aquest període. Tenint en compte que al final d'aquest període (en el primer quadrimestre de l'any 30), prop d'1 de cada 5 joves (el 17,6%) ha viscut de manera continuada (des dels 15 anys) a la llar parental, és previsible que entre el 50% i el 60% dels individus acabin transitant directament de la llar on viuen amb els progenitors a la convivència en parella.

Per a 1 de cada 4 joves, l'emancipació de la llar parental significa anar-se'n a un pis compartit o a una residència, habitualment entre els 17 i els 22 anys aproximadament. Per a un 8,6% significa anar-se'n a viure sol. Per a un 5,72% suposa altres transicions. Si s'inclouen només les persones joves que s'han emancipat (és a dir, sense considerar els que romanen a la llar parental), les distribucions són les següents:

GRÀFIC 6.14. Tipus de llar en la primera emancipació. Joves de 30 a 34 anys*. Catalunya, 2012. Percentatge

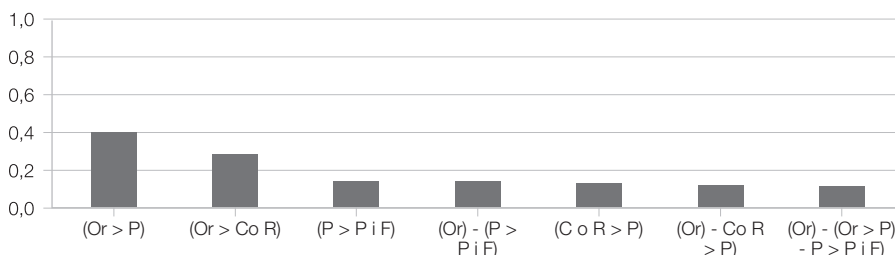
* S'inclouen només els i les joves que estan emancipats als 30 anys o abans

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

⁷ En realitat, tot i que no es pot apreciar al gràfic, un percentatge inferior a l'1% viu, a l'inici del període, en un pis compartit/residència.

El gràfic 6.15 ens mostra el pes relatiu de les seqüències més habituals en el conjunt de seqüències realitzades per les persones joves. Així, la primera columna ens indica que al voltant del 40% de les seqüències realitzades pels joves han comportat una transició entre la llar d'origen i la convivència en parella. Aquesta seqüència predomina clarament sobre altres, com ara la transició a viure en pis compartit o residència, o a viure sol.

GRÀFIC 6.15. Freqüències relatives de les seqüències de convivència des dels 15 anys. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012

Nota: Or=Llar d'origen; P=Parella; C o R=Pis compartit o residència; PiF= Parella amb fill/a; S=Sol/a; A=Altres; PiMa/Pa= Parella amb algun dels progenitors.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

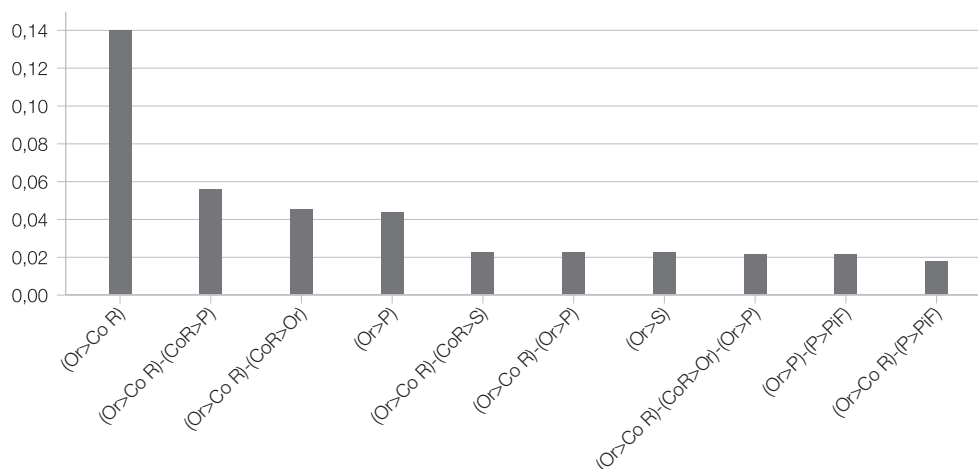
6.4.2. Configuració de seqüències: els factors sociodemogràfics

Les seqüències descrites en els gràfics anteriors presenten una perspectiva agregada sobre la realitat de les transicions a la vida adulta. Aquesta perspectiva agregada amaga variacions significatives en els itineraris en funció de variables sociodemogràfiques (edat, sexe, nivell educatiu i origen), la classe social, i les creences i els valors. En aquesta secció comencem per examinar diferències associades a factors sociodemogràfics.

Edat

Les seqüències vénen molt marcades per l'edat en què es produeixen. Entre els 15 i 19 anys la immensa majoria dels joves romanen a la llar familiar. El gràfic 6.16 ens mostra la freqüència de certes transicions (respecte al total de transicions que es produeixen en aquest període). Dins de la relativa infreqüència d'aquestes transicions, la més comuna és la transició a un pis compartit. A continuació, trobem una seqüència en tres etapes (Llar parental- Pis compartit/residència- Convivència en parella) i altres, amb un pes gairebé insignificant.

GRÀFIC 6.16. Freqüències relatives de les seqüències de convivència entre els 15 i els 19 anys. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012

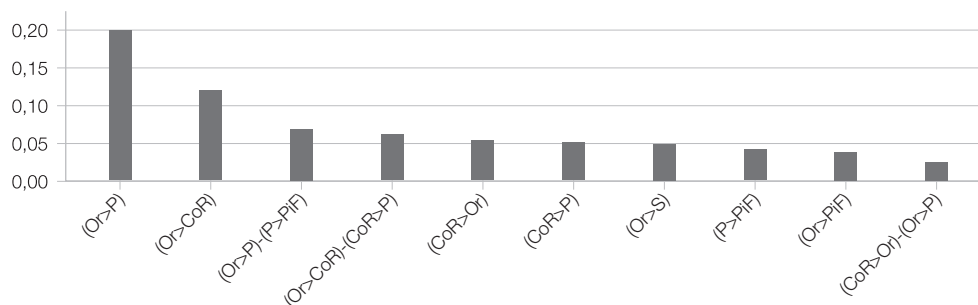

Nota: Or=Llar d'origen; P=Parella; C o R=Pis compartit o residència; PIF= Parella amb fill/a; S=Sol/a; A=Altres; PiMa/Pa= Parella amb algun dels progenitors.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Entre els 20 i 24 anys, la transició a la convivència en parella adquireix protagonisme. La transició de la llar d'origen a la convivència en parella esdevé la seqüència més comuna. Fins i tot, en tercer lloc, ja apareix la seqüència triple Llar parental-convivència en parella-convivència en parella amb fills/filles.

GRÀFIC 6.17. Freqüències relatives de les seqüències de convivència entre els 20 i els 24 anys. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012

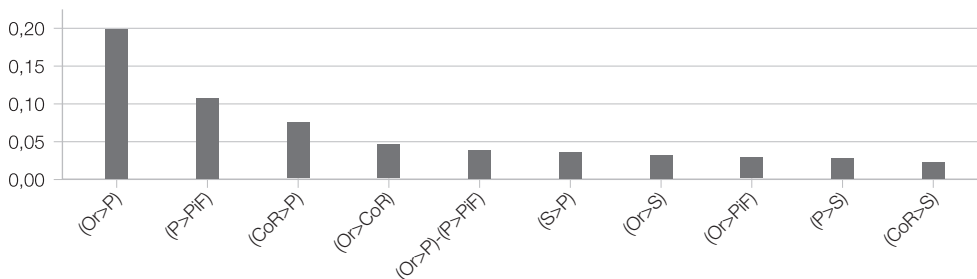
Nota: Or=Llar d'origen; P=Parella; C o R=Pis compartit o residència; PIF= Parella amb fill/a; S=Sol/a; A=Altres; PiMa/Pa= Parella amb algun dels progenitors.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Entre els 25 i 30 anys es consolida aquesta tendència a l'entrada en parella i a l'arribada dels fills/filles. Trobem, per una banda, que la seqüència més freqüent és la dels joves que transiten entre la llar d'origen i la convivència en parella. És destacable també que a la

tercera columna es visualitza una altra vegada l'entrada en una situació de convivència en parella des de pis compartit/residència.

GRÀFIC 6.18. Freqüències relatives de les seqüències de convivència entre els 25 i els 30 anys. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012

Nota: Or=Llar d'origen; P=Parella; C o R=Pis compartit o residència; PiF= Parella amb fill/a; S=Sol/a; A=Altres; PiMa/Pa= Parella amb algun dels progenitors.

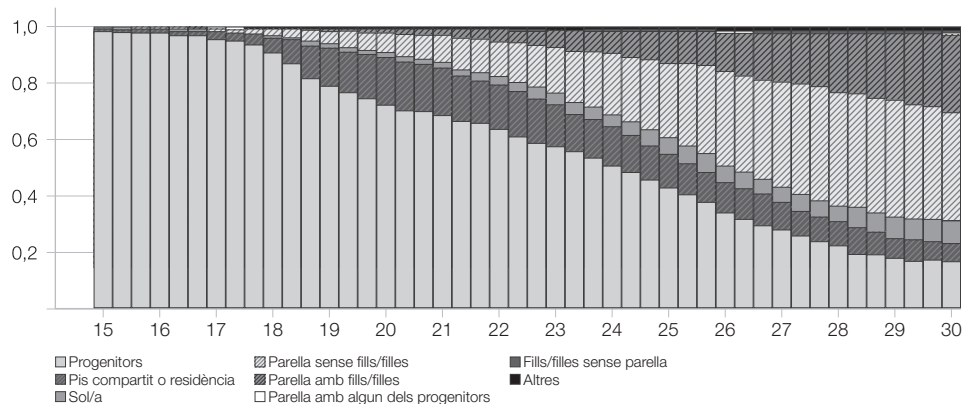
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Sexe

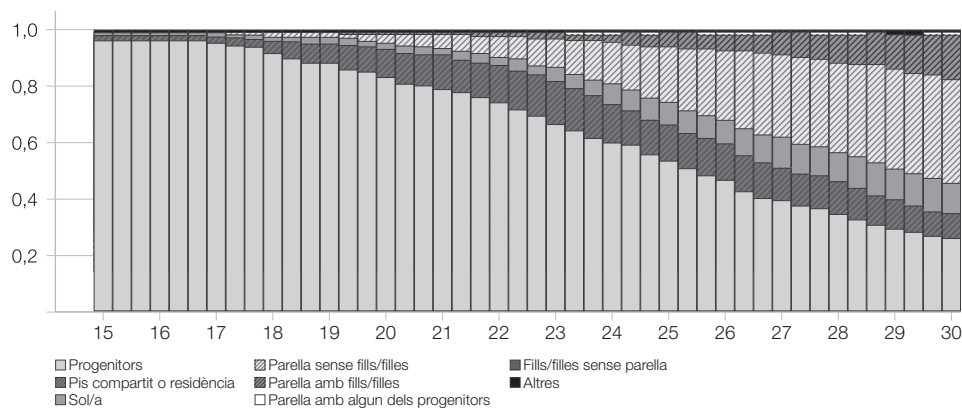
El gènere influeix clarament en els ritmes de transició a la vida adulta. Com es pot observar en els gràfics següents, les dones tendeixen a deixar la llar parental, a formar parella i a tenir fills abans que els homes. Aquesta pauta es relaciona amb el fet que a la majoria de les parelles l'home té una edat superior a la de la dona. Com es pot observar al gràfic 6.19, no hi ha diferències significatives en la proporció d'homes i de dones que viuen en pis compartit o residència i, en tot cas, hi ha una proporció menor de dones que viuen soles al llarg de pràcticament tota la trajectòria (sobretot en edats més avançades).

GRÀFIC 6.19. Trajectòries de convivència des dels 15 anys segons sexe. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012

Dones

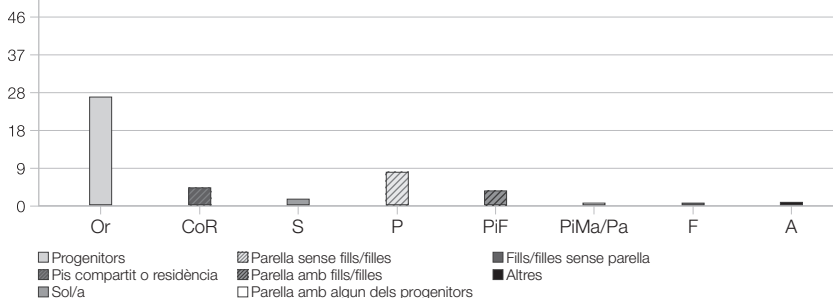
Homes

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Com es pot observar en els gràfics següents, com a resultat d'aquestes pautes, hi ha certa diferència en el temps de mitjana que dones i homes han passat convivint en parella (amb fills/filles i sense) entre els 15 i els 30 anys. De mitjana, catorze quadrimestres de la vida de les dones (3 anys i 8 mesos) en aquesta franja d'edat han transcorregut en convivència amb una parella (5 quadrimestres, amb fills/filles). Entre els homes, la convivència en parella en aquesta franja ha tingut una duració mitjana de vuit quadrimestres (2 anys i 8 mesos).

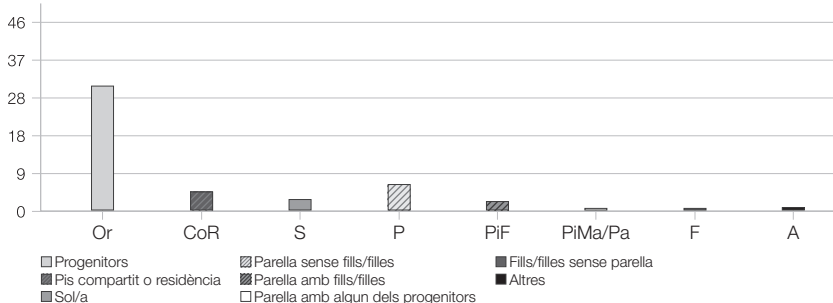
GRÀFIC 6.20. Durada mitjana de diverses experiències de convivència. Dones de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Mesos

Nota: Or=Llar d'origen; P=Parella; C o R=Pis compartit o residència; PiF= Parella amb fills/filles; S=Sol/a; A=Altres; PiMa/Pa= Parella amb algun dels progenitors.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

GRÀFIC 6.21. Durada mitjana de diverses experiències de convivència. Homes de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Mesos

Nota: Or=Llar d'origen; P=Parella; C o R=Pis compartit o residència; PiF= Parella amb fills/filles; S=Sol/a; A=Altres; PiMa/Pa= Parella amb algun dels progenitors.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

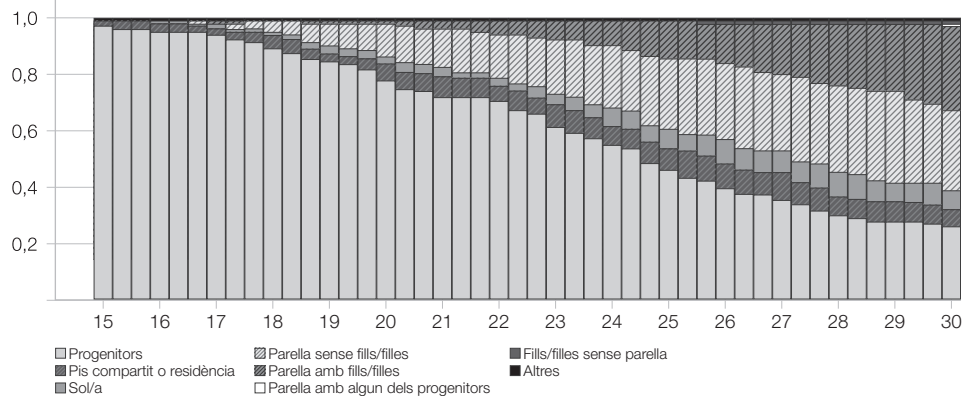
Nivell educatiu

Els ritmes de transició a la vida adulta també estan condicionats pels estudis. Els tres gràfics següents mostren les trajectòries de persones de 20 a 34 anys que com a màxim han assolit estudis obligatoris, secundaris postobligatoris i superiors. Hi ha diferències destacades en el ritme d'emancipació: els tres grups romanen majoritàriament a la llar parental fins als 24-25 anys. Però, abans d'arribar a aquest punt, són paleses algunes diferències. Prop del 10% de joves sense estudis ha iniciat la vida en parella abans dels 20 anys, fet absolutament excepcional per a joves amb estudis secundaris postobligatoris i, sobretot, per a joves universitaris. A diferència del que succeeix en altres països, estar estudiant a Catalunya és incompatible amb l'inici de relacions de convivència en parella⁸.

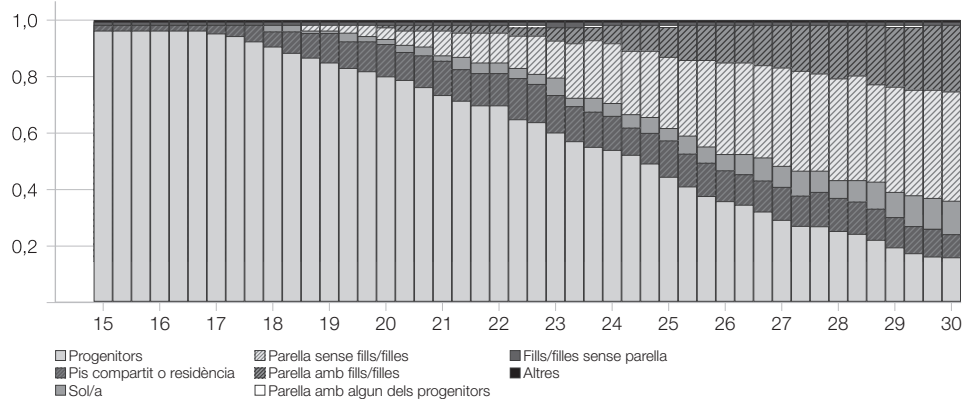
8 Segons un estudi basat en una enquesta representativa a tot l'Estat a parelles els membres de les quals tenien menys de 40 anys en el moment de l'entrevista, menys del 5% de les unions (matrimonis o parelles de fet) han format la seva llar estant algun dels seus membres estudiant (Iglesias de Ussel *et al.*, 2009: 41).

GRÀFIC 6.22. Trajectòries de convivència des dels 15 anys segons nivell d'estudis. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012

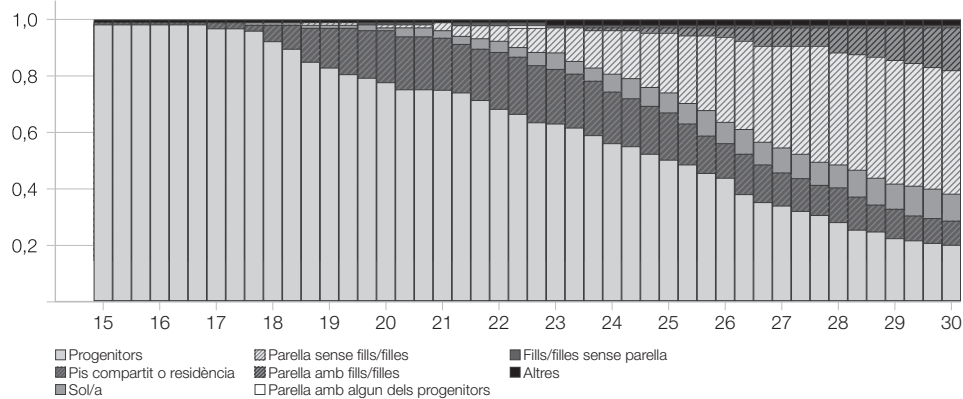
Obligatori o inferiors

Secundaris postobligatoris

Superiors

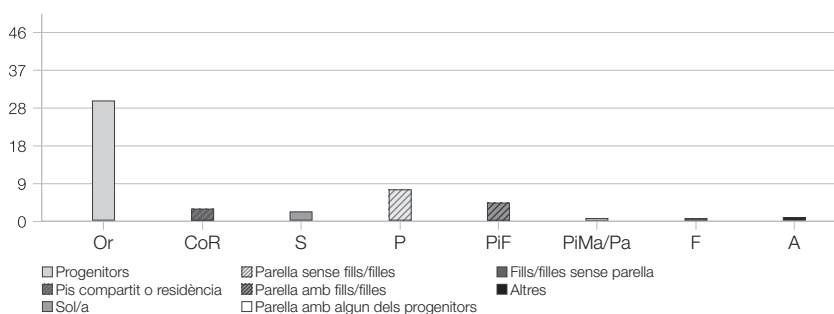
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Per a un bon grapat de joves amb titulacions superiors, començar aquests estudis esdevé una oportunitat d'emancipació residencial. A partir dels 17-18 anys augmenta notablement el percentatge de joves que arribaran a tenir estudis superiors que viuen en una residència o en un pis compartit.

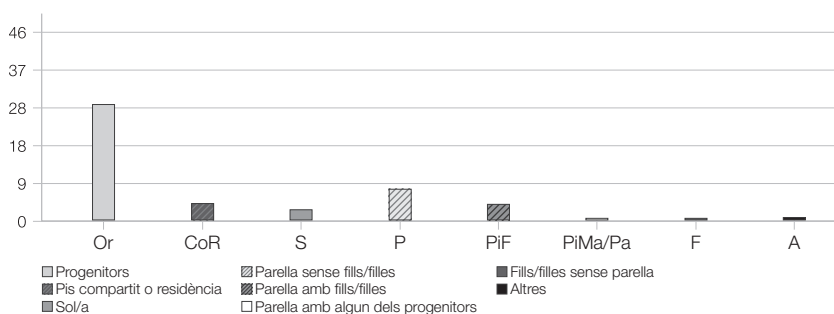
Aquest percentatge es manté al voltant del 10% fins als 23-24 anys, en què comença a reduir-se i augmenta (lleugerament) els joves que viuen sols, o en parella (de manera bastant destacada). Quan fan 30 anys, una proporció semblant de joves amb titulació superior i amb estudis inferiors viuen en parella, però són menys els que tenen fills/filles. El menor pes relatiu de la convivència amb fills entre joves amb titulació superior es reflecteix al gràfic 6.23 de durades mitjanes de les experiències en cada modalitat de convivència.

GRÀFIC 6.23. Durada mitjana de diverses experiències de convivència segons nivell d'estudis. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Mesos

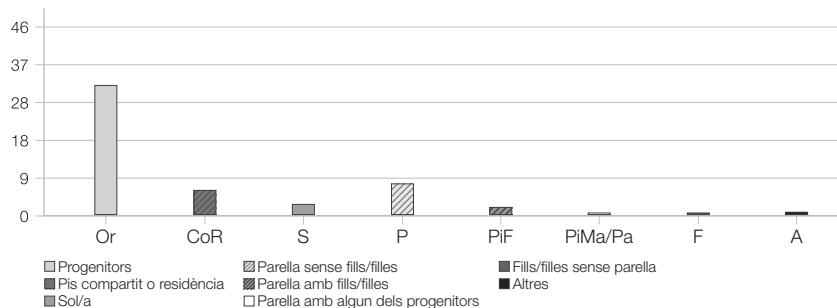
Obligatoris o inferiors

Secundaris postobligatoris

Superiors

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

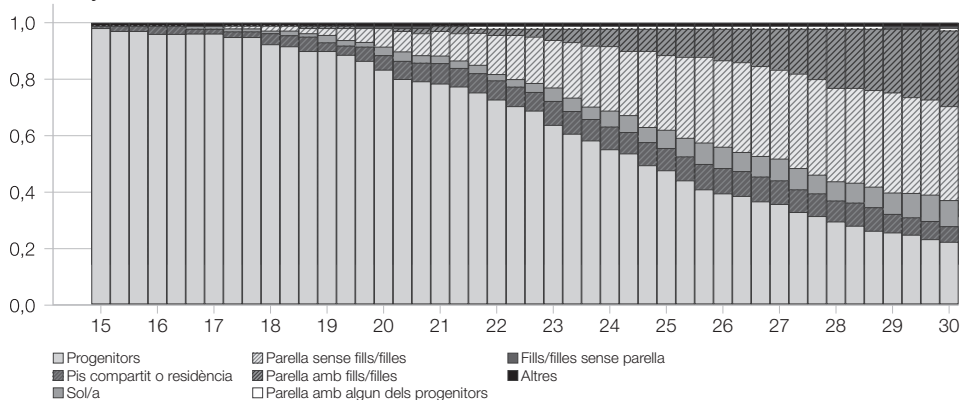
Edat de començar a treballar

La capacitat de transitar entre certs estats de convivència està condicionada per la trajectòria laboral. L'autonomia econòmica que obre portes més enllà de la llar d'origen s'assoleix sovint quan el treball esdevé l'activitat principal d'un individu. Però no sempre cal autonomia econòmica completa per emancipar-se. La via d'emancipació residencial és, per a molts joves que no treballen fins a etapes avançades de la seva trajectòria, un pis compartit o una residència a l'inici dels estudis postobligatoris. Els gràfics següents ens il·lustren sobre aquests processos.

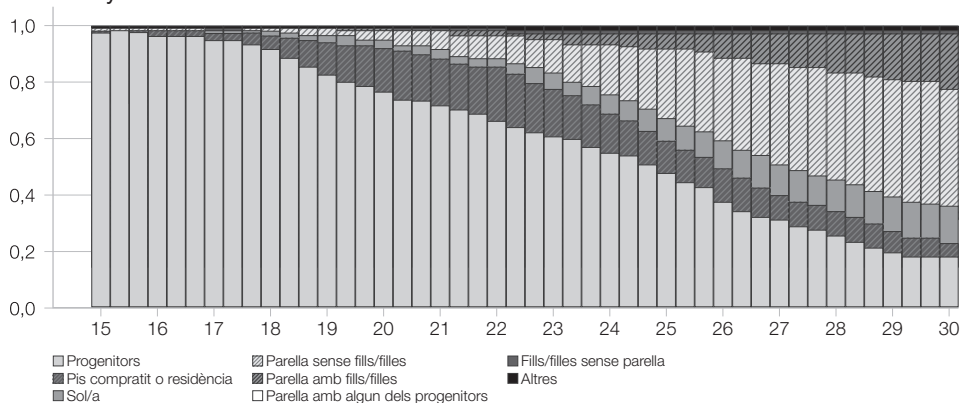
En comparació als joves que van començar a treballar després dels 25 anys, la resta inicien els projectes de parella abans, i sovint han tingut ja fills/filles. Cal remarcar, però, certes diferències entre el primer panel i el segon. Les experiències de convivència en pis compartit/residència o en solitari són bastant més comunes entre joves que han començat a treballar entre els 20 i 24 anys que entre els que ho han fet més aviat (abans dels 20 anys). Quan el treball esdevé l'activitat principal després dels 25 anys, l'emancipació de la llar parental es produeix sovint a etapes prematures, però la vida en parella se sol circumscriure a etapes avançades de la joventut i les criatures es tenen més tard.

GRÀFIC 6.24. Trajectòries de convivència des dels 15 anys segons l'edat en què es va començar a treballar. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012

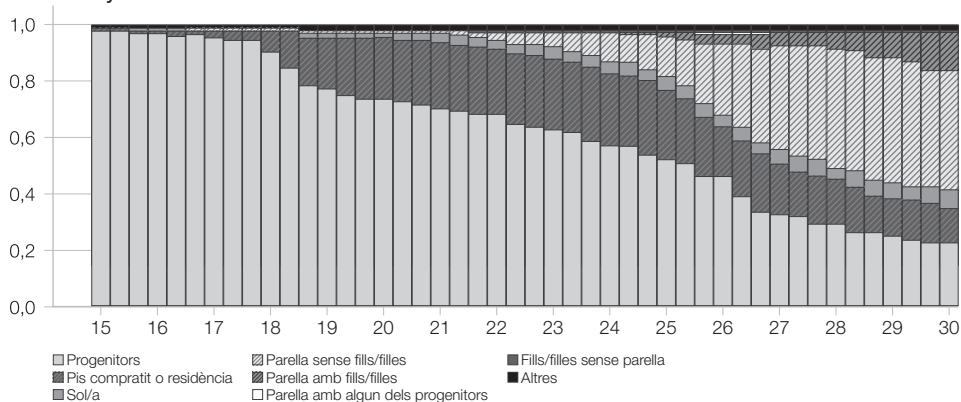
< 20 anys

20-24 anys

25-30 anys

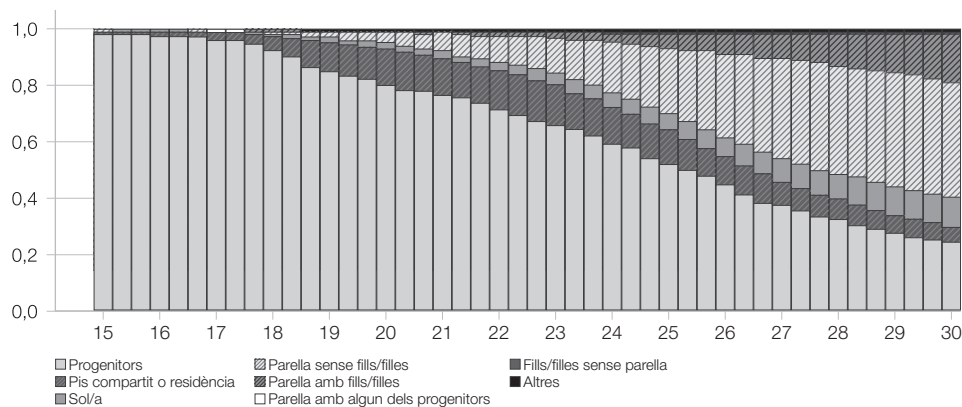
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Lloc de naixement

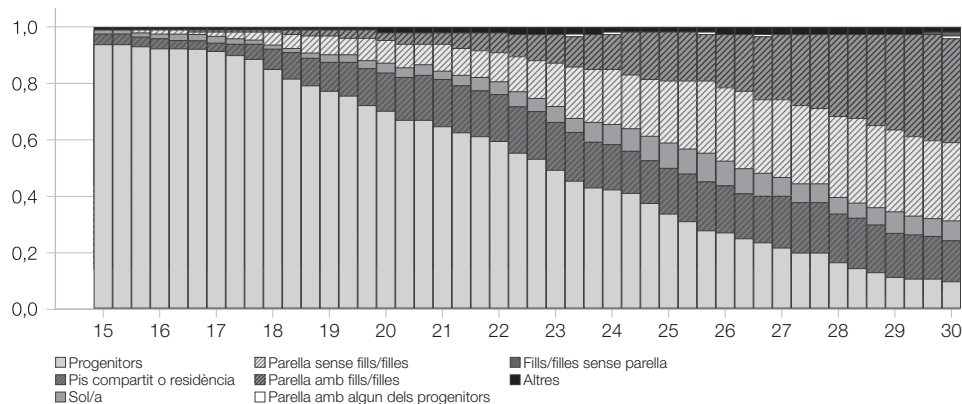
Els gràfics següents ens mostren les diferents trajectòries de joves autòctons i immigrants extracomunitaris. Com assenyalàrem a la part 6.2, els ritmes d'emancipació residencial són substancialment diferents. Abans dels 20 anys, una proporció considerable de joves immigrants viuen fora de la llar parental, fonamentalment en pis compartit, però alguns també en parella. És destacable també que el ràpid increment del nombre de parelles a partir dels 23-24 anys es tradueix, en bona mesura, en augment de parelles amb fills/filles a diferència del que succeeix amb les persones joves autòctones, en què la proporció de parelles amb fills/filles creix molt lentament durant el període examinat.

GRÀFIC 6.25. Trajectòries de convivència des dels 15 anys segons lloc de naixement. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012

Autòctons/es

Immigrants

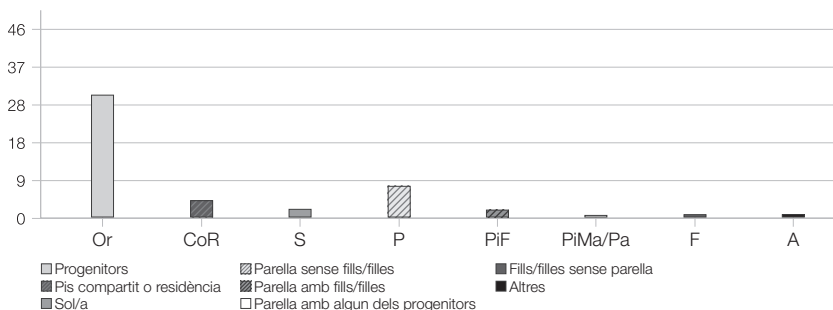

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

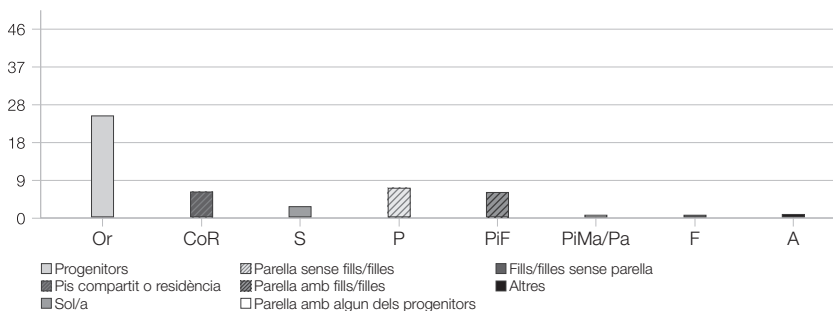
Els gràfics de duració mitjana reflecteixen el pes de la convivència en parella amb fills/filles en la trajectòria dels immigrants abans dels 30 anys.

GRÀFIC 6.26. Durada mitjana de diverses experiències de convivència segons lloc de naixement. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Mesos

Autòctons/es

Immigrants

Nota: Or=Llar d'origen; P=Parella; C o R=Pis compartit o residència; PiF= Parella amb fills/filles; S=Sol/a; A=Altres; PiMa/Pa= Parella amb algun dels progenitors.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

6.4.3. Configuració d'itineraris: la classe social d'origen

Un volum considerable de recerca ha establert que un dels factors amb més incidència sobre les trajectòries educatives i laborals de les persones joves és la seva extracció social⁹. Des d'aquest punt de vista, la joventut pot definir-se com un procés de posicionament social, en què els individus s'ubiquen en l'estructura de classes, sovint molt a prop d'on s'havien ubicat els seus progenitors. En aquest procés, la classe d'origen imposa constrnyiments estructurals que configuren el marc d'oportunitats disponibles. La classe social

9 Veure Willis (1990), Casal (1996), Carabaña (1998) i Cardenal de la Nuez (2006)

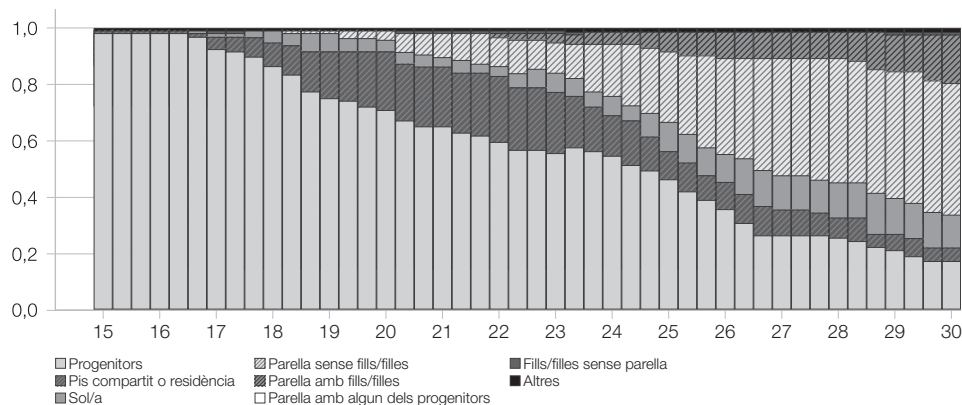
també pot manifestar-se en forma d'estratègies de reproducció i de millora de la posició social, i d'inculcació d'hàbits que possibiliten aquests objectius (Bordieu, 1998).

Atesa la rellevància d'aquests mecanismes, és important preguntar-se com s'expressen en la transició en les formes de convivència i en l'entramat familiar dels joves. Les dades de l'EJC12 ens permeten una primera aproximació, basada en les dades disponibles sobre els processos de transició a la vida adulta, i informació sobre la situació professional dels progenitors de les persones joves. En els gràfics següents, utilitzem la classificació socio-professional utilitzada en la secció 6.3 per agrupar les persones joves, en aquest cas per diferenciar l'extracció social d'origen.

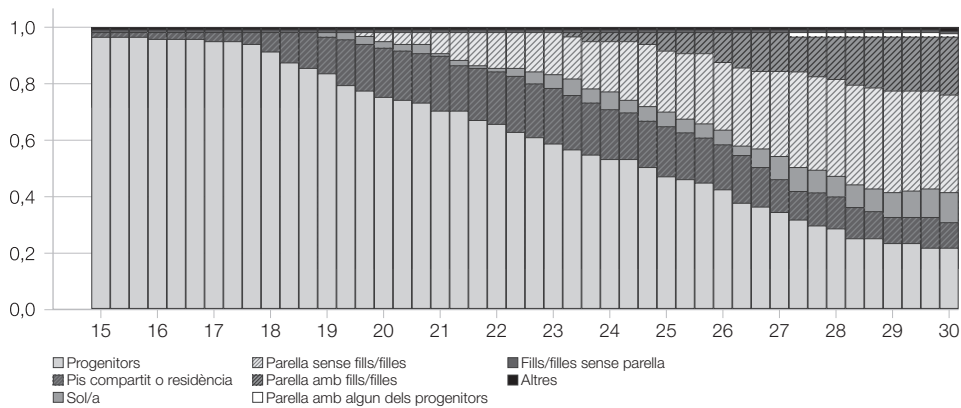
El gràfic 6.27 mostra els itineraris de joves de diferent extracció social (definida en funció de la professió del pare quan la persona jove tenia 15 anys). Es poden advertir diferències significatives en certes experiències. Els joves d'extracció més acomodada (tres primers panels) han assolit l'emancipació residencial de la llar d'origen a edats més joves que els fills/filles de treballadors amb ocupacions de baixa qualificació i que els de treballadors amb ocupacions elementals. Viure en un pis compartit/residència primer, i en solitari més tard, són experiències bastant comunes entre aquests joves. Per als fills/filles de treballadors amb ocupacions de qualificació baixa i per als d'ocupacions elementals, aquestes experiències tenen força menys freqüència. L'emancipació residencial de la llar d'origen condueix, en aquest cas, a la formació d'una nova família, habitualment a edats més joves que en altres classes socials.

GRÀFIC 6.27. Trajectòries de convivència des dels 15 anys segons professió del pare. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012

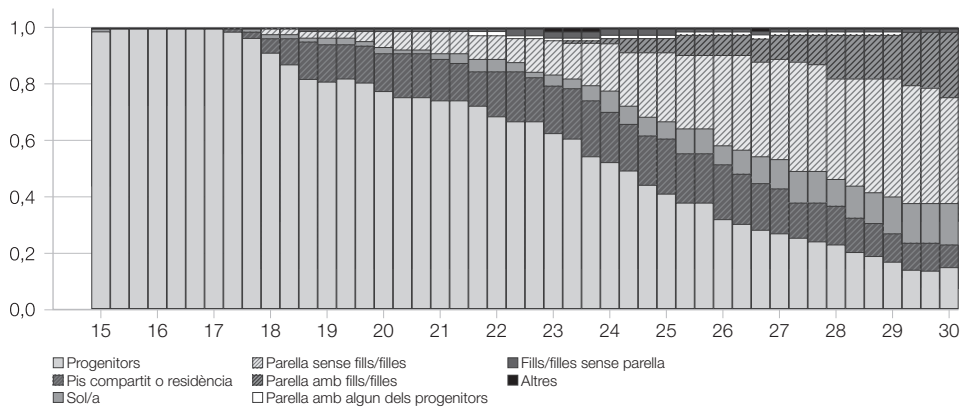
Empresaris/àries, directius/ives, gerents i professionals amb assalariats

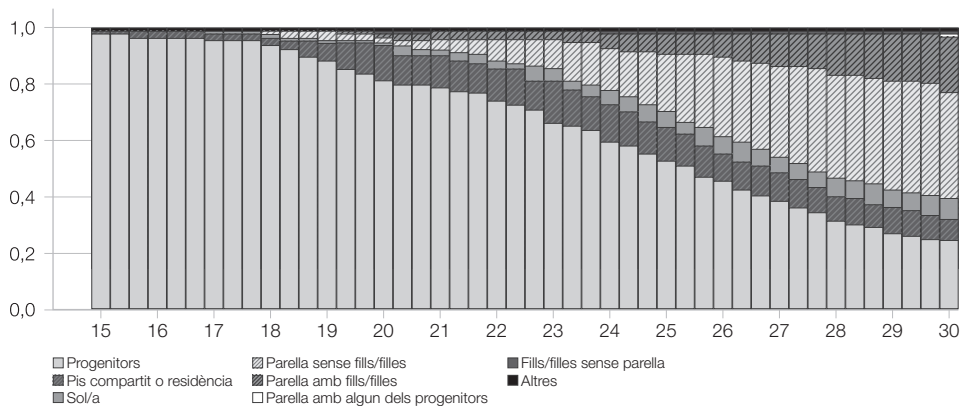
Professionals o autònoms/autònomes sense assalariats

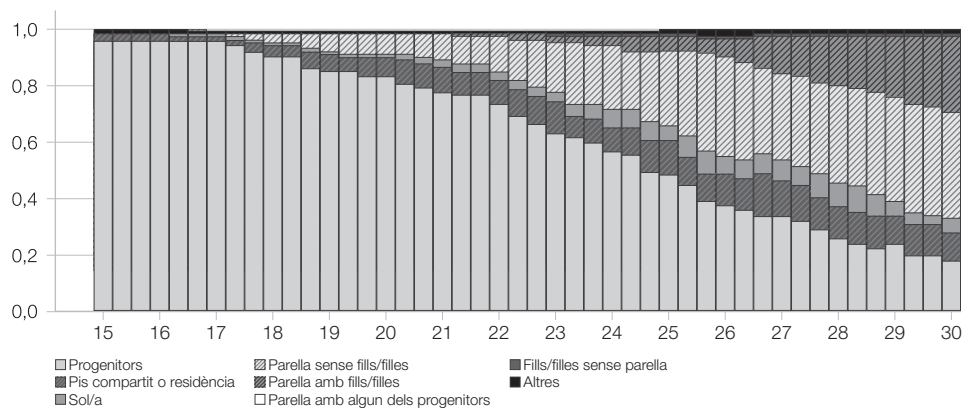
Professionals científics i intel·lectuals, tècnics/tècniques i professionals de suport

Treballadors/ores de baixa qualificació

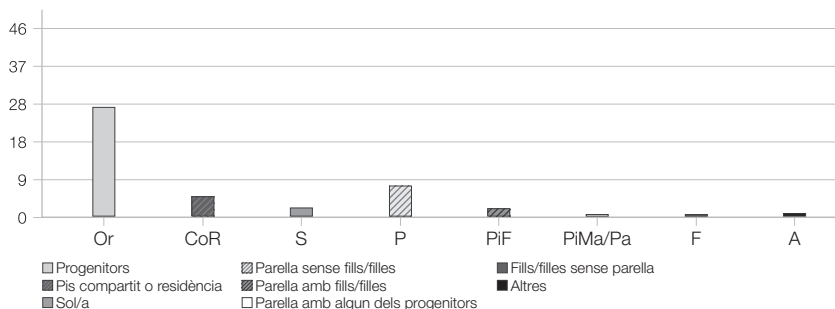
Ocupacions elementals

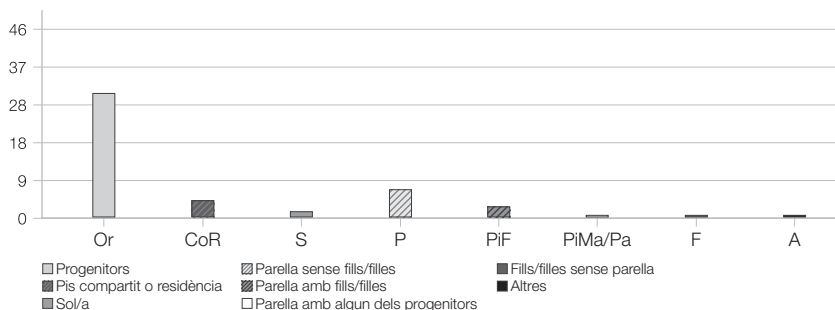
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

GRÀFIC 6.28. Durada mitjana de diverses experiències de convivència segons professió del pare. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Mesos

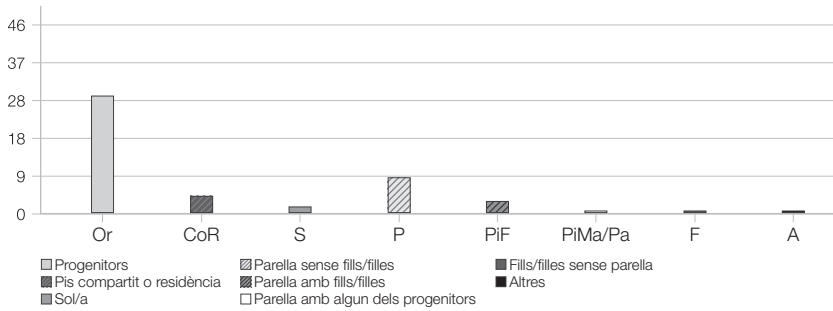
Professionals científics i intel·lectuals, tècnics i professionals de suport

Treballadors de baixa qualificació

Ocupacions elementals

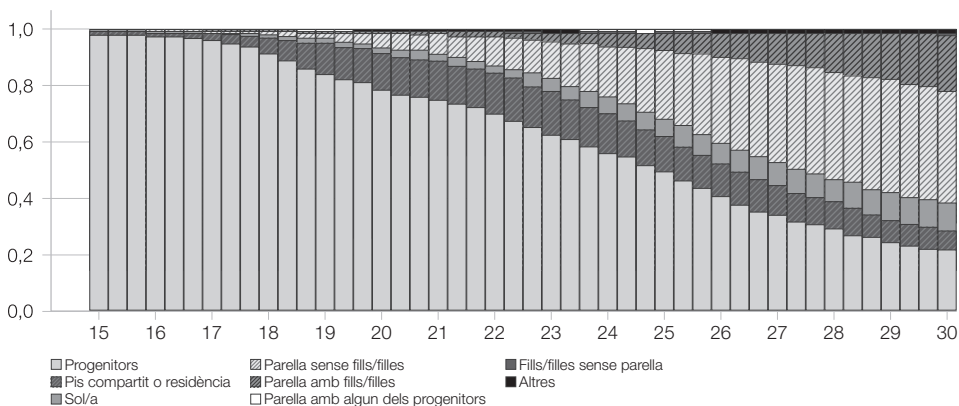
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

6.4.4. Configuració de seqüències: valors socials

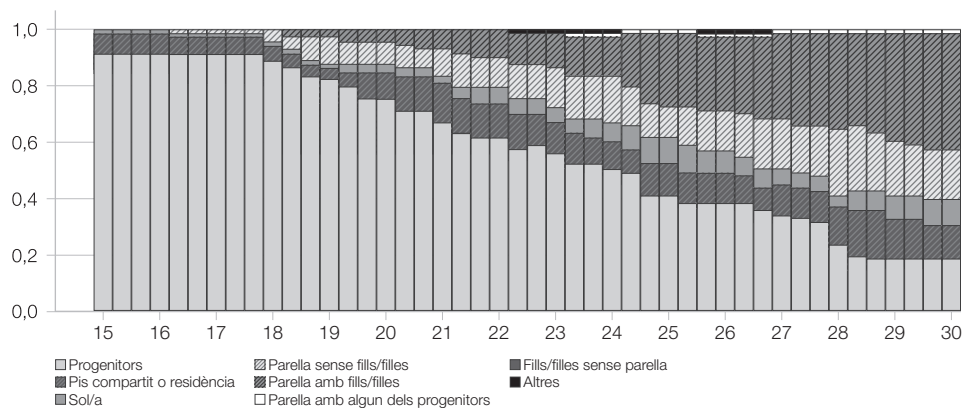
No només hi ha relació entre les variables sociodemogràfiques i les seqüències de transició a la vida adulta. La recerca ha posat de manifest que els valors de les persones poden condicionar pautes d'emancipació, formació de parelles i propensió a tenir descendència (Marí-Klose i Marí-Klose, 2006). L'EJC12 no és una enquesta que se centri en aquestes dimensions, però permet una primera anàlisi de valors polítics i religiosos. Aquí presentem únicament els resultats relatius a l'anàlisi de valors religiosos, definits per la freqüència d'assistència a oficis religiosos. Els valors polítics (autobuciació ideològica) presenten una associació molt dèbil amb els itineraris de transició a la vida adulta. Com ha posat en evidència la recerca prèvia, les persones joves catalanes més religioses tendeixen a formar parelles i a tenir fills/filles abans. Com a resultat, el temps de mitjana que han passat convivint amb fills/filles en la franja 15-30 anys és notablement més elevat.

GRÀFIC 6.29. Trajectòries de convivència des dels 15 anys segons assistència a actes religiosos. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012

No hi assisteix gairebé mai o gens

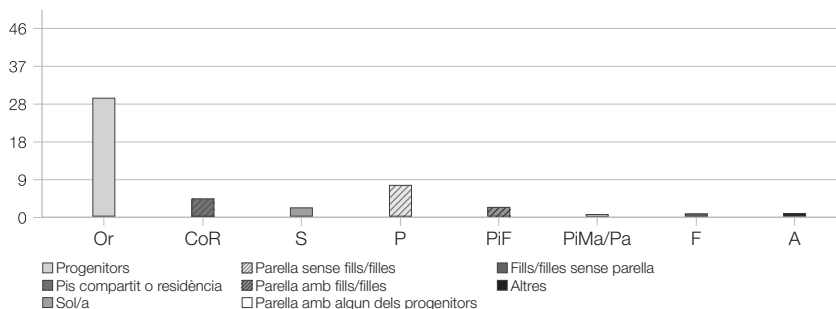
Hi assisteix molt o sovint

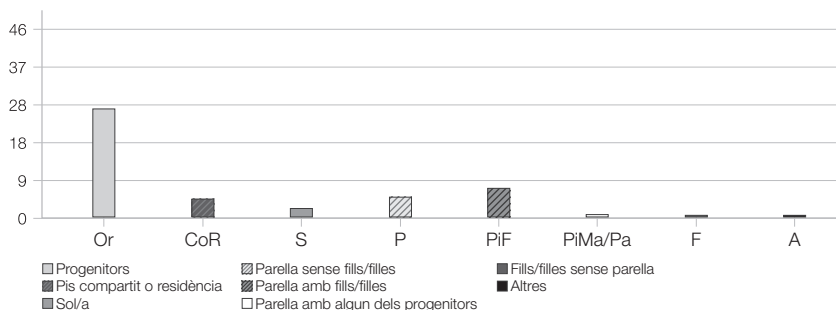
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

GRÀFIC 6.30. Durada mitjana de diverses experiències de convivència segons assistència a actes religiosos. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Mesos

No hi assisteix gairebé mai o gens

Hi assisteix molt o sovint

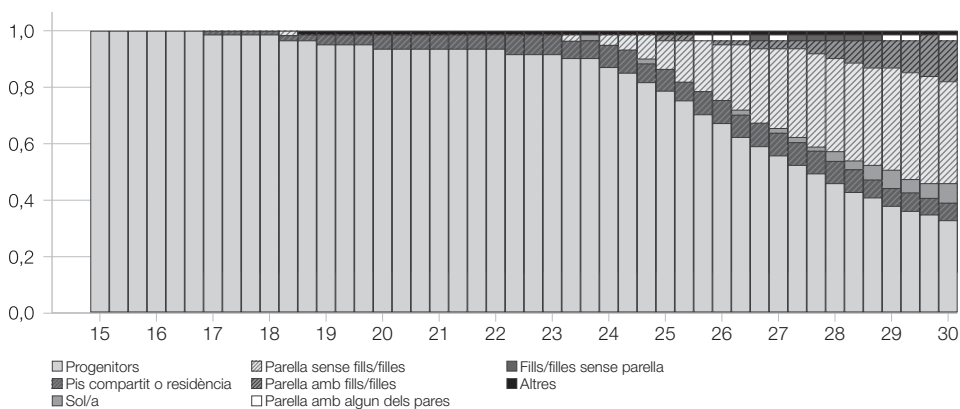
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

6.4.5. Les seqüències en conglomerats

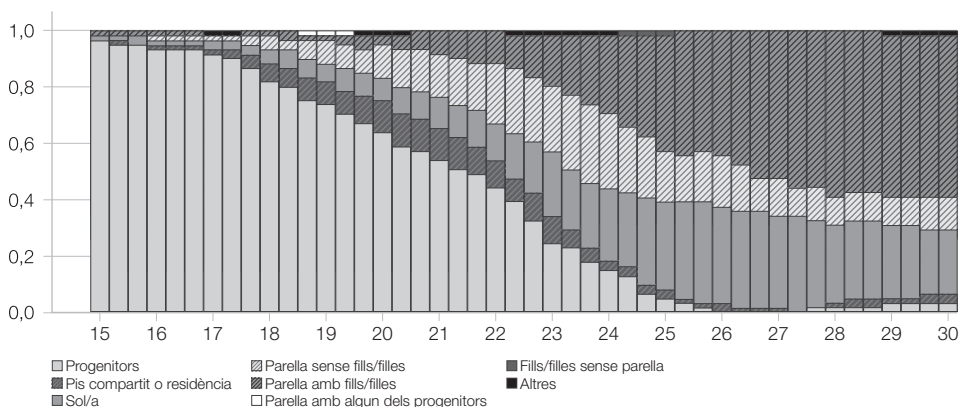
Les seqüències identificades per a cada individu poden ser agrupades mitjançant procediments d'anàlisi d'agrupaments (*cluster analysis*). Aquesta tècnica calcula distàncies entre seqüències (*Pairwise Optimal Matching*), i amb aquestes distàncies genera una matriu que permet agrupar casos similars. A continuació presentem els resultats d'un procediment d'agrupament jeràrquic que genera quatre agrupacions.

GRÀFIC 6.31. Tipologia de trajectòries de convivència des dels 15 anys. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012

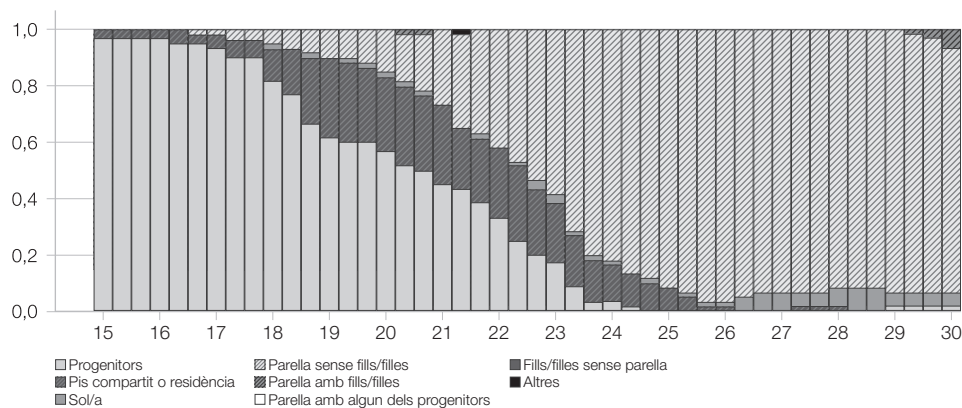
Clúster 1

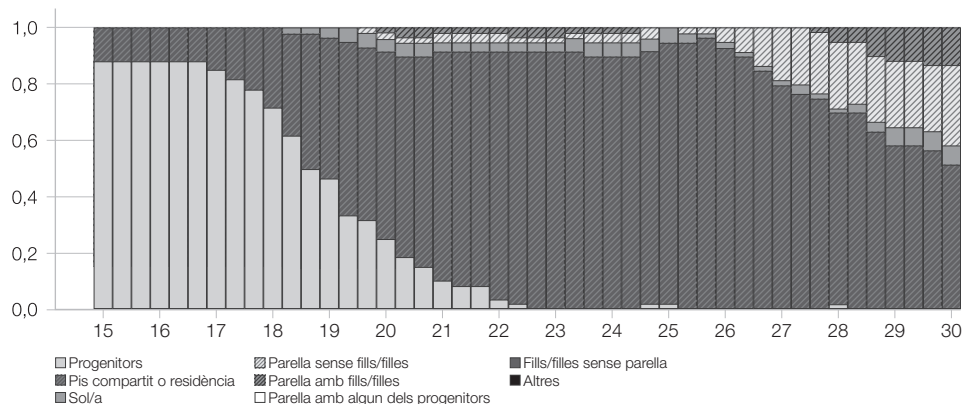
Clúster 2

Clúster 3

Clúster 4

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

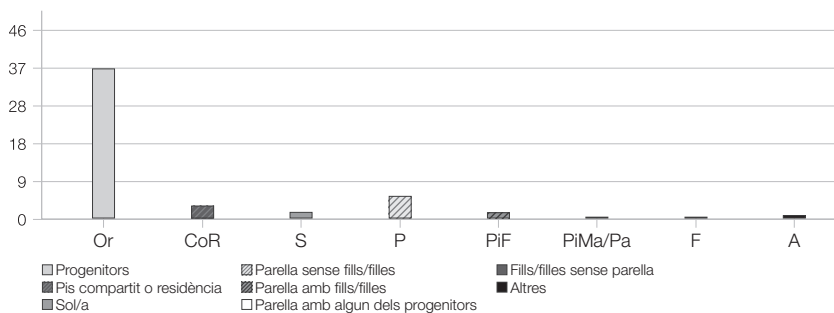
El primer agrupament correspon al model de transició a la vida adulta arquetípic. Tot i les diferències internes que hi puguin existir, el 59,6% dels individus han estat agrupats en aquest clúster. Es tracta d'una trajectòria d'emancipació residencial ajornada. Quan es produeix aquesta emancipació, la destinació és generalment la vida en parella (el pes de la convivència ja sigui en pis compartit/residència o sol/a, és molt baix). La convivència en parella és l'avantsala de la fecunditat, però també de manera ajornada. La majoria d'aquests joves encara no viuen en parella ni tenen fills/filles quan fan 30 anys. Posteriorment, entre els 30 i 34 anys, el 32,9% no viu en parella. El 63% no tenen fills.

Els altres tres agrupaments inclouen joves que tendeixen a emancipar-se bastant més aviat. El segon clúster (19,1% de la població que ara té de 30 a 34 anys) integra joves el pes principal de l'experiència posterior a l'emancipació dels quals correspon a la vida en solitari i en parella amb fills/filles. Es reflecteix molt clarament al gràfic 6.32, que descriu la duració mitjana de l'experiència en cada estat. L'avançament de la fecunditat provoca que

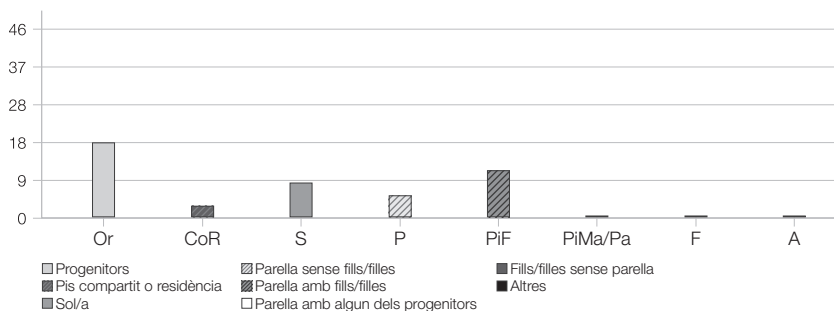
tinguin, de mitjana, 1,24 fills/filles quan es troben en l'etapa de 30 a 34 anys (en contrast amb els 0,5 del clúster 1).

GRÀFIC 6.32. Durada mitjana de diverses experiències de convivència segons la tipologia de trajectòries de convivència. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Mesos

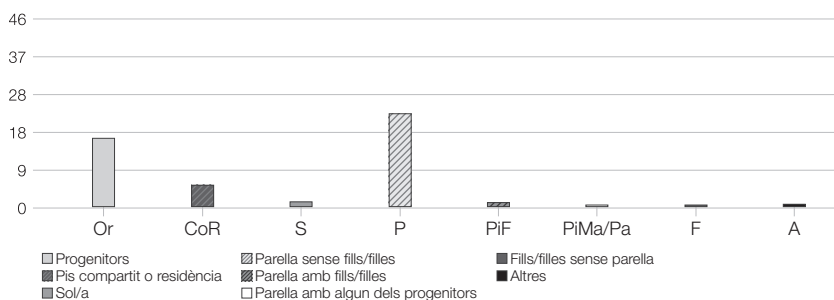
Clúster 1

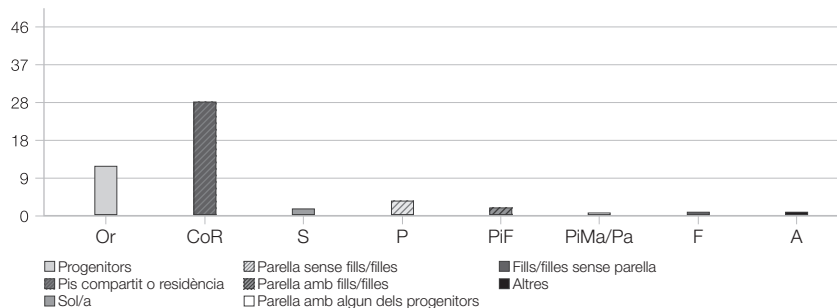
Clúster 2

Clúster 3

Clúster 4

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Al tercer clúster (que inclou el 14% de joves), la trajectòria juvenil ve marcada pel pes extraordinari de la vida en parella, tot i que s'ajorna el moment de tenir criatures. La duració mitjana de l'experiència en parella és major que la pròpia experiència en la llar d'origen, que s'ha abandonat generalment per iniciar una vida en pis compartit. La majoria d'aquests joves no tenen fills quan arriben als 30 anys. Això no vol dir que no els tindran. D'acord a l'evidència de què disposem en l'EJC12, una bona proporció concentra la fecunditat en el període immediatament posterior. El 52,2% de joves que s'han inclòs en aquest clúster tenen criatures quan fan entre 30 i 34 anys (0,78 de mitjana).

A l'últim clúster, el protagonisme correspon a la vida en pis compartit/residència. És el model menys comú, ja que només agrupa el 7,4% de joves. La majoria no han iniciat la convivència en parella quan arriben als 30 anys, i només pocs tenen fills. Ara bé, la majoria viuen en parella en l'etapa 30-34 anys (53,7%). Un 47% té fills/filles (0,80 de mitjana).

La majoria de joves conviu en parella abans dels 35 anys, tot i que els ritmes d'incorporació a aquest estat són variables. Com hem vist, els membres del clúster 1 són els que ajornen més aquesta transició. Entre els 30 i 34 anys es fan paleses experiències relacionades amb la creixent inestabilitat de la vida familiar. El 4% de joves estan divorciats/ades o separats/ades: el 8% al clúster 3, el 6,5% en el clúster 2, el 2,7% al clúster 1, i l'1,5% al clúster 4¹⁰.

10 Les dades dels clúster 3 i 4 han de prendre's com a orientatives. La mostra és massa petita per arribar a conclusions vàlides.

La taula 6.18 ens descriu la composició sociodemogràfica dels individus inclosos en cada clúster.

TAULA 6.18. Característiques de la persona jove segons la tipologia de trajectòries de convivència. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Variable	Categoria	Clúster			
		1	2	3	4
Sexe	Homes	55,0	44,4	46,0	53,7
	Dones	45,0	55,6	54,0	46,3
Nivell d'estudis	Primaris	25,9	37,0	30,1	27,0
	Secundaris	17,9	26,6	15,9	22,2
	Superiors	56,3	36,4	54,0	50,8
Edat a la primera feina	De 15 a 19 anys	37,2	45,3	36,9	31,0
	De 20 a 24 anys	40,7	46,9	41,7	37,9
	De 25 a 29 anys	22,1	7,8	21,4	31,0
Lloc de naixement	Autòctons/es	84,8	66,7	77,0	52,2
	Nascuts/des fora d'Espanya	15,2	33,3	23,0	47,8
Clase social d'origen	Empresaris/àries, gerents i directius/ives	19,3	30,8	33,0	10,6
	Professionals o atònoms/es sense assalariats	34,4	23,1	29,8	42,6
	Professionals científics i intel·lectuals, tècnics/tècniques i professionals de suport	16,5	12,3	11,7	8,5
	Treballadors/es de baixa qualificació	25,9	21,5	18,1	21,3
	Ocupacions elementals	3,9	12,3	7,4	17,0
Religiositat	Sovint o molt sovint assisteixo a actes religiosos	93,4	89,6	97,3	88,9
	Poc o mai assisteixo a actes religiosos	6,4	10,4	2,7	11,1

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

A la taula 6.19, les raons de probabilitats ens indiquen en quina mesura la pertinença a un clúster s'associa a certes condicions. Raons inferiors a 1 són indicatives d'una menor probabilitat d'aquesta condició respecte a una categoria de referència. Raons superiors a 1 són indicatives d'una major probabilitat. Així, les dades mostren que el clúster 1 tendeix a agrupar més homes que dones, i a fills/filles de treballadors/es de baixa qualificació que a fills/filles d'empresaris/directius/gerents. En canvi, als clústers 2 i 3 tendeix a haver-hi més dones (al clúster 4 les diferències per sexe no són estadísticament significatives). Al clúster 2, és més improbable que hi hagi joves amb nivell educatiu superior, mentre que al clúster 4 la probabilitat és bastant més elevada. En aquesta mateixa línia, pot observar-se que, al clúster 2, els joves han començat a treballar abans, mentre que al clúster 4 tendeixen a estar sobre-representats els individus que comencen a treballar entre els 25 i 30 anys (respecte als més joves). Finalment, els joves agrupats en el clúster 2 tendeixen a ser més religiosos.

TAULA 6.19. Raó de probabilitats de pertànyer a un dels tipus de trajectòria de convivència. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012

Variable	Clúster 1	Clúster 2	Clúster 3	Clúster 4
Sexe (ref: home)				
Dones	0,626**	1,457*	1,458*	1,156
Nivell d'estudis (ref: primaris)				
Secundaris	0,872	0,958	0,98	2,122†
Superiors	1,326†	0,516***	0,923	2,097*
Edat primera feina (ref: 15-19 anys)				
De 20 a 24 anys	1,072	0,852	0,985	1,266
De 25 a 29 anys	1,307	0,401**	0,768	2,862*
Origen (ref: autòctons)				
Immigrant	0,557***	2,073***	0,732	2,069*
Clase social d'origen (ref: empresaris, gerents, directius)				
Professionals o atònoms/es sense assalariats	1,199	0,791	0,615	2,255†
Professionals científics i intel·lectuals, tècnics/tècniques i professionals de suport	1,158	0,877	0,595	2,173
Treballadors/es de baixa qualificació	1,614*	0,705	0,589†	1,224
Ocupacions elementals	1,600†	0,619	0,775	1,003
Religiositat				
Assisteixo a actes religiosos sovint o molt sovint	0,712	1,929*	0,402†	1,776
(Constant)	1,726***	0,248***	0,148***	0***

Nivell de significació: 0 ***** 0,001 **** 0,01 *** † 0,05

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

6.4.6. Emancipació i habitatge

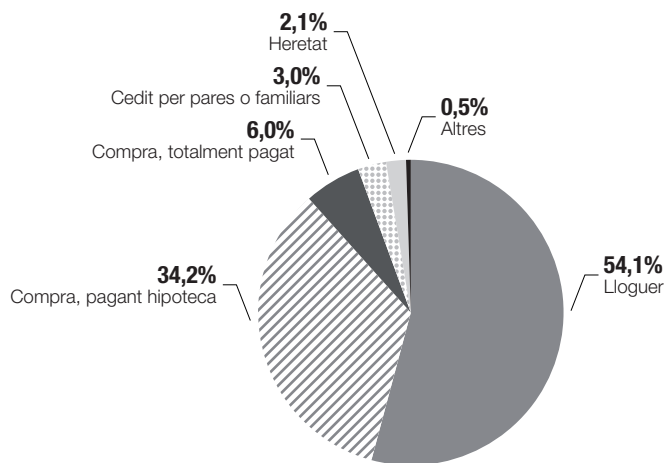
L'accés a l'habitatge, ja sigui a través de la compra o el lloguer, és un problema que bona part de la població afronta en algun moment de la seva vida. Només un grup minoritari eludeix aquesta dificultat, ja sigui perquè el seu poder adquisitiu és molt elevat i pot portar bé aquesta càrrega, o perquè pot gaudir d'un habitatge donat o cedit. Per a la resta, l'accés a un habitatge nou sol comportar desemborsaments econòmics considerables en les fases del cycle vital en què aquestes transicions residencials es produeixen. La majoria dels sondejos realitzats en els últims anys coincideixen a assenyalar que l'habitatge és una qüestió que preocupa de forma creixent la ciutadania. La preocupació és principalment un reflex de les dificultats que molts experimenten per poder emancipar-se o accedir a nous habitatges que s'adeqüin a les necessitats canviants de les llars al llarg del cycle familiar. A aquesta preocupació ha contribuït l'increment desbocat dels preus de l'habitatge en els anys d'expansió econòmica i les dificultats d'accés al crèdit i als ingressos del treball en els anys recents de crisi. Com a conseqüència d'aquesta situació s'ha produït, d'una banda, l'expulsió del mercat de l'habitatge d'un conjunt ampli de persones que, necessitant-ne un, no tenen la solvència econòmica requerida per sufragar-ne els costos. D'altra banda, l'in-

crement dels preus de l'habitatge ha intensificat la vulnerabilitat econòmica de les llars que, havent-se embarcat en l'adquisició d'un nou habitatge, suporten càrregues financeres que limiten la seva capacitat de despesa i que, en situacions d'adversitat (desocupació, ruptura familiar, etc.), poden convertir-se en un important factor de desestabilització familiar.

La qüestió de l'accés a l'habitatge afligeix fonamentalment la població jove. Una fita de màxima significació en la vida de les persones és el moment en què aconseguen la independència residencial. Tradicionalment, aquesta transició vital solia produir-se poc temps després d'aconseguir l'autonomia economicofinancera, i habitualment coincidia amb la constitució d'una nova llar familiar, consagrada a través del matrimoni.

El 75,8% dels catalans i de les catalanes viuen en un habitatge del qual són propietaris. És una de les proporcions més elevades de la Unió Europea (Enquesta de Condicions de Vida 2011, Idescat). Evidentment, aquestes xifres són més elevades entre les persones d'edat avançada que entre els joves i les joves recentment emancipats. Segons les dades de l'EJC12, el 39,5% de joves emancipats viuen en un habitatge de compra pagant hipoteca, i un 3,4% en un habitatge de compra totalment pagat. Tot i que aquesta xifra és significativament més baixa, continua essent bastant indicativa de la inclinació dels catalans a la compra d'habitatge. Alguns d'aquests habitatges no són el primer en què han viscut després d'emancipar-se. Preguntats pel primer habitatge on van anar a viure després de sortir de la llar familiar, els resultats són els següents:

GRÀFIC 6.33. Tipus de tinença de l'habitatge en la primera emancipació. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La distribució de règims de tinença varia considerablement en funció de la situació de convivència. Com era fàcil d'imaginar, la immensa majoria de joves que viuen amb companys/es, ho fan de lloguer. La taula 6.20 ens indica que la compra està lligada a la formació d'un nucli familiar. De fet, esdevé l'opció majoritària en parelles amb fills/filles.

TAULA 6.20. Tipus de tinença de l'habitatge segons tipus de llar. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2012. Percentatge

Tipus de llar	Tinença d'habitatge						Total
	Lloguer	De compra, pagant hipoteca	De compra, totalment pagat	Cedit per progenitors o familiars	Heretat	Altres	
Sol/a	50,3	27,1	5,2	16,8	0,6	0,0	100
Parella sense fills/filles	50,4	35,4	1,7	9,4	2,1	1,1	100
Parella amb fills/filles	37,2	54,9	1,0	5,7	0,2	1,0	100
Companys/es de pis	94,7	1,5	0,0	1,5	0,0	2,3	100
Altres	60,9	26,1	4,3	7,6	0,0	1,1	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La compra d'habitatge és bastant menys habitual en parelles que cohabitaven fora del matrimoni que en parelles casades. Tot i que molts joves han renunciat (almenys transitòriament) al matrimoni com a institució que certifiqui la seva unió (veure secció següent), no és menys cert que les persones joves que cohabitaven semblen més reticents a fer inversions de la magnitud d'un habitatge, que impliquen un grau elevat de compromís financer conjunt. Una proporció significativa dels i de les joves que cohabitaven conceben aquesta modalitat de vida en parella com una "convivència a prova", durant la qual el nexa d'unió que ha de consolidar la relació és de naturalesa primordialment sentimental i afectiva. La compra de l'habitatge esdevé una opció legítima quan els membres de la parella accepten atorgar un element d'estabilitat a la relació.

TAULA 6.21. Tipus de tinença de l'habitatge segons formalització de la relació de parella. Joves de 15 a 34 anys emancipats que viuen en parella. Catalunya, 2012. Percentatge

Tipus de convivència en parella	Tinença d'habitatge						Total
	Lloguer	De compra, pagant hipoteca	De compra, totalment pagat	Cedit per pares o familiars	Heretat	Altres	
Casat/ada	37,7	55,3	1,2	4,2	1,0	0,6	100
Cohabita	49,8	35,1	1,5	10,6	1,3	1,7	100
Total	44,0	44,9	1,3	7,5	1,2	1,2	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

L'opció de compra està estesa a tots els grups socials igual. La següent regressió logística estima les raons de probabilitat de viure en un habitatge de compra (valor 1) en comptes de fer-ho en un de lloguer. Les variables explicatives incorporades al model inclouen l'edat d'emancipació, el nivell d'estudis assolit pel jove, la situació professional del pare, l'origen (autòcton/immigrant), si viu o no en parella i si està casat. Els resultats de les estimacions apareixen a la taula 6.22.

TAULA 6.22. Anàlisi de regressió logística sobre la variable: viure en un habitatge de compra. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2012

Variables independents	Raó de probabilitats
Edat d'emancipació	1,063**
Origen (ref: autòcton/a)	
Immigrant	0,155***
Nivell d'estudis (ref: primaris)	
Secundaris	0,595*
Universitaris	0,955
Situació professional del pare (ref: empresaris, directius, gerents i professionals amb assalariats)	
Professionals o autònoms sense assalariats	1,008
Treballadors de qualificació mitjana de coll blanc	0,688
Professional científic i intel·lectuals, tècnics i professionals de suport	0,990
Treballadors de baixa qualificació	0,753†
Ocupacions elementals	1,134
Situació de convivència (ref: parella sense fills)	
Sol/a	1,124
Parella amb fills/filles	2,292***
Pis compartit	0,040***
Altres	1,53
Estat civil (ref: solter)	
Casat	2,293***
<i>Nagelkerke R2</i>	0,35
<i>Nombre de casos</i>	1088

Nivell de significació: †del 10%; * del 5%; ** del 1%; *** del 1 %

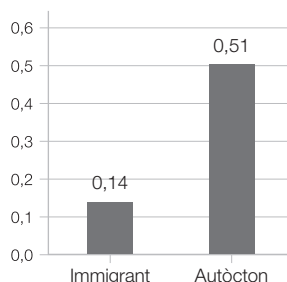
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Els coeficients estimats ens indiquen que, a igualtat de condicions, les persones joves emancipades amb estudis secundaris i superiors tenen una probabilitat més baixa de viure en un pis de compra. També ens indiquen que les persones joves emancipades més tard tenen una probabilitat més alta de viure en un habitatge de compra. Això sembla suggerir que, per a molts joves amb estudis més baixos, el perllongament de l'estada a la llar familiar ha permès l'acumulació dels recursos necessaris per accedir a un habitatge en propietat. Com havíem destacat abans, la situació de convivència i l'estat civil influeixen en la probabilitat de viure en un habitatge en propietat.

També és remarcable l'escassa influència de l'origen social. Respecte a la categoria de referència (fills/filles d'empresaris / gerents / directius amb assalariats/ades), l'únic grup on s'observa una petita bretxa en la probabilitat de viure en un habitatge de compra són els fills/filles de treballadors amb ocupacions de baixa qualificació, tot i que la diferència és estadísticament significativa només si acceptem un nivell de significació de 0,10. Aquesta evidència ens suggereix que l'accés a la propietat es va democratitzar durant el període

d'expansió econòmica gràcies al crèdit fàcil. Com a resultat d'aquest procés, l'accés a la propietat privada en la joventut s'ha estès gairebé per igual a totes les classes socials. Tot i així, és important remarcar que els joves i les joves nascuts fora d'Espanya no es van beneficiar d'aquesta democratització de la mateixa manera. La probabilitat que visquin a una llar de compra és significativament més baixa.

GRÀFIC 6.34. Probabilitat de viure en un habitatge de compra segons lloc de naixement. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2012

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

6.4.7. Cohabitació o matrimoni

Als països del sud d'Europa, i l'Estat espanyol no n'és una excepció, l'emancipació ha estat lligada tradicionalment a la formació d'una nova parella. Així, segons dades de l'Enquesta Sociodemogràfica de 1991, a l'Estat espanyol, el 72,2% dels homes i el 78,5% de les dones nascuts entre 1956 i 1969 abandonaren la llar d'origen en el moment de formar una nova família (Holdsworth, 2000). Aquesta pauta és, en part, responsable dels calendaris d'emancipació. El fet d'esperar fins al matrimoni i la formació d'una nova família allarga els terminis per anar-se'n de casa.

La irrupció amb força de la cohabitació representa una novetat en l'espai de l'emancipació i la formació de noves famílies. Històricament, a Europa, la convivència fora del matrimoni ha estat una opció marginal. Ha existit en col·lectius molt pobres que no tenien prou recursos per pagar un casament o que, havent viscut el trencament d'un matrimoni previ, no aconseguien regular la seva nova situació i iniciaven una nova relació. També s'ha detectat en el comportament pioner de certs grups de nivell educatiu mitjà o alt, oposats ideològicament al matrimoni (Kiernan, 2001). En els últims anys, a molts països europeus, la cohabitació s'ha generalitzat a tots els grups socials. Els estudiosos del fenomen han distingit quatre etapes en el procés de normalització de la cohabitació. En la primera etapa evolutiva, com hem vist, la cohabitació és una pràctica "desviada", en què incorren grups molt minoritaris de la població, mentre la immensa majoria de la població es casa. En la segona etapa, la cohabitació és vista com un banc de proves previ al matrimoni, que substitueix el període de festeig tradicional en certs segments socioeconòmics d'estatus elevat, normalment amb compromisos ideològics progressistes. Per regla general, la cohabitació pressuposa-

va la inexistència de fills/filles. A la tercera fase, la cohabitació esdevé una pràctica legítima i acceptable, alternativa al matrimoni. Bona part de les parelles renuncien a casar-se i tenen fills/filles fora del matrimoni. Finalment, a la quarta fase, resulta molt difícil diferenciar entre matrimoni i cohabitació. Les parelles en ambdues situacions de convivència presenten perfils i comportaments semblants respecte a la fecunditat i la criança infantil. Des de fa anys, alguns països escandinaus han arribat a aquesta darrera etapa. L'arribada a aquest estadi no pressuposa que a un país no es puguin trobar modalitats de cohabitació pròpies d'un estadi anterior. Les fronteres entre una etapa i la següent són poroses, però sembla bastant acreditat que una vegada s'ha arribat a un estadi més avançat, no acostuma a haver-hi regressions a una etapa anterior (Kiernan, 2001: 3).

Situar Catalunya en aquest procés evolutiu no és senzill amb les dades existents, però les poques que hi ha suggereixen que els ritmes de canvi estan sent bastant accelerats. Un percentatge cada vegada més gran de parelles opten per la convivència fora del matrimoni, i un nombre significatiu la fan permanent a edats més avançades. Segons l'EJC12, en el col·lectiu de joves de 30 a 34 anys que viuen en parella, ja hi ha una proporció més elevada en convivència fora del matrimoni que casats: 51,9% i 48,1%, respectivament.

TAULA 6.23. Formalització de la relació de parella segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys emancipats que viuen en parella. Catalunya, 2012. Percentatge

Tipus de convivència en parella	Grup d'edat			
	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys
Casat/ada	27,4	34,6	58,4	48,1
Cohabita	72,6	65,4	41,6	51,9
Total	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Això no vol dir que aquestes xifres ens situïn davant d'un escenari nou, en què el matrimoni ha perdut la centralitat que tradicionalment havia tingut. Com es pot observar a la taula, hi ha una forta associació entre cohabitació i edat. La proporció de parelles casades és bastant més elevada a edats més avançades. El caràcter transversal de les dades impedeix extreure'n moltes conclusions respecte a la significació real de l'edat per explicar la cohabitació. Una interpretació possible de la major proporció de persones casades a edats més avançades és que algunes de les persones que conviuen fora del matrimoni han acabat optant per casar-se. Aquesta interpretació està avalada per altres estudis que recullen algun tipus d'informació sobre la transició de la cohabitació al matrimoni. Així, per exemple, Iglesias de Ussel *et al.* (2009: 52-56), utilitzant dades de l'*Encuesta de Valores, Expectativas y Dinámicas de Convivencia de los Jóvenes en España*, determinen que el 31% de les parelles casades de 16 a 39 anys a l'Estat espanyol van conviure fora del matrimoni abans de casar-se. En la mateixa línia detecten que al voltant de la meitat de les persones que cohabituen declaren que la seva situació respon a la voluntat de donar-se un temps de "convivència a prova", a inseguretats respecte als seus sentiments cap a la parella, o a la manca de recursos per celebrar un casament.

Un altre indicati que la cohabitació és per a molts catalans un compromís diferent al matrimoni, que moltes vegades el precedeix, està relacionat amb les decisions d'habitatge i fecunditat. Com hem vist a la secció anterior, la meitat dels joves que cohabitaven viuen de lloguer i només 1 de cada 3 viuen en un pis de propietat. Entre els joves casats, un 55% viu en un habitatge del qual són propietaris. L'exposició de motius que fan les parelles per viure de lloguer ens dóna una pista de les diferències en el grau de compromís que representen la cohabitació i el matrimoni. Pràcticament, 1 de cada 3 persones joves que cohabitaven diuen que no es volen comprometre econòmicament amb una hipoteca (davant el 17,5% de les parelles casades). Un 8,1% diuen que "encara no estan segurs d'on o amb qui volen viure", i un 7,8% indiquen que és el que volen fer, percentatges amplament superiors al dels joves casats que indiquen el mateix.

TAULA 6.24. Motiu per viure de lloguer segons situació de convivència. Joves de 15 a 34 anys emancipats/ades. Catalunya, 2012. Percentatge*

Motiu per viure de lloguer	Situació de convivència				
	Sol/a	Parella casada	Parella cohabitant	Companys/es de pis	Altres
Econòmicament no m'he pogut permetre un habitatge de compra	60,8	78,3	67,0	69,4	80,4
És temporal, per motius laborals o d'estudi	22,8	11,6	10,0	21,8	21,4
Més endavant rebré un habitatge de propietat	0,0	2,1	1,9	2,4	0,0
Encara no estic segur d'on o amb qui vull viure	9,0	1,1	8,1	10,5	3,6
És el que vull fer	3,8	3,2	7,8	11,3	3,6
No vull comprometre'm econòmicament amb una hipoteca	21,8	17,5	31,9	15,3	9,1
Altres	2,5	4,2	3,0	5,6	1,8

* Els percentatges no sumen 100 perquè la pregunta era multiresposta (màxim dues respostes)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa a la fecunditat, les dades són encara més eloqüents. Només 1 de cada 4 parelles que cohabitaven tenen fills/filles, mentre que entre les que estan casades la proporció és la inversa. Aquestes dades confirmen un argument apuntat en l'estudi d'Iglesias d'Ussel *et al.* (2009): les parelles que han conviscut abans de casar-se identifiquen la voluntat de donar estabilitat a la parella i la de tenir fills/filles com les principals raons per acabar casant-se.

TAULA 6.25. Formalització de la relació de parella segons tenir fills/filles. Joves de 25 a 34 anys emancipats/ades que viuen en parella. Catalunya, 2012. Percentatge

Tipus de convivència en parella	Té fills/filles		Total
	No	Sí	
Cohabita	74,4	24,9	50,1
Està casat/ada	25,6	75,1	49,9
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Les dades de l'EJC12 ens permeten radiografiar altres diferències entre parelles que cohabitaven fora del matrimoni i parelles casades. Com es pot veure a la taula 6.26, que descriu els resultats d'una regressió logística, a igualtat de condicions, casar-se en comptes de cohabitar és més comú en joves que tenen nivell d'estudis més baix i quan els progenitors tenen estudis obligatoris o inferiors.

TAULA 6.26. Anàlisi de regressió logística sobre la variable: estar casat. Joves de 20 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2012

Variables independents	Raó de probabilitats
Edat (ref: 20 a 24 anys)	
De 25 a 29 anys	1,573
De 30 a 34 anys	4,905***
Origen (ref: autòcton/a)	
Immigrant	2,377***
Nivell d'estudis (ref: universitaris)	
Primaris	1,416*
Secundaris	1,043
Nivell educatiu més elevat assolit dels progenitors (ref: universitaris)	
Primaris	8,272*
Obligadoris	1,477*
Secundaris postobligatoris	0,965
Assistència a actes religiosos (ref: no gaire o gens)	
Molt i força sovint	2,630**
Tamany del municipi (ref: < de 10.000 habitants)	
De 10.001 a 50.000 habitants	0,800
> de 50.000 habitants	0,692*
<i>Nagelkerke R2</i>	0,20
<i>Nombre de casos</i>	1087

Nivell de significació: †del 10%; * del 5%; ** del 1%; *** del 1 %

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Dit d'una altra manera, la cohabitació és una modalitat de convivència que s'ha estès fonamentalment entre els segments de la població amb capital educatiu més elevat i possiblement acabarà generalitzant-se al conjunt de la joventut. Les dades també indiquen que els joves que viuen a grans ciutats són més proclius a la cohabitació.

Dos factors que incideixen positivament en la probabilitat d'optar pel matrimoni són la religiositat i l'origen geogràfic. Els joves més religiosos tenen una probabilitat més alta de casar-se. Tot i això, és interessant destacar que un percentatge de joves que assisteixen força o molt sovint a actes religiosos cohabitaven fora del matrimoni (21,8%). El matrimoni és també una opció bastant més probable entre joves d'origen immigrant que entre joves autòctons.

6.5. Joves que viuen en parella

A diferència del que passa a altres països de l'entorn europeu, la majoria dels i de les joves catalans marxen de la llar familiar per formar la seva pròpia família. És a dir, molts joves passen directament de viure amb els progenitors a conviure amb una parella. El projecte emancipatori és un projecte que en la majoria de les ocasions requereix esforços compartits per encarar les dificultats associades a la integració al mercat laboral i a l'adquisició d'un habitatge. Els ingressos salarials dels dos membres de la parella constitueixen una base necessària sobre la qual assentar el projecte d'emancipació. I una certa seguretat laboral també. És per això que la participació laboral de la dona esdevé un fenomen generalitzat en aquestes edats, com tindrem ocasió d'analitzar en aquesta part del capítol.

Si bé el projecte emancipatori de les persones joves coincideix en bona mesura amb el projecte de formació d'una família, la forma de viure en parella s'allunya cada cop més de les formes més tradicionals que imperaven fa unes dècades a Catalunya. Diversos processos de desinstitucionalització conflueixen en les llars joves. Per una banda, el matrimoni com a forma legítima de convivència en parella, igual com passa a la majoria dels països avançats, perd pes en favor de la cohabitació. El matrimoni ha deixat de ser l'opció de convivència en parella majoritària entre les persones joves, però segueix sent la principal quan decideixen tenir fills/filles.

Per altra banda, la divisió del treball dintre i fora de la llar ha deixat d'estar adscrita únicament en base al gènere. Aquest fet ha diversificat el temps i la presència d'homes i dones en l'esfera domèstica i en l'esfera del treball remunerat: entre les persones joves, la distribució sexual del treball més comú ja no consisteix que els homes s'ocupin del treball remunerat i les dones del reproductiu, sinó que la presència de la dona en el mercat de treball ja no es qüestiona, a pesar de les importants desigualtats que encara hi ha en aquest àmbit. Diferents elements poden jugar un paper en la distribució de les responsabilitats domèstiques, familiars i laborals. El pes que aquests elements tenen per als homes i les dones joves que viuen en parella és un dels aspectes que abordarem en aquesta part. Començarem identificant quina relació tenen amb el mercat de treball els homes i les dones que viuen en parella així com la seva contribució al sosteniment econòmic de la llar.

6.5.1. La participació laboral dels membres de la parella

En un context de taxes elevades d'atur, precarietat i salaris baixos, sortir de la llar d'origen per formar-ne una de pròpia resulta per als joves una empresa arriscada. Per això, certs elements que permetin ancorar el seu projecte emancipatori poden ser capitals per convertir-lo en un projecte exitós. Aspectes com tenir una feina, que aquesta sigui segura i tenir una doble font d'ingressos són condicions importants per iniciar un projecte de vida en comú. Les dades de l'EJC12 així ho corroboren. Els joves que tenen vincles laborals més permanents són també aquells que en una proporció més alta viuen en parella. Així, per exemple, entre els que tenen un contracte indefinit, un 55,3% viuen en parella, mentre un 26,6% encara estan a la llar familiar.

TAULA 6.27. Situació de convivència segons tipus de contracte. Joves ocupats de 16 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Situació de convivència	Tipus de contracte	
	Indefinit	Temporal
Llar d'origen	26,6	39,0
Sol	8,7	8,5
Parella sense fills/fills	31,4	24,7
Parella amb fills/fills	23,9	16,3
Companyes/es de pis	4,4	4,7
Altres	5,0	6,8
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

De les persones joves que viuen en parella, el 74,5% estan ocupades i un 16,5% estan a l'atur (taula 6.28). En el 61,5% dels casos aquests joves conviuen amb una parella que també està ocupada i aproximadament en 1 de cada 5 casos els dos estan en situació d'atur. Les diferències en ocupació segons el sexe són poc significatives (78,1% d'homes i un 71,6% de dones). Les diferències més acusades són en la inactivitat: tot i ser una situació poc freqüent entre les persones joves, està protagonitzada gairebé en exclusiva per les dones (0,6% entre ells i 9,2% entre elles).

El model tradicional de "qui guanya el pa", que descriu les llars on només l'home treballa remuneradament i la dona es dedica al treball domèstic, és cada cop més minoritari. Les taxes d'activitat de les dones que viuen en parella són significativament més altes que les del total de la població femenina en la mateixa franja d'edat, a excepció del grup d'edat de 30 a 34 anys. Així, el 56,2% de les dones de 20 a 24 anys que viuen en parella estan ocupades mentre que només el 35% de la població general en aquestes edats ho està. Entre les dones de 25 a 29 anys, el 72,1% de les que viuen en parella treballen, i el 69,1% del total de la població en la mateixa franja d'edat. Entre les de 30 a 34 anys, amb l'arribada de la maternitat per a moltes dones, les diferències s'inverteixen en favor de les joves de la població general, el 76,1% treballen, mentre que les que viuen en parella ho fan el 74%.

TAULA 6.28. Activitat principal segons sexe. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2012. Percentatge

Activitat principal	Sexe	
	Homes	Dones
Estudiant	4,4	3,2
Ocupat/ada	78,1	71,6
Aturat/ada	16,9	16,1
Inactiu/iva	0,6	9,2
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La presència de les dones al mercat de treball és una realitat incontestable; ara bé, l'arribada de criatures té implicacions importants en la seva trajectòria laboral: algunes abandonen la feina, de manera temporal o definitiva, voluntàriament o forçadament renuncien a llocs de responsabilitat, redueixen la jornada laboral, etc. Segons dades de l'EJC12, el 82,5% de les dones que viuen en parella i no tenen fills/filles estan ocupades, mentre que aquesta proporció es redueix fins al 68,5% entre les que tenen un fill/filla. Entre les que en tenen dos o més, treballen menys de la meitat de les dones (48,7%). En el cas dels homes que viuen en parella, la participació al mercat de treball no sembla tenir una vinculació directa amb la presència de descendència a la llar. De fet, en el cas de no tenir-ne, hi ha un percentatge menor d'homes que de dones treballant (78,5% dels homes). Els resultats s'inverteixen en el cas d'homes amb un fill/filla en què un 83,1% estan ocupats; i entre els que en tenen dos o més es redueix al 69,8%.

En el mateix sentit, s'observen diferències de gènere respecte al temps que homes i dones dediquen a la feina. De mitjana, les dones que viuen en parella fan una jornada laboral més curta (36,8 hores setmanals) que els homes (43,5). Com es pot observar a la taula 6.29, els fills/filles, especialment el primer, redueix el temps laboral de les dones. En canvi, en el cas dels homes, la seva jornada s'incrementa, sobretot quan en tenen dos o més. El percentatge de dones que reconeix fer hores extres a la feina (remunerades o no) també es limita considerablement quan tenen criatures: un 44% de les dones que viuen en parella diuen que fan hores extres sovint, sempre o gairebé sempre, quan no tenen fills/filles; entre les que en tenen, el percentatge es redueix al 29%.

En el cas dels homes, la intensitat de la seva presència a la feina es produeix a la inversa: quan no tenen fills, un 35,8% fa hores extra sovint, sempre o gairebé sempre; en canvi, quan en té, un 41,9% fa hores extres amb aquesta freqüència.

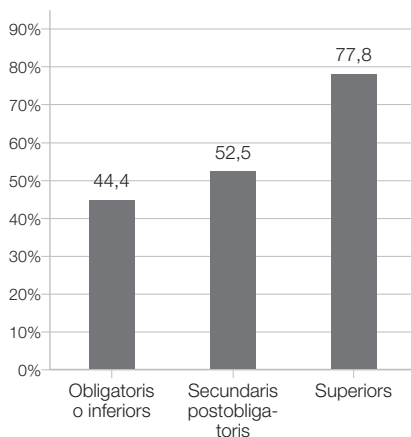
TAULA 6.29. Mitjana setmanal d'hores de treball remunerat segons nombre de fills/filles, per sexe. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2012. Hores

Nombre de fills/filles	Sexe		Total
	Homes	Dones	
Cap	42,7	37,7	40,0
1	42,5	35,4	38,3
2 o més	49,2	35,7	43,0
Total	43,5	36,8	40,0

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Però no totes les dones afronten de la mateixa manera l'arribada de criatures. El nivell educatiu suposa un factor que condiciona les relacions que les dones amb fills/filles mantenen amb el mercat de treball. Com es pot observar al gràfic, les dones amb fills/filles que viuen en parella i tenen educació universitària tenen una presència més alta en el mercat de treball que les dones amb menys estudis. Ara bé, les dones amb estudis universitaris són també les que, de mitjana, tenen jornades laborals més curtes quan tenen criatures (34,8 hores setmanals) comparat amb les d'estudis secundaris (36,5) i primaris (35,9). És possible que, per les característiques de les seves feines, les dones amb estudis universitaris disposin d'una major flexibilitat o de millors condicions laborals per combinar el treball remunerat amb el treball de cura i domèstic.

GRÀFIC 6.35. Proporció de dones ocupades segons nivell d'estudis. Dones de 15 a 34 anys que viuen en parella i tenen fills/filles. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

A l'hora de tenir cura dels fills/filles, les parelles en què els dos membres treballen han d'adoptar estratègies que permetin conciliar la seva vida laboral i familiar. L'arribada de criatures tendeix a 'tradicionalitzar' els rols de gènere. Les dones redueixen la presència i la intensitat en el mercat de treball: en moltes parelles joves, l'arribada d'un fill/filla comporta

reajustaments dels nivells d'activitat laboral tant de les dones com dels homes per afrontar les demandes d'atenció i cura que reclamen els infants petits i, al mateix temps, mantenir el poder adquisitiu de la unitat familiar (Iglesias de Ussel *et al.*, 2009: 103). Aquest reajustament, però, té generalment direccions contraposades.

6.5.2. Els ingressos d'ambdós membres en el sosteniment econòmic de les llars

Les persones joves que viuen en parella acostumen a fer-ho en una parella on tots dos treballen i per tant compten amb un doble ingrés¹¹. Així, el 82,3% de joves en parella viuen en una llar amb ingressos formats per aportacions dels dos. En aquestes llars, el treball no és l'única font d'ingressos però sí la majoritària. El 71% de joves que viuen en parella declaren que tenen ingressos salarials. L'any 2007, segons dades de l'EJC, era del 91,2%. La crisi econòmica ha tingut una repercussió considerable en la capacitat de les llars joves d'obtenir ingressos del treball. Alhora, els joves s'han vist afectats pel fet que bona part de les seves ocupacions no han cotitzat prou temps per beneficiar-se d'una prestació o per cobrar-la durant un període relativament llarg. De fet, menys de la meitat dels joves que viuen en parella i estan a l'atur cobren una prestació per desocupació (43,5%).

Les dades ens confirmen la impossibilitat dels joves de mantenir cert nivell de benestar econòmic amb només una font d'ingressos. Així, el 25% del total de persones joves amb ingressos declaren que tenen ingressos del treball inferiors a 1.020 euros mensuals nets, el 50% els tenen inferiors a 1.400 euros, i el 75% a 1.730 euros. Un 10% cobren més de 2.200 euros al mes, 3,4 vegades més que el 10% amb ingressos més baixos. Homes i dones que viuen en parella obtenen ingressos del treball diferents. Mentre els homes declaren tenir ingressos de 1.589 euros de mitjana al mes, les dones manifesten que en guanyen 1.319, un 27% menys. A igualtat d'altres condicions (edat, nivell educatiu, nombre de fills/filles i origen) les dones cobren de mitjana 257 euros menys que els homes. La desigualtat es trasllada també a la contribució que els seus ingressos representen per a la renda total de la llar. Els homes entrevistats declaren uns ingressos que representen el 60,6% dels ingressos totals de la llar; en el cas de les dones, els seus ingressos representen el 50,2%¹².

En el següent model de regressió s'estima l'efecte que diferents factors tenen en la quantitat d'ingressos que guanyen les dones i els homes que viuen en parella (taula 6.30). Així, l'edat reverteix de forma positiva en el nivell d'ingressos tant entre dones com entre homes però especialment entre aquests últims. A igualtat d'altres condicions, els homes de 30 a 34 anys obtenen de mitjana 423,5 euros mensuals més que els que tenen de 20 a 24 anys. Amb l'edat, els joves semblen obtenir millors contractes al mercat laboral, a més d'acumular anys d'experiència. L'origen també té un efecte considerable sobre el nivell d'ingressos dels joves, repercutint negativament, a igualtat de condicions, en el dels joves

11 Cal dir, però, que les desigualtats de gènere sovint es reproduïen en el repartiment dels ingressos a la llar.

12 Els ingressos d'homes i dones no sumen 100: no és necessari que ho facin. Cal recordar que treballem amb una mostra petita, d'homes i dones seleccionats en diferents llars. En aquestes llars poden existir altres persones (no membres de la parella) amb ingressos. És també possible que algunes parelles siguin homosexuals. Obviament, també poden existir biaixos que duguin als membres de la parella a sobrevalorar les seves contribucions als ingressos totals de la llar.

d'origen immigrant. En el cas de les dones, les d'origen autòcton obtenen de mitjana uns 285 euros més que les d'origen immigrant; els homes d'origen autòcton, 386 euros més. Les persones joves d'origen immigrant acumulen diverses situacions de desavantatge al mercat laboral: el fet de ser joves i d'origen estranger pot dificultar la seva integració en el mercat de treball formal revertint en el seus ingressos.

TAULA 6.30. Anàlisi de regressió lineal sobre la variable: Ingressos individuals. Joves de 20 a 34 anys que viuen en parella (transformació logarítmica). Catalunya, 2012. Coeficients no estandarditzats

Variables independents	Sexe	
	Dones	Homes
Grup d'edat (ref: 20 a 24)		
De 25 a 29 anys	0,163†	0,266
De 30 a 34 anys	0,300**	0,423**
Origen (ref: autòcton/a)		
Immigrant	0,355***	0,346***
Nivell d'estudis (ref: primaris)		
Secundaris	0,175*	0,120*
Universitaris	0,337***	0,210***
Situació de convivència en parella (ref: casada)		
Cohabita	-0,160***	-0,178***
Nombre de fills/filles (ref: sense fills/filles)		
Un	-0,103*	0,071
Dos	0,006	,085
<i>Constant</i>	6,293	6,435
<i>R2</i>	0,22	0,21
<i>Nombre de casos</i>	460	420

Nivell de significació: †del 10%; * del 5%; ** del 1%; *** del 1 %

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El nivell d'estudis constitueix un dels determinants de més pes en els ingressos de les dones: així, les que tenen estudis universitaris tenen, de mitjana, uns ingressos d'uns 350 euros més que les que tenen estudis primaris. En el cas dels homes, també té un efecte significatiu però no és un factor que tingui tant de pes com en el cas de les dones: així, els homes que viuen en parella amb estudis universitaris guanyen, de mitjana, 243 euros més que els que tenen estudis primaris.

Quant als factors que influeixen negativament als nivells d'ingressos tant de les dones com dels homes, destaca el fet de cohabitar respecte a estar casat. A igualtat d'altres condicions, les dones que cohabitaven guanyen de mitjana 180 euros menys que les casades i, els homes, 203. Alguns estudis assenyalen que la cohabitació representa una estratègia adaptativa durant períodes de consolidació laboral. Per exemple, Oppenheimer (2003) observa que els homes (cohabitants o sense cohabitar) amb millors perspectives socioe-

conòmiques tenen una probabilitat més alta de casar-se. En aquest cas no seria tant la cohabitació la que explicaria el grau d'ingressos, sinó més aviat a la inversa.

Per últim, un factor associat amb els ingressos salarials d'homes i dones és tenir un fill/filla. A igualtat d'altres condicions els ingressos mensuals dels homes que viuen en parella i tenen criatures són 107 euros més alts que els dels que no en tenen. En canvi, els ingressos d'una dona amb un fill/filla són 117 euros més baixos, a igualtat d'altres condicions. La penalització dels ingressos salarials de les dones amb criatures respecte a les que no en tenen ha estat un fenomen estudiat extensament. Diverses hipòtesis expliquen aquesta "escletxa familiar" en el salari de les dones: alguns autors plantegen que té una vinculació directa amb factors institucionals del mercat laboral com els permisos de maternitat i les polítiques de cura d'infants. En països amb una política de permisos de maternitat curts o amb una prestació més baixa, les diferències dels ingressos de dones amb fills/filles respecte a les que no en tenen són més grans (Waldfogel, 1998). Un altre dels factors que poden explicar aquestes diferències és el fet que les dones amb criatures poden tenir actituds i motivacions diferents respecte al treball remunerat que les dones no en tenen: les primeres prioritzarien la seva vida familiar respecte a la carrera professional. Això pot suposar, per una banda, que durant els períodes d'interrupció per dedicar temps a la família perdin experiència i antiguitat a la seva feina, circumstància que pot acabar revertint en la seva retribució. Per altra banda, aquesta menor priorització podria fer que optessin per feines que requereixin menys energia i hores de dedicació (Blau i Ferber, 1990; i Waldfogel, 1998). El fet que els empleadors discriminin les dones amb fills/filles tant en la contractació com en els processos de promoció també s'ha considerat com un factor explicatiu de l'escletxa salarial.

Com hem constatat en l'epígraf anterior, la participació laboral de les dones joves que viuen en parella s'ha convertit en la norma i no en l'excepció. De fet, les famílies requereixen cada cop més del salari dels dos membres de la parella per ser econòmicament viables. Malgrat això, persisteix l'escletxa de gènere en els ingressos del treball d'homes i dones. La incorporació massiva de la dona en el mercat laboral amaga unes notables diferències amb l'activitat masculina: es concentra en modalitats de contractació més precària, és exclosa de llocs de responsabilitat, es limita la seva promoció professional i la contraprestació salarial és, en conseqüència, també més baixa. Segons els resultats de l'EJC12, les dones joves que viuen en parella obtenen, a igualtat d'altres condicions, ingressos més baixos que els homes. Dels factors analitzats que expliquen el nivell d'ingressos, observem que l'edat, l'origen, el nivell d'estudis i la cohabitació tenen efectes en la mateixa direcció per als homes i per a les dones. Per contra, el mercat laboral retribueix en direccions oposades homes i dones quan tenen criatures, premiant els homes i penalitzant les dones. En el següent epígraf analitzem la distribució del treball domèstic i de cura i, entre altres factors, el pes que tenen els ingressos dels membres de la parella en aquesta distribució.

6.5.3. La distribució del treball domèstic i de cura

La negociació és un element cada cop més present en la distribució del treball domèstic entre els membres de la parella. L'aportació de recursos a la llar que fa la dona li atorga

poder de negociació davant de les seves parelles. Ara bé, no sembla que aquesta contribució de la dona aportï una assumpció equitativa del conjunt de les tasques domèstiques. Com assenyala bona part de la literatura sobre aquests temes, la participació dels homes en l'esfera domèstica s'està produint a un ritme més lent que la incorporació de la dona a l'esfera del treball remunerat (Sullivan, 2000; Crompton *et al.*, 2003; i Esping-Andersen, 2009).

TAULA 6.31. Mitjana d'hores setmanals dedicades a tasques domèstiques segons variables socioeconòmiques, per sexe. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2012. Hores

	Sexe	
	Homes	Dones
Total	10,0	15,0
Situació laboral		
Ocupat/ada	9,6	12,4
No ocupat/ada	11,4	22,1
Jornada laboral (hores setmanals)		
D'1 a 20 hores	7,4	13,8
De 21 a 39 hores	14,8	13,4
40 hores	10,4	12,0
Més de 40 hores	7,5	10,1
Contribució als ingressos de la llar		
Fins al 25% dels ingressos	9,7	14,3
Fins al 50% dels ingressos	10,3	12,2
Fins al 75% dels ingressos	10,7	11,3
Fins al 100% dels ingressos	8,2	18,2
Procedència		
Autòcton/a	9,3	13,1
Immigrant	10,1	20,9
Ingressos (quartils) de la llar		
1r quartil (25% més baix)	11,1	21,5
2n quartil	8,1	15,5
3r quartil	9,3	11,4
4t quartil (25% més alt)	12,0	12,9
Situació de convivència		
Cohabita	9,6	12,7
Està casat/ada	10,5	17,3
Fills/filles		
En té	12,0	18,3
No en té	8,5	11,6

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Segons l'EJC12 (taula 6.31), les dones que viuen en parella dediquen al treball domèstic i de cura, de mitjana, 5 hores a la setmana més que els homes. La participació de les dones en el mercat de treball està tenint un impacte significatiu sobre la redistribució de les tasques de la llar. Segons es pot observar a la taula, les dones ocupades dediquen aproximadament 10 hores menys a les tasques domèstiques que les que fan de mestresses de casa o aturades. En canvi, pel que fa als homes que viuen en parella, els que treballen dediquen dues hores menys a la setmana a les tasques domèstiques que els que no treballen. Els homes no ocupats (a diferència del que passa amb les dones) no acostumen a adquirir un major compromís amb les responsabilitats pròpies de l'esfera domèstica. De fet, segons es pot comprovar a la taula, es produeix un major desequilibri en la dedicació que homes i dones fan a les tasques domèstiques quan els primers estan desocupats que quan estan treballant.

Aquesta relació inversa es detecta també en la relació entre jornada laboral i temps de dedicació a la llar: a mesura que disminueix la jornada laboral de les dones, augmenta la seva dedicació a les tasques domèstiques; en el cas dels homes, aquesta relació no es produeix en aquest sentit. De fet, els homes que dediquen menys hores a les tasques de la llar en funció de la seva jornada laboral són tant els que tenen les jornades laborals més llargues com els que les tenen més curtes. Una pauta molt similar l'observem en la distribució d'hores de treball domèstic en funció de la contribució que homes i dones fan als ingressos de la llar. Els desequilibris de gènere en la dedicació d'hores a les tasques de la llar es produeixen de forma més acusada en els casos en què la proporció d'ingressos que l'home aporta a la llar són molt baixos i en els casos en què la proporció d'ingressos que la dona aporta a la llar són molt alts.

Aquests resultats limiten la capacitat explicativa de les teories econòmiques de la família que consideren que la distribució de responsabilitats del treball dins i fora de la llar entre homes i dones respon a estratègies d'optimització (Becker, 1987). Des d'aquest marc teòric, els recursos econòmics, i en particular els ingressos, esdevenen "recursos de poder" dintre de la família i el cònjuge amb més poder (el sustentador principal) està en condicions de prendre les decisions més importants, mentre l'altre, habitualment la dona, estaria en posició de dependència econòmica. Tradicionalment, això permetia als homes alliberar-se de les càrregues domèstiques. Ara bé, la incorporació de les dones al mercat de treball ha fet que aquestes estiguin en condicions d'incrementar el seu poder de negociació i en conseqüència exigir a les seves parelles majors nivells de coresponsabilització. Com es desprèn de la taula anterior, la participació de la dona al mercat laboral redueix la seva implicació en les tasques domèstiques, però els resultats indiquen que la teoria econòmica no pot explicar plenament la realitat de les parelles. La família és un àmbit que es regeix no només per consideracions econòmiques i estratègies d'eficiència sinó també per intercanvis altruistes; però, sobretot, cal tenir en compte que les parelles estan immerses en contextos institucionals i culturals que marquen com a desitjables i "normals" determinades formes d'actuació.

És per això que alguns autors plantegen que les persones que tenen ingressos relatius a les seves parelles inusualment alts o baixos pel seu sexe ho compensen adoptant conductes que intensifiquen els rols normatius en funció del seu gènere (Brines, 1994; i Bittman *et*

al., 2003). Així, els homes amb ingressos inusualment baixos amb relació a les seves parelles dediquen menys temps a les tasques domèstiques que altres homes; i les dones amb ingressos alts hi inverteixen més temps que altres dones. Segons aquest plantejament, la realització de tasques domèstiques és una demostració de la identitat de gènere i no tant resultat de la disposició de recursos que permeten adoptar posicions d'avantatge en les negociacions de repartiment de responsabilitats domèstiques (West i Zimmerman, 1987). Aquesta pauta podria explicar el fet que la inactivitat laboral dels homes no es tradueixi en una implicació més alta en les responsabilitats domèstiques.

Altres factors que intensifiquen les diferències en la càrrega domèstica d'homes i dones és l'origen geogràfic. Els resultats mostren que les dones d'origen autòcton hi dediquen prop de 4 hores a la setmana més que els homes autòctons. En canvi, les dones immigrants hi dediquen prop d'11 hores més que els homes (més del doble) i quasi 8 hores més que les autòctones. Aquestes diferències poden respondre a pautes culturals, però no cal oblidar que les dones immigrants tenen descendència més aviat i en major nombre que les autòctones, la qual cosa influeix en la dedicació a la llar. De fet, com s'observa a la taula anterior, la cura dels fills/filles es tradueix en més de 7 hores de diferència entre les dones que en tenen (18,3 hores) i les que no en tenen (11,6 hores). També es produeix un increment en la dedicació dels homes que en tenen, però en menor mesura: els pares joves dediquen de mitjana 12 hores setmanals a tasques de la llar, 3,5 hores més que els que no en tenen.

L'equitat en la dedicació a tasques domèstiques sembla més probable en relacions de parella fora del matrimoni. Això pot ser un efecte composició: les parelles que cohabituen (en contraposició a estar casades) acostumen a tenir perfils socioeconòmics bastant més propensos a adoptar relacions igualitàries: predomini de la població autòctona, amb nivells d'estudis més elevats i sense fills/filles. Però cal no oblidar que una part de les unions consensuals són també "matrimonis a prova", que es dissolen més fàcilment quan resulten insatisfactoris per a un dels membres de la parella. Amb les dades disponibles no resulta possible calibrar en quina mesura la composició social o la naturalesa específica de la relació és responsable de la distribució més simètrica de responsabilitats.

La següent regressió (taula 6.32) aporta evidències més robustes sobre la relació d'algunes d'aquestes variables amb la dedicació a tasques domèstiques (mesurada en hores). El primer bloc de coeficients s'interpreta de la mateixa manera que una regressió convencional. Mostra la variació en hores d'homes i dones quan canvia una unitat el valor de la variable explicativa, descomptant altres efectes. Com es pot observar, el fet que la dona treballi disminueix la seva dedicació (6,2 hores) i incrementa la de l'home (2,2), controlats altres efectes. Les dones d'origen immigrant també dediquen més temps que les autòctones, a igualtat de condicions. En canvi, la cohabitació (amb relació al matrimoni) no sembla tenir un efecte estadísticament significatiu quan es controlen altres perfils de la llar (el resultat ha estat omès en el model presentat). Si bé és cert que quan examinem els valors descriptius apareixen diferències entre matrimoni i cohabitació, aquestes desapareixen quan es tenen en compte altres característiques de la llar. Tot i així, cal no oblidar que les parelles que cohabituen es dissolen també més fàcilment i, per tant, a la mostra tendeixen a aparèixer parelles que "sobreviuen" (i que, presumiblement, són menys vulnerables a la dissolució com a conseqüència de factors que la promouen: com possiblement podria ser la baixa

dedicació dels homes a les responsabilitats domèstiques). Caldrien dades longitudinals sobre formació i dissolució de parelles per avaluar aquestes dinàmiques.

El model de regressió també evidencia que tenir criatures té els efectes previstos en hores de dedicació a les tasques de la llar: la dedicació de les dones augmenta 6,6 hores i la dels homes 4,5, a igualtat d'altres condicions¹³.

TAULA 6.32. Model de regressió sobre la variable (2ª etapa): hores setmanals dedicades a tasques domèstiques. Variable depenent de primera etapa: Tenir fills/filles. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2012

Variables independents (2 ^a etapa)	Sexe	
	Dones	Homes
Situació laboral (ref. no treballa)		
Ocupat/ada	-6,131***	-2,314**
Situació laboral parella (ref: no treballa parella)		
Parella ocupada	1,528	2,125**
Origen (ref: autòcton/a)		
Immigrant	2,522*	-0,992
Tenir fills/filles (ref: no tenir fills/filles)		
Tenir fills/filles	7,727***	3,148*
Constant	16,374***	8,907***
Variables independents (1ª etapa)		
Origen (ref: autòcton)		
Immigrant	0,273†	0,268
Situació de convivència en parella (ref: casat/ada)		
Cohabita	-1,020***	-1,141***
Edat	0,163***	0,079**
Nivell d'estudis (ref: primaris)		
Secundaris	-0,723***	-0,406*
Superiors	-1,309***	-0,429**
Constant	-3,413***	-1,726*
Lambda	-2,203	-2,235
LR test d'independència d'equacions (rho=0)		
<i>Prob > chi2</i>	0,026	0,786
<i>Nombre de casos</i>	553	415

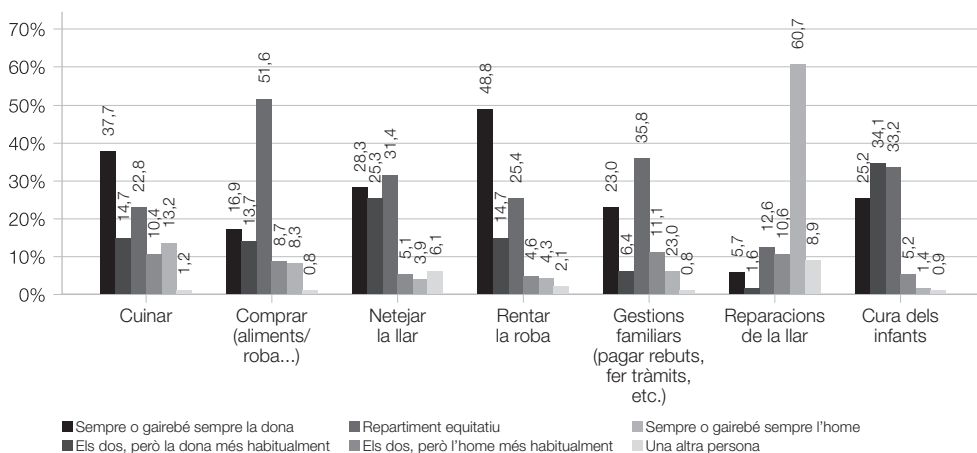
Nivell de significació: †del 10%; * del 5%; ** del 1%; *** del 1 %

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

13 El model de regressió té en compte efectes de selecció de dones en la maternitat i paternitat (aquests últims no són estadísticament significatius). Això implica que el model s'ha estimat en dues etapes, amb l'objectiu de controlar els problemes d'endogeneïtat provocats pel fet que ser mare en aquestes edats no és aleatori (s'ha utilitzat l'aplicació *Treatreg* en el programa estadístic Stata, que estima el model d'efectes de tractament, que pertany a la família de models d'anàlisi de selecció desenvolupats pel premi Nobel J. Heckman). El model està fortament condicionat per variables que també influeixen en la dedicació a tasques de la llar: si l'estimació no tingués en compte els problemes d'endogeneïtat, els resultats estarien esbiaixats. En la primera etapa de l'estimació s'han utilitzat un conjunt de variables per a estimar la probabilitat de tenir fills. En la segona, s'ha estimat l'efecte de tenir fills ja depurat dels efectes provocats pel fet que tenir fills a aquestes edats és endogen.

Al gràfic 6.36 es mostra la distribució entre els membres de la parella d'una selecció d'activitats de treball reproductiu i de cura. Com es pot observar, en tres tipus d'activitats (comprar, netejar i fer gestions familiars), l'equitat és l'estat més freqüent, tot i que, quan no ho és, acostumen a ser les dones les que se n'ocupen principalment. Les dones s'encarreguen principalment d'activitats quotidianes com cuinar i rentar la roba i de tenir cura dels nens, encara que, en aquesta activitat, un percentatge significatiu d'homes hi són implicats de manera equitativa. La dedicació més alta dels homes es concentra en una activitat: una ampla majoria d'homes reconeixen que s'encarreguen sempre o gairebé sempre (61%) de les reparacions domèstiques. Hi ha una sèrie d'activitats domèstiques en les quals s'implica un percentatge significatiu d'homes, normalment com a coresponsables, com és tenir cura dels infants, anar a comprar, fer gestions familiars i netejar la llar. Són molt minoritàries les tasques on intervenen altres persones. Així, només en el 8% de les llars les reparacions s'externalitzen, principalment a persones no familiars, i en el 6% la neteja de la llar. En la resta de tasques domèstiques el percentatge d'externalització és poc significatiu.

GRÀFIC 6.36. Persona que s'encarrega habitualment de fer les diferents tasques domèstiques. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El treball extradomèstic atorga a les dones major poder de negociació en el repartiment de les tasques. Un percentatge significatiu de dones que treballen remuneradament tenen parelles que comparteixen equitativament la realització de les tasques domèstiques. Destaquen especialment les tasques que s'han de realitzar de forma habitual: comprar i tenir cura dels infants. En canvi, els nivells de coresponsabilització en llars on la dona no té una feina remunerada són molt baixos, i queden a les seves mans les activitats quotidianes com netejar la llar, rentar la roba i cuinar.

TAULA 6.33. Dedicació a les tasques domèstiques segons situació laboral, per persona que habitualment fa les tasques. Dones de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2012. Percentatge

Tasca	La dona sempre o gairebé sempre		Repartiment equitatiu	
	Ella té feina remunerada	No té feina remunerada	Ella té feina remunerada	No té feina remunerada
Cuinar	39,6	72,8	24,7	6,1
Comprar (aliments/roba...)	18,3	36,7	53,5	34,7
Netejar la llar	22,6	66,0	35,0	8,8
Rentar la roba	48,1	84,5	25,2	4,1
Gestions familiars (pagar rebuts, fer tràmits, etc.)	30,2	32,2	39,7	22,6
Reparacions de la llar	8,0	6,3	10,8	17,6
Cura dels nens	21,7	56,9	44,6	18,6

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Però, com hem comentat abans, la capacitat de negociació no deriva necessàriament només dels recursos econòmics. Certes expectatives identitàries poden jugar un paper de primer ordre en la distribució de responsabilitats. Així, quan les dones tenen fills emergeixen més clarament els rols tradicionals de gènere i s'incrementa la seva dedicació a certes tasques¹⁴.

TAULA 6.34. Dedicació a les tasques domèstiques segons si es tenen fills/filles, per persona que habitualment fa les tasques. Dones de 15 a 34 anys que viuen en parella i tenen fills/filles. Catalunya, 2012. Percentatge

Tasca	La dona sempre o gairebé sempre		Repartiment equitatiu	
	No té fills/filles	Té fills/filles	No té fills/filles	Té fills/filles
Cuinar	26,8	49,4	29,4	15,5
Comprar (aliments/roba...)	11,3	23,2	59,3	43,2
Netejar la llar	18,1	39,4	39,0	23,2
Rentar la roba	39,0	59,6	30,8	19,6
Gestions familiars (pagar rebuts, fer tràmits, etc.)	18,2	28,2	43,6	27,3
Reparacions de la llar	5,3	6,1	14,9	10,1
Cura dels infants	-	25,2	-	33,2

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

14 Tot i que no es pot descartar un efecte selecció. En aquest sentit, les dones que han tingut fills a aquestes edats poden ser ja, inicialment, més tradicionals.

Com també hem assenyalat abans, la facilitat per sortir d'una relació de parella insatisfactòria pot promoure la coresponsabilització. La taula 6.35, que mostra la dedicació de les dones a diferents tasques en funció del grau d'institucionalització de la seva relació de parella (en cohabitació o en matrimoni) suggereix aquesta possibilitat.

TAULA 6.35. Dedicació a les tasques domèstiques segons tipus de formalització de la relació de parella, per persona que habitualment fa les tasques. Dones de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2012. Percentatge

Tasca	La dona sempre o gairebé sempre		Comparteixen equitativament	
	Cohabita	Està casada	Cohabita	Està casada
Cuinar	27,9	48,3	28,5	16,8
Comprar (aliments/roba...)	12,5	21,	54,3	48,8
Netejar la llar	19,5	37,5	39,4	22,9
Rentar la roba	43,2	54,8	26,4	24,4
Gestions familiars (pagar rebuts, fer tràmits, etc.)	21,9	24,1	39,6	31,7
Reparacions de la llar	5,7	5,7	15,3	9,7
Cura dels infants	24,0	25,5	38,0	31,4

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Les dades examinades fins ara suggereixen que les dones segueixen assumint una part important del treball domèstic, si bé l'organització de la vida familiar està començant a canviar. Les dones redueixen la seva dedicació domèstica quan participen al mercat de treball. En consonància, els homes s'impliquen cada cop més en diferents espais de producció domèstica. Malgrat això, la participació dels homes en l'activitat domèstica segueix sent força limitada en certs segments socials (famílies amb ingressos baixos o en què els ingressos i l'activitat laboral de l'home són baixos respecte a la dona). Això pot xocar amb les expectatives de les dones amb relació a l'activitat laboral i convertir-se en una font de conflictes i de dificultats dintre de la parella. A continuació, analitzarem en quines condicions la conciliació de la vida laboral i familiar és percebuda com una font de dificultats.

6.5.4. La conciliació de la vida laboral i familiar

El fet que els dos membres de la parella estiguin incorporats al mercat de treball es tradueix en la necessitat que experimenten moltes parelles de coordinar esforços i temps en dues esferes: la familiar i la laboral. En moltes ocasions, la coordinació es fa difícil. El conflicte entre els dos pot produir-se quan una persona ha de desenvolupar diferents papers: treballador/a, espòs/a i, en moltes ocasions, pare/mare. Cadascun d'aquests papers requereix temps, energia i compromís per a ser gestionat de forma adequada. Les interferències o solapaments d'una esfera amb l'altra poden desencadenar desajustos entre les dos, conflictes a la parella i la percepció d'incapacitat per respondre als requeriments dels temps laborals, les tasques domèstiques i el temps familiar i personal. Des de fa anys,

la recerca sociològica ha evidenciat de manera crítica que la principal estratègia de “conciliació” de la vida familiar i laboral quan les mares fan una feina remunerada consisteix, habitualment, en l’acumulació de tasques. És el que es coneix com la “doble presència” en l’esfera pública i privada, que expressa la situació de dones que, tot i que tenen una activitat remunerada, també assumeixen la responsabilitat principal —i sovint única— en la supervisió, la gestió i l’execució de les tasques domèstiques i de cura. Si bé, com hem vist a l’apartat anterior, la dona segueix tenint un paper preponderant en la gestió dels aspectes familiars i domèstics, els homes no només hi participen sinó que en ocasions reclamen un rol d’implicació alta, especialment quan es tracta de la cura dels fills (Mari-Klose *et al.*, 2010).

Ara bé, els temps que homes i dones dediquen al treball remunerat i al reproductiu no es corresponen necessàriament amb la percepció de les dificultats per a conciliar. Les expectatives socials sobre el paper que han de desenvolupar homes i dones en l’esfera laboral i en la de cura poden alterar la percepció de les persones respecte al temps que hi dediquen. Fa uns anys s’esperava que els homes prioritzessin la seva vida laboral i que les dones es dediquessin a la seva família. Això pot suposar que encara que homes i dones dediquessin el mateix temps a les tasques domèstiques i de cura i al treball remunerat, la percepció de dificultats de conciliació potser no quedaria resolta. Les expectatives sobre el temps que homes i dones consideren que han de dedicar a la vida familiar i laboral segueixen marcant la percepció sobre el seu respectiu paper en cada esfera. Així, per exemple, segons dades de 2009 sobre dinàmiques de parelles joves a Espanya, observem que les dones que consideren que fan el que els correspon dediquen de mitjana 9 hores més al treball domèstic que els homes. En canvi, els homes que consideren que fan el que els correspon dediquen de mitjana 2,7 hores més que les seves parelles (Iglesias de Ussel *et al.*, 2009). És a dir, no existeix un alineament entre situació objectiva i percepcions i valoracions normatives d’equitat.

En aquest sentit, alguns autors parlen del model de “similitud de gènere”. Aquest model prediu que s’està produint una convergència en les actituds que homes i dones tenen respecte a les responsabilitats laborals i familiars i en les percepcions respecte a la conciliació (Bielby, 1992). Les dades evolutives del Centro de Investigaciones Sociológicas, per exemple, suggereixen que, al conjunt de l’Estat, tant homes com dones es declaren de manera creixent partidaris d’un model de distribució de tasques igualitari, en què homes i dones poden treballar i ser plenament coresponsables de les tasques domèstiques (Marí-Klose *et al.*, 2010). Ara bé, també existeix bastant evidència que les pràctiques van per darrere d’allò declarat. Bona part dels homes que es mostren partidaris del model igualitari no acompanyen aquestes creences amb pràctiques conseqüents.

En aquest sentit, en contrast amb el model de “similitud de gènere”, el model de la “diferència de gènere” planteja que les diferències normatives entre homes i dones es mantenen fins i tot quan aquestes treballen, amb l’esfera familiar definida com la prioritària per a les dones i l’esfera del treball remunerat per als homes (Pleck, 1977 i Ferre, 1990). Des d’aquest punt de vista, en segments molt amplis de la població aparentment “igualitària” es preveu la intromissió de les responsabilitats familiars en les obligacions laborals de les dones. Per als homes, la frontera entre treball i família també és permeable, però en la

direcció oposada: és previst que les responsabilitats laborals dels homes puguin envair legítimament la vida familiar.

Un camp on aquestes asimetries s'evidencien clarament és el de la conciliació de la vida familiar i laboral. Segons les dades de l'EJC12, la percepció que homes i dones tenen sobre la dificultat de conciliar la vida familiar i laboral presenta notables diferències. Els homes manifesten molt més sovint experimentar problemes de conciliació. Així, mentre el 41,6% dels homes que viuen en parella i treballen o estudien declaren que tenen bastants o moltes dificultats de conciliació, el percentatge de dones és significativament inferior, el 32,6%. A igualtat de condicions (hores que dediquen a les tasques domèstiques i hores de jornada laboral) les dones manifesten una probabilitat més baixa de percebre dificultats de conciliació que els homes.

TAULA 6.36. Anàlisi de regressió logística sobre la variable: Dificultats per combinar feina i/o estudis amb la vida familiar. Joves de 20 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2012

Variables independents	Sexe	
	Homes	Dones
Grup d'edat (ref: de 20 a 24 anys)		
De 25 a 29 anys	0,287*	3,951*
De 30 a 34 anys	0,365†	2,654
Origen (ref: estranger)		
Autòcton/a	0,364*	,939
Nivell d'estudis (ref: primaris)		
Secundaris	0,413*	,616
Universitaris	,882	,700
Hores que treballa al mercat laboral (ref: menys de 21 hores)		
De 21 a 39 hores	11,33†	1,357
40 hores	6,765	1,120
Més de 40 hores	26,19**	2,261
Hores que treballa a la llar (ref. més de 14 hores)	1,044*	1,032*
Nombre de fills/filles (ref: sense fills/filles)		
Un	1,967*	1,113
Dos o més	1,198	2,797**
<i>R</i> ²	23,1%	11,4%
<i>Nombre de casos</i>	298	362

Nivell de significació: †del 10%; * del 5%; ** del 1%; *** del 1 %₀₀

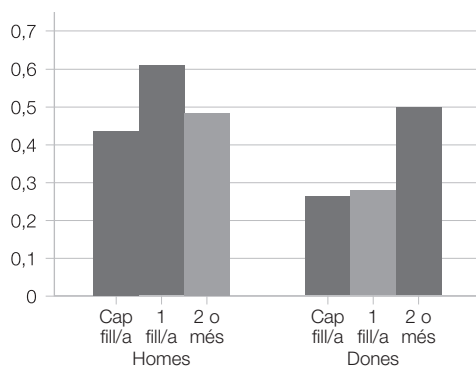
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Com es pot observar a la taula 6.36, certes característiques poden atenuar o incrementar aquesta percepció. Entre els homes, a igualtat d'altres condicions, els més joves (entre 20 i 24 anys) tenen una probabilitat més alta de percebre majors dificultats de conciliació comparat amb els que tenen edats més avançades. El mateix passa amb els joves d'origen im-

migrant respecte als autòctons. Sembla que les seves condicions laborals poden dificultar encara més la conciliació de l'esfera familiar amb la laboral i el nivell més baix d'ingressos restringeix la seva possibilitat de comprar al mercat serveis que facilitin la conciliació (com cangurs o activitats extraescolars per als menors). De fet, l'horari laboral constitueix un dels factors amb major pes en la percepció de dificultats altes de conciliació: entre els homes que treballen més de 40 hores, la raó de probabilitats de percebre dificultats de conciliació és 26,2 vegades superior que entre els que treballen menys de 21 hores. En el cas de les dones, aquesta variable no és significativa. Les hores de feina remunerada no condicionen la percepció, almenys de manera estadísticament significativa. Aquests resultats semblen indicar que el model de la 'diferència de gènere' és el que encara predomina en el cas de les parelles joves a Catalunya.

Finalment, tenir fills/filles també suposa un factor que augmenta la probabilitat de percebre dificultats altes en la conciliació tant per a les dones com per als homes, tot i que els efectes estan clarament diferenciats. Com es pot observar al gràfic 6.37, en el cas dels homes, el primer fill/filla (respecte a no tenir-ne cap) augmenta considerablement el risc de percepció de dificultats altes de conciliació. En el cas de les dones, el fet que ho provoca és tenir-ne dos o més.

GRÀFIC 6.37. Probabilitat de tenir dificultats altes de conciliació segons sexe. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2012

Nota: Les barres de color clar indiquen que els valors no són significatius.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Sembla doncs que per als homes són fonamentalment els factors que tenen a veure amb l'esfera del treball els que tenen un pes més alt a l'hora de percebre la conciliació amb la vida familiar com un problema. Especialment, els que treballen jornades laborals molt llargues veuen considerables dificultats per a mantenir els seus compromisos i les seves responsabilitats en l'esfera domèstica. L'arribada d'un fill/filla incrementa aquestes dificultats. La d'un segon fill/filla o més no, possiblement perquè es tracta de famílies amb una divisió marcada de rols. En el cas de les dones, sembla que l'esfera de cura dels infants és la que genera majors dificultats a l'hora de poder conciliar, especialment entre les que en tenen dos o més.

6.6. Maternitat / paternitat de les persones joves

6.6.1. Principals indicadors demogràfics

L'experiència de tenir criatures és un altre episodi d'importància capital en la transició a la vida adulta. En les darreres dècades s'ha produït un important retard de l'edat de tenir el primer fill/filla, acompanyat d'una disminució igualment significativa de la fecunditat. La majoria dels països europeus han experimentat, tot i que amb diferent magnitud, aquesta disminució.

TAULA 6.37. Taxa de fecunditat. UE, 1980 – 2011. %.

País	Any				
	1980	1990	2000	2008	2011
Suècia	1,68	2,14	1,55	1,94	1,90
Dinamarca	1,55	1,67	1,77	1,89	1,75
Finlàndia	:	:	1,73	1,85	1,83
Irlanda	3,23	2,12	1,90	:	2,05
Gran Bretanya	:	:	:	1,94	1,96
Portugal	2,25	1,57	1,56	:	1,35
Espanya	2,20	1,36	1,23	1,46	1,36
Catalunya ⁽¹⁾	:	1,24	1,28	1,58	1,50
Itàlia	1,68	1,36	1,26	1,41	1,40
Malta	1,99	2,05	1,69	1,43	1,49
Grècia	:	:	1,27	1,45	1,42
Xipre	:	2,40	1,60	:	1,35
França	:	:	1,89	2,02	2,01
Holanda	1,60	1,62	1,72	1,77	1,76
Bèlgica	:	:	1,62	1,82	1,81
Luxemburg	1,46	1,60	1,78	1,61	1,52
Alemanya	:	:	:	1,37	1,36
Àustria	1,65	1,46	1,36	1,41	1,42
Rep. Txeca	2,10	1,89	1,14	1,50	1,43
Polònia	2,28	1,99	1,37	1,23	1,30
Eslovàquia	2,31	2,09	1,29	1,33	1,45
Hongria	1,92	1,84	1,33	1,35	1,23
Eslovènia	2,11	1,46	1,26	1,46	1,56
Romania	2,40	1,80	1,30	1,35	1,25
Bulgària	:	:	1,27	1,48	1,51
Estònia	2,02	2,05	1,39	1,66	1,52
Letònia	:	:	1,24	1,45	1,34
Lituània	:	2,03	1,39	1,47	1,76

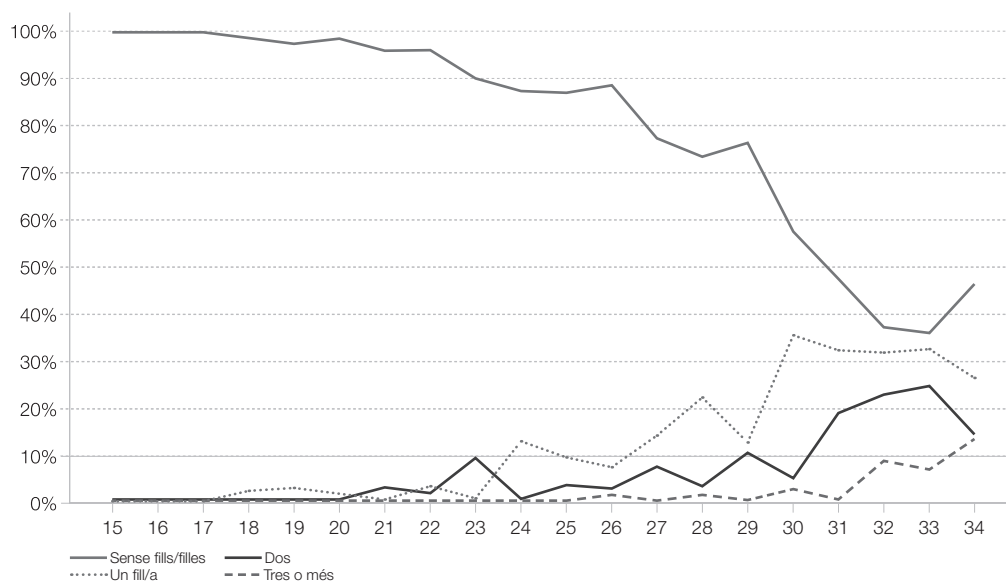
⁽¹⁾ Les dades de Catalunya són de l'INE

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Idescat

Com a conseqüència d'aquest descens, les taxes de fecunditat de tots els països de la Unió Europea (UE-27) se situen avui per sota de la taxa de reemplaçament de 2,1 fills/filles per dona. Dit això, en els darrers anys hi havia hagut una lleugera tendència a la recuperació de les taxes de fecunditat d'alguns països. Així, les taxes de fecunditat han augmentat en el període 2000-2008 a diversos estats, entre els quals destaquen Suècia (+0,36), la República Txeca (+0,36), Estònia (+0,27) i Espanya (+0,23). A Catalunya, les taxes de fecunditat s'incrementen en +0,29. En els anys de crisi, les taxes de fecunditat disminueixen en els països del sud d'Europa: imperceptiblement a Itàlia i Grècia (però interromp una tendència d'increment), i més notablement a Espanya, Portugal i Catalunya¹⁵.

Les probabilitats de tenir fills/filles augmenten amb l'edat. Com es pot observar al gràfic 6.38, un percentatge baix de dones catalanes en té abans dels 25 anys. Entre els 25 i 29 anys, un 13,4% ha tingut el seu primer fill/filla i un 6,9% n'ha tingut més d'un. Entre els 30 i 34 anys, un 54,5% de dones ha tingut descendència i un 45,5% no n'han tingut.

GRÀFIC 6.38. Proporció de dones amb fills/filles segons edat. Dones de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

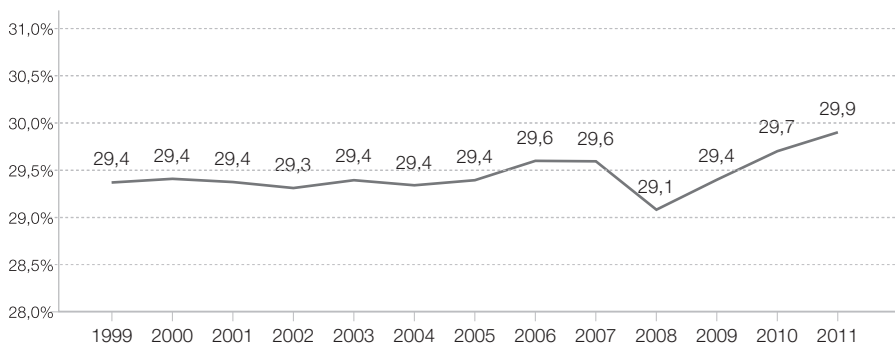
De fet, algunes dones no tindran criatures: alguns estudis han detectat una tendència a l'augment de les dones que, a edats avançades, no n'han tingut, però la magnitud

¹⁵ En línies generals, les taxes de fecunditat són baixes al sud d'Europa, però també en alguns països centreeuropeus (com Alemanya o Àustria) i de l'est d'Europa (Eslovàquia, Romania, Polònia, Hongria i Letònia).

d'aquest increment és reduïda¹⁶. Les dades avalen la idea que, malgrat l'ajornament de la primofecunditat i la reducció del nombre de fills/filles que tenen, les dones majoritàriament no rebutgen la maternitat. Segons les dades de l'EJC12, el 6,2% de joves (homes i dones) declaren que no volen tenir cap fill/filla.

A Catalunya, l'evolució dels darrers anys de l'edat mitjana de les dones en tenir el primer fill/filla és un clar reflex de les tendències demogràfiques detectades. Com es pot veure al gràfic 6.39, entre el 2008 i el 2011 l'edat mitjana de primofecunditat ha anat augmentant progressivament fins als 29,9 anys, la xifra més elevada després d'una dècada de certa estabilitat

GRÀFIC 6.39. Edat mitjana al primer fill/filla. Dones de 15 a 34 anys amb fills/filles. Catalunya, 1999-2011. Percentatge

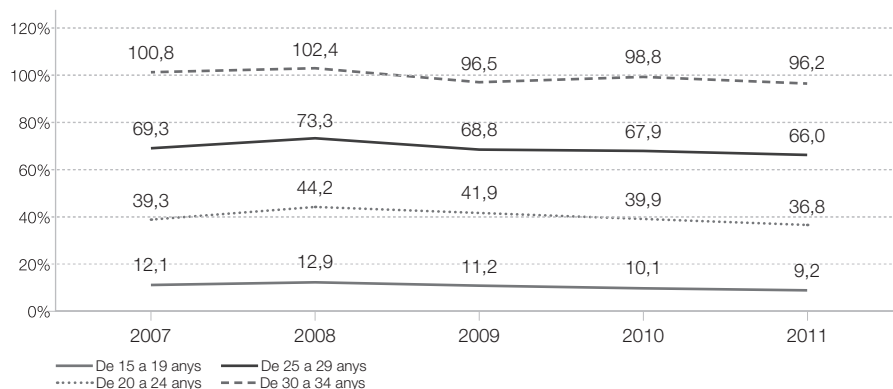

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Idescat

El retard en tenir el primer fill/filla ha vingut acompanyat d'un descens de la fecunditat. L'inici de la crisi coincideix milimètricament amb un canvi de tendència en les taxes de fecunditat. Aquest canvi s'ha produït en tots els grups d'edat de les dones joves.

16 Segons l'*Encuesta de Fecundidad y Valores*, a l'Estat espanyol el 9,2% de les dones nascudes abans de 1956 no varen tenir fills/filles nascuts vius. Entre les nascudes entre 1956 i 1960 eren un 11,2%. Entre les nascudes entre 1961 i 1965, un 12,2%. Un 15,4% de les dones nascudes entre 1966 i 1970 (que tenien entre 35 i 39 anys en el moment de l'enquesta) no havien tingut fills/filles (Delgado, 2007: 93). A alguns països del centre d'Europa, com Alemanya, prop d'una de cada quatre dones que té entre 40 i 50 anys no ha tingut fills propis.

GRÀFIC 6.40. Taxa de fecunditat per grups d'edat. Dones de 15 a 34 anys. Catalunya, 2007-2011. %

Font: Idescat

Un aspecte addicional que mereix atenció és l'increment extraordinari dels naixements fora del matrimoni (taula 6.38). En termes comparatius, Catalunya i l'Estat espanyol formen part d'un grup de països en què l'increment d'aquesta tendència ha estat més notable. Malgrat que encara estiguem lluny de països com Estònia o Suècia, en què més de la meitat de dones tenen els fills fora del matrimoni, en els últims anys s'adverteix una tendència a la convergència, que situa Catalunya molt a prop de la mitjana europea (que encarnen països com Bèlgica, Holanda, la República Txeca o Àustria).

Els resultats avalen la idea que les persones joves catalanes estan protagonitzant canvis extraordinaris en les pautes de formació de noves famílies. Les lògiques heretades estan sent revisades per la nova generació, que cada vegada opta més sovint (i en tots els grups socials) per la cohabitació i per tenir fills/filles fora del matrimoni. Tot i així, el matrimoni continua sent una institució que gaudeix del favor de molts joves, si no en primera instància, sí després d'uns anys de convivència. Són també poques les joves de 15 a 34 anys que declaren que no els agradaria tenir descendència.

TAULA 6.38. Proporció de fills/filles nascuts de mare no casada. UE, 1997-2011.
 Percentatge

País	Any		
	1997	2005	2011
Estònia	51,6	58,5	59,7
Eslovènia	32,7	46,7	56,8
Bulgària	30,0	49	56,1
França	:	48,4	55,8
Suècia	54,1	55,4	54,3
Bèlgica	21,0	39,4	50,0
Dinamarca	45,1	45,7	49,0
Gran Bretanya	36,8	42,9	47,3
Holanda	19,2	34,9	45,3
Letònia	34,8	44,6	44,6
Portugal	19,6	30,7	42,8
Hongria	25,0	35,0	42,3
Rep. Txeca	17,8	31,7	41,8
Finlàndia	36,5	40,4	40,9
Àustria	28,8	36,5	40,4
Catalunya ⁽¹⁾	15,5	29,5	37,0
Espanya ⁽¹⁾	13,1	26,6	34,5
Luxemburg	16,8	27,2	34,1
Eslovàquia	15,1	26	34,0
Alemanya	18,0	29,2	33,9
Irlanda	26,8	31,8	33,7
Romania	22,2	28,5	30,0
Lituània	16,5	28,4	30,0
Itàlia	7,0	15,2	23,4
Malta	5,8	20,0	22,7
Polònia	11,0	18,5	21,2
Xipre	1,6	4,4	16,9
Grècia	3,5	5,1	7,4

⁽¹⁾ Les dades de Catalunya i Espanya són de l'Idescat

Font: *Demographic statistics* (Eurostat).

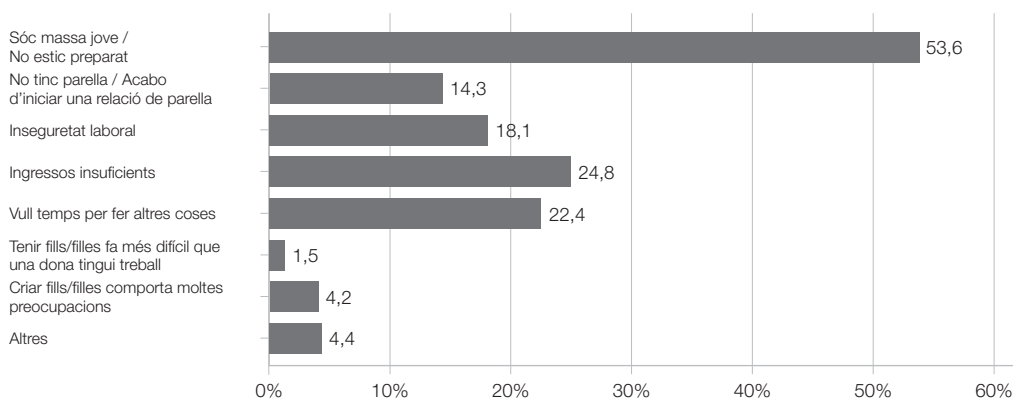
6.6.2. De l'ideal a la realitat

Com hem indicat abans, la immensa majoria de les dones que no tenen descendència manifesten que volen tenir-ne. Un percentatge molt petit (9,6%) manifesta que no vol tenir-ne. Igualment, només una minoria dels homes no en volen tenir (9,9%). Les dades demogràfiques indiquen que el percentatge de dones que no tenen fills/filles entre els 40 i 44 anys

és el 18,7% (Idescat: Enquesta Demogràfica de 2007). Això suggereix que un segment de dones no en tindran, tot i desitjar tenir-ne.

El principal motiu que al·leguen els joves per no tenir descendència es relaciona amb el seu grau de maduresa¹⁷: no ha arribat el moment de tenir-ne en el seu procés de transició a la vida adulta. Poc més de la meitat d'aquestes persones declara que és massa jove o no està preparat/ada; un 14,3% diu que no té parella o que acaba d'iniciar una relació sentimental; un 22,4% indica que vol tenir temps per fer altres coses; i un 4,2% manifesta que criar fills/filles comporta moltes preocupacions. És a dir, un 58,6% de joves indica només aquest tipus de raons. Un altre bloc de joves indica motius econòmics i laborals per no tenir-ne: un 18,1% assenyala inseguretat laboral, un 24,8% ingressos insuficients, i un 1,5% manifesta que tenir criatures fa més difícil per a una dona tenir feina. Un 18,2% de joves assenyala només aquest tipus de raons. Finalment, un 18,8% indica motius mixtos (un de cada tipus), i un 4,4% menciona algun altre motiu.

GRÀFIC 6.41. Motius per no tenir fills actualment/filles. Joves de 15 a 34 anys sense fills/filles. Catalunya, 2012. Percentatge*

* Els percentatges no sumen 100 ja que la pregunta és multiresposta

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

L'edat és, per tant, un factor molt important de configuració de motius (gràfic 6.39). Abans dels 25 anys, predominen arguments relacionats amb la situació del jove en el cicle vital. A partir dels 25, el pes de l'argumentació es desplaça a la inseguretat laboral i a la precarietat econòmica. És destacable que en el grup d'edat avançada (30-34 anys) aparegui un segment important (més d'un terç) que indiqui que tenir fills/filles és incompatible amb altres interessos i que comporta massa preocupacions.

17 L'enquestador els dóna l'oportunitat d'assenyalar un màxim de dos motius.

TAULA 6.39. Motius per no tenir fills/filles actualment segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys sense fills/filles. Catalunya, 2012. Percentatge*

Variable	Categoria	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys
No ha arribat el moment en el cicle vital	Sóc massa jove / No estic preparat	91,7	70,2	24,6	10,3
	No tinc parella / Acabo d'iniciar una relació de parella	5,2	11,0	20,6	24,7
Altres interessos incompatibles	Vull temps per fer altres coses	22,8	24,1	14,4	29,5
	Tenir fills/filles comporta moltes preocupacions	5,0	1,7	4,0	6,8
Motius econòmics i laborals	Inseguretat laboral	3,8	15,7	30,3	26,6
	Ingressos insuficients	11,5	24,0	38,9	27,4
	Tenir fills/filla fa més difícil que una dona tingui treball	0,0	0,2	3,6	3,2
Altres		0,9	1,9	5,4	11,8

* Els percentatges no sumen 100 ja que la pregunta és multiresposta

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

A la taula següent ens circumscriuim a les persones joves que viuen en parella i que no tenen descendència. Com es pot comprovar fàcilment, el percentatge de les que indiquen que no ha arribat el seu moment en el cicle vital és baix. La majoria de joves que viuen en parella entenen que han arribat a un estadi de les seves vides en què està previst normativament que tinguin criatures; en canvi, bona part de les respostes fan referència a dificultats econòmiques i laborals, sobretot entre els homes.

En una proporció molt ampla de la població jove sense fills/filles hi ha la percepció que tenir-ne un requereix una seguretat econòmica i laboral que actualment no es té. La situació de crisi econòmica que travessa Catalunya en aquest moment pot ser responsable en gran part d'aquestes actituds cap a la fecunditat i ajuda a explicar la inversió de les tendències descrites en l'apartat anterior.

TAULA 6.40. Motius per no tenir fills actualment segons sexe. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella i no tenen fills/filles. Catalunya, 2012. Percentatge*

Variable	Categoria	Sexe	
		Dones	Homes
No ha arribat el moment en el cicle vital	Sóc massa jove / No estic preparat	25,9	22,7
	Acabo d'iniciar una relació en parella	0,4	2,4
Altres interessos incompatibles	Vull temps per fer altres coses	32,1	31,3
	Tenir fills/filles comporta moltes preocupacions	8,0	9,0
Motius econòmics i laborals	Inseguretat laboral	24,6	32,2
	Ingressos insuficients	26,8	38,4
	Tenir fills fa més difícil que una dona tingui treball	6,2	3,3
Altres		11,1	7,6

* Els percentatges no sumen 100 ja que la pregunta és multiresposta

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

L'EJC12 no ens proporciona detalls sobre el nombre ideal de fills/filles a què aspiren les joves que volen tenir-ne, per tant no podem calibrar si les dones que ja en tenen voldrien tenir-ne més. Aquesta informació sí que apareix a l'EJC07 (taula 6.41): un 51,8% de les dones de 15 a 34 anys vol tenir dos fills/filles; un 20,8% en vol tres; un 15% més de tres; i només un 9% en vol un. Les dades de l'EJC07 indiquen que hi ha una certa discrepància entre les criatures que les joves volen tenir i les que tenen: algunes dones tenen tota una trajectòria per endavant per tenir fills/filles, però és de destacar que, en el grup de dones de 30 a 34 anys, només un 23% en tenen dos, i només un 4,5% en tenen tres o més. Un 81% de les dones d'aquesta edat tenen, en el moment de l'entrevista, menys fills/filles que els que els agradaria tenir. El quocient entre els fills/filles que a les dones els agradaria tenir (segons el propi testimoni) i els que tenen ja és de 0,39¹⁸.

Un percentatge considerable de dones d'aquestes edats que no tenen les criatures que desitjarien diuen que en pessen tenir més (79,3%); un 3,6% diuen que no ho saben, o no contesten; i un 17,2% pessen que no en tindran més i, per tant, que no satisfaran les seves aspiracions de fecunditat.

18 Només es consideren aquí les dones que desitgen tenir fills/filles.

TAULA 6.41. Opinió sobre si es tindran més fills/filles segons si es té el nombre de fills/filles que es voldria tenir. Dones de 30 a 34 anys. Catalunya, 2007. Percentatge

Opinió sobre si tindran més fills/filles	Nombre de fills/filles que li agradaria tenir	
	Té menys fills/filles que els que li agradaria tenir	Té els fills/filles que li agradaria tenir o més
No pensa tenir més fills/filles	17,0	96,0
Pensa tenir més fills/filles	79,0	3,6
No ho sap/no contesta	3,6	0,7
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 (Direcció General de Joventut)

Entre les dones de 30 a 34 anys que tenen menys criatures de les que desitgen hi estan clarament sobrerrepresentades les dones amb estudis universitaris. El 89,4% diuen que no han tingut tants fills/filles com els agradaria tenir, tot i que la majoria (4 de cada 5) creu que tindran més fills/filles. Els estudis i els processos d'inserció en el mercat de treball d'aquestes dones passen sovint per l'ajornament del projecte familiar.

TAULA 6.42. Tenir el nombre de fills/filles desitjats segons nivell d'estudis. Dones de 30 a 34 anys. Catalunya, 2007. Percentatge

Té els fills/filles que desitja	Nivell d'estudis		
	Obligatori o inferiors	Secundaris postobligatoris	Superiors
Sí	32	18	11
No	68	82	89
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 (Direcció General de Joventut)

6.6.3. Maternitat i participació laboral

A la taula 6.40 hem vist que un percentatge petit de dones joves que viuen en parella (6,2%) es mostren reticents a tenir fills perquè l'arribada dels fills pot dificultar la seva trajectòria laboral. La literatura anglosaxona s'ha referit a estratègies de renúncia (o *scaling back*) que adopten les parelles de doble ingrés per afrontar la cura dels fills. Algunes evidències apunten que pot ser una estratègia, però la majoria de les famílies ho viuen com una necessitat. Així, Marí-Klose *et al.* (2010) han detectat que, a l'Estat espanyol, prop d'una quarta part de les dones que avui tenen fills menors de 10 anys han deixat de treballar, estudiar o fer alguna activitat de formació des que va néixer el seu fill. Aquest abandonament és bastant més probable si les dones tenen estudis inferiors i les seves condicions laborals eren precàries.

L'EJC12, en centrar-se en el col·lectiu jove, no permet fer una anàlisi de totes les dones que tenen fills, ja que moltes dones que no han tingut fills durant l'etapa estudiada (16-34 anys) no descarten tenir-los més endavant. Això afecta fonamentalment les dones amb estudis superiors, menys proclius a abandonar el mercat de treball després de tenir fills. Dit d'una altra manera, tenim una mostra seleccionada, formada per les dones que han tingut fills en edats en què moltes dones encara no els han tingut. Però, d'altra banda, la possibilitat que ens ofereix l'EJC12 de seguir de manera longitudinal la situació laboral de les dones que han tingut el primer fill ens permet fer una anàlisi descriptiva de la seva trajectòria laboral i així oferir algunes claus per entendre què comporta tenir fills en aquestes edats.

La taula 6.43 ofereix una descripció de la situació laboral de les dones un any abans de tenir el primer fill/filla. El percentatge de dones que treballen (66,2%) és sensiblement més baix que el d'altres dones que tenen parella però no han tingut fills (82,4%). Aquest percentatge disminueix (encara que de forma insignificant) sis mesos abans que tinguin el fill, és a dir, en el curs de l'embaràs. Un any després de tenir el primer fill, el percentatge de dones que treballen ha disminuït al 61,6%¹⁹. És a dir, la xifra de dones que han deixat de treballar ha disminuït 4,6 punts percentuals (o el 7% de les que treballaven). Més notable és la disminució de les que abandonen activitats formatives: mentre que un any abans de tenir el fill el 15,8% estudiaven, 6 mesos abans ho fa el 10,0% i un any després del naixement, el 4,9%. En aquest procés augmenten notablement les dones inactives i que no estudien: un any abans del naixement constitueixen el 15,0%; durant la gestació, el 20,7%; i un any després del naixement, el 27%. Els resultats suggereixen que l'efecte de la maternitat sobre la trajectòria laboral és especialment intens entre les dones que estudiaven, tot i que és impossible determinar si la maternitat interromp els seus estudis o aprofiten el final dels estudis per tenir el fill.

TAULA 6.43. Situació d'activitat segons el moment respecte al naixement del primer fill/filles. Dones de 15 a 34 anys amb fills/filles. Catalunya, 2012. Percentatge

Activitat principal	Moment respecte al primer naixement		
	1 any abans	6 mesos abans	1 any després
Estudiant	15,8	10,2	4,9
Ocupada	66,2	65,3	61,6
Aturada	3,0	3,8	6,5
Inactiva	15,0	20,7	27,0
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Les xifres de dones ocupades augmenten molt lentament després de donar a llum. Tres anys després del naixement del primer fill (quan aquest probablement ja fa a educació pre-

¹⁹ Hem calculat també la situació laboral de la dona dos anys abans de tenir el fill, per comprovar si l'anticipació de tenir un fill provoca l'abandonament del treball. Les dades no suggereixen que es produeixi cap canvi entre les taxes d'ocupació dos anys abans del naixement i un any abans.

escolar) un 63,9% de les dones treballen. És probable que algunes d'aquestes dones hagin tingut un segon fill/filla, circumstància que els pot dificultar la reintegració en el mercat laboral. El baix nombre de casos en la submostra no ens permet extreure'n conclusions.

La taula següent ens presenta els fluxos entre la situació un any abans del naixement i un any després. Les xifres confirmen la importància del flux entre estudis i inactivitat, tot i que les dades s'han de prendre amb molta cautela pel baix nombre de casos amb què treballem (301).

TAULA 6.44. Situació d'activitat després del primer naixement segons situació d'activitat prèvia. Dones de 15 a 34 anys amb fills/filles. Catalunya, 2012

1 any abans	1 any després				Total
	Estudiant	Ocupada	Aturada	Inactiva	
Estudiant	29,2	25,0	0,0	45,8	100
Ocupada	0,5	83,5	6,0	10,0	100
Aturada	0,0	11,1	88,9	0,0	100
Inactiva	0,0	13,3	0,0	86,7	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

En contrast amb aquestes trajectòries, les dels homes no semblen pertorbades per l'arribada d'una criatura. La immensa majoria d'homes treballen abans de tenir el primer fill/filla i continuen fent-ho un any després (en contraposició al que passa amb les dones, hi ha un lleuger increment en les taxes d'ocupació). La proporció d'estudiants disminueix, però el punt de partida ja era una proporció bastant inferior a la de dones que estudiaven.

TAULA 6.45. Situació d'activitat segons el moment respecte al naixement del primer fill. Homes de 15 a 34 anys amb fills/filles. Catalunya, 2012. Percentatge

Activitat principal	Moment respecte al primer naixement		
	1 any abans	6 mesos abans	1 any després
Estudiant	9,6	4,2	3,1
Ocupat	87,8	93,3	91,5
Aturat	2,4	2,2	5,4
Inactiu	0,3	0,3	0,0
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

L'arribada de criatures reforça la separació tradicional d'activitats. Al voltant d'un 15% de les dones que estaven ocupades o que s'estaven formant passen a estar aturades o inactives. Per contra, s'incrementa la proporció d'homes que passen a treballar. Tot i així, cal remarcar que els fluxos són escassos. Les xifres d'abandonament de la feina remunerada

per part de les dones són inferiors a les detectades en altres estudis²⁰ (Iglesias de Ussel *et al.* 2009; i de la Rica i Ferrero, 2003). Potser entre les noves generacions ha arrelat una voluntat ferma de mantenir-se al mercat de treball, facilitada per noves oportunitats de conciliar la vida familiar i la laboral. Però també és possible que, en la situació de crisi que estem experimentant, l'opció de renunciar a una feina remunerada per dedicar-se a la cura hagi perdut atractiu davant de les dificultats de retorn al mercat de treball.

6.6.4. Noves paternitats

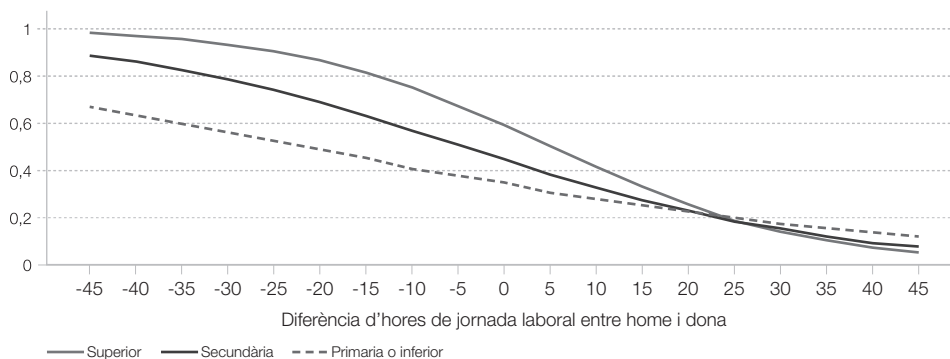
En els darrers anys, diversos treballs han constatat que, si bé les dones continuen assumint majoritàriament bona part de la càrrega domèstica, en un nombre creixent de llars l'organització de certes responsabilitats és equitativa o quasi equitativa. En aquest sentit, la implicació del pare sembla significativament més gran a l'hora de tenir cura de les criatures que no pas en altres facetes de la producció domèstica (Brullet i Roca, 2008; Iglesias de Ussel *et al.*, 2009; i Marí-Klose *et al.*, 2010). Alguns treballs s'aventuren a destacar l'aparició d'homes plenament coresponsabilitzats amb les seves parelles en la cura dels fills/filles. En aquesta línia, Inés Alberdi i Pilar Escario (2007) descriuen tres nous perfils d'homes compromesos amb la cura dels fills/filles: 1) el pare intens, dedicat a fer-se càrrec del fill/filla, al qual cuida igual o millor que la mare, 2) el pare irresponsable, que vol compartir equitativament amb la mare l'atenció i les responsabilitats en relació amb el fill/filla, i 3) el pare adaptatiu o complementari, que rebutja el model tradicional i des de l'exterior dóna suport a la mare en allò que demana, però creu que els homes no poden reemplaçar el paper preeminent de la mare en relació amb els fills/filles.

Com hem vist anteriorment, l'anàlisi de les dades de l'EJC12 confirma l'evidència que la implicació dels pares en la cura dels infants és superior a la dedicació a altres tasques domèstiques. El 38% de les dones amb fills/filles diuen que les seves parelles en són coresponsables (hi dediquen el mateix temps o més). El 42,9% dels homes se'n senten coresponsables (declaren que hi dediquen el mateix temps o més).

Quan analitzem els determinants de la coresponsabilització apareix una curiosa interacció entre estudis dels homes i la implicació relativa dels dos membres de la parella en activitats remunerades. La probabilitat que hi hagi la coresponsabilització és bastant elevada en parelles en què la jornada laboral de les dones és més llarga que la dels homes, sobretot quan aquests últims tenen estudis superiors. En aquest cas, la immensa majoria dels homes estan plenament implicats en la cura dels infants. Les diferències que s'observen en la implicació dels homes s'escurcen quan les seves jornades laborals (en comparació a la de les seves parelles) augmenten. Quan els homes dediquen moltes més hores a les activitats remunerades que les seves parelles, la probabilitat que hi hagi la coresponsabilització és molt baixa.

20 Tot i que els estudis no són estrictament comparables per la franja d'edat amb què treballem a l'EJC12

GRÀFIC 6.42. Probabilitat de coresponsabilització de l'home en la cura de fills/filles segons la diferència d'hores de jornada laboral entre els membres de la parella, per nivell d'estudis de l'home. Joves de 15 a 34 anys amb fills/filles. Catalunya, 2012

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La coresponsabilització és, per tant, un fenomen poc habitual en llars que s'organitzen en funció de patrons tradicionals de divisió sexual del treball. Quan els homes dediquen més hores que les dones a activitats remunerades, la probabilitat que es produeixi disminueix ràpidament, amb independència del perfil socioeconòmic de les llars. La implicació equitativa està encara restringida a llars en què homes i dones treballen a temps complet o bé en què les mares tenen jornades més llargues que els homes.

6.6.5. L'escola bressol

En els darrers anys, els serveis de cura formal estan tenint un protagonisme creixent en la provisió d'atenció a la primera infància. Segons dades d'Idescat, la taxa neta d'escolarització dels alumnes de 2 anys a Catalunya ha augmentat de manera constant al llarg de les dues darreres dècades. Mentre que al curs 1993-94 se situava en el 39,2%, al curs 2010-11 havia arribat al 54,3%. Aquestes xifres, proporcionades pel Departament d'Ensenyament registren els infants matriculats en centres autoritzats. Alguns especialistes creuen que l'oferta real se situa per damunt d'aquestes xifres (Balaguer *et al.*, 2008 i Mari-Klose *et al.*, 2010).

L'EJC12 apunta també en aquesta direcció: el 40,5% de joves que tenen un fill de 2 o menys anys el porten a l'escola bressol. Segons aquestes dades, el 35% dels que tenen fills d'1 any o menys i el 59,4% dels que tenen un fill de 2 anys l'hi porten.

Les dades ens indiquen clarament que l'escola bressol està sent utilitzada de manera desigual per diferents grups. Les famílies més propenses a portar els infants a l'escola bressol tenen estudis superiors, ingressos elevats, afiliacions polítiques de centre i esquerra i baix nivell de religiositat. Però no són necessàriament famílies en què treballen tots dos membres de la llar. El següent model de regressió logística permet estimar probabilitats de portar els infants a l'escola bressol. Els resultats indiquen que, a igualtat d'altres efectes (és

a dir, depurat l'efecte atribuïble a altres característiques de la llar) la probabilitat més elevada de portar els fills/illes a una escola bressol és la de famílies en què l'home no treballa i la dona sí (en comparació amb una família de perfil tradicional, en què l'home treballa i la dona no)

TAULA 6.46. Anàlisi de regressió logística sobre la variable: Dur els fills/illes de 2 o menys anys a l'escola bressol. Joves de 15 a 34 anys que viuen amb la parella i els fills. Catalunya, 2012

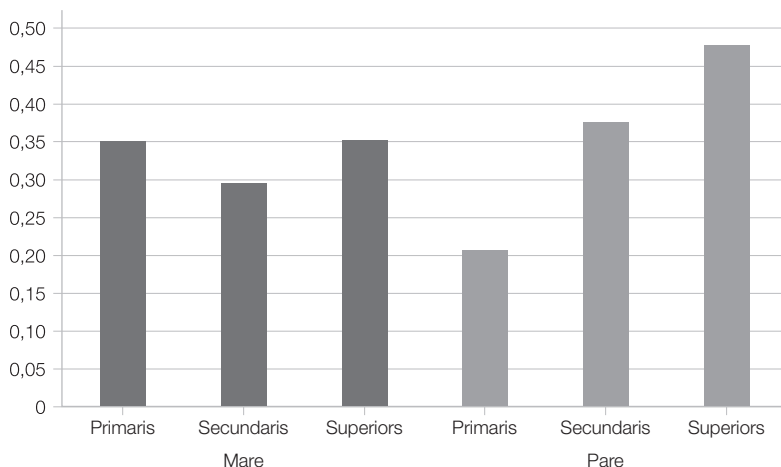
Variables independents	Raó de probabilitats		
	Model 1	Model 2	Model 3
Situació laboral membres de la parella (ref: home treballa - dona no treballa)			
Home no treballa - Dona treballa	8,884***	21,001***	22,180***
Ambdós treballen	3,551**	1,555	1,365
Cap no treballa	1,958	10,286*	26,525**
Nivell d'estudis dona (ref: primaris)			
Secundaris	0,605	0,655	0,764
Universitaris	1,960	0,970	0,994
Nivell d'estudis home (ref: primaris)			
Secundaris	2,178†	2,109	2,316†
Universitaris	3,971**	3,333**	3,547**
Nombre de fills/illes (ref: un fill/filla)			
2 fills/illes	6,494***	6,695***	9,217***
3 o més fills/illes	2,995	4,803	4,648
Estat del fill/filla més jove	2,630***	3,280***	3,732***
Nivell ingressos llar (ref: 1r quartil)			
2n quartil		9,465*	7,351*
3r quartil		16,026**	12,647**
4t quartil		65,125***	53,075***
Religiositat			
Assisteixo a actes religiosos sovint o molt sovint			0,083*
<i>Nagelkerke R2</i>	0,34	0,43	0,46
<i>Nombre de casos</i>	236	236	236

Nivell de significació: †del 10%; * del 5%; ** del 1%; *** del 1 %

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Un segon fet destacable és què el nivell educatiu del pare és més determinant que el de la mare. Mentre que, quan controlem altres factors, el nivell educatiu de la mare no és decisiu, sí que ho és el del pare: quan té estudis superiors, la probabilitat que la família porti el fill a escola bressol s'incrementa de manera substancial.

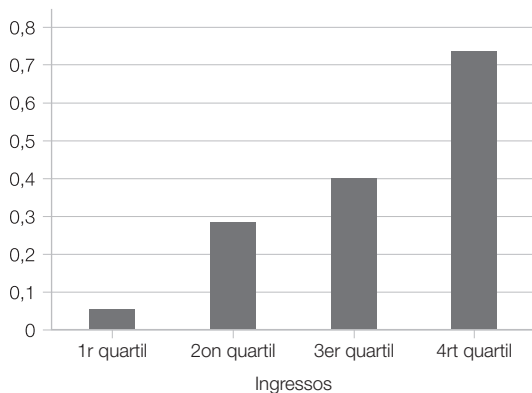
GRÀFIC 6.43. Probabilitat de dur els fills/filles de 2 o menys anys a l'escola bressol segons nivell d'estudis dels progenitors, per sexe. Joves de 15 a 34 anys que viuen amb la parella i els fills/filles. Catalunya, 2012

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El tercer aspecte a destacar és que els ingressos de les famílies semblen determinants. A igualtat d'altres condicions, la probabilitat que una família d'ingressos elevats porti el fill a l'escola bressol és molt més elevada que la d'una família d'ingressos baixos. Altrament dit, amb independència del grau de disponibilitat dels progenitors per tenir-ne cura, les famílies en situació econòmica més precària tendeixen a recórrer menys a l'atenció formal en l'etapa de 0 a 2 anys.

GRÀFIC 6.44. Probabilitat de dur els fills/filles de 2 o menys anys a l'escola bressol segons nivell d'ingressos. Joves de 15 a 34 anys que viuen amb la parella i els fills/filles. Catalunya, 2012

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Una explicació possible és que algunes famílies menys afavorides poden comptar amb ajuda externa a la unitat familiar (parents, veïns, amics), que fa menys necessari el recurs de l'atenció formal. El fet que a les seves xarxes informals pugui haver-hi més dones inactives que poden exercir de cuidadores (per exemple, àvies) podria explicar en part la menor propensió a escolaritzar els fills. Les dades no ens permeten posar a prova aquesta hipòtesi. Tot i això, altres estudis que han pogut explorar aquests factors i controlar-ne els efectes estadístics apunten la possibilitat que els serveis d'atenció a la primera infància són inaccessibles a força famílies amb baixos nivells d'ingressos (Marí-Klose *et al.*, 2010 i OCDE, 2007). Tot i que escapa a l'objectiu d'aquest estudi, cal subratllar la necessitat d'analitzar amb profunditat si els criteris d'assignació de places i d'administració d'ajuts estan relegant les necessitats de famílies amb menys recursos davant les demandes d'altres grups socioeconòmics amb necessitats lligades a les pressions de la conciliació de la vida laboral i familiar.

Un últim aspecte a ressenyar és la influència de factors culturals i actitudinals. Com assenyalàvem abans, els entrevistats que es defineixen ideològicament com de centre i d'esquerra són més propensos a portar els seus fills de 0 a 2 anys a escola bressol (46,4% i 45,9%, respectivament). Quan l'entrevistat es defineix de dretes, el percentatge és sensiblement més baix (16,7%), tot i que el baix nombre de casos impedeix mantenir la significació estadística quan la variable s'introdueix en un model multivariant en què es controlen altres factors. El factor religió també sembla jugar-hi un paper significatiu: els joves més religiosos (que assisteixen a cerimònies religioses força sovint o sovint) són bastant menys proclius a portar els fills a l'escola bressol. Les anàlisis estadístiques permeten detectar un substrat cultural aparentment irreductible a les diferències socioeconòmiques, que seria responsable d'una part de la variació en els comportaments.

6.7. Conclusions

Sovint se'ns ha presentat la transició a la vida adulta com un procés que s'inicia quan les persones joves es desenganxen de les seves dependències familiars i conclou quan formen les seves pròpies famílies. Fer-se adult significa, en aquest tipus d'anàlisi, avançar en el camí de l'emancipació. El resultat d'aquests enfocaments ha estat presentar la joventut com una etapa de transició, en què es van assolint fites en un itinerari que aboca irremissiblement a la vida adulta. La conseqüència no volguda d'aquestes premisses analítiques ha estat problematitzar els itineraris de les persones joves que no fan els trànsits previstos o que els fan, però a deshora o seguint seqüències inesperades.

En el nostre treball hem preferit atorgar protagonisme als àmbits familiar en què es desenvolupa la vida dels joves. Sense deixar de reconèixer l'existència d'itineraris que porten d'uns àmbits (la llar parental) a altres en un camí habitualment sense tornada, hem intentat evitar pressuposar que les experiències en cada etapa vénen marcades per la trajectòria prèvia i la que tenen per endavant. Les experiències i les relacions que s'estableixen a cada àmbit tenen una entitat pròpia, que mereix atenció per si mateixa. L'emancipació no és un assumpte menor en aquest capítol. Però, tot i reconèixer-ne la importància, no és una qüestió central que articuli al seu voltant el relat que proposem. La vida familiar dels

joves adquireix diferents expressions, en funció de factors tant o més importants que la seva trajectòria personal.

Com s'ha apuntat sovint, la vida de les persones joves a Catalunya ve marcada per les circumstàncies sociolaborals i de l'habitatge, que actuen com a fre que impedeix la satisfacció d'aspiracions a la independència residencial. En aquest context, la família d'origen adquireix un protagonisme no buscat, en acollir els joves fins que l'emancipació es fa possible. La problematització d'aquesta realitat ha portat que moltes anàlisis es concentrin en les dificultats dels i les joves de sortir de la llar familiar, les situacions de dependència que generen, els sentiments d'apatia i de frustració que alimenten. Les dades no corroboren la idea que ens trobem davant d'una generació passiva i resignada, que ha trobat a casa dels progenitors un refugi davant les inclemències de l'exterior, a l'espera que desapareguin. La llar parental acull joves aturats, i també alguns (molt pocs) que es troben en una situació d'inactivitat i que no estudien. Però la immensa majoria de joves que viuen amb els progenitors estudien o treballen. Les situacions d'atur i d'inactivitat es conceben habitualment com a transitòries i, en molts casos, es combinen amb alguna modalitat d'estudis o de treball esporàdic. Els ingressos de les persones joves poden esdevenir una part substancial dels recursos totals disponibles a la llar, i poden resultar crítics en situacions d'adversitat. La majoria dels i les joves catalans que viuen a la llar d'origen expressen aspiracions d'emancipar-se, però de manera madura i responsable, sense precipitació.

En aquest sentit, un altre fet acreditat en aquest estudi és que els processos de transició residencial no són lineals. Com hem vist a l'apartat 3, els joves segueixen itineraris bastant diversificats, en el curs dels quals poden travessar diferents estats de convivència. Alguns romanen a casa dels progenitors durant tota l'etapa que els porta dels 15 als 30 anys, però la gran majoria té experiències de convivència fora de la llar parental, organitzades en diferents seqüències, a vegades reversibles. Aquestes experiències vénen marcades per variables sociodemogràfiques, per l'edat de finalització dels estudis i d'incorporació al mercat de treball, però també pels seus valors socials. Al llarg d'aquests processos s'enfronten a disjuntives davant les quals han de prendre decisions que impliquen compromisos i inversions econòmiques i sentimentals. Dues d'aquestes decisions són especialment rellevants: la compra (o no) d'habitatge, i l'opció pel matrimoni (o la cohabitació). Pel que fa a l'habitatge, hem acreditat la importància que la compra de l'habitatge ha jugat en els processos d'estabilització de les relacions de parella. La decisió de comprar l'habitatge és una decisió responsable lligada a la formació d'una nova família. També ho és la decisió de casar-se. Una proporció creixent de catalans (ara ja majoritària) inicia la convivència en parella en règim de cohabitació. Però les dades suggereixen que la cohabitació és, per a molts d'aquests joves, una modalitat de convivència "a prova", que no exclou la celebració posterior d'un matrimoni. Les dades disponibles no ens han permès aprofundir sobre altres seqüències que apareixen en la vida d'un nombre creixent de joves, com la ruptura de les relacions de convivència en parella (ja sigui com a resultat d'un divorci o simplement per la dissolució d'una relació de cohabitació). Però ens conviden a no perdre de vista aquests fenòmens en el futur.

Tradicionalment, els especialistes en anàlisi de la joventut han ignorat bona part dels processos que tenen lloc després de l'emancipació, descuidant moltes de les dinàmiques

familiars que es produeixen a les llars on viu prop de la meitat dels joves que són objecte d'aquest estudi. En aquest sentit, la vida en parella i la vida amb fills/filles habitualment no han merescut l'atenció que mereixen per part de la sociologia de la joventut.

La vida en parella ha experimentat canvis notables en les darreres dècades. Aquests canvis han començat a les llars més joves. La immensa majoria de parelles joves han entrat en una nova etapa, en què la participació laboral de la dona es dona per descomptat i la demanda de coresponsabilització en la distribució de responsabilitats domèstiques és creixent. Això no vol dir que no persisteixin importants desigualtats en les llars. Com hem vist en l'apartat 4, les dones segueixen assumint una part desproporcionada de les responsabilitats. Tot i així, és destacable l'aparició amb força de noves formes de masculinitat. Dins d'aquests perfils trobem molts homes que col·laboren significativament en les tasques domèstiques (sobretot en algunes), però sense arribar a la plena coresponsabilització. El fet que, al costat dels processos d'incorporació de la dona al món del treball i d'increment dels seus recursos de negociació, s'hagin estès formes de convivència més fràgils (a prova), pot estar accelerant uns canvis que s'han fet esperar molt de temps.

Un segon element destacable en la nostra anàlisi de la vida després de l'emancipació és l'evidència que tenir fills imposa certes "penalitzacions" a les mares. A més de penalitzacions salarials, hem descrit pautes d'abandonament del mercat de treball i d'activitats formatives de dones que han tingut fills/filles durant la joventut. S'ha de recalcar, però, que hem examinat un grup reduït i fortament seleccionat de dones, en què no figuren les dones que ara no tenen criatures però que n'arribaran a tenir més endavant en el cicle vital.

Per últim, hem analitzat el protagonisme creixent dels serveis d'atenció formal a la primera infància. Les dades examinades ens han permès constatar l'existència d'importantes esclotxes socioeconòmiques en la utilització d'aquests serveis. Aquestes esclotxes obren un horitzó inquietant: aparentment, la població que en principi podria treure més avantatge d'aquests serveis —atesos els beneficis cognitius que procura als infants en aquest tipus de llars, descrits profusament a la literatura especialitzada— té un accés bastant més limitat que els grups més afavorits.

El retrat de la joventut que emergeix s'allunya d'imatges estereotipades, en què s'emfatitza el caràcter dependent de les persones joves, la seva reticència a assumir responsabilitats pròpies de persones adultes i se sobredimensionen aspectes frívols dels seus estils de vida. La immensa majoria de catalans emprenen l'aventura de ser jove sense defugir dificultats per assolir les expectatives normatives associades a aquesta etapa. Els lligams amb la família d'origen i l'expectativa de formar una família pròpia són elements centrals de la seva experiència. En el curs del procés de transició a la vida adulta, els lligams canvien i les expectatives es reajusten però no perden la seva força vertebradora.

Bibliografia

- ALBERDI, I. (1999). *La nueva familia española*, Madrid: Taurus.
- ALBERDI, I. i P. ESCARIO (2007). *Los hombres jóvenes y la paternidad*, Bilbao: Fundació BBVA.
- BALAGUER, I. i ARDERIU, E. (2008). *Calidad de los servicios para la primera infancia y estimación de la demanda*, Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales.
- BECK-GERNSHEIM, E. (2003). *La reinención de la familia. En busca de nuevas formas de convivencia*, Barcelona: Paidós.
- BECK, U. (1986). *Risk Society: Towards a new modernity*. Londres: Sage.
- BECKER, G. (1987). "Economic analysis and human behaviour". A: GREEN, L. i KAGEL, J. (eds.). *Advances in Behavioral Economics*. Norwood, NJ: Ablex Publishing Company, pp. 143-72.
- BECKER G., i LEWIS, H. (1973). "On the interaction between the quantity and quality of children". A: *Journal of Political Economy*, 81, pp. S279-S288.
- BIELBY, D. (1992). "Commitment to Work and Family." A: *Annual Review of Sociology*, 18, pp. 281- 302.
- BITTMAN, M., ENGLAND, P., FOLBRE, N., SAYER, L. i MATHESON, G. (2003). "When does gender trump money? Bargaining and time in household Work". A: *American Journal of Sociology*, 109, pp. 186-214.
- BLAU, F. D. i FERBER, M.A. (1990). "Women's work, women's lives: A comparative perspective", Working Paper No. 3447. Cambridge, M.A: National Bureau of Economic Research.
- BRINES, J. (1994). "Economic dependency, gender, and the division-of-labor at home". A: *American Journal of Sociology*, 100, pp. 652-88.
- BORDIEU, P. (1998). *La distinción. Criterios y bases sociales del gusto*. Madrid: Taurus.
- BRULLET, C. i ROCA, C. (2008). "Tener y cuidar hijos: estrategias, tiempos, redes sociales y políticas de apoyo a la crianza". A: BRULLET, C. i GÓMEZ-GRANELL, C. (coords.). *Ma-lestares: infancia, adolescencia y familias*. Barcelona: Graó, pp. 21-86.
- CARDENAL DE LA NUEZ, M. E. (2006). *El paso a la vida adulta*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.

CASAL, J. (1996). "Modos emergentes de transición a la vida activa en el umbral del siglo XXI: aproximación sucesiva, precariedad y desestructuración". A: *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 75, pp. 295-316.

CHERLIN, A. J. (2004). "The deinstitutionalization of American marriage". A: *Journal of Marriage and Family*, 66, pp. 848 – 861.

CROMPTON, R., BROCKMANN, M. i WIGGINS, R.D. (2003). *A woman's place... employment and family life for men and women. British Social Attitudes: Continuity and Change over Two Decades*. A: THOMSON, K., CURTICE, J. PARK, A., JARVIS, L. i BROMLEY, C. (eds.). *British Social Attitudes Survey Series*. London: Sage Publications.

CRUZ CANTERO, P. i SANTIAGO GORDILLO, P. (1999). *Juventud y entorno familiar*. Madrid: Instituto de la Juventud.

DELGADO, M. (coord.) (2007). *Encuesta de fecundidad, familia y valores 2006*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.

ESPING-ANDERSEN, G. (2009). *The incomplete revolution. Adapting to women's new roles*. Cambridge: Polity Press.

FERREE, M. M. (1991). "The gender division of labor in two-career marriages: Dimensions of variability and change". A: *Journal of Family Issues*, 12, pp. 158-80

GABADINHO, A., RITSCHARD, G., MÜLLER N.S. i STUDER, M. (2011). "Analyzing and visualizing state sequences in R with TraMineR." A: *Journal of Statistical Software*, 40(4), pp. 1-37.

GARRIDO, L. i GIL CALVO, E. (1993). "El concepto de estrategias familiares". A: GARRIDO, L., GIL CALVO, E. (eds.). *Estrategias familiares*. Madrid: Alianza Editorial.

GAVIRIA, S. (2007). *Juventud y familia en Francia y en España*. Madrid: CIS.

GENTILE, A. (2010): "De vuelta al nido en tiempos de crisis. Los boomerang kids españoles". A: *Revista de Estudios de Juventud*, 90, pp. 181-203.

GIL CALVO, E. (2002). "Emancipación tardía y estrategia familiar (el caso de los hijos que ni se casan ni se van de casa)". A: *Revista de Estudios de juventud*, 58, pp. 2-9.

IGLESIAS DE USSEL, J., MARÍ-KLOSE, P., MARÍ-KLOSE, M. i GONZÁLEZ, P. (2009). *Matrimonios y parejas jóvenes. España 2009*. Madrid: Fundación SM.

JIMÉNEZ, B. et al. (2008). *Emancipación precaria. Transiciones juveniles a la vida adulta en España a comienzos del siglo XXI*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.

JURADO, T. (2006). "El creciente dinamismo familiar frente a la inflexibilidad del modelo de vivienda español". A: *Cuadernos Información Económica de la CECA*, núm. 193.

HOLDSWORTH, C. (2000). "Leaving Home In Britain and Spain". A: *European Sociological Review*, 16(2), pp. 201-222.

KIERNAN, K. (1999). "Cohabitation in Western Europe". A: *Population Trends*, Summer, 96, pp. 25-32.

KIERNAN, K. (2001). "The rise of Cohabitation and Childbearing Outside Marriage in Western Europe". A: *International Journal of Law, Policy and the Family*, 15 (1), pp. 1-21.

LAPARRA M. i PÉREZ ERANSUS, B. (coord.) (2012). *Crisi i fractura social a Europa. Causes i efectes a Espanya*. Barcelona: Obra Social "La Caixa".

LEAL, J. (2002). "Segregación social y mercados de vivienda en las grandes ciudades". A: *Revista Española de Sociología*, 2, pp. 59-7.

MARÍ-KLOSE, P. i MARÍ-KLOSE, M. (2006). *Edad del cambio. Jóvenes en los circuitos de solidaridad intergeneracional*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, Siglo XXI.

MARÍ-KLOSE, P., GÓMEZ-GRANELL, C., BRULLET, C. i ESCAPA, S. (2008). *Temps de les famílies: anàlisi sociològica dels usos dels temps fins de les llars catalanes a partir de les dades del Panel de Famílies i Infància*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

MARÍ-KLOSE, P., MARÍ-KLOSE, M., VAQUERA, E. i ARGESSEANU, S. (2010). *Infància i futur. Noves realitats, nous reptes*. Barcelona: Fundació Obra Social La Caixa.

MARTÍNEZ-GRANADO, M., i RUIZ-CASTILLO, J. (2002). "The decisions by Spanish youth: a cross-section study". A: *Journal of Population Economics*, 15, pp. 305-330.

MEIL LANDWERLIN, G. (1999). *La postmodernización de la familia española*. Madrid: Acento.

OCDE (2007). *Babies and Bosses: Reconciling Work and Family life*. París: OCDE.

OCDE (2012). *Online Family Database*. <http://www.oecd.org/els/soc/oecdfamilydatabase.htm>

OPPENHEIMER, V.K. (2003). "Cohabiting and marriage during young men's career development Process". A: *Demography*, 40, pp. 127-149.

PLECK, J. H. (1977). "The work-family role system". A: *Social Problems*, 24, pp. 417-442.

RICA, S. DE LA, i FERRERO, M. D. (2003). "The effect of fertility on labour force participation: The Spanish evidence". A: *Spanish Economic Review* 5 (2), pp. 153-172.

SULLIVAN, O. (2000). "The division of domestic labour: Twenty years of change?". A: *Sociology*, 34, pp. 437-456.

VAN DER KAA, D. J. (2002). "The Idea of a Second Demographic Transition in Industrialized Countries", paper presentat a la *Sixth Welfare Policy Seminar of the National Institute of Population and Social Security*, Tokio, Japó, 29 de gener de 2002.

WALDFOGEL, J. (1998). "Understanding the family gap in pay for women with children", *Journal of Economic Perspectives*, 12(1), 137-156.

WEST, C. i ZIMMERMAN, D. (1987). "Doing gender". A: *Gender and Society*, 1 (2), pp. 125-151.

WILLIS, P. (1990). *Common Culture. Symbolic Work at Play in the Everyday Cultures of the Young*. Buckingham: Open University Press.

ZAMORA, F. (2007). "Formación y disolución de la pareja". A: DELGADO, M. (coord.). *Encuesta de Fecundidad y Valores en la España del siglo XXI*. Madrid: CIS.

7. INGRESSOS I DESPESES

La situació econòmica de les persones joves

Maria Cervini-Plá

7.1. Introducció

En aquest capítol tractarem dels ingressos i de les despeses de les persones joves. L'anàlisi dels ingressos de les persones joves és diferent a l'anàlisi dels ingressos de les persones adultes. En primer lloc, perquè molts i moltes encara no tenen ingressos provinents del treball: una part important continua estudiant i vivint amb la seva família i, a més, l'accés al mercat de treball és molt complicat per als i les joves, circumstància empitjorada per la crisi. Per tant, molts dels ingressos de les persones joves encara provenen de les seves famílies en forma de setmanades, ajudes familiars o, fins i tot, una part dels i les joves no té ingressos propis perquè no en rep cap de forma periòdica. En segon lloc, un altre element que s'ha de tenir en compte en la situació econòmica de les persones joves és que, fins i tot si treballen, moltes encara no s'han emancipat de la llar familiar i, per tant, la situació econòmica de la llar depèn en gran mesura del seu pare i de la seva mare i de la situació econòmica familiar.

Així mateix, un altre element a destacar és que estem analitzant un any amb una crisi econòmica molt forta que afecta les persones joves de manera especial. Per tant, serà interessant veure què ha passat amb els seus ingressos i les seves despeses, ja que segurament el percentatge de joves que reben ingressos del treball hagi caigut, la pobresa hagi augmentat i menys joves hagin pogut pagar el seu habitatge o estalviar.

Intentarem donar llum sobre certs aspectes com: quines fonts d'ingressos tenen els joves i les joves, com canvien amb les característiques de cada jove, quants joves habiten en llars pobres, com perceben les persones joves la seva situació econòmica, com ha canviat la seva situació econòmica des de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 (en què encara no havia començat la crisi) a l'EJC12 (en què s'acumulen uns quants anys consecutius de crisi). D'altra banda, en la part de les despeses o destinacions econòmiques, intentarem respondre qüestions com quin percentatge de joves emancipats i emancipades paga una part o la totalitat de l'habitatge on viu, quants i quantes tenen dificultats per pagar aquest habitatge, quants i quantes han pogut estalviar al 2011, quants i quantes ajuden les seves famílies o quines característiques tenen els joves i les joves que ho han fet.

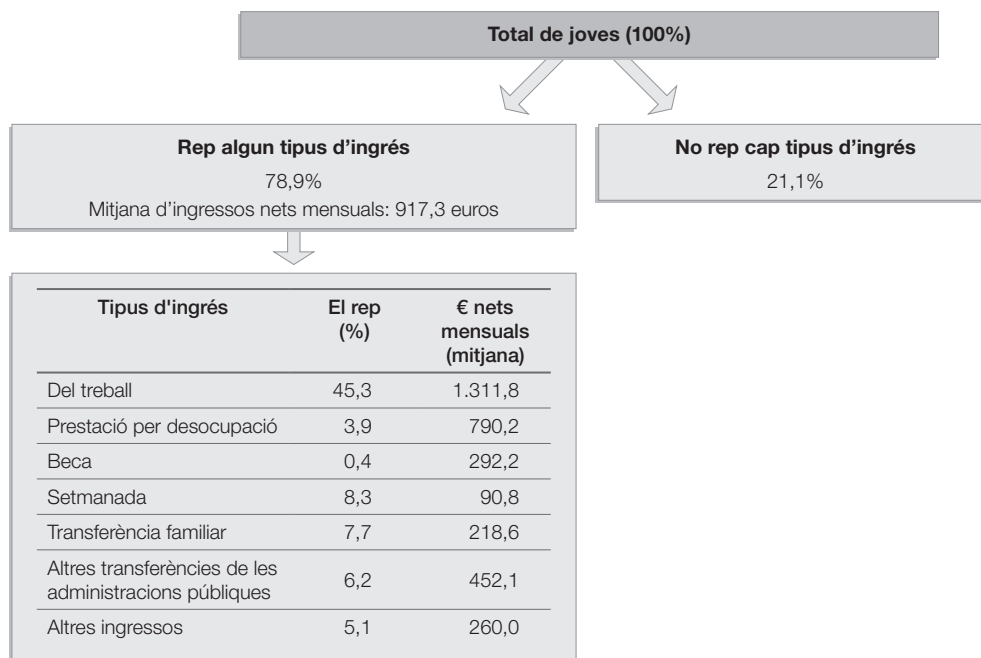
El capítol es divideix en dos grans apartats: ingressos (7.2) i despeses (7.3). En l'apartat d'ingressos analitzarem quatre aspectes: els ingressos totals dels joves i de les joves; els ingressos del treball; la taxa de pobresa; i l'autopercepció dels i les joves de la seva situació econòmica. En l'apartat de despesa ens centrarem en la despesa en habitatge de les persones joves emancipades; la capacitat d'estalvi dels i les joves; i les ajudes que realitzen a les seves famílies d'origen. Així mateix, en la mesura del possible, per a cada apartat compararem l'evolució entre 2007 (anterior EJC) i 2012, per veure com la crisi ha canviat la situació dels joves i de les joves.

7.2. Els ingressos i la pobresa

7.2.1. Els tipus d'ingrés i la quantitat d'ingressos

En aquesta subsecció parlarem del total d'ingressos que reben les persones joves catalanes i de les principals fonts d'aquests ingressos. Les fonts d'ingressos considerades són: el treball (que és la principal font i, per tant, li dedicarem una secció per analitzar-la amb més detall), la prestació per desocupació (en el cas que hagin treballat, estiguin a l'atur i tinguin dret a rebre-la), una beca, la setmanada, les transferències familiars, les transferències de les administracions públiques i altres fonts d'ingressos.

GRÀFIC 7.1. Ingressos. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El gràfic 7.1 mostra el percentatge de joves que reben cada tipus d'ingrés i la mitjana d'aquests ingressos. Els joves i les joves poden percebre ingressos provinents de més d'una font simultàniament, per exemple un ingrés del treball i una transferència familiar. D'altres fonts, però, poden ser incompatibles, com en teoria els ingressos del treball i una prestació per desocupació.

Del total de persones joves catalanes, el 78,9% declaren que reben directament algun tipus d'ingrés, amb una mitjana d'ingressos de 917,3 euros nets mensuals. Com s'ha esmentat anteriorment, algunes de les fonts d'ingressos poden ser simultànies.

Un 45% rep ingressos provinents del treball, amb una mitjana d'ingressos de 1.311,8 euros mensuals. Dediquem més endavant una secció especial a aquest tipus d'ingrés en tant que és la font més important.

Tot i que l'atur és un dels majors problemes a què s'enfronta la joventut catalana, només un 3,9% de les persones joves catalanes rep prestació per desocupació, amb una mitjana de 790,2 euros mensuals. Aquesta baixa cobertura es deu a diverses raons: en primer lloc, per rebre una prestació d'atur cal haver treballat i molts joves desocupats i desocupades estan buscant feina per primera vegada. La segona de les raons és que han treballat de manera informal i, per tant, no tenen dret a la prestació d'atur. En tercer lloc, els i les joves treballen amb contractes temporals curts que no els permeten d'acumular el temps necessari per a poder cobrar aquesta prestació. Finalment, altres són aturats de llarga durada i, encara que han pogut cobrar la prestació d'atur, se'ls pot haver acabat.

Les administracions públiques també col·laboren en els ingressos de les persones joves amb altres transferències. Un 0,4% declara que rep ingressos a través d'algun tipus de beca. De mitjana, aquests joves cobren per aquest concepte 292,2 euros mensuals. També un 6,2% de les persones joves declara que rep altres ingressos de les administracions públiques que, de mitjana, representen 452,1 euros.

Un altre punt a tenir en compte és que, com ja hem comentat, en la joventut és molt freqüent que part dels ingressos vinguin de les famílies. És molt comú que els joves i les joves continuïn rebent ajudes directes de part dels progenitors. Així, un 8,3% de joves declaren que reben setmanada i que és de 90,8 euros mensuals de mitjana. Així mateix, un 7,7% assegura que rep alguna transferència monetària de la família. De mitjana, aquest grup de joves obtenen ajudes de 218,6 euros mensuals.

En darrer lloc, un 5,1% dels i les joves afirma que rep un altre tipus d'ingrés que no es classifica dins la resta de categories. Aquests ingressos constitueixen, de mitjana, 260 euros mensuals.

Tipus d'ingressos segons les característiques de la persona jove

És interessant analitzar si hi ha diferències en aquestes fonts d'ingressos segons l'edat que tingui la persona jove. A la taula 7.1 es presenten les diferents fonts per als diferents trams

d'edat. Per a cada tram tenim una primera columna que ens mostra el percentatge de joves que rep aquesta font d'ingrés i després una segona columna amb la mitjana en euros percebuts a través d'aquesta font. Com ja hem comentat per al cas de totes les persones joves, hi ha tipus d'ingressos que es poden rebre de forma simultània i altres que no. Per tant, la suma de la proporció de joves que reben ingressos de diferents fonts no té per què coincidir amb el percentatge total de joves que rep algun tipus d'ingrés.

TAULA 7.1. Ingressos segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge (rep ingressos) i € (mitjana d'€ nets mensuals)

Tipus d'ingrés	Grup d'edat							
	De 15 a 19 anys		De 20 a 24 anys		De 25 a 29 anys		De 30 a 34 anys	
	%	€	%	€	%	€	%	€
Algun tipus d'ingrés	63,1	185,6	82,4	619,0	85,2	1.121,0	82,7	1.352,1
Ingressos del treball	5,0	570,7	33,6	1.000,7	62,0	1.265,5	69,7	1.494,8
Prestació per desocupació	-	-	1,3	579,4	7,5	814,3	5,7	801,2
Beca	0,6	62,8	1,0	286,5	0,2	663,7	0,1	940,0
Setmanada	23,7	59,6	10,7	141,9	2,3	156,0	0,1	40,0
Transferència familiar	15,6	157,1	10,6	225,3	3,4	187,7	3,2	440,1
Altra transferència de les administracions públiques	1,1	578,3	4,4	391,8	7,4	494,3	10,2	438,0
Altres ingressos	5,4	195,2	6,2	235,2	5,7	266,2	3,5	357,0

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Com es pot observar, hi ha clares diferències segons l'edat, especialment en algunes de les fonts d'ingressos. Una font on trobem grans diferències, com era d'esperar, és la dels ingressos del treball. Mentre que només el 5% dels i les joves de 15 a 19 anys reben ingressos del treball, aquest percentatge augmenta a gairebé el 70% quan analitzem els joves i les joves de 30 a 34 anys. Aquests joves ja es troben en edat adulta i d'haver finalitzat els estudis i, per tant, d'haver entrat al mercat de treball. No obstant això, encara existeix un 30% de joves que manifesta no posseir cap ingrés del treball en aquest tram. La mitjana d'ingressos del treball també augmenta de 570,7 euros mensuals a 1.494,8 euros si comparem les persones joves més joves amb les més grans.

El mateix passa amb el percentatge de joves que reben prestacions per atur: tendeix a augmentar amb l'edat. Així, mentre que al grup més jove no trobem cap jove que rebi aquesta prestació, al tram de 30 a 34 anys trobem que un 5,7% de joves reben prestació d'atur (7,5% entre els de 25 a 29 anys). Evidentment, és perquè més joves d'aquesta edat ja han participat del mercat de treball. La mitjana percebuda per a aquells que reben prestació també és major, puja fins a 801,2 euros mensuals.

D'altra banda, hi ha altres fonts d'ingressos que disminueixen a mesura que augmenta l'edat, tal com són les beques, les setmanades i les transferències familiars, pel fet que es tracta d'ingressos més típics d'edats més primerenques. El percentatge de joves que

tenen ingressos per una beca baixa del 0,6% al 0,1%; la setmanada baixa del 23,7% al 0,1%; i les transferències familiars baixen del 15,6% al 3,2%.

Observem, doncs, que a mesura que ens movem a edats més altes es guanya una mica més d'independència econòmica respecte a la família d'origen i una proporció més gran dels ingressos provenen de fonts pròpies relacionades amb el mercat de treball o l'Estat. No obstant això, ateses les altes taxes d'atur, la tardana emancipació i el percentatge encara alt de joves de 30 a 34 anys que declaren que no reben cap tipus d'ingrés, podem concloure que en aquesta edat bona part de les persones joves són lluny de la independència econòmica esperada.

A la taula 7.2 analitzem les diferents fonts d'ingressos segons si la persona jove està emancipada o no. Igual que en la taula anterior, en la primera columna es presenta el percentatge de joves que reben cada font d'ingressos i a la segona columna la mitjana d'ingressos. Òbviament, el fet de tenir ingressos i que siguin alts està molt relacionat amb el procés d'emancipació. Segurament, les persones joves que posseeixen ingressos del treball més alts seran les que tinguin més possibilitats d'independitzar-se.

TAULA 7.2. Ingressos segons situació d'emancipació. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012

Tipus d'ingrés	Situació d'emancipació			
	Emancipats/ades		No emancipats/ades	
	El rep (%)	€ nets mensuals (mitjana)	El rep (%)	€ nets mensuals (mitjana)
Algun tipus d'ingrés	84,5	1.148,5	73,1	618,7
Ingressos del treball	61,8	1.390,7	27,9	1.126,8
Prestació per desocupació	5,5	773,9	2,2	833,1
Beca	0,2	667,3	0,7	211,7
Setmanada	0,0	0,0	17,0	90,8
Transferència familiar	5,7	291,9	9,8	173,0
Altra transferència de les administracions públiques	8,9	436,2	3,3	497,6
Altres ingressos	5,0	243,3	5,2	277,2

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Com es pot observar, hi ha una clara relació entre algunes fonts d'ingressos i la situació d'emancipació. Les fonts relacionades amb el fet de participar en el mercat de treball o d'haver-hi participat (i trobar-se en l'actualitat a l'atur) són més freqüents entre joves que han abandonat la llar familiar.

D'altra banda, hi ha una sèrie de fonts d'ingressos que estan més associades a la no emancipació, com ara les transferències familiars, les beques (tot i que cal relativitzar les dades degut a la baixa proporció de joves que en rep) i la setmanada. D'aquesta manera,

el fet de rebre ingressos de les famílies indica en algun grau la no independència econòmica del jove i de la jove i, per això, està associat a la no emancipació. Així mateix, les beques estan associades al fet que la persona jove continua formant-se i que, per tant, probablement no està en el mercat de treball. A Catalunya i a Espanya és clar que, tret dels joves que s'han de desplaçar de ciutat per continuar estudiant, la majoria continua vivint a casa dels progenitors fins que acaba els estudis. També queda clar amb aquest taula que la majoria de joves catalans no veuen el procés d'emancipació com una possibilitat fins que no participen al mercat de treball.

Així, un 61,8% de joves emancipats i emancipades reben ingressos de la feina, mentre que aquest percentatge cau a un 27,9% per a joves que no s'han emancipat. Així mateix, la mitjana d'ingressos que reben és menor entre els no emancipats i no emancipades, ja que la mitjana és de 1.126,8 euros mensuals i la de les persones joves emancipades és de 1.390,7 euros. El percentatge de persones joves emancipades que rep prestació d'atur és del 5,5%, mentre que entre les persones joves no emancipades el percentatge cau al 2,2%. Aquesta diferència en els percentatges està relacionada també amb l'efecte indirecte de la variable edat: entre els i les no emancipades hi ha un pes important de les franges d'edat més primerenques, que són precisament les que encara no s'han incorporat al mercat laboral o que tot i haver-ho fet no reuneixen les característiques per rebre aquest tipus de prestació econòmica.

A la taula 7.3 es presenten les diferents fonts d'ingressos per sexe. En primer lloc, cal destacar que trobem percentatges per a les distintes fonts d'ingressos que són molt similars per a tots dos sexes. Per a algunes fonts, el percentatge és lleugerament superior per als homes i en altres fonts per a les dones. Però, de totes formes, resulta molt interessant la similitud en els percentatges.

TAULA 7.3. Ingressos segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012

Tipus d'ingrés	Sexe			
	Dones		Homes	
	El rep (%)	€ nets mensuals (mitjana)	El rep (%)	€ nets mensuals (mitjana)
Algun tipus d'ingrés	79,1	843,5	78,7	975,5
Ingressos del treball	45,0	1200,0	45,6	1418,9
Prestació per desocupació	3,8	818,5	3,9	762,9
Beca	0,7	221,3	0,2	495,8
Setmanada	8,0	81,4	8,5	99,3
Transferència familiar	7,1	253,1	8,3	190,2
Altra transferència de les administracions públiques	6,7	411,6	5,7	498,6
Altres ingressos	4,6	238,5	5,5	277,7

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

En segon lloc, no obstant això, trobem diferències importants en les mitjanes d'ingressos que reben homes i dones joves, especialment per algunes fonts. Així, per exemple, per als ingressos del treball, trobem que els homes guanyen 200 euros més de mitjana per aquest ingrés que les dones, a pesar del major nivell formatiu d'aquestes. Una possible explicació per aquesta diferència seria la discriminació salarial, tot i que també podria ser per altres decisions com ara el tipus de treball que trien les joves dones i els joves homes (tot i que aquesta tria també està influida, sovint, per les desigualtats de gènere). La setmanada dels homes és 20 euros mensuals més alta de mitjana i això podria estar indicant un patró diferent en el comportament dels pares. D'altra banda però, veiem que la mitjana de les transferències familiars és més gran en les dones joves tot i que aquestes reben aquest tipus d'ingrés en una menor proporció.

D'altra banda, respecte els ingressos provinents de fonts públiques, com són les transferències o ajuts econòmics de les administracions i les beques, cal mencionar que tenen un comportament diferent entre els homes i les dones joves, si més no, amb relació als volums econòmics percebuts. En tots dos casos els homes joves reben retribucions més altes. Aquesta diferència, en el cas de les beques resulta destacable si tenim en compte que les dones joves estudien més temps i assoleixen majors nivells d'instrucció. Respecte les altres transferències econòmiques de les administracions és també destacable aquesta diferència en la mitjana d'ingressos, ja que bona part de les prestacions de tipus "familiar" van associades al fills menors al càrrec i són les mares qui perceben aquest ingrés.

Evolució dels ingressos

En aquest apartat compararem els principals resultats sobre els ingressos dels i de les joves amb l'EJC07. Resulta molt interessant saber què ha passat amb els ingressos de la joventut després de quatre anys consecutius de crisi.

Abans de començar amb la comparació, cal aclarir alguns punts:

- Ens centrarem en les variables que a més d'interessants siguin comparables entre les dues enquestes (és a dir, les variables o categories que són definides de manera similar).
- A l'hora de comparar ingressos, i perquè la comparació tingui sentit, hem de tenir aquestes dades en termes reals, és a dir, a preus constants. Hem d'eliminar l'efecte de la inflació, ja que cobrar 1.500 euros el 2007 no és el mateix que cobrar aquesta quantitat el 2012. Per això, en totes les taules d'ingressos d'aquesta secció, hem portat els ingressos del 2007 a preus del 2012 o viceversa, segons conveniència. Per això, hem utilitzat l'Índex de preus del consumidor (IPC) calculat per l'Institut Nacional de Estadística (INE). En concret, entre juliol del 2007 i juliol del 2012 hi va haver una inflació acumulada de l'11,3%. A cada taula s'aclarirà els preus de l'any que s'empra.
- Atès que l'estructura per edat de les persones joves ha canviat des del 2007 al 2012 (al 2012 pesen més els grups de joves "més vells"), totes les variables que comparem en

aquesta secció les presentarem per tram d'edat, per saber si els canvis són per aquest canvi d'estructura o per altres factors com la crisi.

- La comparativa es fa únicament entre la població nascuda a Catalunya o a la resta de l'Estat, ja que les dades de l'EJC07 no són representatives per al col·lectiu nascut a l'estranger.

Començarem amb els ingressos totals dels joves i de les joves. A la taula 7.4 es presenten els ingressos totals per a l'any 2007 i 2012 segons tram d'edat. Atès que el 2007 teníem aquesta variable per trams d'ingressos, hem convertit els ingressos del treball del 2012 a preus del 2007 i hem construït trams similars de manera que siguin comparables. Com es pot notar, la situació és clarament pitjor el 2012. S'observa que ha augmentat el percentatge de joves als trams inferiors i s'ha reduït el dels trams superiors per a tots els grups d'edat. Així, per exemple, el percentatge de joves de 15 a 19 anys que no té Cap ingrés passa del 20,3% al 32,9%. És important especificar que aquí es consideren tots els ingressos, els provinents del treball, de les prestacions per desocupació, de les setmanades, de les ajudes, etc.

TAULA 7.4. Ingressos segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

€ nets mensuals	Any									
	2007					2012				
	Grup d'edat					Grup d'edat				
	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys	Total	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys	Total
Cap	20,4	7,0	3,5	1,4	100	32,9	15,0	11,9	13,2	100
Fins a 500	67,6	29,7	8,6	3,4	100	60,8	44,9	11,9	4,3	100
De 501 a 1.000	9,2	33,0	19,7	14,9	100	5,4	28,2	35,8	22,5	100
De 1.001 a 1.500	2,2	21,3	43,5	39,0	100	1,0	10,7	30,3	35,2	100
Més de 1.500	0,7	9,0	24,6	41,3	100	0,0	1,3	10,2	24,9	100
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

Si analitzem l'altre extrem d'edat, joves de 30 a 34 anys, veiem que els que no reben cap ingrés pugen d'1,4% a 13,2%. En aquesta edat en què els joves i les joves ja han culminat els estudis, aquest augment està clarament associat al gran increment d'atur i a la llarga durada d'aquest fenomen, ja que es tracta de joves que no reben cap prestació d'atur ni ajuda de l'Estat. A l'altre extrem dels ingressos, entre les persones joves de 30 a 34 anys el percentatge cau de 41,3% a 24,9%.

Tot analitzant alguns components d'aquests ingressos totals, ens adonem, per exemple, a la taula 7.5, que el percentatge de joves que cobra ingressos del treball cau per a tots els trams d'edat. S'observa, per exemple, que per als més joves, els de 15 a 19 anys, aquest percentatge cau de 26,4% a 5%. Entre els més grans, els de 30 a 34 anys, també passa el mateix, el percentatge que rep ingressos del treball cau de 90,2% a 74,2%.

Aquesta caiguda per a totes les edats reflecteix la dificultat que representa per a les persones joves aconseguir un treball en l'actualitat. D'altra banda, veiem que la mitjana d'ingressos, que està calculada per als dos anys a preus de 2012, augmenta una mica per a cada tram. Aquesta situació no estranya ja que, segurament, els que mantenen el lloc de treball són els més qualificats, els que són a llocs més estables i amb millors ingressos del treball. La major part dels llocs de treball que s'han perdut amb la crisi corresponen a ocupacions temporals i els que primer perden la feina són aquells que cobraven menys.

TAULA 7.5. Ingressos del treball segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

Grup d'edat	Any							
	2007				2012			
	En rep	No en rep	Total	€ nets mensuals	En rep	No en rep	Total	€ nets mensuals
De 15 a 19 anys	26,4	73,6	100	452,8	5,0	95,0	100	474,0
De 20 a 24 anys	72,3	27,7	100	912,7	33,9	66,1	100	1.037,1
De 25 a 29 anys	86,2	13,8	100	1.287,4	67,2	32,8	100	1.299,3
De 30 a 34 anys	90,2	9,8	100	1.577,3	77,4	22,6	100	1.567,7
Total	74,9	21,1	100	1.274,9	45,3	54,7	100	1.311,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

D'altra banda, les persones joves que reben ingressos per beques (taula 7.6) també han sofert una gran retallada per a tots els trams d'edat. El nombre de joves que perceben ingressos per beques s'ha precipitat de 2,5% de joves el 2007 a 0,5% el 2012. Pel que fa a la mitjana d'ingressos per beques, observem que per a alguns trams d'edat, com els més joves, els ingressos han caigut i per a la resta la mitjana ha augmentat.

TAULA 7.6. Ingressos per beques segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

Grup d'edat	Any							
	2007				2012			
	En rep	No en rep	Total	€ nets mensuals	En rep	No en rep	Total	€ nets mensuals
De 15 a 19 anys	3,5	96,5	100	80,2	0,7	99,3	100	62,8
De 20 a 24 anys	3,5	96,5	100	246,2	1,0	99,0	100	284,2
De 25 a 29 anys	3,8	96,2	100	535,1	0,2	99,8	100	663,7
De 30 a 34 anys	0,0	100,0	100	-	0,0	100,0	100	-
Total	2,5	97,5	100	342,5	0,4	99,6	100	292,2

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

Una altra de les fonts d'ingressos, com ja hem vist, la representen les setmanades. Aquest és un ingrés que reben únicament els que encara no s'han emancipat. A la taula 7.7 podem apreciar què s'ha esdevingut en aquests anys. Igual que la resta dels ingressos, també disminueix, sobretot per als més joves, que són els principals destinataris d'aquesta font d'ingressos.

TAULA 7.7. Ingressos per setmanada segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

Grup d'edat	Any							
	2007				2012			
	En rep	No en rep	Total	€ nets mensuals	En rep	No en rep	Total	€ nets mensuals
De 15 a 19 anys	46,1	53,9	100	84,8	26,2	73,8	100	57,7
De 20 a 24 anys	11,4	88,6	100	156,7	11,9	88,1	100	146,6
De 25 a 29 anys	1,4	98,6	100	191,4	2,3	97,7	100	155,9
De 30 a 34 anys	0,7	99,3	100	309,7	0,1	99,9	100	40,0
Total	10,5	89,5	100	110,2	8,3	91,7	100	90,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

En el grup de 15 a 19 anys, el percentatge dels que la reben davalla de 46,1% a 26,2%, alhora que cau la quantitat mitjana d'ingrés que significa: de 84,8 a 57,7 euros mensuals. És rellevant destacar que aquesta font d'ingressos la donen les famílies a la persona jove, i d'alguna manera aquesta davallada, tant en el percentatge com en la mitjana, reflecteix la pitjor situació econòmica que estan vivint les llars on viuen aquests joves. És interessant observar com per a les persones joves de 20 a 24 i les de 25 a 29 anys el percentatge que reben de setmanada augmenta lleument. Segurament es tracta de joves que abans de la crisi havien aconseguit treball, però que, ateses les circumstàncies actuals, ara es troben

a l'atur i reben aquest ajut de les famílies. No obstant això, per a aquests trams, la mitjana d'ingressos en concepte de setmanada també cau moltíssim. I s'evidencia altre cop que, per a les famílies, representa un esforç pagar aquest ingrés.

7.2.2. Ingressos del treball

En aquesta subsecció farem una anàlisi especial dels ingressos provinents del treball. Es tracta de la font d'ingressos més comuna, la que té un major pes en el total d'ingressos: com hem vist al gràfic 7.1, un 45,3% de les persones joves rep aquest tipus d'ingrés; i la mitjana (entre els qui el tenen) és de 1.311,8 € nets mensuals.

Crida l'atenció que la mitjana sigui relativament alta. Alguns dels factors que poden ajudar a entendre aquest valor són: en primer lloc, hem considerat l'ingrés total dividit per 12 mensualitats, el que pot fer que pugi l'ingrés del treball mensual en comparació a si ho haguéssim dividit entre 14 mensualitats. En segon lloc, estem considerant que són joves fins a 34 anys, i és interessant veure com tot i que per al conjunt de joves només un 45,3% rep aquest tipus d'ingrés, per a joves de 30 a 34 anys el percentatge puja al 77,4%. Per tant, és clar que en aquesta mitjana estan pesant molt els i les joves dels trams d'edat més alts. En tercer lloc, amb la crisi, la majoria dels llocs de treball que s'han perdut són llocs temporals que són els que tenen salaris més baixos, i queda una major proporció de llocs permanents, que poden haver fet pujar la mitjana ja que són llocs de treball caracteritzats per majors salaris.

Els ingressos del treball, a més, són especialment rellevants per a la població jove, que justament es troben en aquesta etapa de transició de la infantesa a la vida adulta. En aquest sentit, els ingressos del treball són la font més estretament lligada al procés d'independència i emancipació, ja que en certa manera el possibilita.

Els ingressos del treball segons les característiques de la persona jove

Si observem les diferències en els ingressos del treball en funció del grup d'edat de la persona jove (taula 7.8), veiem que entre els 15 i els 19 anys només el 5% rep ingressos del treball; per contra, entre les persones joves de 30 a 34 anys, aquest percentatge s'eleva al 69,7%. La mitjana dels ingressos del treball que reben també és molt diferent per tram d'edat. La mitjana per al grup més jove és de 570,7 euros (cal tenir en compte que en aquestes edats moltes ocupacions són d'acompanyament als estudis), mentre que per al grup de 30 a 34 és de 1.494,8 euros mensuals.

TAULA 7.8. Ingressos del treball segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Grup d'edat	Ingressos del treball			€ nets mensuals (mitjana)
	En rep	No en rep	Total	
De 15 a 19 anys	5,0	95,0	100	570,7
De 20 a 24 anys	33,6	66,4	100	1.000,7
De 25 a 29 anys	62,0	28,0	100	1.265,5
De 30 a 34 anys	69,7	30,3	100	1.494,8
Total	45,3	54,7	100	1.311,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

A la taula 7.9 es presenten els resultats per sexe. Podem observar que el percentatge d'homes i dones que tenen ingressos del treball és bastant similar i per tant similar a la mitjana catalana. No obstant això, la diferència dels ingressos del treball mitjans per sexe és molt important. Mentre que la mitjana dels ingressos del treball per a les dones és de 1.200 euros, la mitjana per als homes és de 1.418,9. Atès que el nivell d'instrucció és superior en les dones, aquesta diferència podria ser una discriminació salarial o bé que força dones treballen en sectors i/o ocupacions feminitzades que estan pitjor pagades¹.

TAULA 7.9. Ingressos del treball segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Sexe	Ingressos del treball			€ nets mensuals (mitjana)
	En rep	No en rep	Total	
Homes	45,6	54,4	100	1.418,9
Dones	45,0	55,0	100	1.200,0
Total	45,3	54,7	100	1.311,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si comparem els diferents àmbits territorials veiem que el percentatge de joves que reben ingressos del treball no és gaire diferent per a les diferents àrees. Ponent i Alt Pirineu i Aran apareix com l'àmbit on tenim un percentatge major de joves que treballa (51,9%) En l'altre extrem, tenim les Terres de l'Ebre, on només un 33,3% de joves rep ingressos del treball. Observem que les mitjanes tampoc no són massa diferents: la mitjana més alta es troba a les Comarques Centrals, on els ingressos del treball són de 1.363,1 € i, l'àmbit amb la mitjana més baixa és el de les Terres de l'Ebre (1.161,8 €).

¹ La discriminació salarial es refereix al fet que un col·lectiu que fa la mateixa feina que un altre, cobra menys salari només per ser d'aquest col·lectiu. El simple fet de cobrar menys no significa discriminació perquè aquest menor salari podria ser degut a que les feines posseïen pitjors característiques, tot i que la distribució d'homes i dones en unes i altres ocupacions també pot respondre a desigualtats de gènere.

TAULA 7.10. Ingressos del treball segons àmbit territorial. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Àmbit territorial	Ingressos del treball			
	En rep	No en rep	Total	€ nets mensuals (mitjana)
Metropolità	45,4	54,6	100	1.321,9
Comarques Gironines	47,9	52,1	100	1.255,2
Camp de Tarragona	45,2	54,8	100	1.354,7
Terres de l'Ebre	33,3	66,7	100	1.161,8
Ponent i Alt Pirineu i Aran	51,9	48,1	100	1.276,5
Comarques Centrals	42,1	57,9	100	1.363,1
Penedès	41,7	58,3	100	1.296,6
Total	45,3	54,7	100	1.311,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

A la taula 7.11 analitzem els ingressos del treball en funció de si la persona jove s'ha emancipat de la llar d'origen. En aquest cas hi ha una relació molt clara entre les dues variables. En molts casos, probablement, una condició necessària perquè hi hagi el procés d'emancipació és tenir ingressos. En teoria, seria més probable que s'haguessin emancipat els que reben majors ingressos del treball i que els que rebin ingressos del treball menors fossin els que encara no s'han pogut independitzar. Efectivament, això és el que trobem a les dades: el 61,8% de joves emancipats i emancipades reben ingressos del treball i només un 27,9% de no emancipats i no emancipades en tenen.

TAULA 7.11. Ingressos del treball segons situació d'emancipació. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Situació d'emancipació	Ingressos del treball			
	En rep	No en rep	Total	€ nets mensuals (mitjana)
Emancipats/ades	61,8	38,2	100	1.390,7
No emancipats/ades	27,9	62,1	100	1.126,8
Total	45,3	54,7	100	1.311,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Encara que la proporció de joves que rep ingressos del treball estant emancipats i emancipades és molt alt respecte a la mitjana catalana, el percentatge de joves emancipats/ades que no en té és igualment molt alt, un 38,2%. Aquest fenomen està associat, majoritàriament, amb l'atur juvenil. També observem que la mitjana dels ingressos del treball per als i les joves emancipats és molt major que la dels joves que encara no han pogut. Mentre que els ingressos del treball mitjans per als primers és de 1.390,7 euros al mes, la dels no emancipats és de 1.126,8 euros, factor vinculat, entre d'altres, a la major edat entre les persones emancipades, que alhora està relacionat amb una trajectòria laboral més llarga.

D'altra banda, pel que fa al nivell d'estudis, cal tenir en compte que bona part de les persones joves encara estudien i per tant no han acabat l'escolarització. És per això que, per confirmar la hipòtesi que els i les joves que més han estudiat tenen majors ingressos del treball que els i les joves que amb baixos perfils formatius i ocupacions poc qualificades a la taula 7.12 ens centrem únicament en les persones joves de 30 a 34 anys. Els resultats mostren que, efectivament, com més formació, més alta és la proporció dels que reben ingressos del treball, i més alts són aquests ingressos.

TAULA 7.12. Ingressos del treball segons nivell d'estudis. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Nivell d'estudis	Ingressos del treball			€ nets mensuals (mitjana)
	En rep	No en rep	Total	
Obligatori o inferiors	57,0	43,0	100	1.320,5
Secundaris postobligatori	68,3	31,7	100	1.370,2
Superiors	77,6	22,4	100	1.597,2
Total	45,3	54,7	100	1.311,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Quan analitzem els ingressos del treball de les persones joves segons el lloc de naixement (taula 7.13) trobem una clara diferència a favor dels qui han nascut a Catalunya o a la resta de l'Estat respecte els qui han nascut en un altre lloc. Dins dels primers, un 47,9% reben ingressos del treball i guanyen de mitjana 1.362,7 euros al mes. En canvi, el percentatge de joves que van néixer fora d'Espanya i treballen és molt menor, concretament el 34,2%, i els seus ingressos del treball són de 999,7 euros mensuals de mitjana.

TAULA 7.13. Ingressos del treball segons lloc de naixement. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Lloc de naixement	Ingressos del treball			€ nets mensuals (mitjana)
	En rep	No en rep	Total	
Catalunya o resta de l'Estat	47,7	52,3	100	1.362,7
Estranger	34,2	65,8	100	999,7
Total	45,3	54,7	100	1.311,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

De la mateixa manera que els ingressos del treball estan molt influenciats per les característiques personals, a causa del procés de transmissió intergeneracional, les característiques socioeconòmiques de la família d'origen juguen un paper fonamental. És clar que els i les joves estan determinats pels progenitors i que, encara que l'ideal seria que el

sistema educatiu i l'Estat permetessin una major igualtat d'oportunitats, la correlació entre les característiques socioeconòmiques dels progenitors i els resultats que tenen els fills segueix sent especialment forta. Per això, ara analitzarem els ingressos del treball segons les característiques familiars.

A la taula 7.14 es presenta el percentatge de joves que treballa i els seus ingressos del treball mitjans tenint en compte el lloc de naixement del pare i de la mare. Trobem una clara diferència entre tenir progenitors catalans o de la resta d'Espanya i tenir un o ambdós progenitors estrangers. D'una banda, observem que quan el pare i la mare són nascuts a Espanya el percentatge de joves que rep ingressos del treball es troba entorn del 50%, i els ingressos del treball es troben per sobre dels 1.300 euros mensuals. D'altra banda, quan un o els dos progenitors són estrangers el percentatge de joves que treballa cau a l'entorn del 30%, tot i que els ingressos del treball també pugen en el cas dels joves amb un pare nascut a l'estranger i baixen en el cas que tots dos siguin estrangers. Els ingressos del treball, llavors, són menys de 1.000 euros mensuals.

TAULA 7.14. Ingressos del treball segons lloc de naixement dels progenitors. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Lloc de naixement	Ingressos del treball			€ nets mensuals (mitjana)
	En rep	No en rep	Total	
Ambdós a Catalunya	43,1	56,9	100	1.359,4
Un a Catalunya i l'altre a la resta d'Espanya	50,7	49,3	100	1.303,5
Un a l'estranger i l'altre a Catalunya	26,7	73,3	100	1.484,2
Ambdós a la resta d'Espanya	57,6	42,4	100	1.445,2
Ambdós a l'estranger	33,7	66,3	100	957,6
Altres	38,9	61,1	100	947,1
Total	45,3	54,7	100	1.311,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Atès el procés de transmissió intergeneracional i la forta correlació que hi ha entre les variables socioeconòmiques de pares i fills, l'educació dels progenitors es converteix en millor predictor de la situació de les persones joves que llur pròpia educació, que, en molts casos, encara no està acabada. A la taula 7.15 podem observar que la pitjor situació la trobem en joves amb pare i mare que no han acabat els estudis obligatoris. En aquest cas, el percentatge de joves que treballa és de 26,5% i la mitjana dels ingressos del treball és de 689,7 euros mensuals.

TAULA 7.15. Ingressos del treball segons nivell d'estudis dels progenitors. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Nivell d'estudis	Ingressos del treball			€ nets mensuals (mitjana)
	En rep	No en rep	Total	
Estudis inferiors a obligatoris	26,5	73,5	100	689,7
Estudis obligatoris	55,3	44,7	100	1.306,9
Estudis secundaris postobligatoris	43,8	56,2	100	1.302,4
Estudis universitaris	37,3	62,3	100	1.362,9
Total	45,3	54,7	100	1.311,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Respecte a la resta dels nivells d'estudis dels progenitors, el que passa és interessant. D'una banda, el percentatge de joves que treballa és més alt en els nivells inferiors d'educació, per exemple, és el 55,3% per als que només han acabat els estudis obligatoris, mentre que baixa al 37,8% en joves amb pare o mare amb estudis universitaris. Molt probablement, les persones joves amb pares que solament tenen estudis obligatoris sovint abandonen abans el sistema escolar i en menor quantitat decideixen estudiar a la universitat i, per tant, entren abans al mercat laboral. D'aquí que obtinguem un percentatge més elevat que treballa i que, per tant, rep ingressos del treball. En canvi, el jovent els pares dels quals han estudiat a la universitat, és probable que decideixi estudiar més anys, abandoni més tard el sistema educatiu i, per tant, tingui ingressos del treball en una proporció més baixa. En aquests casos, és important tenir clar que una part d'aquests joves no reben ingressos del treball perquè encara estan estudiant (constitueixen, doncs, població inactiva i no pas població aturada). En aquest cas, el fet de no rebre ingressos del treball no és un desavantatge. D'altra banda, quan analitzem els ingressos del treball que reben de mitjana per mes, trobem el fenomen contrari: a mesura que ens desplaçem envers joves amb progenitors amb un nivell més alt d'estudis, els ingressos del treball augmenten, ja que els que treballen segurament tenen més nivell educatiu i, per tant, estarien accedint a feines millor pagades.

Finalment, a la taula 7.16 analitzem els ingressos del treball de les persones joves segons la categoria professional dels progenitors. Trobem que el percentatge de joves que treballa i, per tant, rep ingressos del treball és més gran entre joves amb progenitors amb ocupacions directives i de gerència (el 52,1% de joves rep ingressos del treball) i les persones joves amb progenitors amb ocupacions de qualificació mitjana (49,2%). A l'altre extrem, tenim els grups en què el pare o la mare tenen ocupacions tècniques i professionals o amb ocupacions elementals. Aquí es repeteix novament la situació que teníem a la taula anterior: en un extrem, hi ha els i les joves els pares dels quals desenvolupen les pitjors ocupacions i els fills segurament no treballen perquè no troben feina. En l'altre extrem, tenim els fills dels pares amb ocupacions professionals o tècniques, els fills treballen menys perquè versemblantment continuen en el sistema educatiu. Però, igual que en la taula 7.16, els ingressos del treball es comporten de forma contrària. Dins dels que reben ingressos del treball, els

fills de pares amb ocupacions elementals reben de mitjana 1.088,9 euros, mentre que els fills dels pares amb ocupacions tècniques o professionals perceben 1.417,9 euros mensuals de mitjana.

TAULA 7.16. Ingressos del treball segons categoria professional dels progenitors. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Categoria professional	Ingressos del treball			
	En rep	No en rep	Total	€ nets mensuals
Ocupacions directives i gerencials	52,1	47,9	100	1.382,0
Ocupacions tècniques i professionals	38,8	61,2	100	1.417,9
Ocupacions mitjanes	49,2	50,8	100	1.281,1
Ocupacions elementals	38,8	61,2	100	1.088,9
Total	45,3	54,7	100	1.311,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Els factors explicatius de les diferències en els ingressos del treball

Acabem de veure que els ingressos del treball varien en funció de les característiques de la persona jove. El que no sabem, però, és l'“efecte net” d'aquestes característiques. Per exemple, no sabem si les persones joves d'origen estranger cobren menys pel fet d' haver nascut a l'estranger o per tenir un nivell d'estudis més baix. Tampoc no sabem quant menys cobra aquest jove estranger en comparació a un jove no estranger que té la resta de les característiques iguals.

Per analitzar amb més detall l'efecte que tenen diferents variables en els ingressos del treball dels i les joves estímem una regressió per mínims quadrats ordinaris (MQO). La variable que volem explicar (variable dependent) és els ingressos del treball dels i de les joves². Les nostres variables explicatives són les característiques personals dels i les joves que hem vist en la secció anterior: l'edat, el sexe, l'àmbit territorial, el lloc de naixement i, pel que fa als progenitors, el nivell d'estudis, el lloc de naixement i la categoria professional³.

2 En concret, utilitzem el logaritme dels ingressos del treball de manera que els coeficients estimats siguin directament els efectes marginals.

3 Formalment, la regressió que estímem és la següent:

$$(1) \log \text{ingressostreball } P_i = \beta_0 + \beta_1 X_i + \varepsilon_i$$

On $\log \text{ingressostreball}$ és la nostra variable dependent i representa el logaritme dels ingressos del treball. La nostra fita principal amb aquesta regressió és d'estimar l'efecte de diferents variables sobre els ingressos del treball. El coeficient β_0 és una constant comuna a tots els joves. Els nostres coeficients d'interès són els β_1 , que són els efectes marginals. El vector ε_i representa les diferents variables explicatives del model.

A continuació, s'indiquen les categories omeses (de referència) de cada variable: categoria 15-19 anys (variable grup d'edat), dona (sexe), Àmbit Metropolità (àmbit territorial), estudis inferiors a obligatoris (nivell d'estudis dels pares), ambdós a Catalunya (lloc de naixement del pare i de la mare) i ocupacions directives i gerencials (categoria professional del pare i de la mare).

La taula A7.1 (a l'Annex on-line⁴) presenta els resultats de la regressió. En primer lloc, estimem la regressió per a tots els i les joves: aquests resultats són els que podem observar a la primera columna. En segon lloc, a la segona columna, l'estimem només per als i les joves majors de 25 anys. Els coeficients són tots significatius i amb els signes esperats. Els resultats d'ambdues columnes van en la mateixa direcció. Analitzant més detalladament els resultats més importants de la segona columna veiem que, pel que fa a l'**edat**, les persones joves que tenen entre 30 i 34 anys guanyen de mitjana 17,3% més que els i les joves de 25 a 29 anys. Quant al **sexe**, resulta que els homes joves guanyen de mitjana un 14,6% més que les dones joves. Concernent al **lloc de naixement del pare i de la mare**, veiem que, tal com succeïa a la part descriptiva, allò que més castiga el mercat és el fet de tenir origen estranger. Les persones joves que tenen ambdós pares nascuts a l'estranger guanyen un 38,7% menys que els que tenen ambdós pares nascuts a Catalunya. Finalment, quan analitzem el **nivell educatiu més alt del pare o de la mare**, s'observa clarament que la seva educació està correlacionada amb l'educació dels fills i, a més, que hi ha rendiments de l'educació: a més educació, majors ingressos del treball.

7.2.3. Pobresa juvenil

El concepte de pobresa

Per mesurar la pobresa, generalment s'han utilitzat dos enfocaments: l'enfocament de pobresa absoluta i l'enfocament de pobresa relativa. Segons l'enfocament de pobresa absoluta, el llindar de pobresa (és a dir, la línia que separa una persona pobra d'una altra que no és pobre) es defineix a partir d'una cistella de béns i serveis considerats imprescindibles per cobrir les necessitats bàsiques. En general, s'estableixen una sèrie de requeriments com, per exemple, el nombre de calories que cal ingerir. Aquest enfocament absolut s'ha utilitzat majoritàriament en els països en vies de desenvolupament, per exemple, el famós "un dòlar al dia" per definir si una persona és pobra o no.

En canvi, en els països amb majors rendes s'ha utilitzat molt més l'enfocament de pobresa relativa. Aquesta perspectiva entén la pobresa amb relació a l'estàndard de vida de la societat en el moment actual. La idea que hi ha al darrere és que tothom hauria de disposar d'uns recursos mínims que li permetessin de participar a la societat. El que es fa és establir un llindar de pobresa que permet calcular la proporció de persones que n'estan per sota (és a dir, que estan en risc de pobresa). Aquest llindar de pobresa generalment s'estableix en el 60% de la mediana de la renda per càpita equivalent. En aquest treball utilitzarem l'enfocament de pobresa relativa.

D'aquesta manera, per mesurar la pobresa relativa se segueixen els passos següents:

1. Es pren com a referència la mitjana d'ingressos per llar. Per fer-ho, se sumen els ingressos de totes les persones de la llar procedents de totes les fonts.

4 L'Annex es pot consultar a la pàgina web de l'Observatori Català de la Joventut: www.gencat.cat/joventut/observatori

2. Es transformen els ingressos en ingressos equivalents, tot dividint el total d'ingressos sobre una escala d'equivalència. La idea que hi ha darrere de les escales d'equivalència és que dues persones que conviuen no necessiten el doble d'ingressos que una persona sola per tenir el mateix estil de vida, ja que existeixen certes economies d'escala i que s'han de tenir en compte. L'escala d'equivalència més utilitzada és la de l'OCDE modificada:
 - Pes del primer adult: 1
 - Pes de cadascun de la resta d'adults: 0,5
 - Pes de cadascun dels menors de 14 anys: 0,3
3. S'estableix l'líndar de pobresa en el 60% de la renda mediana equivalent, i identifiquem els individus pobres (els que queden per sota del líndar).
4. Es calcula la taxa de pobresa o el risc de pobresa com el percentatge d'individus pobres en la població.

La pobresa juvenil a Catalunya

A continuació, es presenten els resultats dels càlculs realitzats per aproximar-nos a la pobresa juvenil a Catalunya⁵. Els resultats indiquen que la mediana (el valor que acumula el 50% de les observacions) de la renda equivalent és 1.250 euros nets mensuals; el 60% d'aquesta quantitat són 750 euros. Per tant, el líndar de pobresa es fixa, per a l'any 2012, en 750 euros. Això significa que considerarem el jove pobre si la seva renda equivalent és inferior a 750 euros mensuals⁶.

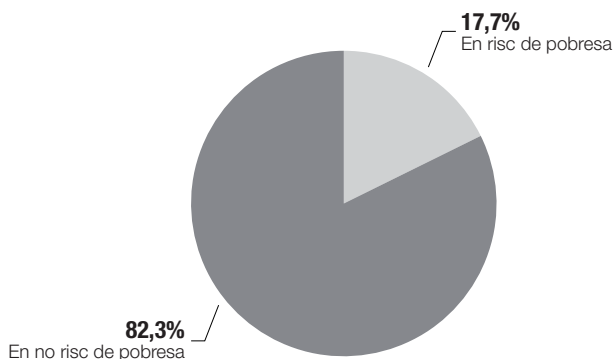
A partir d'aquest líndar hem calculat la taxa de pobresa. Com mostra el gràfic 7.2, la taxa de pobresa de les persones joves a Catalunya és del 17,7%.

5 Per poder calcular la taxa de pobresa a partir de l'ECJ12 s'ha pres dues decisions metodològiques:

- a) S'ha exclòs dels càlculs les persones joves que no van voler o saber respondre la pregunta sobre els ingressos totals de la llar (variable a partir del qual es calcula la taxa de pobresa).
- b) Per calcular la quantitat d'adults equivalents a la llar, mitjançant l'escala de l'OCDE modificada, s'utilitza la informació sobre la constitució familiar. Ara bé, l'ECJ12 no pregunta l'edat exacta dels germans i, per tant, hem suposat que tenen edats similars a la de la persona enquestada i que, com a màxim, se separen tres anys amb cada germà. Hem provat diferents supòsits pel que fa a l'edat dels germans i la taxa de pobresa canvia molt poc.

6 És important esmentar que en les dades provisionals de l'ECV de l'INE per a l'any 2012 la línia de pobresa per a tot Espanya estava situada en 612 euros mensuals. No és estrany que quan es presentin les dades detallades per comunitat autònoma, la línia de pobresa per a Catalunya sigui més alta que la del conjunt espanyol. Per això creiem que, tot i que els ingressos totals de la llar en la nostra mostra van ser declarats pels joves i les joves i que a més no totes les persones joves han declarat aquesta variable, els resultats que obtenim són totalment raonables i ens permeten d'analitzar la pobresa juvenil amb més detall.

GRÀFIC 7.2. Taxa de pobresa. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Evolució de la pobresa juvenil

A continuació, utilitzarem les dades de l'Enquesta de Condicions de Vida de l'Institut Nacional de Estadística per tal d'observar l'evolució de la pobresa entre la joventut catalana⁷.

Cal aclarir que les dades presentades a la taula 7.17 no són exactament comparables amb les de la nostra anàlisi, ja que aquí parlarem dels joves entre 15 i 29 anys, mentre que la resta del capítol se centra en la població jove de 15 a 34 anys. Com que el risc de pobresa és més gran entre els més joves, és lògic que la taxa aquí presentada sigui superior a la mostrada en la secció anterior.

TAULA 7.17. Taxa de pobresa. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya i Espanya, 2004-2011. Percentatge

Territori	Any							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Catalunya	15,3	14,0	17,3	14,9	18,1	15,7	20,8	21,6
Espanya	15,8	15,9	16,2	17,1	17,1	17,5	21,4	23,9

Font: Elaboració pròpia a través de la ECV de l'INE

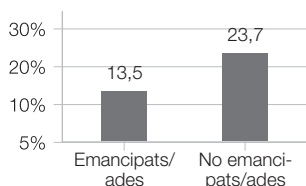
La taula permet observar, en primer lloc, que a Catalunya hi ha taxes de pobresa en general menors que les de la resta de l'Estat, tret d'alguns anys puntuals. En segon lloc, però, observem que l'evolució és similar: la crisi ha augmentat el risc de pobresa de forma considerable i les persones joves han estat un dels col·lectius més afectats per aquesta situació. Una de les conseqüències de l'enorme percentatge d'atur juvenil i la terrible situació dels i de les joves al mercat de treball és aquesta major pobresa en el col·lectiu.

⁷ Per qüestions metodològiques no ha estat possible utilitzar les dades de l'ECJ07.

La pobresa juvenil a Catalunya segons les característiques de la persona jove

Primerament, per saber qui són les persones joves en situació de pobresa, és interessant conèixer llur situació d'emancipació. Com es pot observar en el gràfic 7.3, el risc de pobresa és molt més gran per els i les joves que no s'han emancipat i que encara viuen a la llar familiar. Mentre que la taxa de pobresa per als emancipats és del 13,5%, per als no emancipats és del 23,7%. Aquesta situació és particularment interessant i té a veure amb la tardana emancipació de les persones joves catalanes. Mentre que en els països nòrdics i en d'altres països europeus on els i les joves s'emancipen molt aviat i presenten un risc de pobresa més gran i diferenciat que la població adulta, a Catalunya i a Espanya, on les persones joves s'emancipen molt tard, sembla que esperen assolir un determinat nivell d'ingressos per emancipar-se i, per tant, quan ho fan, el risc d'empobrir-se és menor.

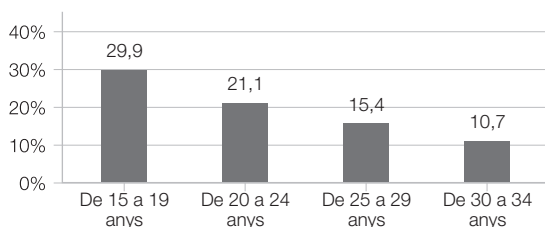
GRÀFIC 7.3. Taxa de pobresa segons situació d'emancipació. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La contrapartida d'aquesta situació es pot apreciar quan analitzem la pobresa per grups d'edat (gràfic 7.4). El risc de pobresa és molt més gran en els trams d'edat menors. Es pot observar que, mentre la taxa de pobresa de les persones joves de 15 a 19 anys rau en el 29,9%, per al grup de joves majors, els de 30 a 34 anys, es redueix a l'10,7%. Aquest fenomen també està relacionat amb l'alt risc de pobresa infantil que trobem a Catalunya. Per tant, no sorprèn trobar taxes més altes justament en el tram d'edat més proper a la infantesa.

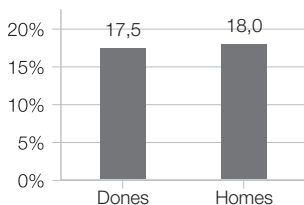
GRÀFIC 7.4. Taxa de pobresa segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

En analitzar la pobresa juvenil per sexe no hi trobem diferències tot i que, més endavant, en la vida adulta sí que trobarem diferències amb relació als ingressos per gènere i certa discriminació salarial en les dones. La pobresa juvenil, la de les persones joves que en molts casos encara viuen a la llar familiar, no és estadísticament diferent per sexe i tenim una taxa del 17,5% per a les dones joves i del 18% per als homes joves.

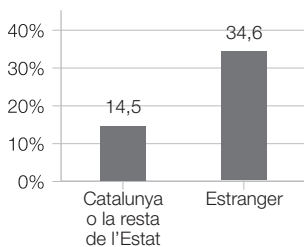
GRÀFIC 7.5. Taxa de pobresa segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Una de les variables que determinen una major diferència en la taxa de pobresa és el lloc de naixement de la persona jove. Tal com es mostra al gràfic 7.6, mentre que per a les persones joves catalanes nascudes a Catalunya o a la resta de l'Estat la taxa de pobresa és del 14,5%, el risc de pobresa augmenta fins al 34,6% entre els i les joves nascudes fora d'Espanya. Això segurament està relacionat amb una pitjor posició del col·lectiu immigrant en el mercat de treball i amb el fet de ser un col·lectiu que participa d'un gran nombre de característiques que els fa més vulnerables (un menor nivell educatiu, una menor qualificació en el mercat de treball, menors ajudes familiars, etc.).

GRÀFIC 7.6. Taxa de pobresa segons lloc de naixement. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

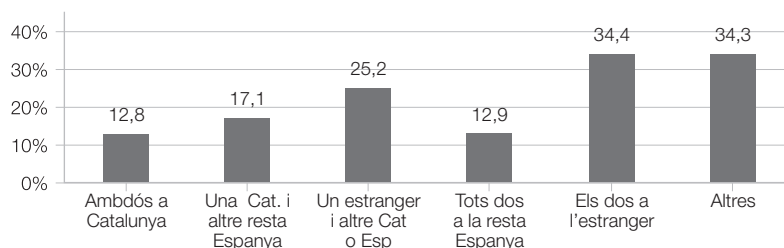

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La influència dels progenitors en la taxa de pobresa juvenil és molt important, especialment quan tenim en compte que moltes persones joves encara viuen amb els seus pares i que, per tant, els ingressos que determinen si una llar es pobra depenen en gran mesura dels ingressos familiars. El gràfic 7.7 mostra la taxa de pobresa segons el lloc de naixement del pare i de la mare. Podem observar que el menor risc de pobresa es dona quan ambdós progenitors són catalans, amb una taxa de pobresa del 12,9%. A l'altre extrem, el major

risc de pobresa es produeix quan ambdós progenitors són estrangers, amb una taxa del 34,3%. Tot analitzant la resta de les combinacions de llocs de naixement del pare i de la mare, es pot apreciar que el factor que influeix més negativament és el fet de tenir un pare nascut a l'estranger. Com esmentàvem abans, això està relacionat amb algunes de les característiques generals de les persones nouvingudes: menys educació, pitjors llocs de treballs, treballs menys qualificats i, en alguns casos, dificultats per conèixer la llengua, etc.

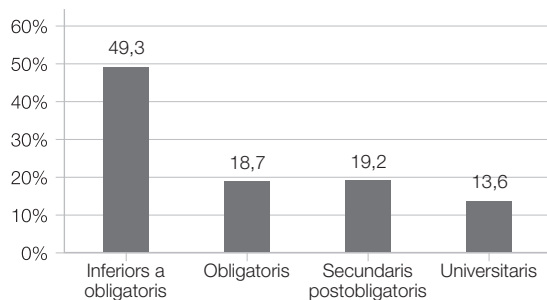
GRÀFIC 7.7. Taxa de pobresa segons el lloc naixement del pare i de la mare. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Una de les variables més importants a l'hora de definir el nivell socioeconòmic del pare i de la mare és el seu nivell d'estudis. De fet, quan es vol analitzar l'efecte de l'educació en les persones joves, com a col·lectiu que en molts casos continua estudiant, i del qual no podem preveure fins a quin nivell d'educació arribarà, l'educació dels progenitors és millor predictor del nivell d'estudis que assolirà la persona jove. Com podem observar al gràfic 7.8, la major taxa de pobresa dels i les joves es dona quan llurs pares posseeixen estudis inferiors als obligatoris: el risc de pobresa per a aquest grup és de 49,3%. A l'altre extrem, trobem les persones joves amb pares i mares amb títols universitaris, per als quals la taxa de pobresa és del 13,6%. Aquesta taxa està per sota del 17,7%, que correspon a la taxa de pobresa del conjunt de la joventut catalana. Al mig trobem que els i les joves amb pares amb estudis intermedis tenen taxes similars a la mitjana dels i les joves catalanes.

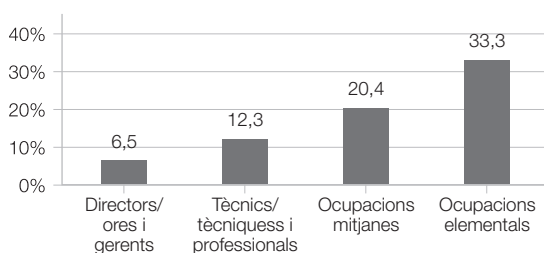
GRÀFIC 7.8. Taxa de pobresa segon nivell d'estudis més alt del pare o de la mare. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

També en relació amb les característiques de la família d'origen, s'esdevé que la taxa de pobresa és molt diferent segons la categoria professional dels pares. Per a les persones joves amb pares amb ocupacions elementals, segurament relacionades amb baixos nivells d'estudi, trobem un risc de pobresa del 33,3%, com veiem al gràfic 7.9. A l'altre extrem, observem que per als i les joves amb pares que són directors o gerents existeix una taxa de pobresa inferior (6,5%). És a dir, com més qualificada sigui la professió dels pares i, per tant, estigui relacionada amb majors ingressos, la taxa de pobresa del jove serà més baixa.

GRÀFIC 7.9. Taxa de pobresa segons la categoria professional més alta del pare o de la mare. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Els factors explicatius de la pobresa juvenil

Per tal de poder entendre de quina manera diferents factors afecten o determinen la probabilitat que una persona jove es trobi per sota del llindar de pobresa, estimarem un model logístic⁸.

Cal assenyalar que totes les variables són significatives excepte la variable "sexe" (com era d'esperar, ja que a la part descriptiva no havíem trobat taxes de pobresa diferents entre homes i dones) i l'àmbit del "Penedès". La resta de les variables tenen els signes esperats i es corresponen amb els resultats que havíem obtingut en la part descriptiva. Els coeficients que apareixen a la taula A7.2 es poden comprendre directament com a increment (si el coeficient és positiu) o com a reducció (si el coeficient és negatiu) de la probabilitat de ser pobre en funció d'una característica respecte d'una categoria de referència.

8 Aquest tipus de models són els més utilitzats en econometria a l'hora d'estudiar la probabilitat que un esdeveniment succeeixi. Més concretament, la condició de "ser pobre" és explicada a través d'un conjunt de variables explicatives. Els resultats obtinguts ens permeten d'assenyalar el canvi en aquesta probabilitat quan alterem alguna condició de l'individu. Específicament, amb la finalitat d'analitzar els determinants de la pobresa es va estimar una equació pròbit, com la descrita en (2). A l'equació (2) el vector X representa el vector de característiques individuals i familiars, i el terme ε correspon al terme d'error.

$$(2) P_i = \beta_0 + \beta_1 X_i + \varepsilon_i$$

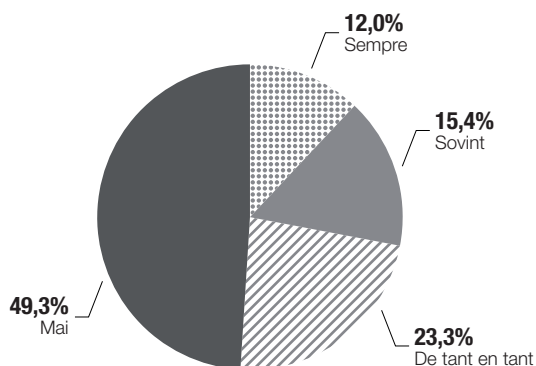
On la variable dependent (P_i) és una variable binària que pren el valor 1 si la llar és pobre (pertany a una família pobre) i el valor zero en el cas contrari. El nostre vector X està format per una quantitat de variables que són similars a les que utilitzem en la regressió sobre els ingressos del treball a la secció 7.2.2. Les categories omeses són les mateixes.

7.2.4. Situació econòmica percebuda

En les primeres tres subseccions d'aquest capítol ens hem concentrat a analitzar la situació econòmica d'una manera objectiva, a partir dels ingressos declarats per les persones joves. No obstant això, en l'EJC12 hi ha una sèrie de preguntes de caire subjectiu. Són preguntes referents a com percep la persona jove la seva situació econòmica, si té dificultats per arribar a final de mes o com percep la seva situació econòmica en comparació amb la dels seus progenitors.

Al primer gràfic presentem el percentatge de joves de 20 a 34 anys que té dificultats per arribar a finals de mes i al segon el percentatge de joves que ha hagut de recórrer a ajuda de familiars o amics per fer-ho. Veiem que un 12% de les persones joves *Sempre* ha tingut problemes per arribar a final de mes i un 15,4% ha tingut problemes *Sovint*. En l'altre extrem tenim que un 49,3% *Mai* no ha tingut problemes per arribar a final de mes.

GRÀFIC 7.10. Dificultats per arribar a finals de mes. Joves de 20 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

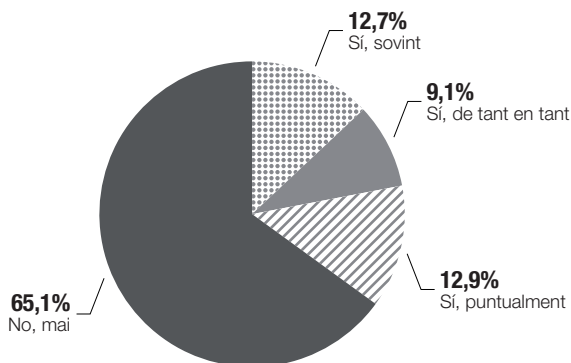

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Tanmateix, s'observa una clara correlació entre les dificultats per arribar a final de mes i la taxa de pobresa. Per als i les joves que declaren que *Sempre* tenen dificultats per arribar a final de mes la taxa de pobresa és del 40% mentre que, en l'altre extrem, els qui afirmen que *Mai* no han tingut problemes per arribar a final de mes tenen una taxa de pobresa del 0%.

Al gràfic 7.11 presentem el percentatge de joves que ha necessitat ajuda per arribar a finals de mes i observem que un 12,7% ha hagut de demanar ajuda *Sovint* i un 9,1% de *Tant en tant*. El fet de tenir dificultats no necessàriament vol dir que els i les joves puguin demanar ajuda. En molts casos no tenen a qui demanar-la, ja que el pare, la mare o la família poden trobar-se en pitjor situació.

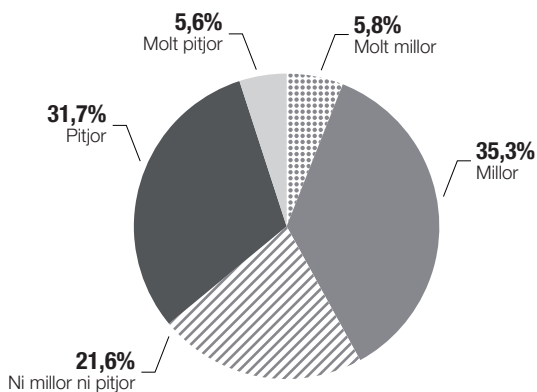
GRÀFIC 7.11. Necessitat d'ajuda econòmica de familiars o d'amistats per arribar a finals de mes. Joves de 20 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Per últim, al gràfic 7.12 trobem informació sobre la mobilitat econòmica de les persones joves. Se'ls pregunta com és la seva situació respecte a la dels seus pares. Crida l'atenció el fet que, en un país que sempre ha estat considerat de poca mobilitat social, només el 21,6% senti que no està *Ni millor ni pitjor* que la seva llar d'origen. Un altre element interessant del gràfic és el fet que tant la mobilitat cap amunt com la mobilitat cap avall semblen ser iguals. Les persones joves que es creuen que estan *Pitjor o Molt pitjor* que la seva llar d'origen sumen un 36,3%, mentre que els que es consideren *Millor o Molt millor* són un 41,1%.

GRÀFIC 7.12. Situació econòmica respecte a la llar d'origen. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Evolució de la situació econòmica

En aquesta secció compararem els principals resultats sobre la situació econòmica percebuda per les persones joves a l'ECJ12 amb els resultats de l'EJC07. Recordem que, per qüestions metodològiques, la comparativa només es pot fer entre les persones joves nascudes a Catalunya o a la resta de l'Estat.

En primer lloc, la taula 7.18 ens presenta el percentatge de joves que tenen dificultats per arribar a final de mes a les dues enquestes. Podem apreciar clarament que el percentatge de joves que tenen dificultats *Sempre* o *Sovint* s'eleva amb la crisi, concretament, del 18,8% al 22,5%. Els joves i les joves que *Mai* no tenen dificultats per arribar a final de mes els mantenen aproximadament igual.

TAULA 7.18. Dificultats per arribar a finals de mes. Joves de 15 a 34 anys emancipats i nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2012. Percentatge

Dificultats	Any	
	2007	2012
Sempre	6,1	9,3
Sovint	12,7	13,2
De tant en tant	26,0	21,7
Mai	55,2	55,8
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

En segon lloc, farem referència a com és la situació econòmica de la persona jove en comparació amb la de la seva família d'origen. Un dels fets que sembla clar en la taula 7.19 és la caiguda del percentatge de joves que descriuen la seva situació econòmica com ni *Millor* ni *pitjor* que la de la seva llar d'origen. Dit d'una altra manera, sembla que ha augmentat la mobilitat econòmica amb la crisi i que ara hi ha menys joves que perceben que es troben en la mateixa posició que els seus pares.

TAULA 7.19. Situació econòmica respecte a la llar d'origen. Joves de 15 a 34 anys emancipats i nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2012. Percentatge

Situació econòmica	Any	
	2007	2012
Molt millor	4,6	6,4
Millor	22,3	30,9
Ni millor ni pitjor	29,9	22,7
Pitjor	33,5	33,8
Molt pitjor	9,7	6,2
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

En canvi, pugen els extrems, tant els que creuen que estan en una *Millor* situació com els que creuen estar *Pitjor*. Amb la qual cosa podem concloure que, malgrat que la joventut és un dels col·lectius més afectats per la crisi, la crisi no és un fenomen exclusiu d'aquesta etapa i també ha afectat les seves llars d'origen.

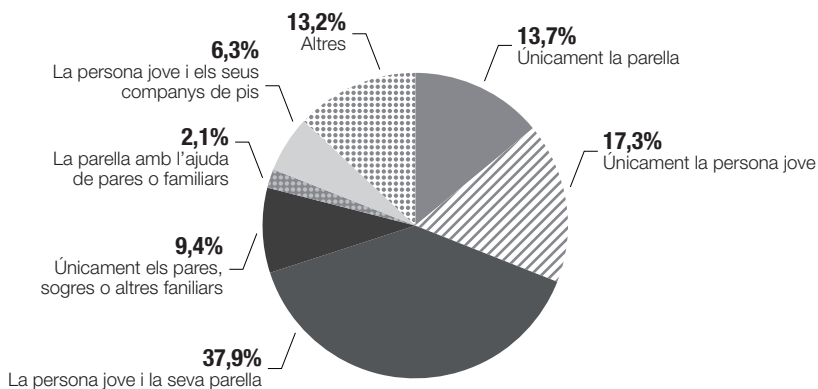
7.3. La despesa i altres destinacions dels ingressos dels joves i de les joves

En aquesta secció ens concentrarem en algunes de les destinacions dels ingressos dels joves: mirarem en què gasten els diners. En primer lloc, ens focalitzem en la despesa en habitatge perquè és la principal que fan les persones joves emancipades. També analitzarem d'altres destinacions possibles dels ingressos que no són típicament despeses, sinó altres usos possibles dels diners. Per això, en segon lloc, estudiem l'estalvi dels i de les joves: quant han pogut estalviar, com ho han fet i quines característiques tenen les persones joves que no han pogut estalviar. En tercer lloc, analitzarem les ajudes econòmiques regulars que atorguen les persones joves als seus familiars, quants les fan i cap a qui van dirigides. Per acabar, realitzarem la comparació amb el 2007.

7.3.1. La despesa en habitatge

L'anàlisi de la despesa en habitatge la realitzarem únicament per les persones joves emancipades, que són per als qui realment té rellevància aquesta despesa. De fet, la principal despesa d'aquestes persones la constitueix l'habitatge. Els habitatges de les persones joves emancipades costen de mitjana 609,96 euros mensuals. Aquesta despesa la poden pagar diferents persones: en molts casos és una despesa compartida i en d'altres casos és pagada per una única persona. El gràfic 7.13 mostra qui paga els habitatges on viuen les persones joves emancipades.

GRÀFIC 7.13. Persones que paguen l'habitatge. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2012. Percentatge

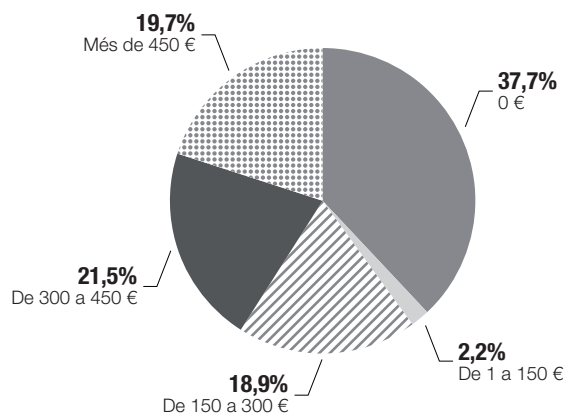
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Algunes formes de pagar l'habitatge responen a la independència econòmica de la persona jove respecte a la seva família d'origen. Però hi ha d'altres formes que es relacionen més amb la dependència i que indiquen que encara rep ajuda familiar. Dins el primer grup, podem observar que el 38% de joves que s'han emancipat paga el seu habitatge conjuntament amb la parella: aquest és el model de pagament més habitual per fer front a les despeses derivades de l'habitatge. Així mateix, el 13,7% viu en un habitatge pagat només per la seva parella. També tenim un 17,3% d'emancipats/ades que es paguen enterament l'habitatge. Alguns viuen sols i altres viuen en parella i tenen la situació inversa a la citada anteriorment (la parella no paga l'habitatge). A més, es pot apreciar que un 6,3% de joves comparteixen les despeses de l'habitatge amb companys de pis.

Dins el segon grup (les persones joves emancipades que encara depenen de l'ajuda de les famílies d'origen per pagar l'habitatge), un 9,4% viu en habitatges que són totalment pagats pels progenitors, sogres o altres familiars i un 2,1% ho fa amb els seus ingressos però també amb l'ajuda dels progenitors, sogres o altres familiars. De tot això podem concloure que hi ha moltes persones joves emancipades que no contribueixen al pagament de l'habitatge on viuen i que depenen de la parella o la família per fer-hi front.

Al gràfic 7.14 podem observar el volum de despesa en habitatge que fan les persones joves emancipades. Com es pot observar, el 37,7% de joves emancipats no contribueix a pagar l'habitatge on viu. Un 2,2% de joves paguen entre 1 i 150 euros, de manera que, segurament, atès el preu de l'habitatge a Catalunya, han de rebre ajuda d'algú més per pagar el total de l'habitatge. El 60% restant de persones joves emancipades es distribueix en tres grups iguals: les que paguen entre 150 i 300 euros mensuals, les que paguen entre 300 i 450 euros mensuals i les que paguen més de 450 euros. Hi ha un 20% de joves a cada subgrup.

GRÀFIC 7.14. Despesa en habitatge. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2012.
Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Entre els i les joves emancipades que paguen una part o la totalitat del cost de l'habitatge, la despesa mitjana que hi inverteixen és de 377,8 euros mensuals, tal com mostra la taula 7.20. Aquesta xifra és bastant inferior al cost mitjà mensual de l'habitatge (609,9 euros, com ja havíem esmentat), la qual cosa reflecteix, com hem vist al gràfic 7.13, que en una gran part la despesa de l'habitatge s'afronta de forma compartida, ja sigui amb la parella, amb els progenitors o amb companys de pis. Així mateix, les persones joves emancipades que contribueixen a pagar l'habitatge on viuen tenen una mitjana d'ingressos individuals totals de 1.264,4 euros. Això implica que aquests joves inverteixen de mitjana el 29,9% dels seus ingressos en habitatge, proporció propera al límit del que es considera com a màxim recomanable (una tercera part dels ingressos).

TAULA 7.20. Indicadors de despesa individual en habitatge. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2012. Euros

Indicador	€
Cost mitjà mensual de l'habitatge	609,9 €
Despesa individual mitjana en habitatge	377,8 €
Ingressos mitjans dels i les joves que paguen habitatge	1.264,4 €
<i>Proporció dels ingressos destinats a pagar l'habitatge</i>	<i>29,9%</i>

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La despesa en habitatge segons les característiques de la persona jove

En aquest apartat analitzem la despesa en habitatge segons les característiques de la persona jove. L'anàlisi la realitzarem només per als i les joves emancipades, ja que són per a qui la despesa en habitatge té rellevància i constitueix una de les principals destinacions dels seus ingressos. No obstant això, com ja hem vist, no totes les persones joves emancipades tenen despeses en habitatge, ja que pot haver-hi joves emancipats que visquin en un habitatge heretat o cedit, que ja estigui pagat o que el pagui la parella o la família. Aquestes casuístiques també han estat excloses de l'anàlisi.

La taula 7.21 sintetitza la informació sobre la despesa en habitatge segons diferents variables diferenciadores de les persones joves.

En primer lloc, es presenta la despesa en habitatge segons **edat**. Com es pot observar, a mesura que augmenta l'edat, augmenta també el percentatge de joves que destina una part dels seus ingressos a pagar l'habitatge on viuen. La mitjana de la despesa que realitzen en habitatge també va en augment amb l'edat: els més adults tenen ingressos més alts i poden fer una despesa en habitatge més gran.

TAULA 7.21. Despesa en habitatge segons característiques individuals. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2012. Percentatge

Variable	Categoria	Despesa en habitatge			€/mes* (mitjana)
		Sí	No	Total	
Grup d'edat	De 15 a 19 anys	9,4	90,6	100	164,0
	De 20 a 24 anys	43,3	56,7	100	278,1
	De 25 a 29 anys	68,2	31,8	100	358,2
	De 30 a 34 anys	69,1	30,9	100	408,7
Sexe	Dones	58,3	41,7	100	369,5
	Homes	67,5	32,5	100	385,7
Àmbit territorial	Metropolità	63,3	36,7	100	387,5
	Comarques Gironines	68,1	31,9	100	335,3
	Camp de Tarragona	62,5	37,5	100	423,8
	Terres de l'Ebre	61,4	38,6	100	305,7
	Ponent i Alt Pirineu i Aran	50,5	49,5	100	309,6
	Comarques Centrals	50,7	49,3	100	374,0
	Penedès	69,6	38,0	100	401,1
Lloc de naixement	Catalunya o resta de l'Estat	64,8	35,2	100	394,2
	Estranger	57,0	43,0	100	326,8
Lloc de naixement dels progenitors	Ambdós a Catalunya	60,1	39,9	100	402,2
	Un a Catalunya i l'altre a la resta d'Espanya	73,9	26,1	100	376,5
	Un a l'estranger i l'altre a Catalunya	51,5	48,5	100	360,0
	Ambdós a la resta d'Espanya	68,7	31,3	100	403,4
	Ambdós a l'estranger	55,6	44,4	100	322,4
Nivell d'estudis més alt dels progenitors	Estudis inferiors a obligatoris	42,5	57,5	100	229,9
	Estudis obligatoris	65,7	34,3	100	383,1
	Estudis postobligatoris	66,4	33,6	100	378,8
	Estudis universitaris	58,2	41,8	100	378,2
Categoria professional dels progenitors	Ocupacions directives i gerencials	58,4	41,6	100	414,5
	Ocupacions tècniques i professionals	60,0	40,0	100	368,4
	Ocupacions mitjanes	68,8	31,2	100	383,8
	Ocupacions elementals	52,4	47,6	100	334,9
Total		62,0	38,0	100	377,8

* Entre els qui tenen despesa en habitatge.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa al **sex**e, s'observa que el percentatge de nois emancipats que gasten en habitatge és més gran que el percentatge de noies en gairebé 10 punts percentuals. També la mitjana de la despesa en habitatge és una mica més gran en els homes joves. La diferència no és gaire gran però pot estar relacionada amb el fet que ells disposen d'uns ingressos majors i aleshores poden pagar una major proporció que elles, en el cas que l'habitatge sigui compartit, o bé perquè ells s'atreveixen a pagar habitatges més cars si viuen sols.

Pel que fa als **àmbits territorials**, trobem que els percentatges més alts de persones joves emancipades que gasten en habitatge es troben a les Comarques Gironines i al Penedès, on voreja el 70% de joves emancipats/ades. D'altra banda, hi ha les Comarques Centrals i el Ponent i l'Alt Pirineu i Aran on el percentatge se situa proper al 50%. Els àmbits on la mitjana gastada és major són l'Àmbit Metropolità, el Camp de Tarragona i el Penedès.

Les dades segons el **lloc de naixement** mostren que els i les joves nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat tenen despeses en habitatge en una major proporció i, a més, la mitjana de la despesa en habitatge és més gran. Per tant, segurament accedeixen a millors habitatges.

Amb relació al **lloc de naixement del pare i de la mare**, una major proporció de joves poden pagar l'habitatge on viuen si són fills de pares catalans o de la resta de l'Estat, en comparació amb el fet de tenir pares estrangers. Així mateix, la mitjana de despesa en habitatge és més gran per als joves fills de pares catalans o de la resta de l'Estat.

El **nivell d'estudis del pare o de la mare** també és clau. Com més alt és el nivell d'estudi dels pares, major serà la despesa en habitatge dels seus fills i el percentatge de joves emancipats que poden pagar l'habitatge on viuen. Això es deu a la relació que existeix entre l'educació dels pares i l'educació i els ingressos dels fills. Els fills de pares amb nivell d'estudis alt tenen més educació i ingressos i accedeixen a habitatges de preu més alt.

Finalment, els resultats segons la **categoria professional del pare o de la mare** mostren que els joves fills de directors i gerents són els que gasten més en habitatge. No obstant això, el percentatge d'aquests joves que estant emancipats i realitzen despeses en habitatge és menor que la mitjana dels i de les joves. No obstant això, els joves fills de pares amb ocupacions de qualificació mitjana encara gasten menys en habitatge i hi ha un percentatge més gran que contribueix a pagar l'habitatge on viu. Segurament, perquè aquests pares poden ajudar menys en el pagament de l'habitatge dels seus fills. Els i les joves fills de pares amb ocupacions elementals són els que gasten menys en habitatge i, a més, els que en menor proporció paguen l'habitatge on viuen.

Els factors explicatius de les diferències en la despesa en habitatge

Respecte a la despesa que realitzen les persones en habitatge i per tal de precisar els resultats de l'apartat anterior, s'ha fet una regressió per MQO, similar a l'estimada en la secció 7.2, però ara la nostra variable dependent són els logaritmes de la despesa individual en habitatge. Un altre cop usem els logaritmes de manera que els coeficients estimats siguin directament els efectes marginals. Les variables explicatives són les mateixes que hem fet servir prèviament i les variables omeses (les que usem com a referència) també són les mateixes. Els resultats d'aquesta estimació els trobem a la taula A7.3.

A la primera columna de la taula A7.3 es presenten els resultats per a totes les persones joves emancipades que contribueixen a pagar l'habitatge on viuen. A la segona columna ens concentrem en joves majors de 25 anys. Deixant de banda la variable "edat", els coe-

ficients són molt similars en ambdues columnes. Els resultats són els esperats i confirmen l'anàlisi bivariant de l'apartat anterior: els i les joves més grans gasten més en habitatge. Per exemple, veiem que les persones joves de 30 a 34 anys gasten 13,2% més en habitatge que els de 25 a 29. Pel que fa al sexe, obtenim que els homes gasten un 4,2% més en habitatge que les dones. En considerar el lloc de naixement dels pares, observem per a totes les combinacions una despesa menor que la variable omesa, que és els i les joves amb ambdós pares nascuts a Catalunya. Per exemple, els i les joves que tenen tots dos pares nascuts a l'estranger gasten en habitatge un 20,8% menys que els joves fills d'ambdós pares catalans. Els i les joves fills i filles de pares i mares amb un nivell més alt d'estudi o amb categories socioeconòmiques millors gasten més en habitatge pel fet que segurament tenen millors habitatges i, a més, en una major proporció paguen l'habitatge on viuen.

Dificultats per pagar l'habitatge

Un altre tema d'interès en relació amb la despesa en habitatge dels i les joves emancipades rau en l'anàlisi de la dificultat per pagar aquest habitatge. Per això, a la taula 7.22, presentem els percentatges de joves que tenen i que no tenen dificultats per pagar l'habitatge. A la primera columna es presenten els resultats per a totes les persones joves emancipades i a la segona es poden observar els resultats d'aquelles persones joves emancipades que contribueixen al pagament de l'habitatge. Els percentatges són bastant similars en ambdues columnes. Creix una mica el percentatge dels qui *Mai o gairebé mai* no ha tingut dificultats per pagar l'habitatge. De totes formes, crida l'atenció que més del 80% de les persones joves emancipades no hagi tingut mai o molt rarament dificultats per pagar l'habitatge en un moment en què acumulem uns quants anys de crisi econòmica. La qual cosa ens suggereix tres fets: que molts dels i de les joves catalanes s'emancipen tard i quan estan relativament segurs que podran pagar el seu habitatge; que fins i tot en un context de crisi l'habitatge constitueix una prioritat i la despesa principal de les persones joves emancipades; i que cal tenir en compte que els i les joves que han hagut de tornar a la llar d'origen no han respost aquesta pregunta.

Taula 7.22. Dificultats per pagar l'habitatge. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2012. Percentatge

Dificultats	Situació d'emancipació	
	Emancipats/ades	Emancipats/ades que contribueixen a pagar l'habitatge
Sempre o gairebé sempre	5,9	5,0
Sovint	12,6	12,0
Rarament	20,8	20,0
Mai o gairebé mai	60,6	63,0
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Dificultats per pagar l'habitatge segons les característiques de la persona jove

La taula A7.4 mostra les dificultats per pagar l'habitatge en funció de les característiques de la persona jove que hem utilitzat al llarg del capítol. Quan analitzem les dificultats per pagar l'habitatge segons l'**edat** observem que, en un principi, les dificultats augmenten a mesura que augmenta l'edat, per després disminuir. És a dir, per al tram més jove, el percentatge que tenen dificultats sempre o gairebé sempre és molt baix, en concret és 0,9%. Això segurament és perquè els pocs joves emancipats d'aquesta edat ho fan per raons puntuals i encara amb ajuda dels progenitors. Després, aquest percentatge augmenta a mesura que ens movem en trams d'edat majors. A l'altre extrem, si analitzem els que *Mai o gairebé mai* han tingut dificultats per pagar l'habitatge, veiem que el percentatge augmenta a mesura que augmenta l'edat, fet que concorda amb l'augment dels salaris.

Les dificultats per **sexe**, però, són gairebé iguals, a l'igual que l'**àmbit territorial**. Sembla doncs, que aquestes dues variables no són explicatives de les dificultats que els i les joves de Catalunya tenen per al pagament de l'habitatge.

En canvi, sí que es troben diferències importants segons el **lloc de naixement de la persona jove o dels seus progenitors**. S'observa que, tant si el jove és estranger com si els pares ho són, es produeix un augment en el percentatge de tenir dificultats *Sempre*, *Gairebé Sempre* o *Sovint*. Per exemple, el 35,6% dels i les joves amb pares estrangers tenen dificultats *Sempre* o *Sovint*, mentre que aquest percentatge cau a l'11,4 si ambdós pares són nascuts a Catalunya.

També són destacades les diferències segons el **nivell d'estudis del pare o de la mare**. Les persones joves que presenten més dificultats per pagar l'habitatge són els fills de pares amb nivell d'estudis baix. Gairebé el 80% dels i de les joves amb pare o mare amb estudis inferiors als obligatoris, un cop emancipats, tenen dificultats *Sempre* o *Sovint* per pagar l'habitatge. Mentre que només el 12% dels i les joves els pares dels quals han assolit els estudis universitaris tenen dificultats per pagar l'habitatge.

Finalment, la **categoria professional del pare o de la mare** mostra un comportament similar. Les persones joves amb pares que tenen professions que requereixen poca qualificació són qui tenen més dificultat per pagar l'habitatge. Gairebé un 37% de joves fills de pare o mare amb ocupacions elementals té dificultats *Sempre* o *Sovint*, per pagar l'habitatge. Mentre que entre els fills i filles de directors i gerents o de tècnics i professionals aquest percentatge cau a menys del 12%.

Els factors explicatius de les diferències en les dificultats per pagar l'habitatge

Tal com hem fet en els apartats anteriors, per tal d'esbrinar en profunditat les característiques que més influeixen en el fet de tenir dificultats per pagar l'habitatge, hem estimat un pròbit. Es tracta del mateix procediment usat anteriorment per analitzar la pobresa però ara la nostra variable dependent val "1" si la persona jove ha tingut dificultats per pagar l'habitatge i "0" si no n'ha tingut o només rarament. A la categoria "1" hem agrupat els que

diuen que *Sempre* o *Gairebé sempre* han tingut dificultats i els que *Sovint* n'han tingut. D'altra banda, al "0", ens queden els qui *Rarament* o *Mai* o *Gairebé mai* no han patit dificultats per pagar l'habitatge.

A la taula A7.5 es presenten els efectes marginals d'aquest pròbit. A la primera columna hi ha els efectes marginals per a tots els i les joves emancipats (que són a qui es fa aquesta pregunta) i, a la segona columna, es mostren els resultats de l'estimació per als joves majors de 25 anys emancipats.

Els resultats són els esperats i concorden amb el que s'ha trobat en l'apartat anterior. Quant a l'**edat**, trobem el mateix patró de campana que trobem a les taules de contingència. No trobem grans diferències ni per **sexe** ni per **àmbit territorial**. Pel que fa al **lloc de naixement del pare o de la mare**, en comparació amb els i les joves que tenen els dos pares nascuts a Catalunya, la probabilitat de tenir problemes per pagar l'habitatge s'incrementa en 19,1% quan tots dos són estrangers. Si observem què succeeix en considerar el **nivell d'estudis del pare o de la mare**, ens adonem que els resultats són molt coherents amb el que hem vingut comentant en tot el capítol. Atès que la variable de referència són els pares amb estudis inferiors als obligatoris, per a la resta de les categories la probabilitat de tenir problemes per pagar l'habitatge es redueix bastant. Per exemple, per als i les joves amb pares amb estudis universitaris, es redueix un 37%. Finalment, en analitzar les dificultats per pagar l'habitatge segons la **categoria socioeconòmica dels progenitors**, podem veure que -en relació amb els fills de directors o gerents- per a la resta de joves, la probabilitat de tenir problemes per pagar l'habitatge s'incrementa. Definitivament, la variable que sembla clau a l'hora de trobar diferències és el nivell educatiu del pare o de la mare, on trobem increments de gairebé el 40% per a alguna categoria.

Evolució de les dificultats per pagar l'habitatge

En aquest apartat realitzarem la comparació de les variables de despesa i destinació dels ingressos entre els anys 2007 i 2012. De nou, en aquesta comparativa només oferim informació sobre les persones joves nascudes a Catalunya o a la resta de l'Estat.

Tal com hem comentat anteriorment, un resultat interessant és l'alt percentatge de joves que no té problemes per pagar l'habitatge. Hem plantejat tres possibles interpretacions: a) que la gran majoria de les persones joves no s'emancipa fins que no pot assumir la despesa de l'habitatge on viuran, fet relacionat amb el fet que els i les joves a Catalunya s'emancipen molt tard; b) que l'habitatge constitueix una prioritat, pagar el lloguer o l'hipoteca es converteix en la primera despesa a pagar per la majoria de joves; i c) que les persones joves que tenen dificultats són les primeres de retornar a la llar d'origen. D'aquesta forma, els que continuen emancipats és perquè, la majoria, no tenen dificultats per pagar l'habitatge.

Com es pot veure a la taula 7.23, els percentatges dels diferents graus de dificultat no canvien gaire d'un moment a l'altre, fet que reforça aquestes hipòtesis. De fet, disminueix el percentatge de joves amb dificultats per pagar l'habitatge i augmenta una mica el de

joves que *Mai o Gairebé mai* no tenen problemes per pagar l'habitatge. Aquestes dades són coherents amb les mostrades en el capítol anterior, en que s'aprecia una disminució de la taxa d'emancipació d'un any a l'altre.

TAULA 7.23. Dificultats per pagar l'habitatge. Joves de 15 a 34 anys emancipats i nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012

Dificultats	Any	
	2007	2012
Sempre o gairebé sempre	4,2	3,7
Sovint	14,6	7,2
Rarament	20,6	20,4
Mai o gairebé mai	60,6	68,6
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

7.3.2. L'estalvi

En aquesta subsecció analitzarem l'estalvi que han pogut fer les persones joves durant els 12 mesos anteriors a la realització de l'EJC12, és a dir, el 2011. Òbviament l'estalvi no és una despesa pròpiament dita, però es pot considerar com una de les destinacions dels ingressos dels i les joves.

Com es pot observar a la taula 7.24, el 46,4% de les persones joves va poder estalviar alguna part dels seus ingressos de l'any 2011 i no va gastar aquests diners durant aquest any. Malgrat que la pregunta sobre la quantitat de l'estalvi va ser feta en termes anuals, n'hem transformat les respostes en mensuals de manera que la xifra sigui comparable amb els ingressos que hem tractat en el primer apartat del capítol. Així, trobem que les persones joves que van poder estalviar, van estalviar una mitjana de 184,4 euros mensuals. A l'altre extrem tenim un 53,6% de joves que no va poder estalviar res el 2011.

TAULA 7.24. Estalvi durant l'any anterior. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012

Ha pogut estalviar	%	€ mensuals (mitjana)
Sí	46,4	184,4
No	53,6	-
Total	100	-

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

L'estalvi segons les característiques de la persona jove

Com hem fet anteriorment, en aquest apartat analitzem l'estalvi segons les característiques de la persona jove (taula A7.6). D'entrada, observem que a mesura que augmenta l'**edat** disminueix la capacitat d'estalvi dels i les joves. Mentre que en la franja de 15 a 19 anys gairebé un 60% ha pogut estalviar una mica, entre els i les joves de 30 a 34 anys aquest percentatge davalla fins el 40,7%. No obstant això, la quantitat mitjana d'estalvi és major entre els i les joves de més edat. Aquest comportament pot estar relacionat amb els fet que en edats més primerenques és més fàcil estalviar perquè la majoria viuen a la llar familiar i no han d'afrontar bona part de les despeses de viure de manera independent com l'habitatge. Alhora, en aquestes franges d'edat trobem una gran quantitat de joves amb pocs ingressos, fet que explicaria que la mitjana d'estalvi per la franja dels 15 als 19 anys sigui tant sols de 35 euros. En canvi, en les franges de més edat, on hi ha una major proporció de joves en situació d'emancipació que han de fer front a moltes més despeses, la proporció de joves que ha pogut estalviar és menor, però, quan ho poden fer, ho fan en quantitats majors.

D'altra banda, no es troben diferències en el percentatge de joves que han pogut estalviar segons **sexe**. No obstant això, la quantitat que han pogut estalviar els homes joves és major que la de les dones, segurament en correlació amb el fet que els homes joves tenen uns majors ingressos del treball que les dones. Per tant, probablement no estem davant de patrons diferencials en l'estalvi sinó que, en guanyar més, es pot destinar una major part dels ingressos a l'estalvi.

Quant a l'**àmbit territorial**, els resultats mostren que no hi ha grans diferències. Les Comarques Gironines apareixen com l'àmbit on les persones joves han pogut estalviar en una menor proporció però, d'altra banda, són els que tenen una mitjana més alta d'estalvi.

Pel que fa a la **situació d'emancipació**, el percentatge de joves que han pogut estalviar és menor entre les persones joves emancipades, probablement perquè han de fer front al pagament d'una quantitat més gran de despeses en general (habitatge, menjar, comptes de la casa, etc.). Trobem que el 40,3% dels i les joves emancipades ha pogut estalviar alguna quantitat, front al 52,6% dels i les joves no emancipades. No obstant això, entre els i les joves que han pogut estalviar, els que s'han emancipat han estalviat una quantitat d'euros major respecte els i les joves no emancipades. Aquesta darrera afirmació no sorprèn si recordem que la mitjana dels ingressos de les persones joves emancipades és superior a la dels i les no emancipades. Seguint la mateixa tendència, els i les joves emancipades que van poder estalviar ho van fer amb una mitjana de 269,3 euros mensuals, mentre que els i les no emancipades estalviaren de mitjana 115,8 euros mensuals.

Una de les característiques que marquen una diferència més gran en els patrons d'estalvi és el **lloc de naixement**. Mentre que un 51,8% dels i de les joves nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat han pogut estalviar, aquest percentatge cau dràsticament entre els i les joves que han nascut a l'estranger ja que, d'aquests, solament un 21,7% han pogut estalviar. No obstant això, en aquest cas, les mitjanes del que han pogut estalviar no són gaire diferents.

Relacionat amb el darrer punt, el **lloc de naixement del pare o de la mare** permet observar que els i les joves amb tots dos pares nascuts a Catalunya són qui presenten el major percentatge d'estalvi. El fet de tenir pares estrangers fa caure molt la probabilitat d'estalviar; en concret, només un 22,4% dels i les joves amb pares nascuts a l'estranger han pogut estalviar.

Una altra de les característiques que també marquen una diferència molt gran és el **nivell d'estudis del pare o de la mare**. A mesura que augmenta el nivell educatiu dels pares trobem una major proporció de joves que ha pogut estalviar. Mentre que només el 10,8% de joves amb pare o mare amb estudis inferiors als obligatoris ha pogut estalviar, entre els que tenen pare o mare universitaris aquest percentatge puja al 75,8%. Quant a la quantitat que han pogut estalviar, clarament la mitjana és menor per als i les joves amb pare o mare amb estudis inferiors als obligatoris. Per a la resta de les categories, la mitjana és relativament similar i és major per als fills de pare o mare amb estudis obligatoris.

Finalment, si analitzem l'estalvi dels i de les joves segons el **nivell socioeconòmic del pare o de la mare**, trobem que el percentatge de joves que ha pogut estalviar cau quan ens movem a ocupacions dels pares amb poca qualificació. Pel que fa a les quantitats estalviades, el patró no és clar.

Els factors explicatius de les diferències en l'estalvi

Per aprofundir més sobre com influeixen les variables en la possibilitat de poder estalviar, estimem un pròbit, de la mateixa manera que ho hem fet per a pobresa i per a la dificultat de pagar l'habitatge. En aquest cas, la variable dependent serà "1" si el jove ha estalviat i "0" si no ho ha pogut fer.

Com veiem a la taula A7.7, els coeficients són gairebé tots significatius i del signe esperat. Si analitzem l'estalvi segons l'edat, veiem que en prendre totes les edats (primera columna), com més gran és el jovent la probabilitat d'estalviar disminueix respecte a la probabilitat dels més joves. No obstant això, tal com es pot apreciar a la segona columna, la probabilitat de poder estalviar dels i de les joves de 30 a 34 anys s'incrementa un 2,4% respecte als de 25 a 29 anys i indica que, un cop emancipats, com més gran més possibilitats d'estalvi. En relació amb l'àmbit territorial és on menors diferències trobem i per sexe tampoc no hi trobem diferències destacades. Quant a la resta de les variables explicatives, els fills que tenen ambdós progenitors nascuts a Catalunya són els que tenen major probabilitat d'estalviar. Així mateix, pel que fa al nivell d'estudis dels pares, com més nivell d'instrucció dels pares major increment en la probabilitat d'estalviar de la persona jove. Pel que fa a la categoria professional dels pares, en relació amb els fills de pares directors i gerents, als fills de tècnics i professionals se'ls s'incrementa la probabilitat d'estalvi 3,8%. No obstant això, la probabilitat d'estalvi per als fills de pares amb ocupacions elementals o ocupacions que requereixen qualificació mitjana es redueix.

Evolució de la capacitat d'estalvi

Existeixen algunes diferències en les categories de resposta a la pregunta sobre la capacitat d'estalvi entre l'EJC07 i l'EJC12. Per això, realitzem la comparació entre les dades directament comparables: la proporció de joves que no ha pogut estalviar. En concret, l'any 2007 només el 30,7% dels i les joves plantejava no haver pogut estalviar res. En canvi, el 2012, aquest percentatge puja fins al 48,1%, dada que reflecteix l'impacte de la crisi en la capacitat d'estalvi de les persones joves.

7.3.3. Les ajudes a les famílies

En l'etapa de la joventut, la majoria de joves és ajudat o mantingut per la seva família. Quan la persona jove comença a tenir ingressos s'inicia el procés d'independència econòmica respecte la llar d'origen. Tanmateix, hi ha una part de joves que, un cop tenen ingressos, ajuda els seus pares o a altres familiars, tant si viuen amb ells com si s'han independitzat. Així, en aquesta subsecció ens centrarem en aquesta possible finalitat dels diners dels i de les joves. Veurem quants són els que ajuden i a qui ajuden.

Com es pot observar a la taula 7.25, el 13,4% de joves fa aportacions regulars als seus pares o a familiars. Així mateix, es mostra que el percentatge de joves que fa aportacions és menor per als i les joves emancipats que quan encara no ho són, la qual cosa és bastant lògica. L'11,2% de joves emancipats fa alguna aportació econòmica als seus pares o a familiars; mentre que per als i les joves no emancipats, aquesta xifra puja al 15,8%.

TAULA 7.25. Aportacions regulars a progenitors o familiars segons situació d'emancipació. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Fa una aportació regular	Situació d'emancipació		Total
	Emancipats/ades	No emancipats/ades	
Sí	11,2	16,0	13,5
No	88,8	84,0	86,5
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Quan analitzem la destinació d'aquestes aportacions econòmiques regulars, veiem que majoritàriament són per als pares: el 90% de les aportacions són per a ells. La resta van dirigides a altres familiars (6%), a fills (2%) o a exparelles (2%).

7.4. Conclusions

Al llarg d'aquest capítol hem intentat donar respostes a les principals preguntes que ens plantejàvem a la introducció sobre els ingressos i les destinacions dels ingressos de les

persones joves. En primer lloc, de l'anàlisi de les diferents fonts d'ingressos dels i de les joves, trobem que el 78,9% declara tenir algun tipus d'ingrés. Alguns reben més d'una font d'ingrés de forma simultània. No obstant això, hi ha un 21,1% que declara no tenir cap tipus d'ingrés: es tracta majoritàriament de joves que no s'han emancipat i que viuen dels ingressos de la llar.

En analitzar llurs ingressos per edat, en moure'ns cap a edats més altes es guanya una mica més d'independència i un percentatge més gran dels ingressos provenen de fonts pròpies, relacionades amb el mercat de treball o l'Estat. És a dir, amb l'edat les persones joves esdevenen cada vegada menys dependents de les fonts provinents de les famílies. No obstant això, ateses les altes taxes d'atur, la tardana emancipació i el percentatge encara alt de joves de 30 a 34 anys que declara no rebre cap tipus d'ingrés, podem concloure que en aquesta edat encara s'està lluny de la independència esperada.

Al llarg del capítol hem vist com hi ha una clara relació entre algunes fonts d'ingressos i el procés d'emancipació. Les fonts relacionades amb el fet de participar en el mercat de treball o amb el fet d'haver-hi participat (i trobar-se en l'actualitat a l'atur) són fonamentals entre les persones joves emancipades. D'altra banda, hi ha una sèrie de fonts d'ingressos associades a la no emancipació, com ara les transferències familiars, les beques i la setmanada.

Quant a l'anàlisi segons el sexe, resulta molt interessant que la distribució de les diferents fonts d'ingressos són gairebé iguals. No obstant això, existeixen diferències en les mitjanes d'ingressos per a algunes fonts. Per exemple, pel que fa als ingressos derivats del treball, els homes joves guanyen 200 euros més de mitjana que les dones joves. Hem apuntat com una possible explicació per a aquesta diferència la discriminació salarial (en una mateixa feina) i/o el fet que els sectors i ocupacions més feminitzades tendeixen a tenir uns sous més baixos (discriminació horitzontal).

Tot comparant els resultats de l'EJC12 amb els de l'EJC07, trobem que la situació és clarament pitjor al 2012 que al 2007. El 2012 disminueix el percentatge de joves que reben ingressos provinents del treball, de beques i de setmanada per a totes les edats. Malgrat tot, la mitjana d'ingressos de les diferents fonts, en alguns casos es manté igual o fins i tot augmenta, ja que els que continuen rebent-los són els que es trobaven en una millor situació i acumulen les millors característiques.

La principal font d'ingressos la constitueixen els ingressos del treball, però l'any 2012 només un 45% de joves declara rebre aquest tipus d'ingrés. En part, aquest baix percentatge s'explica pel fet que alguns joves continuen estudiant i, per tant, no treballen ni volen fer-ho. El percentatge de persones joves que treballa ha caigut molt respecte al 2007 i mostra que la crisi ha afectat el col·lectiu de joves i que l'atur recau amb molta força en aquest segment de la població.

De l'anàlisi dels ingressos del treball segons les característiques de les persones joves, podem concloure que hi ha un conjunt de característiques que les fa més vulnerables. Algunes característiques són: jove estranger/a o pare i mare nascuts a l'estranger, pare i

mare amb nivell d'estudis baix i que treballen en feines que requereixen poca qualificació. Molt probablement, en algunes llars aquestes variables apareixen de manera simultània i es reforcen mútuament.

Respecte el percentatge de joves que viuen a llars pobres, trobem que la taxa de pobresa entre les persones joves se situa en 17,7%, una taxa clarament superior a la que s'ha observat en els darrers anys. Així mateix, trobem que el risc de pobresa és molt més gran per als i les joves que no s'han emancipat. Mentre que la taxa de pobresa per als emancipats és del 13,5%, la taxa de pobresa per als no emancipats és del 23,7%. Paral·lelament i en relació amb això, trobem que el risc de pobresa és molt més gran en els trams d'edat menors. Una de les variables que determinen una major diferència en la taxa de pobresa és el lloc de naixement del jove: mentre que per als joves catalans nascuts a Espanya la taxa de pobresa és del 14,5%, el risc de pobresa augmenta fins a 34,6% en joves nascuts fora d'Espanya. Una altra de les variables més importants és l'educació que els pares han assolit: per als i les joves amb pare o mare amb ocupacions elementals, relacionades amb baixos nivells d'estudi, trobem un risc de pobresa del 33,3%; a l'altre extrem, observem que per als joves amb pare o mare que ocupen càrrecs directius o gerencials existeix una taxa de pobresa molt inferior (6,5%).

Amb relació a la situació econòmica percebuda pels propis joves, hi ha una clara correlació entre les dificultats per arribar a final de mes i la pobresa. Per als i les joves que declaren que *Sempre* tenen dificultats per arribar a final de mes, la taxa de pobresa és del 40%, mentre que, en l'altre extrem, els que afirmen que *Mai* no han tingut problemes per arribar a final de mes tenen una taxa de pobresa del 0%. Amb relació a la mobilitat econòmica dels i les joves emancipats, crida l'atenció el fet que, en un país que sempre ha estat considerat de poca mobilitat social, només el 22% senti que no està *Mi millor ni pitjor* que a la seva llar d'origen. Un altre element interessant és el fet que la mobilitat cap amunt i la mobilitat cap avall semblen ser iguals: els i les joves que es creuen que estan *Pitjor o Molt pitjor* que la seva llar d'origen sumen un 36%, mentre que els que es consideren *Millor o Molt millor* són un 42%.

Si comparem la situació percebuda pels propis joves al 2012 amb la del 2007, podem apreciar clarament que el percentatge de joves que *Sempre* o *Sovint* té dificultats per arribar a finals de mes s'eleva amb la crisi (del 18,5% al 22,5%). Els i les joves que *Mai* no tenen dificultats per arribar a final de mes es mantenen aproximadament igual. També trobem que ha augmentat la mobilitat econòmica amb la crisi i que ara hi ha menys joves que són a la mateixa posició que els seus pares. Pugen tant els que creuen que estan en una *Millor* situació respecte a la seva llar d'origen com els que creuen estar *Pitjor*. Amb la qual cosa podem concloure que, malgrat que la joventut ha estat un dels col·lectius més afectats per la crisi, especialment per la seva situació al mercat de treball, la crisi no és un fenomen exclusiu del col·lectiu juvenil i també ha afectat les seves llars d'origen.

D'altra banda, la principal despesa de les persones joves emancipades és en habitatge. Els habitatges dels i de les joves emancipats costen de mitjana 610 euros mensuals. Aquesta despesa la poden pagar diferents persones: en molts casos és una despesa compartida i en d'altres és pagada per una única persona. Tot i això, hi ha un 38% de joves emancipats

i emancipades que no contribueix a pagar el seu habitatge (el paga la seva parella o la seva família d'origen). Tenint aquestes consideracions presents, la despesa mitjana en habitatge de les persones joves que tenen aquest tipus de despesa és de 377,8 €/mes.

Òbviament, amb l'edat augmenta el percentatge de joves emancipats que tenen despesa en habitatge. Per sexe, trobem que el percentatge dels i de les joves emancipats que gasten en habitatge és més gran que el de les joves (gairebé 10 punts percentuals, circumstància relacionada amb els majors ingressos dels homes). Les persones joves nascudes a Catalunya o a la resta de l'Estat afronten despeses en habitatge en major proporció si són emancipats; a més, la mitjana de la seva despesa en habitatge és més gran. Les variables d'extracció familiar també influeixen en la despesa vinculada a l'habitatge: quan els pares són nascuts a Catalunya, amb més nivell educatiu o categories professionals elevades, els i les joves tendeixen a destinar més diners al pagament de l'habitatge.

Quan analitzem les dificultats per pagar l'habitatge crida l'atenció que gairebé el 80% de joves en situació d'emancipació no hagi tingut mai o molt rarament dificultats per pagar-lo, en un moment en què acumulem uns quants anys de crisi econòmica. Això ens suggereix tres fets: un, que molts joves catalans s'emancipen tard i quan estan relativament segurs que podran pagar el seu habitatge; dos, que fins i tot en un context de crisi l'habitatge és de les darreres despeses que es deixen d'afrontar, i tres, que alguns joves han hagut de tornar a la llar d'origen.

Tot analitzant les persones joves que tenen dificultats per pagar l'habitatge segons llurs característiques, veiem l'altra cara de la moneda de la despesa en habitatge: els col·lectius que tenen més dificultats per pagar l'habitatge són també els qui en menor mesura tenen despesa en habitatge. S'observa altre cop que el conjunt de característiques que fan al col·lectiu jove més vulnerable són les mateixes, joves estrangers o de pares estrangers, pares amb un nivell educatiu baix o amb ocupacions que requereixen poca qualificació.

Pel que fa a l'estalvi, el 46,3% de les persones joves van poder estalviar alguna part dels seus ingressos l'any 2011. Les persones joves que van poder estalviar el 2011, van estalviar una mitjana de 184,4 euros mensuals. Es pot observar que a mesura que ens movem en edats més altes el percentatge de joves que han pogut estalviar l'any 2011 és menor. Això passa perquè en una major proporció estan emancipats i tenen les despeses associades a la independència. No obstant això, la quantitat mitjana que han pogut estalviar és major entre les persones joves de més edat. No es troben diferències en el percentatge de joves que han pogut estalviar segons sexe, però sí respecte a la quantitat que han pogut estalviar: el 2011 els joves pogueren estalviar una quantitat major que les joves. El percentatge de joves que han pogut estalviar és menor entre joves emancipats/ades, ja que han de fer front al pagament d'una quantitat més gran de despeses en general (habitatge, menjar, casa, etc.). Trobem que el 40,3% han pogut estalviar alguns diners. Mentrestant, 52,6% de joves no emancipats i no emancipades ha aconseguit estalviar. No obstant això, entre els que han pogut estalviar, les persones joves emancipades han estalviat una quantitat d'euros major que l'estalviada per joves no emancipats/ades. Aquesta darrera afirmació no sorprèn si recordem que de mitjana els ingressos de les persones joves emancipades són superiors als de les persones joves no emancipades.

Una de les característiques que marquen una diferència més gran en els patrons d'estalvi és el lloc de naixement de la persona jove o de llurs pares: mentre que un 51,8% de joves nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat ha pogut estalviar, aquest percentatge cau dràsticament entre les persones joves nascudes a l'estranger, ja que solament un 21,7% ha pogut fer-ho. Una altra de les característiques que també marquen una diferència molt gran és l'educació dels progenitors: mentre que només el 10,8% de joves amb pare o mare amb estudis inferiors als obligatoris ha pogut estalviar, entre els i les joves amb pare o mare universitaris aquest percentatge puja al 75,8%. Quant a la quantitat que han pogut estalviar, clarament la mitjana és menor entre joves amb pares amb estudis inferiors als obligatoris. Finalment, segons el nivell socioeconòmic dels pares, trobem que el percentatge de joves que han pogut estalviar cau a mesura que ens movem a ocupacions del pare o de la mare amb poca qualificació. Com era d'esperar, l'any 2012 ha caigut molt el percentatge de joves que no han pogut estalviar res. En concret, l'any 2007 només el 30,7% plantejava no haver pogut estalviar res; en canvi el 2012 aquest percentatge puja fins al 48,1%.

En definitiva, podem concloure que, tot i que la situació econòmica de la joventut no té per què ser definitiva per saber com seran els ingressos en la vida adulta, ja s'observen clarament dos patrons de joves diferents. D'una banda, tenim joves que acumulen una quantitat de característiques de forma simultània que els fa més vulnerables i estar en pitjor situació (ser d'origen estranger –la persona jove o els progenitors- o tenir un origen social baix). Aquests joves tenen ingressos més baixos, taxes de pobresa més altes, més dificultats per arribar a finals de mes o per pagar l'habitatge; també estalvien menys i, en conjunt, la crisi els ha afectat més fortament. D'altra banda, tenim un conjunt de joves a qui el procés d'emancipació conduirà a estar pitjor que a la llar d'origen; però aquesta situació probablement serà transitòria, circumstància que es veu clarament en el tram de 30 a 34 anys: aquests joves ja estan millor que a la llar d'origen, en part perquè tenen més formació i perquè la família els dona més suport amb ingressos, etc. La crisi també els ha afectat però tenen més recursos per suportar-la o oportunitats alternatives.

Enquesta a la joventut de Catalunya 2012
Transicions juvenils i condicions materials d'existència

SOBRE ELS AUTORS I AUTORES

PERSONES QUE HAN ELABORAT AQUEST VOLUM

Oriol Barranco i Font és doctor en sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i per l'École des Hautes Études en Sciences Sociales (EHESS). És membre del Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball (QUIT) del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona i de l'Institut d'Estudis del Treball (IET). Les seves àrees de recerca han estat els canvis i transformacions en el treball i l'ocupació; les noves formes de dominació i resistència laborals; l'anàlisi de moviments socials com l'"okupa" o el d'"antiglobalització"; l'anàlisi de xarxes socials i la reflexió metodològica. En relació amb aquestes temàtiques, ha participat en llibres col·lectius i ha publicat diversos capítols de llibres i articles en revistes com *Sociología del Trabajo*, *Cuadernos de Relaciones Laborales*, *Empíria*, *Papers* o *Revista Catalana de Sociologia*.

Mireia Bolívar i Planas és becària FPU del Ministeri d'Educació i doctoranda en el Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona. És membre del Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball (QUIT) del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona i de l'Institut d'Estudis del Treball (IET). Els seus interessos d'investigació se centren en els mètodes i tècniques d'investigació en ciències socials (mètodes quantitius i qualitius, aplicats especialment a l'anàlisi de xarxes socials) així com al fet migratori, la participació i acció col·lectiva i les xarxes socials, àrees en les quals ha fet diverses publicacions.

Sílvia Casola i Salvatella té un màster en estudis territorials i de la població, especialitat en demografia, i és llicenciada en sociologia. Treballa sobre l'emancipació i la formació de llars de les persones joves. Actualment està realitzant una tesi doctoral sobre el procés d'emancipació residencial i formació de llars de les persones joves a la regió metropolitana de Barcelona. És membre del grup de recerca consolidat Territori, Població i Ciutadania, adscrit a la Universitat de Barcelona.

Alba Castejón i Company és llicenciada en pedagogia i màster de recerca en educació per la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha estat professora associada del Departament de Pedagogia Sistemàtica i Social de la UAB. Actualment és becària predoctoral del programa de Personal Investigador en Formació (PIF) de la UAB. És membre del Grup d'Anàlisi de Polítiques Educatives i de Formació (GAPEF).

Laia Castelló i Santamaria és doctora en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona des de 2011, amb la tesi *La gestió quotidiana de la cura. Una qüestió de gènere i classe*. El 2007 obté el DEA amb el treball de recerca *Les formes de gestió del treball domèstic assalariat a l'Estat espanyol*, dirigit per Teresa Torns i Sònia Parella i, amb el qual aconsegueix, el 2008, el primer premi del Concurs de Joves Sociòlegs promogut per l'ACS i l'IEC. Com a investigadora treballa en algunes de les recerques del Centre d'Estudis Sociològics de la Vida Quotidiana i el Treball (QUIT) de la UAB. El seu camp d'interès se centra en el treball, la vida quotidiana i l'estat del benestar, que aborda des d'una mirada

transversal triple que considera la classe social, el gènere i l'ètnia com a factors claus d'estratificació social. Actualment és professional autònoma i col·labora com a consultora amb l'empresa Xarxa Consultors.

María Cervini-Pla es va doctorar al Departament d'Economia Aplicada de la Universitat Autònoma de Barcelona l'any 2009. L'any 2006 havia obtingut el Diploma d'Estudis Avançats (DEA) a la mateixa universitat i el 2002 la llicenciatura en economia a la Universidad de la República (Uruguai). Actualment és professora al Departament d'Economia de la Universitat de Girona. Els principals interessos de la seva recerca giren entorn de la mobilitat intrageneracional i intergeneracional dels ingressos econòmics i de l'avaluació de polítiques.

Ferran Ferrer i Julià fou catedràtic d'educació comparada de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Fou coordinador del Grup d'Anàlisi de Polítiques Educatives i de Formació (GAPEF) i membre del Grup Interdisciplinari de Polítiques Educatives (GIPE). Col·laborà amb organitzacions internacionals com la UNESCO, l'Organització d'Estat Iberoamericans per l'Educació, la Ciència i la cultura (OEI) o el Centre Europeu pel Desenvolupament de la Formació Professional (CEDEFOP). Des de l'any 1999 va ser professor visitant bianualment de la Universitat de Fribourg. En Ferran va morir mentre aquest informe s'estava elaborant.

Albert Julià i Cano està fent el doctorat al Departament de Sociologia i Anàlisi de les Organitzacions de la Universitat de Barcelona i té el màster en sociologia i demografia de la Universitat Pompeu Fabra. Ha estat investigador a l'Institut d'Infància i Món Urbà i a la Fundació Carles Pi i Sunyer. Llicenciat en sociologia per la Universitat de Barcelona. Guardonat amb accèssit al XVIè Concurs de Joves Sociòlegs (Institut d'Estudis Catalans, 2012). Ha col·laborat en diferents projectes d'investigació com a analista, entre els qual es pot destacar el llibre *La transición de los jóvenes a la vida adulta* (2012) o l'*Informe de la Juventud en España 2012*. Ha publicat articles a *Gaceta Sanitaria* i a la *Revista Española de Salud Pública*. Pertany al grup de recerca Analysis of Inequality and New Social Risks (AINSR), el qual investiga sobre educació, polítiques educatives, pobresa, exclusió social, infància i joventut.

Cristina López i Villanueva. Doctora en sociologia; postgraduada en estudis de població; llicenciada en geografia i història. Investigadora del Grup de Recerca Territori, Població i Ciutadania. Professora del Departament de Teoria Sociològica, Filosofia del Dret i Metodologia de les Ciències Socials de la Facultat d'Economia i Empresa de la Universitat de Barcelona. Les seves línies de treball s'emmarquen en el context de la població i el territori i es concreten en l'estudi de l'estructura i composició de les llars, els processos de transformació urbana, la mobilitat residencial i els canvis demogràfics.

Marga Mari-Klose és professora de sociologia a la Universitat de Barcelona. Doctora en sociologia (UB), màster en política social (London School of Economics) i màster en gènere i desenvolupament (Universitat Complutense de Madrid). Abans d'incorporar-se a la UB havia estat investigadora postdoctoral a l'Institut d'Infància i Món Urbà (2008-2010). En aquest centre va coordinar la recerca dels informes de la inclusió social a Espanya 2008

i 2009 i va dirigir la recerca sobre programes d'acompanyament a l'escolaritat. Els seus principals temes de recerca són la pobresa i l'exclusió social, l'educació i la família i les relacions intergeneracionals. Ha escrit diversos llibres, entre els quals destaca *Infància i Futur* (2010) o *Educación, trabajo y fecundidad de las mujeres* (1999), a més d'articles a revistes com *Gaceta Sanitaria*, *Papers* o *Revista de Estudios de Juventud*. És directora del grup d'investigació AINSR.

Pau Marí-Klose és professor de sociologia a la Universitat de Saragossa. Doctor per la Universitat Autònoma de Madrid i màster a la University of Chicago i al CEACS de l'Institut Juan March. Ha estat investigador del Consejo Superior d'Investigaciones Científicas, de l'Institut d'Infància i Món Urbà i professor a les universitats de Barcelona, Essex i Chicago. És autor de deu llibres i més d'una trentena d'articles i altres publicacions sobre sociologia de la família i el cicle vital, educació, desigualtat i pobresa. Entre els seus llibres destaquen *Infància i futur* (2010), *Edad del cambio* (2006) i articles a la *REIS* i a l'*European Societies*. També ha dirigit els informes de la inclusió social a Espanya de Caixa Catalunya de 2008 i 2009.

Pau Serracant i Melendres és sociòleg especialitzat en temes de joventut. Treballa a l'àrea de recerca de l'Observatori Català de la Joventut de l'Agència Catalana de la Joventut, on coordina les investigacions que es fan sobre la realitat juvenil i les polítiques de joventut. Ha fet diverses investigacions sobre les transicions a la vida adulta i ha dirigit l'*Enquesta a la joventut de Catalunya* en les edicions de 2007 i de 2012. Ha participat en el procés d'avaluació del Pla Nacional de Joventut de Catalunya i ha format part del Comitè d'Avaluació de les Polítiques de Joventut del Consell d'Europa.

Joan Miquel Verd i Pericàs és doctor en sociologia, llicenciat en ciències polítiques i sociologia i en ciències econòmiques i empresarials. És director del Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball (QUIT) del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre de l'Institut d'Estudis del Treball (IET). Ha treballat de manera empírica sobre la relació entre formació i ocupació, les competències, l'organització productiva del treball, la inserció laboral de la població jove i les vinculacions entre ocupació i protecció social. Publicacions recents: "La inestabilidad del empleo en las trayectorias laborales. Un análisis cuantitativo", amb M. López-Andreu, a *REIS* (2012); "Unemployment, intervention and capabilities. A comparative study of Germany and Spain", amb P. Bartelheimer *et al.*, a *Transfer* (2012).

Adrián Zancajo i Silla és llicenciat en economia i màster de recerca en educació per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Actualment és becari predoctoral associat al projecte de recerca Public-Private Partnerships in Educational Governance (EDUPARTNER) i membre del grup de recerca Globalització, Educació i Polítiques Socials (GEPS). Les seves principals àrees de treball són les desigualtats en educació i l'avaluació de polítiques educatives.

COL·LECCIÓ **ESTUDIS**

Una anàlisi en profunditat de la situació i les necessitats de la joventut a Catalunya

En aquesta publicació s'analitzen les trajectòries de transició a la vida adulta i les condicions materials d'existència de les persones joves durant la crisi econòmica iniciada l'any 2008. L'estudi analitza les diferents trajectòries educatives, laborals, domiciliàries i familiars que segueixen les persones joves, fent èmfasi en les circumstàncies socioeconòmiques que les condicionen; també ofereix una visió detallada dels recursos econòmics i la pobresa entre els i les joves. La investigació es basa en una anàlisi de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (EJC12) realitzada per un conjunt d'experts i expertes en diferents temàtiques. L'anàlisi completa de l'ECJ12 s'ha editat en dos volums. El segon volum se centra en altres àmbits de la vida de les persones joves (com l'oci o la salut) i en analitzar la situació i necessitats de diferents col·lectius de joves.

Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**